

164. Tiistaina 20 päivänä joulukuuta 1994

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi eräistä poikkeuksista kuntien valtionosuuslain säännöksiin vuonna 1995 6178

Hallituksen esitys n:o 182
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 16

2) Ehdotukset laiksi eräistä opetus- ja kulttuuritoimen vuoden 1995 rahoitusta koskevista järjestelyistä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi 6179

Hallituksen esitys n:o 185
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 26

3) Ehdotus laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 6180

Hallituksen esitys n:o 188
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 36

4) Ehdotukset laeiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta sekä valtioneuvostosta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta ..

Hallituksen esitys n:o 318
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10

5) Ehdotus laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta 6205

Hallituksen esitys n:o 307
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9

6) Ehdotus laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta 6206

Hallituksen esitys n:o 210
Toivomusaloitteet n:ot 1408/1991 vp ja 186/1993 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 45

7) Ehdotukset laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta ja lasten kotihoidon tuesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen sekä lasten päivähoidosta annetun lain 31 §:n muuttamisesta 6210

Hallituksen esitys n:o 211
Lakialoite n:o 69
Toivomusaloitteet n:ot 1330/1991 vp ja 187/1993 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 47
Suuren valiokunnan mietintö n:o 7

8) Ehdotus laiksi Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvistä oikeudenhoitoa koskevista säännöksistä 6248

Hallituksen esitys n:o 327
Lakivaliokunnan mietintö n:o 19

9) Ehdotukset laeiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain sekä yrityksen saneerauksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 250
Lakivaliokunnan mietintö n:o 20

- 10) Ehdotus laiksi Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen ja sen liitesopimusten eräiden määräysten hyväksymisestä 6250
 Hallituksen esitys n:o 296
 Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 11
- 11) Ehdotukset laiksi eräistä ajoneuvoista suoritettavasta ajoneuvoverosta annetun lain 5 ja 11 §:n muuttamisesta ja 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 6251
 Hallituksen esitys n:o 160
 Lakialoitteet n:ot 80, 81 ja 91
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 79
 Suuren valiokunnan mietintö n:o 6
- 12) Ehdotukset vuoden 1995 veroasteikkolaiksi 6255
 Hallituksen esitys n:o 154
 Lakialoitteet n:ot 60 ja 66
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 81
- 13) Ehdotukset laiksi tuloverolain muuttamisesta sekä laiksi tuloverolain 96 §:n muuttamisesta ,, 6270
 Hallituksen esitys n:o 175
 Lakialoitteet n:ot 5, 9, 25 ja 42/1993 vp sekä 24, 46, 47, 54, 67, 71, 75 ja 88
 Toivomusaloitteet n:ot 24, 26, 27, 29—32, 35 ja 39/1993 vp sekä 20, 26 ja 28
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 82
 Suuren valiokunnan mietintö n:o 5
- 14) Ehdotukset laiksi varallisuusverolain muuttamisesta 6260
 Hallituksen esitys n:o 184
 Lakialoite n:o 85
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 83
- 15) Ehdotukset autoverolaiksi 6263
 Hallituksen esitys n:o 321
 Lakialoite n:o 64
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 88
- 16) Ehdotus laiksi arvonlisäverosta annetun lain muuttamisesta ,,
 Hallituksen esitys n:o 322
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 89
- 17) Ehdotukset valmisteverotuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 6263
 Hallituksen esitys n:o 237
 Lakialoitteet n:ot 70/1991 vp ja 82
 Toivomusaloitteet n:ot 102 ja 160/1991 vp
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 90
- 18) Ehdotukset laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta 6264
 Hallituksen esitys n:o 283
 Lakialoitteet n:ot 39 ja 45
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 91
- 19) Ehdotus laiksi arvonlisä- ja valmisteverotuksen toimittamisesta Ahvenanmaan maakunnan ja muun Suomen välisissä suhteissa 6269
 Hallituksen esitys n:o 335
 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 92
- 20) Ehdotukset laeiksi arpajaislain 3 §:n ja arpajaisverolain 2 §:n muuttamisesta ... ,, 6270
 Hallituksen esitys n:o 274
 Lakialoite n:o 84
 Hallintovaliokunnan mietintö n:o 15
 Suuren valiokunnan mietintö n:o 4
- 21) Ehdotus laiksi Valtion pukutehtaan yhtiöittämisestä 6276
 Hallituksen esitys n:o 183
 Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 3
- 22) Ehdotukset laeiksi oppisopimus-koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja oppisopimuskoulutuksesta annetun lain 16 §:n soveltamisesta vuosina 1995 ja 1996 6283
 Hallituksen esitys n:o 216
 Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 25
- 23) Ehdotukset laeiksi eräiden opetus-tointa koskevien lakien muuttamisesta 6284
 Hallituksen esitys n:o 186
 Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 27

24) Ehdotus laiksi Valtion hankintakeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi 6285

Hallituksen esitys n:o 203
Talousvaliokunnan mietintö n:o 46

25) Ehdotus laiksi eräiden ulkomaankauppaan liittyvien lakien kumoamisesta ..

Hallituksen esitys n:o 309
Talousvaliokunnan mietintö n:o 47

26) Ehdotus laiksi eräiden valtion tukea koskevien Euroopan yhteisöjen säännösten soveltamisesta 6286

Hallituksen esitys n:o 314
Talousvaliokunnan mietintö n:o 48

27) Ehdotus laiksi teknisten määräysten ilmoitusmenettelyä koskevien Euroopan yhteisön säännösten soveltamisesta

Hallituksen esitys n:o 315
Talousvaliokunnan mietintö n:o 49

28) Ehdotus laiksi säätiölain muuttamisesta annetun lain 12 §:n 2 momentin kumoamisesta

Hallituksen esitys n:o 333
Talousvaliokunnan mietintö n:o 50

29) Ehdotus laiksi sähkömarkkinakeskuksesta

Hallituksen esitys n:o 202
Talousvaliokunnan mietintö n:o 51

30) Ehdotukset laeiksi liikkuvasta kaupasta annetun lain ja elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 3 §:n 22 kohdan kumoamisesta

Hallituksen esitys n:o 313
Talousvaliokunnan mietintö n:o 52

Pöydällepanoa varten esitellään:

31) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11 puhemiesneuvoston ehdotuksesta eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta (PNE 4)

32) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 12 puhemiesneuvoston ehdotuksesta eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännön muuttamisesta (PNE 2) 6286

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Andersson, Jurva, Koskinen, Lahikainen, Laukkanen V., Myller, Nyby, Ollila, Paasio, Pesälä, Salolainen, Savolainen, Stenius-Kaukonen ja Suhonen.

Nimenuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Jurva, Lahikainen ja Suhonen.

Ilmoituksia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Jurva ja Savolainen, virkatehtävien vuoksi edustajat Paasio ja Salolainen sekä yksityisasioiden vuoksi ed. Myller sekä tästä ja huomisesta päivästä yksityisasioiden vuoksi ed. Stenius-Kaukonen.

Kirjalliset kysymykset

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 707, 709, 712, 714, 715, 718, 719, 721, 725, 726 ja 728. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Euroopan parlamenttiin valittavien edustajien vaali

P u h e m i e s : Toimitetaan Euroopan parlamenttiin Suomesta valittavien edustajien vaali.

Euroopan parlamenttiin valittavien edustajien vaalista eduskunnassa annetun lain 1 §:n nojalla eduskunnan on valittava keskuudestaan 16 edustajaa toimimaan Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehtyyn sopimukseen liitetyn asiakirjan 31 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuina Suomen kansaa edustavina jäseninä Euroopan

parlamentissa, kunnes 20 päivänä lokakuuta 1996 toimitettavissa ensimmäisissä Euroopan parlamentin edustajien vaaleissa valittujen edustajien valtakirjat on hyväksytty Euroopan parlamentissa.

Kun vaalia varten vaalisäännön 7 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on Euroopan parlamenttiin Suomesta valittaviksi edustajiksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, toteen vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että valituiksi ovat ehdokaslistan mukaisesti tulleet seuraavat edustajat.

Sihtööri lukee:

Järvilahti
Pelttari
O. Rehn
Ryynänen
Väyrynen
Iivari
Myller
Paakkinen
Rönholm
Jouppila
Laurila
Rusanen
Toivonen
Stenius-Kaukonen
E. Rehn
Hautala

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi eräistä poikkeuksista kuntien valtionosuuslain säännöksiin vuonna 1995

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 182
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 16

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Maanantaina 12 päivänä kuluva joulukuuta pidetyssä täysistunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Urpilainen ed. R. Ahon kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotus hylätty.

P u h e m i e s : Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho E., Aittoniemi, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Anttila S-L., Antvuori, Aula, Biaudet, Björkenheim, Donner, Dromberg, Enestam, Heikkinen, Huuhtanen, Häkämies, Ihamäki, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi, Jouppila, Järvilahti, Jätteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kanerva, Karhunen, Kauppinen, Kempainen, Kivelä, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korkea-osa, Korteniemi, Korva, Koski, Kuittinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Lahtinen, Laivoranta, Lamminen, Laukkanen M., Laurila, Lax, Lehtinen, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Louvo, Malm, Markkula, Mattila, Morri, Mäki-Hakola, Mölsä, Niinistö, Nordman, Norrback, Näsi, Ollila, Pekkarinen, Pelttari, Perho-Santala, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Piha, Puhakka, Pura, Rauramo, Rehn E., Rehn O., Renko, Renlund, Rossi, Rusanen, Ryynänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Saario, Saastamoinen, Sasi, Savela, Suhola, Taina, Tiuri, Toivonen, Vanhanen, Varpasuo, Vihriälä, Viinanen, Viljanen, Virrankoski, Vuorensola, Väistö, Väyrynen, Westerlund ja Ääri.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Alho, Anttila U., Apukka, Astala, Backman, Bell von, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Hassi, Hautala, Helle, Hiltunen, Hurskainen, Hämäläinen, Iivari, Jaakonsaari, Jääskeläinen, Kalliomäki, Kallis, Kanakaanniemi, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Korhonen, Koskinen, Laakkonen, Laakso, Laaksonen, Lahti-Nuuttila, Laine, Laitinen, Leppänen P., Lindroos, Lipponen, Louekoski, Luhtanen, Luttinen, Luukkainen, Metsämäki, Moilanen, Muttilainen, Mäkelä, Mäkipää, Nikula, Nyby, Ojala A., Ojala O., Paakkinen, Paloheimo, Polvi, Polvinen, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta, Rask, Riihijärvi, Rimmi, Rinne, Roos J., Roos T., Rätty, Rönholm, Seivästö, Seppänen, Skinnari, Tennilä, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Ukkola, Urpilainen, Vehka-

oja, Viljamaa, Vistbacka, Vuoristo, Vähäkangas, Vähänäkki ja Wahlström.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Andersson, Jurva, Lahikainen, Laukkanen V., Myller, Paasio, Pesälä, Salolainen, Savolainen, Stenius-Kaukonen, Suhonen, Takala, Turunen ja Zyskowitz.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 102 jaa- ja 83 ei-ääntä; poissa 14. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laiksi eräistä opetus- ja kulttuuritoimen vuoden 1995 rahoitusta koskevista järjestelyistä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 185

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 26

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Maanantaina 12 päivänä kuluva joulukuuta pidetyssä täysistunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Gustafsson ed. Astalan kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukset hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotukset, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

P u h e m i e s : Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho E., Aittoniemi, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Anttila S-L., Antvuori, Aula, Biaudet, Björkenheim, Donner, Dromberg, Enestam, Heikkinen, Huuhtanen, Häkämies, Ihamäki, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi,

Jouppila, Järvilahti, Jätteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kanerva, Karhunen, Kauppinen, Kempainen, Kivelä, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korkeaoja, Korteniemi, Korva, Koski, Kuittinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Lahtinen, Laivoranta, Lamminen, Laukkanen M., Laurila, Lax, Lehtinen, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Louvo, Malm, Markkula, Mattila, Morri, Mäki-Hakola, Mölsä, Nordman, Norrback, Näsi, Ollila, Pekkarinen, Pelttari, Perho-Santala, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Piha, Puhakka, Pura, Rauramo, Rehn E., Rehn O., Renko, Renlund, Rossi, Rusanen, Ryyänen, Röntyinen, Saapunki, Saari, Saario, Saastamoinen, Sasi, Savela, Suhola, Taina, Tiuri, Toivonen, Turunen, Vanhanen, Varpasuo, Vihriälä, Viinanen, Viljanen, Virrankoski, Vuorensola, Väistö, Väyrynen, Westerlund, Zyskowitz ja Ääri.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Alho, Anttila U., Apukka, Astala, Backman, Bell von, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Hassi, Hautala, Helle, Hiltunen, Hurskainen, Hämäläinen, Iivari, Jaakonsaari, Jääskeläinen, Kalliomäki, Kallis, Kankaanniemi, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Korhonen, Koskinen, Laakkonen, Laakso, Laaksonen, Lahti-Nuuttila, Laine, Laitinen, Leppänen P., Lindroos, Lipponen, Louekoski, Luhtanen, Luttinen, Luukkainen, Metsämäki, Moilanen, Muttilainen, Mäkelä, Mäkipää, Nikula, Nyby, Ojala A., Ojala O., Paakkinen, Paloheimo, Polvi, Polvinen, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta, Rask, Riihijärvi, Rimmi, Rinne, Roos J., Roos T., Rätty, Rönholm, Seivästö, Seppänen, Skinnari, Tennilä, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Ukkola, Urpilainen, Vehkaoja, Viljamaa, Vistbacka, Vuoristo, Vähäkangas, Vähänäkki ja Wahlström.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Andersson, Jurva, Lahikainen, Laukkanen V., Myller, Niinistö, Paasio, Pesälä, Salolainen, Savolainen, Stenius-Kaukonen, Suhonen ja Takala.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 103 jaa- ja 83 ei-ääntä; poissa 13. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotukset.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 188

Sosiaali- ja terveystieteiden mietintö n:o 36

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Maanantaina 12 päivänä kuluva joulukuuta pidetyssä täysistunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. O. Ojala ed. Puiston kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotus hylätty.

P u h e m i e s : Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho E., Aittoniemi, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Anttila S.-L., Antvuori, Aula, Biaudet, Björkenheim, Donner, Dromberg, Enestam, Heikkinen, Huuhtanen, Häkämies, Ihamäki, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi, Jouppila, Järvilahti, Jätteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kanerva, Karhunen, Kauppinen, Kempainen, Kivelä, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korkeaoja, Korteniemi, Korva, Koski, Kuittinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Lahtinen, Laivoranta, Lamminen, Laukkanen M., Laurila, Lax, Lehtinen, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Louvo, Malm, Markkula, Mattila, Morri, Mäki-Hakola, Mölsä, Nordman, Norrback, Näsi, Ollila, Paloheimo, Pekkarinen, Pelttari, Perho-Santala, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Piha, Puhakka, Pura, Rauramo, Rehn E., Rehn O., Renko, Renlund, Rossi, Ruusanen, Ryytänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Saario, Saastamoinen, Sasi, Savela, Suhola, Tai-

na, Tiuri, Toivonen, Turunen, Vanhanen, Varpasuo, Vihriälä, Viinanen, Viljanen, Virrankoski, Vuorensola, Väistö, Väyrynen, Westerlund, Zyskowicz ja Ääri.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Alho, Anttila U., Apukka, Astala, Backman, Bell von, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Hassi, Hautala, Helle, Hiltunen, Hurskainen, Hämäläinen, Iivari, Jaakonsaari, Jääskeläinen, Kalliomäki, Kallis, Kankaanniemi, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Korhonen, Koskinen, Laakkonen, Laakso, Laaksonen, Lahti-Nuuttila, Laine, Laitinen, Leppänen P., Lindroos, Lipponen, Louekoski, Luhtanen, Luttinen, Luukkainen, Metsämäki, Moilanen, Mutttilainen, Mäkelä, Mäkipää, Nikula, Nyby, Ojala A., Ojala O., Paakkinen, Polvi, Polvinen, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta, Rask, Riihijärvi, Rimmi, Rinne, Roos J., Roos T., Rätty, Rönholm, Seivästö, Seppänen, Skinnari, Tennilä, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Ukkola, Urpilainen, Vehkaoja, Viljamaa, Vistbacka, Vuoristo, Vähäkangas, Vähänäkki ja Wahlström.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Andersson, Jurva, Lahikainen, Laukkanen V., Myller, Niinistö, Paasio, Pesälä, Salolainen, Savolainen, Stenius-Kaukonen, Suhonen ja Takala.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 82 ei-ääntä; poissa 13. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotukset laeiksi valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta sekä valtioneuvostosta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 318

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esi-

tettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista.

Koska toisessa käsittelyssä päätetyt kaksi lakiehdotusta muodostavat yhden kokonaisuuden ja kun ensimmäinen lakiehdotus on käsiteltävä perustuslain säätämisjärjestyksessä, ehdotan menettäväksi seuraavasti:

Ensin tehdään päätös siitä perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta, joka koskee ensimmäisen lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos perustuslakivaliokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos sitä vastoin ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai sen hylkäämisestä.

Jos ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään, katsotaan toisessa käsittelyssä päätetty toinen lakiehdotus niiden keskinäisen sidonnaisuuden vuoksi hyväksytyksi. Jos taas ensimmäinen lakiehdotus hylätään, katsotaan toinen lakiehdotus niin ikään hylätyksi, mutta jos ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään jätettäväksi lepäämään yli vaalien, katsotaan samalla vastaava päätös tehdyksi myös toisesta lakiehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Gustafsson: Arvoisa rouva puhemies! Kansanedustajatyölle yleensä ja varsinaiselle lainsäädäntötyölle erityisesti tulee asettaa vähintään kaksi ehtoa. Lainsäädännön tulisi vastata myös kansalaisten oikeustajua ja heidän yhteiskunnallista kokemustaan. Toiseksi: Mitä merkittävämmästä asiasta on kysymys, esimerkiksi presidentin ulkopoliittiseen asemaan puuttumisesta, sitä huolellisemmin ja syvällisemmin asia tulisi valmistella ja käsitellä.

Nyt käsillä olevaa lakiesitystä valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta koskevassa keskustelussa on julkisuudessa puhuttu, kirjoitettu, jopa annettu ymmärtää tapahtuvan perustuslakivaliokunnan toimesta vallankaappauksen. Sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenjohtaja ed. Antti Kalliomäki luonnehti kokoomuksen puheenjohtajien ed. Niinistön ja ed. Zyskoviczin toimintaa asian ympärillä rähjälinjaksi. En pidä siitä enkä voi hyväksyä sitä, että perustuslakivaliokunnan mietintö kolhii suorassa kansanvaa-

lissa valittua presidenttiä ja hänen asemaansa ulko- ja turvallisuuspoliittisena johtajana. Olisin toivonut tältä osin ... (Hälinää)

P u h e m i e s (koputtaa): Pyydän edustajia käymään yksityiset keskustelunsa salin ulkopuolella ja kuuntelemaan puheenvuoroa!

P u h u j a : Kiitoksia, arvoisa puhemies! — Olisin toivonut tältä osin perustuslakivaliokunnalta korrektimpaa muotoilua mietintöön. Viitataan tässä yhteydessä myös perustuslakivaliokunnan jäsenen ed. Matti Vähänäkin viime perjantaina toisessa käsittelyssä käyttämään puheenvuoroon, jossa hän esitteli vähemmistöön jääneiden edustajien maltillisempia ponsimuotoiluja.

On minustakin periaatteessa järkevää keskeisten valtainstituutioiden toimivuuden selkiyttäminen. Minustakin on myös periaatteessa oikein korostaa ja kehittää parlamentarismia tässä yhteydessä, jolloin luonnostaan pääministerin asema myös korostuu. Eduskunnan pitää saada tietoa, niin kuin sanonta kuuluu, menen tullen.

Mutta se, että tasavallan presidentti kuvaanollisesti sanoen joutuisi esikuntineen odottamaan valtioneuvoston oven takana edustustehävänsä koskevassa asiassa, ei vastaa oikeustajua eikä voimassa olevan hallitusmuodon 33 §:ää. Presidentin edustus-oikeutta Eurooppa-neuvostossa ei voida sitoa valtioneuvoston päätöksiin muuttamatta hallitusmuodon 33 §:ää, mikä on, kuten tiedämme, erittäin iso asia. Pelkällä tulkinnalla ei päästä eikä pidäkään päästä yhtäkkiä presidenttijohtoisesta ulkopoliitikasta parlamentaariseen ulkopoliittikkaan.

Perustelen vielä näkemystäni seuraavilla yksityiskohtaisilla näkemyksillä:

1) Ulkopoliittikka kuuluu hallitusmuodon 33 §:n mukaan tasavallan presidentille.

2) Euroopan unioni tulee olemaan Suomen ulkopoliittikan tärkein areena niin pitkälle kuin silmä siintää. Korostan, että myös Suomen Euroopan unioni -politiikka voi kriisiytyä, ei pelkästään Suomen idänpoliittikka.

3) Maastrichtin sopimuksen myötä Eurooppa-neuvosto muuttui — näin olen ymmärtänyt — voittopuolisesti ulko- ja turvallisuuspoliittiseksi elimeksi, jossa nykysäännösten mukaan presidentin on ehdottomasti oltava mukana. Muutoin hän ei mielestäni voi hoitaa myöskään ulkopoliittikan muita lohkoja, esimerkiksi idänpoliittikkaa, YK-politiikkaa, kehitysmaapolitiikkaa jne.

4) Presidentin tärkeintä ulkopoliittista areenaa eli Euroopan unionia ja hänen esiintymistään siellä ei voida tehdä riippuvaiseksi valtioneuvoston päätöksistä, sillä se johtaisi mielestäni täysin absurdiin tilanteeseen. Presidentti on mielestäni suvereeni politiikan aktori vain ulkopoliitiikan osa-alueilla.

5) Jos halutaan, että pääministeri on myös Suomen ulkopoliitiikan johtaja, joko hallitusmuodon 33 §:ää on muutettava kokonaan tai siihen on lisättävä uusi 3 momentti.

6) Vaikka valtiosäännön eri osasia ei olekaan hierarkisoitu, toki hallitusmuoto on tosiasiallisesti tärkein ja vahvin, ja sitä ei voida muilla pykälillä vesittää.

Arvoisa rouva puhemies! Omalta kohdaltani haluan painottaa ja edellyttää, että perustuslakivaliokunnan mietinnön perustelut ja johtopäätökset tulee vielä arvioida ja testata käytännössä ja pyrkiä sen jälkeen mahdollisimman nopeasti tekemään hallitusmuotoon tarvittavat pykälämuutokset. Toivon, että tässä prosessissa otetaan huomioon edellä toteamani perustelunäkökohdat, jotka puoltavat ja tukevat presidentin ensisijaisuutta ulko- ja turvallisuuspolitiikan johtajana.

Haluan myös tässä yhteydessä korostaa ja alleviivata sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän tuoretta kannanottoa, joka mielestäni tältä osin osuu asian ytimeen: ”Sosialidemokraattien mielestä on välttämätöntä, että valtioneuvosto ja tasavallan presidentti toimivat hyvässä yhteistyössä Suomen EU-politiikkaa linjattaessa. On pidettävä huolta siitä, että EU-asioiden kansallinen valmistelu ei loukkaa suoralla kansanvaalilla valitun presidentin ulkopoliittisia valtaoikeuksia.”

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kaikkien tulee kestää toimintaansa kohdistuva kritiikki ja niin myös perustuslakivaliokunnan. Mutta silloin, jos kritiikki ei osu kohdalleen, tietenkin on aihetta vastata.

Rouva puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron sen vuoksi, että ed. Gustafsson antoi ymmärtää perustuslakivaliokunnan kolhineen presidentin asemaa, niin kuin hän sanoi. Minusta aina voidaan kiinnittää huomiota siihen ja keskustella siitä, miten asia ilmaistaan, mutta se asia, jonka perustuslakivaliokunta tässä yhteydessä on mietintönsä kirjoittanut, on tässä eduskunnassa itse asiassa ratkaistu jo joulukuussa 1993.

Tulen omassa puheenvuorossani myöhemmin osoittamaan, että eduskunta jo silloin on esittä-

nyt mielipiteensä, joka on mielestäni hyvin yhdenmukainen sen kanssa, joka perustuslakivaliokunnan mietinnössä esiintyy.

Olen kyllä hallitusmuodon muuttamisen kannalla, jota ed. Gustafsson esitti, mutta sille kannalle perustuslakivaliokunnan enemmistö ei nyt asettunut. Sen sijaan perustuslakivaliokunta kyllä ainakin kahdessa kohdassa tuossa mietinnössä korostaa presidentin ja valtioneuvoston hyvän yhteistyön tärkeyttä eli juuri sitä, mihin ed. Gustafsson puheenvuoronsa lopussa kiinnitti huomiota.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun puhujalistalla seuraava varsinainen puheenvuoro on ed. Tuomiojalla, voisin tietysti jättää ed. Gustafssonille vastaamisen myös ed. Tuomiojan hartaille, jonka uskon ja tiedän olevan tässä asiassa kovin toisilla linjoilla kuin äsken kuultu ed. Gustafsson kiihkeässä puheenvuorossaan.

On käsittämätöntä, että ed. Gustafsson näkee perustuslakivaliokunnan asiallisessa ja hyvin perustellussa mietinnössä jotain tasavallan presidentin kolhimista. Perustuslakivaliokunnan tulkintalinja tässä asiassa, ed. Gustafsson, oli yksimielinen, ja se perustui perustuslakivaliokunnan laajasti kuulemien asiantuntijoiden lähes yksituumaiseen näkemykseen. Toivon, että ed. Gustafsson voisi tässä asiassa luottaa, jos ei muutoin perustuslakivaliokuntaan, niin valiokunnassa olevien ryhmätovereidensa tässä asiassa harjoittamaan harkintaan.

Mitä tulee ed. Gustafssonin, jonka puheenvuoro oli — etten sanoisi — suorastaan kuningasmielinen, argumentointiin siltä osin, että tässä olisi kyse siitä, että pyritään vain tulkinalla sivuuttamaan joitakin hallitusmuodon pykäläiä, ed. Gustafsson, asia ei ole ollenkaan näin. Kun luette hallitusmuotoa ja luette sen 33 §:ää, lukekaa nyt ihmeessä myös seuraava eli 33 a §, jonka 2 momentissa, nimenomaan sen ensimmäisessä virkkeessä, todetaan, että ”valtioneuvosto määrää sen estämättä, mitä 33 §:ssä säädetään” jne. Siis kyse ei ole 33 §:n selittämisestä tai vääntelemisestä pelkästään perustelujen valossa, vaan kyse on 33 §:n ja sitä tuoreemman 33 a §:n suhteesta ja sen suhteen tulkittamisesta.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen hyvin hämmästynyt ed. Gustafssonin puheenvuorosta. Hänhän haluaa Suomesta puolibonapartistisen tasavallan, etten sa-

noisi kuningasmielisen, kuten ed. Zyskowicz täällä vihjaisi. Olisi hyvin mielenkiintoista tietää, miten ed. Gustafsson aikanaan äänesti ns. Helteen ponnesta, jolla presidentin valtaa haluttiin suoran kansanvaalin ja sitä kautta vallan kasvamisen vastapainoksi vähentää. Jos ed. Gustafsson tuolloin äänesti ed. Helteen ponnin puolesta, hänen kannanottonsa täällä on tällä hetkellä kyl- lä hyvin ristiriitainen.

Jos ed. Gustafssonin tavalla ajattelevia on SDP:n eduskuntaryhmässä riittävästi, niin tämän merkitsee, rouva puhemies, sitä, että kiireelliseksi julistamista ei tule ja asiat siirtyvät maaliskuun vaalien jälkeen, jolloin asia voidaan normaalissa järjestyksessä viedä läpi. Ed. Gustafsson tietenkin ottaa suuren vastuun siitä, jos näin käy ja tilanne jää muutamaksi kuukaudeksi avoimeksi. Ehkä hän omalta osaltaan näistä asioista tietyllä tavalla kansalaisille vastaa vaaleissa.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Gustafssonin puheen muotoilusta saattoi päätellä, että se oli eräänlainen ryhmäpuheenvuoro. Siinä ainakin vedottiin sosialidemokraattisen ryhmän kannanottoihin, ja siinä mielessä olen erittäin hämmästynyt näistä linjanve-doista. Jos on niin, että ryhmä on ottanut tuontapaiset kannat, niin sehän on pyyhkinyt kaikki vanhat kannanottonsa pytystä alas. Jos näin ei ole, toivon, että se tulee myös selkeästi täällä esiin.

Kaiken kaikkiaan on aivan selvää, että nykytilanteessa ulkopolitiikan erottaminen sisäpolitiikasta on käynyt aivan mahdottomaksi ja vallan-kin juuri EU-jäsenyyden kautta. Jos menetel-lään, niin kuin ed. Gustafsson täällä esitti, se merkitsisi, että sisäpolitiikka siirtyisi valtaosaltaan täysin presidentin käsiin. Sillä ei ole mitään tekemistä parlamentarismien kanssa eikä mieles-täni kovin paljon tekemistä myöskään demokra-tian kanssa, ja juuri tämä tilanne edellyttää sitä, että näissä valtasuhteissa on tehtävä muutoksia. Kuten totesin, on erittäin vaikea vetää rajaa siihen, mikä asia kuuluu ulkopolitiikkaan, mikä turvallisuuspolitiikkaan, mikä liikennepolitiikkaan jne.

Siinä mielessä meidän tulee todella puuttua hallitusmuotoon, myös sen pyhäksi kuviteltuun 33 §:ään, ja tehdä tästä maasta sellainen kuin yleensä länsimainen parlamentaarinen demokra-tia on. Siinä mielessä nimenomaan ihmettelen, miksi sosialidemokraatit kaihtavat länsimaista hallintojärjestelmää näin kovasti.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen ed. Gustafssonin kanssa samaa mieltä siitä, että näin tärkeätä asiaa ei pitäisi säätää valiokunnan mietinnön peruste-luissa, vaan olisi pitänyt, jos kerran päätös teh-dään presidentin valtaoikeuksien kaventamises-ta, ulottaa se myös selkeästi lainsäädäntöön.

Mutta siinä mielessä haluan vivahteellisesti olla eri mieltä kuin ed. Gustafsson, että tasaval-lan presidentin valtaoikeudet vuodenvaihteen jälkeisen olotilan sekä tulevaisuuden valossa joka tapauksessa ulkopolitiikan osalta vesitty-vät. Euroopan unionin yhteistyö on hallitusten välistä yhteistyötä. Se on tietyn asteista sisäpoli-tiikkaa tulevaisuudessa jo vuodenvaihteen jäl-keen, jossa ulkopoliittisilla aspekteilla ei ole mer-kitystä, koska olemme tietynlaisessa sisäpolitiikan päätöksenteossa Euroopan unionin alueella. Maastrichtin sopimuksen toteutuessa ulkopoli-tiikan osalta, kun tulee yhteinen ulko- ja turvalli-suuspolitiikka, edelleen jatkuu yhteistyö hallitus-ten välisenä yhteistyönä. Näin ollen yksittäiseltä Euroopan unionin maalta menee oikeus itsenäi-seen ulkopolitiikkaan ja menee sitä kautta myös tasavallan presidentiltä. Tämä on kylmä tosiasia. Sille ei mahdeta mitään.

Tällainen puolitiehen vieminen on virhe näissä asioissa, jos kerran ollaan siinä tilanteessa, mihin me nyt olemme tulossa, jossa Suomella ei tule olemaan enää oikeutta itsenäiseen ulkopolitiikkaan. Tämä olisi pitänyt selkeästi myös ottaa huomioon tätä lakia säädettäessä eikä jäädä puolitiehen, toisin sanoen siihen, mitä mietinnön pe-rusteluissa lausutaan näin tärkeässä asiassa.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattien linjaukset ovat hämmäntäviä, mutta tavallaan ymmärrettä-viäkin, sillä nyt he selvästi haluavat kahmia lisää valtaa omalle miehelleen. Ei tässä voi muusta olla nyt enää kysymys. Nimenomaan on kysymys sii-tä, että halutaan presidentille lisää valtaa, sillä jos integraatioasiat tulevat presidentin peukalon alle, silloin presidentin valta kasvaa sisä- ja ta-louspolitiikan puolella, koska EU-kysymykset eivät ole ulkopolitiikkaa, vaan ratkaisut siellä vaikuttavat ihan suoraan tässä maassa harjoitet-tavaan sisä- ja talouspolitiikkaan. Siten ollaan nyt siirtämässä painopistettä presidentin puolelle vallan käytössä.

Minusta tämä linjaus on toisaalta kyllä hämmentävä ja hämmästyttävä, sillä tähän saakka koko vasemmisto on ollut eduskunnan vallan lisäämisen kannalla, mutta niin vain näyttää ole-

van, että suhdanteiden mukaan eletään ja siitäkin riippuen, kuka presidenttinä kulloinkin on. Tämä on kuitenkin kovin lyhytnäköistä. Kyllä nämä periaatteelliset vasemmiston linjaukset pitäisi muistaa, sillä ne kestävät: lisää valtaa eduskunnalle. Se on minusta ainoa oikea ja kestävä linjaus.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yleensä presidentin voimakkaampaa valtaa puolustavat kannanotot on kuultu salin toiselta laidalta, mutta nyt näyttävätkin yllättäen jotkut sosialidemokraateista kääntäneen tässä asiassa kelkkansa ja todellakin vähättelevän eduskunnan valtaa ja eduskunnan pyrkimyksiä olla myös omalta osaltaan ulkopolitiittisen vallan kontrolloijia tässä maassa. Sikäli ed. Gustafssonin puheenvuoro oli hyvin hämmentävä ja hyvin yllättävä. Kun hän varsin kiihkeässä puheenvuorossaan syytti eduskuntaa siitä, että presidenttiä on kolhittu, niin minusta vähän tuon tyylliset äänenpainot, joita ed. Gustafssonin puheenvuoro edusti, ovat tavallaan käytännössä sitä kolhimista täällä salissa.

Mielestäni tässä on nyt löytynyt perustuslakivaliokunnan puolelta sellainen ratkaisu, jossa tyylikkäästi saadaan tämä uusi tarve Euroopan unionin jäsenyyden tultua eduskunnan puolelta hoidetuksi. Itse olisin ollut valmis pykälämuutoksiinkin, jos asia ei muuten olisi tullut kuntoon. Mutta mielestäni tässä on nyt löydetty sellainen ratkaisu, joka takaa jokaiselle sen vallan, joka kullekin kuuluu. Onhan totta, että kun siirryttiin suoraan kansanvaaliin presidentinvaalissa, niin presidentin valta jo sitä kautta omalla tavallaan kasvoi, kun valitsijamiesjärjestelmä purettiin. Siinäkin mielessä ovat tällaiset tarkennukset, joita nyt tehdään, paikallaan.

Ihmettelen kovasti ed. Gustafssonin puheenvuoroa ja haluaisin kuulla, edustaako se usemman SDP:n ryhmän jäsenen kantaa.

Ed. S a a r i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Haaviston puheenvuoron innoittamana totean, että ei SDP luultavasti kääntänyt kelkkaansa, vaan suhteessaan tasavallan presidenttiin se käänsi mielummin toisen poskensa.

Rouva puhemies! Luultavasti kaikille piti käydä selväksi, että siinä vaiheessa, jolloin Suomessa päädyttiin valitsemaan tasavallan presidentti suoralla kansanvaalilla, sen täytyi merkitä jatkossa myös toimenpiteitä, joiden seurauksena kahden kansanvaalilla valitun valtioelimen,

eduskunnan ja tasavallan presidentin, suhteita on välttämättä tarkasteltava uudessa tilanteessa. Kun tähän otetaan jatkoksi vielä integraation vaatimus, tullaan varsin lähelle niitä ajatuksia, joita muun muassa ed. Helle esitti. Vaikka tässä vaiheessa minulle kelpaa lyhyempikin askel, olen valmis kyllä harkitsemaan myös hallitusmuodon sisällön pohtimista paljon pidemmälle, kuin nyt on tehty.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Väinö Tanner kyllä kääntyisi nyt haudassaan, jos olisi ed. Gustafssonin puheen kuullut. Niin kauas näyttää ed. Gustafsson edenneen parlamentaarisen hallitustavan suunnasta, joka, niin kuin on jo täällä todettu, koko vuosisadan ajan on johdatellut sosialidemokraattien valtiosääntökantaa.

Rouva puhemies! Olisi nyt hyvin tärkeätä, että tässä keskustelussa kävisi lopulta selkeästi ilmi, edustaako ed. Gustafsson täällä pelkästään Mäntyniemen sanansaattajan roolia vai laajemminkin sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän piirissä olevia kantoja. Olisi kohtuullista, että ryhmän puheenjohtaja ed. Kalliomäki ja ennen muuta puolueen puheenjohtaja ed. Lipponen esiintyisivät nyt vihdoin tässä keskustelussa ja kertoisivat, mikä tämänhetkinen puolueen johdon tulkinta tähän kysymykseen on.

Ed. Lipponen poisluuraaminen täältä debateista on hämmästyttänyt muissakin yhteyksissä kuin erityisesti tässä kysymyksessä, jolta osalta pitäisi nyt todellakin kiireellisesti päästä päätöksentekoon.

Rouva puhemies! Haluan ed. Gustafssonille vielä todeta selkeästi, että nimenomaan 33 a § on se EU-pykälä. 33 § sinänsä ja valtiosääntö antaa edelleenkin mahdollisuuden tasavallan presidentille osallistua Eurooppa-neuvoston huippukokouksiin varsinkin silloin, kun käsitellään keskeisiä ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksiä tai tulee esimerkiksi kriisi vaikkapa lähialueilla tai Venäjän kanssa. Luontevalla tavalla voi tasavallan presidentti niihin kokouksiin osallistua, ja tämän valtiosääntö tekee mahdolliseksi. Mutta ennen muuta periaate on se, että myös ulko- ja turvallisuuspoliittiset kysymykset kuuluvat jatkossa yhä keskeisemmin valtioneuvoston ja tasavallan presidentin yhteistuumin tehtävän politiikan piiriin.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Gustafssonin puheenvuoro oli soveltuvainen aikakauteen, josta ed. Gus-

tafsson on kaikin tavoin halunnut päästä eroon. Toisin sanoen Euroopan unionin jäsenyydessä näköjään siirrymme aivan toisenlaiseen aikakauteen. Silloin kun eduskunta sääti, mihin ed. Zyskiewicz äsken aivan oikein viittasi, 33 a §:n hallitusmuotoon, tavallaan se otti sen askeleen, jossa pitää rinnan tarkastella 33 ja 33 a §:iä. Tässä suhteessa tämä jo otti sen uuden askeleen, jossa nyt on arvioitava uutta tilannetta.

Tämä asia tuli selvästi pragmaattiselle tasolle suuren valiokunnan kokouksessa, jossa pääministeri informoi Essenin huippukokouksen tuloksia. Nimittäin siinä oli yksi hyvin merkittävä kohta. Kun tuli esille ulko- ja turvallisuuspolitiikka, niin silloin pääministeri totesi: ”Niin, näitä asioitahan hoiteli tasavallan presidentti. Ohitamme tämän näin vain.” Sitten hän yhden virkeen lausui tästä ja siinä kaikki.

Olemme toisin sanoen tulleet täsmälleen siihen tilanteeseen, jossa pragmaattiset syyt pistävät vauhtia ed. Helteen ponnelle. Nyt siirrytään siten näiden valintojen jälkeen, mitkä eduskunta on tehnyt, uuteen aikakauteen, ja ei ole olemassa muita tarkastelutapoja kuin ajassa se ajattelu- ja tarkastelutapa, jota perustuslakivaliokunta toteuttaa, ja olen sen kannalla. Ihmettelen suuresti ed. Gustafssonin jälkijättöisyyttä tässä asiassa.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin eräiden sosialidemokraattien käyttäytyminen tässä asiassa täällä salissa varsin suuresti ihmetyttää. Haluaisin todellakin tietää, edustaako ed. Gustafssonin käsitys sosialidemokraattien linjaa tai ylipäättänsä, mikä on tässä asiassa SDP:n linja. Voisiko puolueen puheenjohtaja, ryhmän puheenjohtaja tai joku muu selväsanaisesti sanoa? Mielestäni näin merkittävä puolue kuin SDP ei voi istua monella tuolilla tällaisessa kysymyksessä. Joutuukin kysymään, kuka SDP:tä tänä päivänä tosiasiallisesti johtaa vai johtaako kukaan. (Eduskunnasta: Missä on Lipponen?)

Mielenkiintoista on myöskin tietää ja havaita se, että kun ed. Gustafsson lausuu täällä käsityksiään, melkein koko muu sali on hänen kanssaan eri mieltä. Vain kaikkein vanhoillisimmat ainekset, ed. Aittoniemi ja kumppanit, ovat hänen tukenaan tässä asiassa täällä salissa. Toivoisin, että SDP:kin näissä kysymyksissä voisi olla hienoa edistyksempää puolue.

Mielestäni on täysin selvää, että kun yhteiskunnassa demokratia on kehittynyt ja vahvistunut, niin parlamentarismin asema voimistuu. Mutta silloin kun meidän demokratiamme oli

nuori, demarit olisivat sitä mieltä, että parlamentarismin aseman pitäisi olla vahva. Nyt kun demokratia meillä on kokenut ja koeteltu, demarit alkavat kääntyä kuningasvaltaiseen suuntaan. Täytyy sanoa, että tässä kyllä potkitte täysin tutkainta vastaan ja miettikää hieman tuota linjaanne.

Ed. Gustafssonille on syytä kyllä todeta, että EU ei ole mikä tahansa kansainvälinen organisaatio, vaan EU:ssa tehdään ylikansallisia päätöksiä. Siitä syystä se on merkittävä osa myöskin suomalaista sisäpolitiikkaa ja on selvää, että aikaisempia kansainväliseen toimintaan liittyviä toimintatapoja täytyy uudistaa. Siksi osittain meillä ennakoivasti on jo tullut hallitusmuotoon 33 a §, jonka ed. Gustafsson voisi ensin lukea lävitse ja sen jälkeen vasta käyttää puheenvuoron. Tosin olen kuitenkin sitä mieltä, että sen jälkeen kun on saatu kokemuksia uudesta EU-käytännöstä, tulisi ehkä harkita sitä, että hallitusmuodon säännöksiä eli pykäliäkin kirjoitettaisiin uudelleen ja täsmennettäisiin.

Ed. A l h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän on ihan avoimesti tunnus-tettava, että varsin kivikkoista on ollut perustuslakivaliokunnan työn eteenpäinvieminen sosialidemokraattisessa ryhmässä. Kuitenkin voin ilokseni sanoa, että kun olen perustuslakivaliokunnan varapuheenjohtaja ja sosialidemokraattien valiokuntavastaava, ryhmä on voinut yhtyä täsmälleen niihin kannanottoihin, jotka mielestämme ovat olleet tärkeitä.

Niihin kuuluu ensinnäkin se, että tämä lakiehdotus hyväksytään täällä kiireellisenä. Se on ryhmän kanta.

Toiseksi olemme valmiita vahvistamaan parlamentarismissa vastuussa olevan valtioneuvoston asemaa EU-jäsenyyden oloissa kansallisessa valmistelussa. Lähdemme siitä, että valtioneuvosto määrää myös tässä asiassa niistä toimenpiteistä, joita välttämättä tarvitaan.

Kolmanneksi olemme lähteneet myös yksimielisesti siitä kannasta, että eduskunnan vaikutusmahdollisuudet on turvattava. Tiedonsaanti on äärettömän tärkeätä, mutta myös se, miten eduskunnan kannanottoja viedään eteenpäin EU:n eri toimielimissä. Tässä suhteessa haluamme, että myös valtioneuvosto tuntee vastuunsa ja toimii sen luottamuksen varassa. Tähän liittyy myös ed. Tuomiojan tekemä perustelulausuma.

Näin ollen tässä ei ole mitään epäselvyyttä. Tämä on ryhmän kanta, ja sitä ei tarvitse nyt täällä pyytää ed. Lipposta tai ed. Kalliomäkeä-

kään vahvistamaan. He varmaan sen tekevät, kun tänne tulevat.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta nyt yleensäkin tätä asiaa kannattaa katsoa siinä mielessä rauhallisesti, että kunhan vuosi on kulunut ja EU-asiaa ovat hoitaneet presidentti, valtioneuvosto ja eduskuntakin, niin turha väittely siitä, kuka osallistuu, jää varmasti vähemmäksi. Hyvä kun yleensä osallistutaan sillä tavoin, että asiat tulevat asianmukaisesti hoidetuksi. Viittaan vain suuren valiokunnan päätösvaltaisuuteen. Kun kaksi kertaa pääministeri on siellä käynyt, ei ole oikein kansanedustajille tämä aikataulu sopinut.

Itse olen lähtenyt koko ajan siitä, että hallitusmuodon 33 §:n ensimmäinen virke säilyy eli tasavallan presidentti edelleen päättää ulkopoliitikasta.

Ed. Laine viittasi 33 a §:ään. Minusta hän on varsin huono viittaamaan tähän, koska hän varmaan jo silloinkin oli sitä mieltä, että Suomen ei yleensä pidä liittyäkään EU:hun. Hän tuskin ainakaan on ajatellut sitä, osallistuisiko presidentti EU-käytäntöön, vaan hänen ajatuksensa ovat olleet muualla, mutta nyt hän tulee perustelemaan, kuinka hän on todella tarkoittanut tätäkin.

Minusta vuosikymmenien kuluessa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on sodan ja rauhankäytännön aikana hoidettu suhteellisen hyvin. Se on tapahtunut presidenttikeskisen instituution voimassa ollessa, ja siinä ei minun mielestäni pidä tehdä puoleen tai toiseen kovin nopeita muutoksia. Oikeassa ovat ne, jotka muistuttavat siitä, että presidentin on vaikea johtaa ulkopoliittikkaa, ellei hän ole myös EU-päätöksenteossa edes silloin mukana, kun ulkopoliittisia asioita hoidetaan. Tosin myös hänen asemaansa vahvistaa niin Venäjällä, Yhdysvalloissa, Aasiassa kuin missäpäin tahansa se, kun hän tämän tyyppisissä neuvotteluissa on mukana, joten minusta tämän asian yhteydessä intohimot puoleen ja toiseen kannattaa unohtaa. Kun vuoden päästä katsellaan asioita ja keskustellaan näistä kysymyksistä, luulen, että tosiasiat ovat toisin.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Koen kansanedustajan tehtävän sillä tavalla, että minulla on paitsi oikeus myös velvollisuus heijastaa kansan, äänestäjien, tuntoja parlamentissa. Tästä kumpuaa puheenvuoron olennaisin sisältö. Sosialidemokraattina yhdyin niihin peruslinjauksiin, joita

muun muassa ed. Arja Alho esitti, mitä tulee sosialidemokraattien yleisiin linjauksiin asiassa.

Jos olisi kuunneltu tarkasti, mitä puhuin, niin totesin, että myös minusta on periaatteessa oikein korostaa ja kehittää parlamentarismia tässä yhteydessä, jolloin luonnostaan pääministerin ja sitä kautta myös eduskunnan asema korostuu. Olen ilman muuta sitä mieltä, että pitkässä marsissa eduskunnan asemaa tulee korostaa ja vahvistaa suhteessa kaikkiin muihin valtiolimiiniin.

Tasavallan presidentti, joka on valittu suoralta kansanvaalilla, on sen kaltaisessa tehtävässä, mikä liittyy Euroopan unioniin, sen kokouksiin, että minusta on luonnollista, että hän on niissä mukana. Minusta tehdään kyllä tavallaan vääryyttä totuudelle, jos tässä nyt rinnastetaan 33 a §, joka on tehty Etaan viitaten, ja nähdään, että Eta on yhtä kuin Euroopan unioni tässä yhteydessä. Näinhän ei tietystikään ole, vaan Euroopan unioni on paljon merkittävämpi.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Gustafssonin äsken lausumaan: Olisi ollut hyvä seurata keskustelua viime viikolla. Ongelmahan on juuri siinä, että kukaan ei ole edes esittänyt hallitusmuodon 33 a §:n kumoamista. Jos ei pidä siitä pykälästä, se olisi pitänyt tässä yhteydessä kumota. Nimittäin, mitä käyttöä sille jää, ellei tarkoitus ole sitä nyt soveltaa EU-tilanteeseen. Kun sanoitte, että se on Eta-säännöstöä varten, se olisi sitten pitänyt kumota, jos on siitä eri mieltä. Eihän sille jää mitään sisältöä teidän käsityksenne mukaan.

Tämä on nimenomaan ydinkysymys tässä asiassa. Se tahto, joka valiokunnalla oli ja joka näyttää olevan tässä salissakin, toteutuu sillä tavoin, että päätetään jättää hallitusmuodon 33 a § voimaan. Tämä on sen pykälän kannalta uusi lainsäädäntötilanne, jossa tehdään harkittu ratkaisu jättää se voimaan. Toinen harkittu ratkaisu olisi ollut kumota se.

Ed. Tuomioja: Arvoisa puhemies! Haluan sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puolesta todeta, ettei lain hyväksymisessä ole pienintäkään epäselvyyttä ryhmän kannanotosta. Olemme tänään hyväksyneet asiasta seuraavan sisältöisen kannanoton: "Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä hyväksyy Euroopan unionin jäsenyyden edellyttämän valtiosääntömuutoksen kiireellisen voimaansaattamisen. Suomen päätöksentekojärjestelmän tulee olla täydessä toimintavalmiudessa heti jäsenyyden alkaessa. Eduskuntaryhmä korostaa eduskunnan tehok-

kaiden vaikutusmahdollisuuksien takaamista käytännössä ja kattavaa tietojensaantioikeutta EU:ssa käsiteltävistä asioista. Sosialidemokraattien mielestä on välttämätöntä, että valtioneuvosto ja tasavallan presidentti toimivat hyvässä yhteistyössä Suomen EU-politiikkaa linjattaessa. On pidettävä huolta siitä, että EU-asioiden kansallinen valmistelu valtioneuvostossa ei loukkaa suoralla kansanvaalilla valitun presidentin ulkopoliittisia valtaoikeuksia.”

Arvoisa puhemies! On olemassa myös sellainen koulukunta, jonka näkemyksen mukaan kahden eduskunnan tulisi normaalitapauksissa aina käsitellä perustuslakimuutokset ja kiireelliseksi julistaminen on todellakin mahdollista vain silloin, kun on kysymys kiireellisestä asiasta. Oli tiin muutoin tällaisesta ajattelusta mitä mieltä tahansa, tässä asiassa ollaan hyvin yksiselitteisesti kiireellisen kysymyksen kanssa tekemisissä. Koko EU-asiahan on tullut sillä tavoin Suomen eduskunnan eteen, että tätä eduskuntaa valittaessa EU-jäsenyys ei ollut millään lailla esillä. Se oli paremminkin poissuljettu vaihtoehto. Kuitenkin sama eduskunta on nyt hyväksynyt Suomen EU-jäsenyyden kansanäänestyksen jälkeen, ja nyt on johdonmukaisesti saatettava loppuun se lainsäädäntötyö myös perustuslain osalta, jota tuo jäsenyys edellyttää. Sen on oltava 1.1. ensi vuonna kunnossa.

Minun mielestäni tässä asiassa on ylidramatisoitu niitä muutoksia, joista on kysymys. Valtiosääntöön tehtävät tekstimuutokset ovat vähäisiä, tarpeen sanelemia ja harkittuja. Ne todella soveltavat Etan johdosta jo 33 a §:n säätämisen yhteydessä syntyneitä menettelyä siten, että Euroopan unionin jäsenyys ja siihen liittyvät asiat myös tulevat 33 a §:n alaisuuteen. Tästäkään ei vallitse ymmärtääkseni tässä salissa laajemmin, saatikka sosialidemokraattien kesken, erimielisyyttä. Myös valiokunnan perustelut on pyritty kirjoittamaan tämän mukaisesti. Eivätkä valiokunnan esittämät perustelut voi muuttaa eikä niitä ole tarkoitettukaan muuttamaan valtiolinten toimivaltasuhteita sellaisina kuin ne ovat perustuslaissa kirjoitetut. Minusta tämäkin on hyvin yksiselitteisen selkeää.

Toinen kysymys ja hyvin keskustelemisen arvoinen ja tärkeä on se, olisiko meidän muutoin syytä pyrkiä sellaisiin muutoksiin, jotka tätä toimivaltaelinten suhdetta muuttaisivat edelleen selkeämmin parlamentarismin suuntaan. Tässäkin sosialidemokraattien vastaus on hyvin selkeästi pidemmällä aikavälillä myönteinen ja vastaa perinteistä käsitystämme siitä, mihin suun-

taan valtiosääntöä olisi edelleen kehitettävä. Sen mukaisestihan meillä on myös toinen valtiosääntöuudistus käsiteltävänä, jossa sisäpoliittisia valtaoikeuksia on eräiltä osin tarkoitus muuttaa selvemmin hallituksen ja eduskunnan toimivaltaa korostavaan suuntaan, ja muutos on mielestäni sellaisenaan paikallaan. Varmasti sen uudistuksen yksityiskohtiin on vielä syytä palata.

Perustuslakikysymyksissä näitä uudistuksia ja jatkoa on huolellisesti harkittava. Meidän näkemysmme mukaan olisi syytä saattaa valtiosääntö kokonaisuudessaan uuden tarkastelun alaisuuteen ja pyrkiä sellaiseen tulokseen, jossa uusi valtiosääntö esimerkiksi tällaisena Valtiosääntö 2000 -projektina sekä eduskunnan että presidentin toimikautia ajatellen seuraavien valtiolinten aikana ja virkaan astuessa voisi olla voimassa. Mutta sen aika ei ole nyt. Sellaiseen ei ole mahdollisuuksia eikä pyrkimyksiä, mutta tietysti sellaista voisi tässä suhteessa jo pohjustaa.

Tulisiko tällaisessa yhteydessä myös puuttua tasavallan presidentin ulkopoliittikkaa koskeviin valtaoikeuksiin, on tietysti hyvin tärkeä kysymys. Henkilökohtaisesti haluan todeta, että näen, että tässä suhteessa dualismi, joka meidän valtiosääntöömme on rakennettu, ei tule ajan myötä kestäämään, vaan nimenomaan integraatiosta ja muista syistä johtuvien kansainvälisten kysymysten luonne on sillä tavoin muuttunut ja muuttumassa, että tällaisen sisä- ja ulkopoliittikan välisen yksiselitteisen rajan tekeminen käy entistäkin vaikeammaksi, ellei suorastaan mahdottomaksi. Siitä ehkä aikanaan olisi tehtävä jotakin valtiosääntöönkin sisältyviä johtopäätöksiä.

En suinkaan väitä, etteikö tästä asiasta olisi sosialidemokraattienkin keskuudessa erilaisia näkemyksiä, mutta en suostu ollenkaan uskomaan siihen, että kaikissa muissa puolueissa, jos tähän kysymyksen puuttaisiin, vallitsisi yksimielisyys; näinhän ei ole. Sen vuoksi me tarvitsemme edelleen laajaa kansalaiseskustelua näistä perustuslakikysymyksistä.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, mielestäni perustuslakivaliokunnan mietintö on kohtuullisen hyvä, mutta täydelliseksi sitä ei kuitenkaan voi sanoa. Valitettavasti on käynyt niin, että tämä ylilatautunut ja ylidramaattinen ilmapiiiri ennen muuta julkisessa sanassa, joka on paljolti keskittynyt vain ja yksinomaan presidentin ja pääministerin tehtäviin Eurooppa-neuvoston kokouksiin liittyen ja ehkä vähän laajemmin presidentin ja hallituksen toimivaltasuhteisiin, on johtanut siihen, että tässä yhteydessä tärkein

asia, eduskunnan ja hallituksen keskinäisten suhteiden tarkastelu, on jäänyt liian vähälle huomiolle.

On siinä mielessä hyvin epäjohdonmukaista, että aikanaan Etan johdosta tehtyjä valtiosääntömuutoksia valmisteltaessa myös perustuslakivaliokunta silloisessa mietinnössään huomattavasti laajemmin käsitteli — ja siinä yhteydessä käytiin muutoinkin laajempaa keskustelua — juuri eduskunnan ja hallituksen suhteita Eta-asioiden käsittelyn osalta. Eta-asiat verrattuna EU:n ylikansallisessa päätöksenteossa esillä oleviin asioihin ovat kuitenkin vielä siinä suhteessa toisenlaisessa asemassa, että ainakin muodollisesti — olkoon, että tuo saattaa joskus olla vähän teoreettista — Etan osalta kaikki Etan päätöksentekoon liittyvät kysymykset, direktiivien hyväksymiset, olivat vielä kuitenkin eduskunnan hyväksyttävissä tai hylättävissä. Sen sijaan EU:n ylikansallisessa päätöksenteossa laajenee tavattomasti niiden asioiden joukko, joissa EU:n päätöselinten, ennen muuta ministerineuvoston, päätökset, oli Suomen edustajan kanta ollut niiden suhteen mikä tahansa, tulevat Suomea sitoviksi, eikä eduskunnalla enää sen jälkeen ole niihin mitään sanottavaa. Tästä syystä eduskunnan asemaa olisi tullut käsitellä huomattavasti huolellisemmin ja perusteellisemmin tässä yhteydessä kuin nyt on tapahtunut, vaikka ymmärrän hyvin, että tässä suhteessa ei varmastikaan ole perustuslakivaliokunnassa eikä laajemmin eduskunnassa sinänsä mitään erimielisyyksiä.

On myös todettu, ennen muuta hallituksen mutta myös perustuslakivaliokunnan puolelta, että tätä asiaa ei tarvitsi sen vuoksi erityisemmin korostaa, että parlamentaarinen vastuu ja menettely pitää tässä suhteessa eduskunnan asemasta huolen. Minusta tämäkään toteamus ei ihan loppuun asti anna kuitenkaan oikeita vastauksia.

Jos eduskunta on jonkin kannanoton tähän kirjatun lausuntomenettelyn mukaisesti jostakin asiasta esittänyt, menettelytapaohjeen hallituksen edustajille, niin se seikka, että hallituksen edustaja, jos hän tästä poikkeaa, joutuu mahdollisesti epäluottamuslauseeseen kohteeksi, ei itse asiaa ja siinä tapahtunutta muutosta tai siinä tapahtunutta vahinkoa enää korjaa. Parlamentaarinen valvonta on aina jälkikäteistä.

Toinen seikka on myös se, että vaikka toivottavasti olemme siirtyneet aikaan, jolloin ei enää tarvitsi vähemmistöhallituksiin, saatikka virkamieshallituksiin, turvautua, niin sellainenkin mahdollisuus on. Sellaisessa tilanteessa ei

tietenkään voi puhua siitä, että parlamentarismi hoitaisi yleisperiaatteena EU-asioiden päätöksenteon eduskunnan tahdon mukaiseen suuntaan.

Näistä syistä, arvoisa puhemies, ehdotan, että tämän asian perusteluissa lausuttaisiin seuraavaa:

”Eduskunta korostaa, että hallituksen on eduskunnan asianomaisia valiokuntia EU-elimissä esille tulevista asioista informoidessaan annettava valiokuntien käyttöön kaikki ne tiedot, joilla on merkitystä asian arvioimiselle ja valiokunnan mahdollisen lausunnon valmistelulle. Eduskunta edellyttää, että valiokunnan lausunto on ohjeellinen lähtökohta Suomen edustajien kannanotoille EU-päätöksenteossa ja että milloin siitä joudutaan esimerkiksi muuttuneiden olosuhteiden vuoksi poikkeamaan, on menettelyn perusteet tarkoin selvitettävä eduskunnan asianomaiselle valiokunnalle.”

Ymmärtääkseni tästä asiasta ei pitäisi vallita tässä salissa erimielisyyksiä. Pitäisin silloin arvokkaana, että me voisimme mahdollisimman laajalla yksimielisyydellä tämän meidän yhteisen tahtomme mukaisen kirjauksen vielä varmemmaksi vakuudeksi lain saatteeksi hyväksyä.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On ihan hyvä asia, että ed. Tuomioja selkeästi ilmoitti, että kiireelliseksi julistamisesta on täysi yksimielisyys SDP:n eduskuntaryhmässä.

Toinen asia, johon olisin puuttunut: Olin aika tavalla samaa mieltä siitä, että valtiosääntöön, hallitusmuotoon, rakennettu dualismi ei pitäkän päälle toimi. Maailma on muuttunut niin paljon siitä ajasta, kun Ståhlberg oman valtiosääntönsä, hallitusmuodon kirjoitti, että tilanne käy kestävämmäksi. Ehkä nykyinen presidentti omalla toiminnallaan on näitä ajatuksia edesauttanut. Sitä ei ilmeisesti käy kiistäminen.

Mutta kun ed. Tuomioja samoin kuin SDP:n eduskuntaryhmä ovat valmiit katsomaan hallitusmuotoa ja sen 33 §:ää jatkossa laajemmin, ns. pitkässä juoksussa, voi kysyä, kuinka kauan tätä täytyy katsoa. Se käsitys, mikä minulle on tullut hallitusmuodon ja valtiosääntöön muuttamisesta, on se, että valtiosääntöä aina tehdään päivänpoliittisten laskelmien pohjalta, vaikka nimenomaan kysymys on pitkäjänteisestä työstä, jossa päivänpolitiikalla ei saisi olla mitään tekemistä. Niin tapahtuu tässä eduskunnassa, niin tapahtui edellisessä eduskunnassa. Ed. Louekoski oikeusministerinä oli esittelemässä hallitusmuotoon

tiettyjä muutoksia, joissa päivänpoliittinen laskelmointi ihan selkäesti tuli esille.

Ei SDP:n eduskuntaryhmä siinä ole tietenkään poikkeuksellisessa asemassa; kaikki muutkinhan näin näköjään tekevät. Minä en vain hyväksy sitä, että esimerkiksi pääministerin valinta-oikeus eduskunnassa ei menisi läpi perustuslakivaliokunnassa käsiteltävänä olevassa esityksessä yksinkertaisesti vain sen takia, että SDP:lle ei ole tällä hetkellä edullista muuttaa valtiosääntöä tällä tavalla sen vuoksi, että SDP:llä on presidentti, joka toimii nykyisten säännösten mukaan ja voi valita SDP:n ehdokkaan pääministeriksi. Tilanne saattaisi olla toinen, jos vaalien jälkeen olisikin porvarienemmistöinen eduskunta. Ehkä SDP:n pääministeriehdokas ei olisikaan aivan niin varma kuin tällä hetkellä kuvitellaan.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Tuomiojan kanssa aivan samaa mieltä siitä, että tässä on varmasti paljon ylidramatiikkaa. Oli varsin hyvä kuulla selkeäsanaisesti se, mikä on sosialidemokratian kanta. Toki nimittäin on niin, että jos kohutuudella arvioidaan näitä puheenvuoroja, kyllä siitä meillä muilla on ollut vaikeuksia saada selvää.

Sitten ponteen. Ei perustuslakivaliokunta näitä asioita sentään ohittanut ole. Jos hallituksen esityksestä käännetään sivu 21, sen oikea palsta, niin siellähän nämä asiat itse asiassa ovat vähän täydellisempinäkin kuin ponnassa. Valiokunta ei tietenkään mielellään kirjoittele toistamiseen sitä, mitä hallitus esityksessään jo on kirjoittanut, sen vuoksi että nekin ovat lainsäädäntöaineistoa, kun ne hyväksytään. Toteaisiin, että paikka paikoin hallitus edellyttää enemmän kuin ed. Tuomioja ponnassaan. Sen vuoksi ponteen voi olla vaikea yhtyä. Nimittäin tarkoituksenaan on, että lausunnon antava valiokunta voi asettaa tavoitteet neuvotteluille ja tarpeen mukaan määritellä mm. sen, millä ehdoilla ja mihin suuntaan niistä voidaan poiketa, siis tavallaan jo etukäteen, ellei ponnella todella ole tarkoitus unohtaa näitä asioita, jotka nyt tietysti helposti poissulkeutuvat, kun asia vain sisällytetään ponteen. Muutoinhan nuo asiat ovatkin täällä kirjatuna hyvin tarkoin.

Ed. Hautala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tuomioja on erittäin oikeassa, kun hän toteaa, että tässä keskustelussa on täysin varjoon jäänyt kysymys siitä, kuinka eduskunnan vaikutusmahdollisuus Suomen edusta-

jien käyttäytymiseen Euroopan unionin neuvostossa järjestetään.

Haluan tässä yhteydessä kiinnittää huomiota toiseen kysymykseen, josta on puhuttu vielä vähemmän, ja se on se, kuinka luotaisiin edellytykset sille, että Suomen eduskunta tekisi rakentavaa ja hyvää yhteistyötä Euroopan parlamenttiin valittujen suomalaisten edustajien kanssa. Monissa maissa syntyy nimittäin väkisinikin eräänlainen kilpailutilanne. Mielestäni se on erittäin tuhoisaa, jos ajatellaan, että hyvin monissa EU-kysymyksissä kuitenkin tulee jatkossakin olemaan kansallinen näkökulma.

Eräs tanskalainen europarlamentaarikko on esittänyt, että Tanskan kansankäräjillä järjestettäisiin säännöllisesti EU-keskustelu, johon osallistuvat tanskalaiset kansanedustajat, ministerit ja myös tanskalaiset edustajat Euroopan parlamentissa. Tarkoituksena olisi toisaalta lisätä EU-keskustelun asioiden julkisuutta Tanskassa ja ihmisten mahdollisuutta ottaa osaa keskusteluun ja toisaalta varmistaa se, että tanskalaiset toimivat koordinoitusti ja järkevästi tanskalaisille tärkeiden kysymysten edistämiseksi myös Euroopan parlamentin kautta. Eihän siellä kukaan pelkäästään omaa poliittista ryhmittymäänsä edusta, vaan sielläkin ihmisillä on mielessään kansallinen näkökulma.

Ed. Korkeoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin yhdyin niihin, jotka ovat kiittäneet ed. Tuomiojan puheenvuoroa. Sen lisäksi että aivan ilmeistä on, että meidän nykyinen järjestelmämme, jossa presidentti on hoitanut operatiivisestikin ulkopoliitiikkaa, ei pitkän päälle sovi siihen tilanteeseen, mikä Euroopan unionin jäsenyyden myötä syntyy, on kyllä syytä kiinnittää huomiota valtioneuvoston ja eduskunnan suhteisiin. On syytä olla todella huolissaan siitä, millä tavalla eduskunnan todelliset vaikutusmahdollisuudet turvataan.

Meillä on paljon viitattu Tanskan markkina-valiokuntaan ja sanottu, että siitä on hyviä kokemuksia. Kokemukset ovat varmasti Tanskasta parempia kuin muista EU-maista, mutta on kyllä huomattava, että myös heillä monet sanovat, että vaikutusmahdollisuus on jäänyt puutteelliseksi, EU-valmistelu merkitsee virkamiesten vallan kasvua, se merkitsee ministerien vallan kasvua.

Näyttää olevan vaikeata järjestää tilannetta todella sellaiseksi, että eduskunta sitovasti etukäteen voisi määritellä sen kannan, minkä oman maan edustajat Euroopan eri hallintotilanteissa ottavat. Tämän ongelman ratkaisemiseen todella

pitää paljon enemmän kiinnittää huomiota kuin tähän asti.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Monet puheenvuoron käyttäjät ovat kysyneet sosialidemokraattien kantaa asiaan. Tähän voi vain lyhyesti sanoa, että asia on sen luontoinen, että siihen ei voi olla suurella ryhmällä aivan joka asiasta yksiselitteistä yhteistä kantaa. Pääasiaan meidän kantamme on ihan selvä. Tämä ei ole mikään yksittäinen verolain pykälä, johon otetaan kanta "juu" tai "ei".

Kun olen parikymmentä vuotta seurannut asioita ja osittain aktiivisesti ollut mukana esityksiä tekemässä valtiosäännön kehittämiseksi, olen aina edustanut sitä linjaa, että askelten täytyy olla varovaisia ja valtiokäytännön pitää antaa muutosten välillä vaikuttaa siihen, millä tavalla kehitystä viedään eteenpäin. Tässä nimenomaisessa kysymyksessä nyt ollaan noudattamassa juuri sitä linjaa. Pykälää muutetaan ja tulkitaan varovaisesti ja odotetaan, kuinka valtiokäytäntö tältä pohjalta muodostuu. Se on ihan terve ja oikea suunta ja oikea tapa, millä asiaa viedään eteenpäin.

Korostan vielä sitä, että ylimpien valtioelinten välillä Suomessa vallitsee ns. kolmikantaluottamus, mistä olen puhunut usein tämän asian yhteydessä. Sitä ei pidä rikkoa tämänkään esityksen tiimoilla. Siitä syystä on korostettava ed. Tuomiojan ponnin merkitystä. Sekin yhdeltä kantilta painottaa tätä luottamusta ja tuo sen merkitystä esille, nimittäin siinä suhteessa, että valtioneuvosto toiminnassaan on sidottu eduskunnan tahtoon Jotta eduskunnalla olisi näistä asioista kunnolla mahdollisuus muodostaa kantansa, se on perusteellisesti informoitava. Se on luottamussuhde valtioneuvoston ja eduskunnan välillä, jota ilman tämä järjestelmä ei toimi.

Ed. Tuomioja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän hyvin, että ed. Niinistö puolustaa valiokunnan mietintöä, enkä minäkään sitä suinkaan näiltä osin arvostellut, vaan lähdin siitä, että mietinnön henkeä tulisi vahvistaa. Luin nimittäin todella hyvin huolellisesti sekä hallituksen esityksen perustelut että valiokunnan mietinnön perustelulausemaehdotustani valmistaessani varmistuakseni siitä, ettei mikään, mitä tässä ehdotetaan, ole ristiriidassa sen kanssa, mitä hallitus tai valiokunta esittää, vaan nimenomaan täyttää sen tietyn ehkä vähän vahingossa syntyneen aukon, joka näihin molempiin sisältyy. Vaikka voidaan ilman muuta

lähteä siitä, että koko asian perustana on juuri se, että eduskunnan ilmaisema tahto on Suomen edustajien ohjeena, niin missään tätä ei nimenomaisesti todeta. Minusta tämä on kuitenkin sen verran iso kysymys ja vakava aukko, että se on syytä perustelulauseumalla tehdä selväksi, kun en ole mistään asiasta ed. Niinistön tai valiokunnan mietinnön kanssa tässä suhteessa eri mieltä.

Toivon todella, että tähän voitaisiin suurella yksimielisyydellä yhtyä, koska 1.1. meillä on oltava nämä menettelytavat kunnossa.

Toinen asia on se, onko eduskunta itse ja sen suuri valiokunta riittävän valmistautunut käyttämään sitä valvonta- ja ohjausvaltaa, joka sille yhdentymiskysymyksissä kuuluu. Ilmeisesti näin ei ole. Toivoisin, että tässäkin ryhmien kesken päästäisiin keskusteluun siitä, millä lailla näitä valmiuksia voitaisiin kehittää.

Ed. Vähänäkki: Arvoisa puhemies! Ensi alkuun pyydän saada yhtyä niihin näkemyksiin, joita ed. Gustafsson aivan istunnon alussa esitti. Samalla olisin todennut siitä kritiikistä, jota hänen puheenvuoronsa sai osakseen, että täällä oli nimenomaan kokoomuksen taholta mestaroitsijoita, jotka epäilivät ed. Gustafssonin aatteellista näkemystä mm. eri valtiomahtien suhteista. Luulen, että sos.dem. ryhmässä varmasti ed. Gustafsson on sellainen kansanedustaja, jossa arvosteltua näkemystä kaikkein vähiten on, tai hän on yksi niistä, joita vähiten voitaisiin epäillä. Tämän voim ed. Zyskovicille ja muille aivan heitä rauhoittaakseni kertoa.

Nyt kun tässä aihepiirissä pahin kiehunta on nähtävästi jo tähän mennessä yli tunnin keskustelun jälkeen seestynyt, kajoan ainoastaan muutamaan näkökohtaan, koska asian toisessa käsittelyssä käsittelin koko kysymystä laajemmin.

Ensiksi olisin mennyt tähän kiireeseen eli kiireelliseksi julistamiseen. Meille on täällä useaan otteeseen EU-informaation yhteydessä kerrottu, että on monia jäsenmaita, joissa suinkaan jäsenyyden astuessa voimaan eivät kaikki kansalliset säännökset ole tiptop ja viimeisessä kunnossa, jossa niiden pitäisi olla. Muun muassa esimerkkinä on sanottu Italia tämän asian osalta.

Nyt kun tarkastelemme EU:hun menoa tammiukuun 1 päivä, meillä on aivan oivalliset ja politiikassa kokeneet henkilöt valittu tai ollaan vahvasti valitsemassa Euroopan unionin parlamenttiin. Niin ikään olemme lehdistä ja muualta lukeneet, että erityiselimiin on nimetty erittäin asiantuntevaa joukkoa. Edelleen on komissaa-

riksi siirtyneen suurlähettilään tilalle jo peräti valittu tai ainakin vahvasti ehdolla henkilö. Vielä kun tiedetään sekin seikka, että mitä todennäköisintä on, että ennen aprillipäivää eli huhtikuun alkua tuskin Eurooppa-neuvosto kokoontuisi, tulee helposti mieleen, onko tässä todellakaan kiire. Tässä mainitsi joku edellisistä puhujista, että eduskuntakin on sanotaan tammikuun ja maaliskuun puolenvälin tai huhtikuun alun välisenä aikana aika lailla toimintakyvytön käyttämään kaikkia niitä hienoja mekanismeja, mitä valtiosääntöön on nyt ja aikaisemmin kirjattu. Kaiken kaikkiaan voimassa olevalta lainsäädännölliseltä pohjalta on hyvin pelattavissa kolme neljä kuukautta EU:n puitteissa. Ei se tapahdu yhtäkkisesti vuoden vaihtuessa, että kaiken pitäisi olla todellisessa kunnossa.

Askeleiden tulee olla varovaisia, totesi ed. Louekoski, ja yhden hyvin vahvasti hänen nyky-näkemykseensä. Onko syytä tehdä mahdollisesti hätiköityjä lainvalmisteluja ja vielä hätiköidymmin tehtyjä perustuslakivaliokunnan mietintöjä, tehdä niistä uhittelevia, eri valtiomahtien välistä kissanhännänvetoa voimistavia tai siihen yllyttäviä, niin kuin on tapahtunut, vai olisiko parempi käsitellä asia normaalijärjestyksessä? Lainsäätäjä on itsenäisyytemme aamun koittaessa säätännyt, että normaalijärjestys perustuslain muutoksen on se, että se käsitellään kaksi kertaa, kerran kahdessa eri kokoonpanossa olevassa eduskunnassa. Kyllä tuolla maltilla sijansa tässä asiassa olisi.

Täällä on suurista hallitusryhmistä käytetty kovin kriittisiä puheenvuoroja koskien sosialidemokraattien näkemyksiä, ennen kuin ed. Tuomioja ilmaisi noin laajasti ottaen meidän näkemyksemme. Muistaakseni ed. Markku Laukkanen mainitsi jopa Väinö Tannerista, että olemme hänen perintönsä unohtaneet. Sanoisin siihen, niin kuin jo alussa ed. Gustafssonin osaltakin totesin, että jos joku on aatteellisen esi-isänsä unohtanut, ed. Markku Laukkanen on viimeinen siitä muita moittimaan, kun tiedetään, millä tavalla Santeri Alkion istuttamaa köyhän asiaa nimenomaan maalaisliitto-keskustapuolueessa — tai mikä se nimi nyt mahtaa olla, Suomen keskusta — on hoidettu.

Kun kuunteli ed. Zyskoviczia, jonka aatteellisia esi-isiä olivat todelliset rojalistit tämän vuosisadan ensimmäisillä kymmenillä, täytyy ihmetellä ja miettiä, minkä vuoksi nyt ed. Zyskoviczista ja kokoomuksen eräistä muistakin edustajista on tullut suuria demokratian kannattajia. Aivan etsimättä löytyy yksi syy: Kokoomuksessa ja kes-

kustassa ollaan nk. huonoja häviäjiä. Kansa valitsi tämän vuoden alkukuukausina tasavallan presidentin ensimmäisen kerran suoralla kansanvaalilla. Siinä todellakaan äsken mainittujen suurten porvariryhmien ehdokkaat eivät menestyneet eikä pienenkään ryhmittymän RKP:n edustaja saanut kansan luottamusta. Olisikohan ed. Zyskowicz täällä yhtä innokas parlamentarismin kannattaja, jos olisi niin onnettomasti käynyt, että valinta olisi osunut toisessa äänestyksessä siihen toiseen vaihtoehtoon?

Meillä todellakin — vielä hypähdän siihen, koska muistiinpanot siihen yllyttävät — olisi vielä tällä hetkellä aikaa miettiä huhtikuun alkuun, ja silloin uudelleen valittava eduskunta tekisi tässä asiassa lopullisen ratkaisun.

Totesin asian toisessa käsittelyssä, että minua ei miellyttänyt hallitusmuodon 33 a §:n 2 momentin kotikutoinen tulkintajuristeria, jota perustuslakivaliokunnan enemmistö käytti. Olen sitä mieltä, että se ei missään tapauksessa syrjäytä hallitusmuodon 33 §:ää, vaan tasavallan presidentti määrää tästä lähtien Suomen suhteista ulkovaltoihin, niin kuin hän on tehnyt tähänkin asti.

Olisin vielä mietintöön palannut eräiltä aivan keskeisiltä kohdiltaan, minkä vuoksi sosialidemokraattien nelihenken valioikuntaryhmän kolme kansanedustajaa äänestivät eräitä sanamuotoja vastaan. Vapaasti todettuna perustuslakivaliokunnan enemmistö toteaa jotenkin siihen tapaan, että tasavallan presidentti saa tavallaan armosta ja armollisesti luvan osallistua sellaisiin Eurooppa-neuvoston kokouksiin, joissa käsitellään erilaisia suosituksia ym. toisarvoisia asioita, joista ei senkään vertaa asiaa synny, että se edellyttäisi Euroopan unionin toimielinten päätöksiä.

Meidän mielestämme, siis vähemmistöön jääneiden mielestä, olisi pitänyt todeta, että tasavallan presidentti osallistuu Eurooppa-neuvoston kokouksiin silloin, kun hän käyttää ulkopolitiisia toimivaltuuksiaan, mutta tätä ei tietenkään hyväksytty.

Sitten halusimme pari lausetta pois eli erittäin suoran kannanoton siitä, minkä enemmistö päätti, että Suomen edustajista Eurooppa-neuvostossa päättää valtioneuvosto. Meillä ei ollut vaihtoehtoa tähän, vaan esitimme poistettavaksi sen vuoksi, että halusimme nimenomaan yhteisymmärrystä ja yhteistä keskustelua pääministerin, valtioneuvoston ja toisaalta tasavallan presidentin välillä. Myös halusimme pois lauseen, joka tuli tietenkin mietintöön, että pääministeri

edustaa Eurooppa-neuvoston kokouksissa Suomea.

Sitten olisin palannut tähän, että kansalaiset ovat tänä päivänä Suomessa aika lailla ymmällä. Kun he todella pääsivät valitsemaan presidentin, niin ilkeä ja paha eduskunta ja hallitus ovat karmissa presidentin valtaoikeuksia. Tämä tulkinna, sen myönnän ja sanoin jo viime kerralla, kun tästä asiasta puhuin, on sinänsä väärin, ja yksimielisesti hyväksytyt lait, jotka nyt ovat esillä, todistavat sen. Eduskunta ja hallitus eivät näillä valtiosäännön muutoksilla halua vähentää tasavallan presidentin valtuuksia, mutta nimenomaan, ja siitä on kysymys, eivät halua lisätä tasavallan presidentin valtuuksia niissä sisäpoliittisluontoisissa asioissa, jotka ovat tähänkin asti eduskunnalle ja valtioneuvostolle lähinnä kuuluneet.

Mutta, ja tässä tullaan tärkeään mutta -saan, olisin todennut, että millään todellakaan juristerialla ei hallitusmuodon 33 §:ää pystyttyä ontoksi kovertamaan. Tässä suhteessa toivoisin, että voitaisiin vielä palata asiaan, ne ketkä tähän taloon tulevat maalís — huhtikuussa kokoontuvassa eduskunnassa.

Täällä ed. Tuomioja esitti todella uunituoreen sos. dem. eduskuntaryhmän kannanoton, jota ei ponneksi ole esitetty, vaikka mielestäni se hyvin sen sietäisi. Minusta se jossain määrin lieventää valiokunnan mietintöä ja toisaalta myös kaventaa juopaa, joka on täällä esitettyjen näkemysten välillä. Minulla on hyvin yksiselitteinen ja selkeä kanta, että huomattava osa Suomen kansasta on, jos ei nyt raivoissaan, niin ihmeissään ja kuohuksissaan siitä, että presidentin ulkopoliittista valtaoikeutta pyritään liiallisesti nävertämään. Kansan tunteja heijastavat monet lausunnot, suulliset ja kirjalliset, joita minä olen saanut ja jotka olen kuullut vaalipiirissäni, ja niitä on kaikista yhteiskuntapiireistä, nimenomaan autonkuljettajasta everstiin ja kaikkea muuta siinä välillä.

Lopuksi kannatan ed. Tuomiojan perustelulausumaehdotusta. Se sisältää niitä näkemyksiä, joita minä ja, uskon, kaikki sosialidemokraatit haluavat esittää.

Vielä olisin todennut, että niin paljon asian tutkiminen on minua kiinnostanut myös toisessa eduskunnassa, että jään ed. Tuomiojan ponnen ja meidän eduskuntaryhmämme esittämän kannanoton jälkeenkin vielä vakavasti harkitsemaan, kunnes viimeinen hetki siihen tulee, olenko tämän lakinipun kiireelliseksi julistamista vastaan.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki pohdiskeli sitä, millä tavalla eduskunnassa olisivat kannat muuttuneet tai olisivatko muuttuneet, jos presidentinvaaleissa tilanne olisi ollut toinen. En tiedä, olisivatko muuttuneet, mutta sen ainakin voi sanoa, että sosialidemokraattien päivänpoliittinen laskelmointi valtiosääntöuudistuksessa on ilmiselvää. Se ei näy pelkästään tässä asiassa, ja nimenomaan se ei näy tässä asiassa, vaan se näkyy nimenomaan siinä lakiesityksessä, jolla presidentin sisäpoliittisia valtaoikeuksia on tarkoitus muuttaa. Siinähan sosialidemokraatit ovat muuttamassa kantaansa, näin uskon, nimenomaan sen takia, että heillä nyt on sattumalta Mäntyniemessä oma presidentti, joka hoitaa hommat SDP:n puolesta. Uskoisin kuitenkin, että ehdokas Elisabeth Rehn olisi ollut tässä suhteessa hieman toisenlainen presidentti, demokraattisempi ja eduskuntaa kunnioittavampi. Mutta tämä on vain uskomus.

Kun ed. Vähänäkki puheenvuorossaan käsiteli itsenäisyyden alkuaikojen taistelua kuningasmieliset vastaan tasavaltalaiset, niin on joskus tullut mieleen, että minkälainenhan olisi Suomi, jos rojalistit tuolloin olisivat voittaneet. Tuskinpa "Väinö III:lla" olisi minkäänlaista valtaa enää, vaan kaikki valta olisi otettu eduskunnalle. Näinhän on aikaa myöten kaikissa muissakin kuningaskunnissa tapahtunut, että kuninkaant ovat pelkkiä keulakuvia ja todellinen valta on vaaleissa valitulla eduskunnalla ja toimeenpanovalta hallituksella ja sitä johtavalla pääministerillä.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun ed. Vähänäkki kertoi, että minun ja muidenkin kokoomuslaisten aatteelliset esi-isät olivat niitä todellisia kuningasmielisiä, niin sitähan ei kukaan voi kiistää, se on historiallinen tosiasia. Mutta vuosikymmenten kuluessa, ed. Vähänäkki, eri puolueiden valtiosääntökannat ovat aika lailla heilahdelleet, eikä mikään puolue oikeastaan voi ylpeillä sillä, että se olisi ollut täysin johdonmukainen näiden vuosikymmenten aikana. Me muistamme kaikki, miten presidentti Kekkonen aikana puolueet suorastaan kilpailivat presidentin nöyrytellessä ja hänen erilaisten valtiosääntökannottojensaakin seuraamisessa. Muistamme, että kun oli asetettu suuri valtiosääntökomitea ja kun presidentti jossain vaiheessa iltapäivälehtihaastattelussa sanoi, että hän ei oikein ymmärrä, mistäs tämänmoinen liikkeelle lähti, niin äkkiä mm. sosialide-

mokraatit, jotka olivat komiteassa olleet ajamassa presidentin valtaoikeuksien kaventamista, käänsivät seuraavassa puoluevaltuuskunnan kokouksessa kelkkansa.

Mutta vaikka puolueiden kannat ovat ailahtelleet ja kellään ei ole oikein hyvää rekordia tässä suhteessa, pitää myöntää, että sosialidemokraattinen puolue on meidän puolueistamme ollut yksi johdonmukaisimpia kuitenkin valtiösääntökannanotoissaan ja ennen kaikkea siinä näkemyksessään, että tulisi vahvistaa parlamentarismia, eduskunnan ja hallituksen valtaa suhteessa tasavallan presidenttiin.

Kun ed. Vähänäkki sanoi, että me olemme viime presidentinvaalien jälkeen huonoja häviäjiä, hän on kyllä sillä tavoin täysin väärässä, että kokoomuksen eduskuntaryhmän ja laajemmin kokoomuksen piirissä on toki oltu valmiita ja halukkaita presidentin asemaa tarkastelemaan vähän uudella tavalla jo kauan ennen presidentti Ahtisaaren virkaan astumista. Viittaankin mm. perustuslakivaliokunnan yksimieliseen lausuntoon vuodelta 91, jossa korostettiin sitä, että ulkoasiain vallankäytössä presidentin vallankäytön tulisi lähestyä presidentin sisäpoliittista vallankäyttöä.

Sen sijaan voi sanoa, että sosialidemokraatit ovat huonoja voittajia. Siinä vaiheessa, kun Ahtisaari valittiin presidentiksi, saivat vanhat periaatteet mennä.

Mitä presidentin vallan kovertamiseen tulee, niin siinä ensimmäisenä on linjassa presidentti Mauno Koivisto, joka oli aito demokraatti.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valitettavasti en pääse millään irti siitä mielikuvasta, että ed. Vähänäkki on sitonut omat kantansa liiaksi puolueeseen, nimenomaan henkilöön, ja lähtee tältä näkökulmalta valtaoikeuskysymystä tarkastelemaan. Huomautan siitä, että mikäli meneteltäisiin niin kuin ed. Vähänäkki on edellyttänyt ja halunnut, se merkitsisi tosiasiaa tasavallan presidentin valtaoikeuksien lisääntymistä hyvin oleellisessa määrin. Tosiasia on se, että nyt käsitellyssä oleva ehdotus pitää ehkä jonkinlaisessa tasapainossa tätä tilannetta. Se ei siis asiallisesti ottaen juurikaan vähennä presidentin valtuuksia, valitettavasti. Mielestäni pitäisi mennä pitemmälle näissä asioissa.

Sinänsä on aika huvittavaa, että tähän mietintöön ei liity lainkaan sosialidemokraattien vastalauseita, joten he ovat olleet täysin yksimielisesti tämän asian takana. Siinä mielessä ne selitykset, mitä puhujankorokkeelta on annettu, että he oli-

vat tätä ja tätä mieltä, ovat aika onttoja muodollisesti ottaen. Käytännössä tietysti on ollut selvää, että sosialidemokraatit ovat olleet ainakin neljää eri mieltä perustuslakivaliokunnassa neljän edustajan suulla näistä asioista. Mutta toivon, että tässä nyt päästään kuitenkin eteenpäin.

Toteaisin ed. Zyskoviczille, että vasemmistoliiton ja sen edeltäjien kannat ovat parinkymmenen vuoden ajan kyllä olleet melkoisen johdonmukaisia näissä asioissa ja aiomme jatkaa tällä linjalla eteenpäin.

Ed. Jurva merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On mielestäni ensinnäkin väärin sitoa asiaa henkilöniimiin, Ahtisaaren tai Rehniin, koska kysymys on instituutioista ja pidemmällä jaksolla tapahtuvasta muutoksesta.

Totean ensinnäkin sen, että olen ollut todella patavanhoillinen ja aina ollut vahvan presidentti-instituution kannalla ja äänestänyt ed. Helteen pontta vastaan ja irvistellyt sitä kaiken aikaa vuosien varrella. Olen lähtenyt siitä, että vahva presidentti-instituutio sopi Suomeen entisinä aikoina ja sopisi vieläkin, jos olisimme itsenäinen kansa tästä eteenpäin, mutta me emme enää ole vuodenvaihteen jälkeen.

Nyt asia on sillä tavalla, että minä olen muuttanut mielipiteeni juuri siitä syystä, että vuodenvaihteessa meidän olotilamme muuttuu, ed. Vähänäkki, perusteellisesti. Kuinka monennen keran täytyy sanoa näkemykseni siitä, että vuodenvaihteesta eteenpäin koko Eurooppa on tietyntaista sisäpolitiikan aluetta ja toiminta hallitusten välistä yhteistyötä? Näin ollen valtioneuvosto ja sen edustajana pääministeri ja eduskunta ovat ne elimet, jotka toimivat ja operoivat tällä alueella. Tämä on aivan selkeä asia. Ei ole mitään ulkopoliittista toimintaa enää Euroopan unionin maihin nähden entisellä tavalla.

Kun Maastrichtin sopimus toteutuu, tulee yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, jos tulee. Edelleenkin kysymyksessä on hallitusten välinen yhteistoiminta, jota kautta Euroopan unionin toimissa kanavana päätetään ulkopoliittisista kysymyksistä.

Tämä tilanne on täysin muuttunut, kokonaisuudessaan. Suomi valitsi tasavallan presidentin kansanäänestyksellä. Sillä oli onni ja kunnia valita hänet, mutta Suomi valitsi myös Euroopan unionin, emmekä mahda sille mitään, että Eu-

roopan unioni tuo kokonaan uudet systeemit vanhaan presidentti-instituutioon nähden.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin ensin todennut ed. Aittoniemelle, että en kaipaa hänen esitelmiään siitä, millä tavalla eräät sisäpoliittiset asiat siirtyvät EU:lle ja miten on välttämätöntä, että ne hoidetaan suunnilleen samalla tavalla kansallisessa valmistelussa kuin vastaavat asiat on hoidettu ennenkin. Tämän totesin jo toisessa käsittelyssä ja äsken käyttämässäni puheenvuorossa, jota ei tietenkään ed. Aittoniemi kuunnellut.

Ed. Helteelle olisin todennut erään seikan, kun hän ihmetteli, että meillä on otsaa puhua, vaikka emme olleet vastalauseita tuoneet valiokunnan mietintöön. Totesin jo kerran asiaa käsiteltäessä, että olimme lakiehdotuksesta nimenomaan erittäin yksimielisiä mutta emme voineet hyväksyä sotaisaa ja uhittelevaa sanamuotojen käyttöä, jota porvarillisella enemmistöllä oli ja johon eräissä kohdissa myös yksi neljästä sosialidemokraatista yhtyi.

Totean vielä ed. Helteelle, ettemme edustaneet neljää eri käsitystä vaan oli neljä eri äänestystä, joista kolmessa 3/4 siellä olleista demareista oli samaa mieltä ja yhdessä oli yksi eri mieltä.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Ensiksi totean, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei vastusta kiireellisyyttä vaan hyväksyy sen.

Toiseksi kannatan myös ed. Tuomiojan perustelulausumaehdotusta.

Tosin, kuten perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja totesi, hallituksen esityksen perusteluissa sivulla 21 oikealla palstalla ja myös sivun 22 vasemman palstan alussa kiinnitetään huomiota samanlaisiin näkökohtiin, mutta ed. Tuomiojan perustelulausumassa on hieman lisää eli ”valiokunnan lausunto on ohjeellinen lähtökohta Suomen edustajien kannanotoille EU-päätöksenteossa”. Se on mielestäni tärkeä lisäys. Arvelen, että sekä hallitus että perustuslakivaliokunta ovat tätä myös tarkoittaneet sanomatta täsmälleen näin. Siis kannatan myös ed. Tuomiojan perustelulausumaehdotusta.

Kolmanneksi totean, että ed. Skinnarin tapa yrittää mitätöidä ehdotuksiani, mielipiteitäni ja kannanottojani oli minusta aika halpamainen. Ed. Skinnari ei ilmeisesti kuunnellut asian toisen käsittelyn yhteydessä käyttämäni puheenvuoroa eikä muista, miten valtiopäiväjärjestystä muutettiin vuonna 1993 juuri sen vastalauseen pohjalta, jonka vasemmistoliiton edustajana pe-

rustuslakivaliokunnan silloiseen mietintöön esitin. Hallituksen esitys oli pohjana. Asiantuntijakuulemisen jälkeen jätin vastalauseen, jonka pohjalta aikanaan täysistunto ja suuri valiokunta muuttivat hallituksen esitystä 33 a §:n osalta.

Vaikka vastustin Suomen liittymistä Euroopan unioniin ja sen ensimmäistä askelta, jonka totesin tapahtuneen Eta-sopimuksen yhteydessä, kaikissa vaiheissa olen yrittänyt kamppailla eduskunnan vaikutusmahdollisuuksien puolesta. Olen havainnut, että ed. Skinnarillakin on sellainen tapa, että vaikka kaikki asiat eivät kulje ihan niin kuin ed. Skinnari haluaa, hän kuitenkin yrittää vaikuttaa asioiden sisältöön. Tämän arvelen olevan vähän kaikkien edustajien toiminnan tavoitteena tässä talossa.

Tarkoitukseni ei ollut kolmannessa käsittelyssä käyttää pidempää puheenvuoroa, mutta havaitsin viikonvaihteen sanomalehdissä käytetyin sellaisia termejä kuin että nyt on tapahtunut perustuslainen vallankaappaus ja että jokin valtakunnallinen valtiosääntöuudistus on eduskunnalle esittänyt mietintönsä, jossa tuo ns. vallankaappaus tapahtuu. Kun vielä valtakunnan päälehdissä epäsuorasti arvosteltiin, kuten siinä sanottiin, kauaskantoisista valtiosääntöuudistuksista eduskunnan jouluruuhkassa päätetyn, katson aiheelliseksi palata näihin asioihin nyt kirjoitetun tekstin muodossa. Perjantaina ei ollut sellaisia valmiuksia.

Työväenliike on perinteisesti korostanut eduskunnan vallan ensisijaisuutta suhteessa hallituksen ja presidentin vallankäyttöön. Erityisesti siirtymisen presidentinvaalissa nykyiseen vaalitaapaan ja jäsenyys Euroopan unionissa ovat kypsynneet myös porvarillisia puolueita tarkistamaan kantojaan suhtautumisessaan presidentin, valtioneuvoston ja eduskunnan valtaoikeuksiin. Tästä ovat muun ohella osoituksena eduskunnan moneen kertaan hyväksymät perustelulausumat niin sanotun ed. Helteen pönnän suunnassa sekä Nikulan ja Tiitisen komiteoiden esitykset.

Palaan perustelulausumista ensimmäiseen, joka tehtiin jo edellisen eduskunnan aikana käsiteltäessä perustuslakivaliokunnan mietintöä. Silloin ed. Helle esitti ed. Louekosken kannattamana seuraavaa: ”Hyväksyessään lakiehdotukset lepäämään yli vaalien eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa valtiosääntöuudistuksen valmistelua eduskunnan, tasavallan presidentin ja valtioneuvoston valtaoikeuksien tasapainottamiseksi ja siten eduskunnan aseman vahvistamiseksi.” Tämä ehdotus hyväksyttiin äänin 181 puolesta ja 1 vastaan, poissa 17 edustajaa.

Aikaisemmin muun muassa ed. Zyskowicz viittasi perustuslakivaliokunnan mietintöön, jossa kehoitettiin valtiosäännön uudistamisen jatkamiseen myös ulkopoliittisten valtaoikeuksien parlamentarisointia tavoitellen, ja tämä kannanotto, johon ed. Zyskowicz viittasi, hyväksyttiin eduskunnassa yksimielisesti 12. kesäkuuta 1991.

Kaikissa mainituissa linjauksissa ja kannanotoissa on ollut yhteisenä huolenaiheena eduskunnan vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen integraatioketjityksen eri vaiheiden ja varsinkin EU-jäsenyyden toteutumisen olosuhteissa, joissa myös ulkopoliittinen johtovalta ja sisäpoliittinen valta suuressa määrin siirtyvät EU:n toimielimille ns. yhteisöpäätöksenteon piiriin ja käytännössä parlamentaarisen kontrollin ulkopuolelle, presidentille, osittain EU:n virkamiehille ja osittain Suomessa ulkoministeriön virkamiehille.

Pieniä, lähinnä kosmeettisia muutoksia onkin jo ehditty tehdä presidentin valtaoikeuksien rajoittamisen suunnassa. Presidentti Koivisto ei pitänyt ed. Helteen ponnesta mutta ei ainakaan näkyvästi torjunut kaikkia Nikulan ja Tiitisen johtamien valtiosääntötoimikuntien esittämiä muutoksia. Presidenttiehdokailta maaliskuussa 1993 kysyttäessä suhtautumista valtaoikeuksien käyttöön ja mm. edustautumista Eurooppa-neuvoston kokouksessa heistä eräät osoittivat enemmän despoottista kuin parlamentaarista mielenlaatua katsoen olevansa itseoikeutettuja huippukokousedustajiksi. Totean, että presidenttiehdokas Ahtisaari piti vastauksessaan itsestäänselvänä, että pääministeri edustaa Suomea kyseessä olevassa kokouksessa, ja kerrotaan hänen vielä melko hiljattain olleen samalla kannalla. Ed. Ukkolalle olisi ollut aihetta todeta, että hänen äsken mainostamansa presidenttiehdokas Elisabeth Rehn puolestaan oli sitä mieltä, että presidentin pitää EU:n huippukokouksessa Suomea edustaa.

Puheet vallankaappauksesta ja myös presidentin kansliasta tulleet asiantuntijalausunnot hämmästyttivät. Eräiltä osin niissä esiintyi hieman keinotekoiselta tuntunut väite, ettei Eurooppa-neuvosto ole muka kansainvälinen toimielin eikä tee päätöksiä. Ensin mainittu perustelu vedettiin takaisin, mutta toinen jäi voimaan. Kuitenkin niin presidentti Ahtisaari kuin pääministeri Aho ovat Essenin kokouksesta informoidessaan kertoneet siellä tehdyn eriasteisia päätöksiä.

Muuttiko perustuslakivaliokunta hallitusmuotoa? Valitettavasti se ei edes ehdottanut hallitusmuodon selventämistä vaan hylkäsi sitä tar-

koittavat ehdotukseni. Sen sijaan perustuslakivaliokunta tulkitse eduskunnan joulukuussa 1993 hallitusmuotoon lisätyn 33 a §:n suhdetta hallitusmuodon 33 §:ään, jossa on määritelty presidentin johtovalta ulkopoliitikassa. Perustuslakivaliokunta totesi Eta-sopimuksen johdosta säädetyn 33 a §:n ”sen estämättä, mitä 33 §:ssä säädetään” antavan valtioneuvostolle vallan päättää kansainvälisessä toimielimessä tehtävän päätöksen kansallisesta valmistelusta ja muistakin siihen liittyvistä toimenpiteistä eli mm. Suomen edustajan nimeämisestä Eurooppa-neuvoston kokoukseen.

Joulukuussa 1993 päätetyn hallitusmuodon 33 a §:n muotoilun, joka tapahtui perustuslakivaliokunnan silloiseen mietintöön liittämäni vastalauseen pohjalta, perusteella oli luonnollista todeta, että pääministeri informoi eduskuntaa Eurooppa-neuvoston kokouksista. Näiltä osin perustuslakivaliokunnan kannanotot ovat täysin perusteltuja ja ehkä hieman pidemmälle meneviä kuin Tiitisen johtaman valtiosääntötoimikunnan ehdotukset. Mutta kuten aikaisemmin totesin, tällainen kanta eduskunnalla oli jo 1993, jolloin suuri valiokunta täsmensi lausunnossaan vielä tätä tarkoitusta näin:

”Valtioneuvoston toimivalta on täysistunnon tarkentaman lakitekstin pohjalta niin laaja, että valtioneuvosto määrää kansainvälisessä toimielimessä tehtävän päätöksen kansallisesta valmistelusta kokonaisuudessaan ja siten esimerkiksi myös Suomen edustajien toiminnasta ja osallistumisesta päätöksentekoon tässä tarkoitetussa kansainvälisessä toimielimessä. Tämän lisäksi valtioneuvosto päättäisi kansainvälisessä toimielimessä tehtävään päätökseen liittyvistä muistakin Suomen toimenpiteistä, jolleivät päätökset vaadi eduskunnan hyväksymistä eivätkä sisältönsä vuoksi myöskään edellytä asetuksen antamista.” — Tämä pitkä lainaus mielestäni varmistaa sen, että perustuslakivaliokunta on mietinnössään juuri tässä suunnassa edennyt.

Perustuslakivaliokunnan ehdottamat muutokset valtiopäiväjärjestykseen paransivat hieman eduskunnan asemaa, kuten olin tarkoittanut näitä ehdotuksia perustuslakivaliokunnalle esittäessäni. Osan muutosehdotuksistani valiokunta kuitenkin torjui, esimerkiksi sellaisen ehdotuksen, jonka tein 54 c §:n osalta. Ehdotin nimittäin, että kaikista sellaisista hallituksen ilmoituksista koskien direktiivejä, asetuksia ja päätöksiä, jotka eduskunnan käsittelyyn tulevat, sallittaisiin istunnossa lähete keskustelu. Tämä ehdotus tuli perustuslakivaliokunnassa hylätyksi,

mutta huomattava osa ehdotuksistani tuli hyväksytyiksi ja näkyy perustuslakivaliokunnan mietinnössä.

Mutta yksi tärkeimmistä ehdotuksistani, tuli hylätyksi, nimittäin se, josta myös täysistunnossa viime perjantaina äänestimme ja joka tuli hylätyksi äänin 113—43. Ehdotukseni mukaan eduskunnan valiokunnille olisi ”annettava tieto Suomen edustajan äänestyskäyttäytymisestä Euroopan unionin toimielimessä”. Tätä ehdotustani kannattanut ed. Gunnar Jansson kysyi, miten media selittää vaikenemisensa tällaisen ehdotuksen olemassaolosta ja tällaisesta asiasta yleensä. En ole kuullut mitään selitystä.

Myönteisistä osistaan huolimatta perustuslakivaliokunnan mietintö ja sen pohjalta tehdyt muutokset valtiosääntöön eivät ratkaise kaikkia olemassa olevia valtaoikeuksien käyttöön liittyviä ristiriitoja. Siksi olisi tarvittu hallitusmuodon pykälien avaamista, jota mm. professori Jyränki perustuslakivaliokunnalle suositteli. Olen varma, että jonakin päivänä sellainen tehtävä on meidän edessämme eli hallitusmuodon pykälä on siitä huolimatta korjattava ja kehitettävä, vaikka ne nyt tässä ovat saaneet tulkintojensa osalta sen muodon, johon eduskunta on päätyvässä.

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! Kuten ed. Laine edellä totesi, vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on valmis hyväksymään käsittelyssä olevan ehdotuksen kiireellisenä ja myös sisällöltään sellaisena kuin se nyt on, vaikka valiokuntavaiheessa ja muulloinkin olemme esittäneet, että olisi tullut mennä pidemmälle meneviin säännösmuutoksiin, kuten juuri ed. Laine totesi. Myös hallitusmuotoon tässä yhteydessä olisi tullut puuttua muutenkin kuin perustelujen osalta.

Täällä on jonkin verran sivuttu linjakkuuksia, mitä eri tahoilla on näiden asioiden suhteen ollut. Totean, että kun 1970-luvun alkupuolella oli useampikin valtiosääntökomitea, jotka pohtivat asioita, niin siinä vaiheessa silloinen SKDL:n ryhmä ja sen edustajat olivat selkeästi jo sillä kannalla, millä mekin olemme viime vuodet olleet, eli linjakkuutta löytyy vähintään 20 vuodelta, mutta ymmärtääkseni myös pidemmältä ajalta.

Oleellista on ollut se, että kun tuolloin arvosteltiin vinoutumia, mitä vallankäytössä on, mitä on ollut presidentin vallankäytön suhteen, silloin ymmärrettiin hyvin usein niin, että kun arvosteli vallankäyttöä, se henkilöitiin: Miksi arvostelette presidentti Kekosta, miksi arvostelette presi-

dentti Koivistoa ja nyt miksi arvostelette presidentti Ahtisaarta? Kuitenkin kysymys on koko ajan ollut siitä periaatteesta, miten asioita tulisi hoitaa, kenellä tai keillä pitäisi olla eri asioissa päätösvalta. Olemme kritisoineet sitä, että yhdellä henkilöllä on muodollisesti liian suuret valtaoikeudet tässä maassa. Ne valtaoikeudet edelleenkin säilyvät siitä huolimatta, että nyt jonkinlaista tasapainotusta tehdään näiden esitysten osalta.

Ed. Laine totesi, että vuonna 90 maaliskuun 13 päivänä hyväksyttiin ensimmäinen ns. Helteen ponsi. Sehän liittyi presidentin vaalitavan muutokseen. Näimme selkeästi, että ellei muutoksia tehdä myös valtarakenteessa, niin valtaa siirtyy huomattavasti presidentin suuntaan suoran vaalitavan myötä. Kuten edellä todettiin, vuoden kuluttua tämän eduskunnan alkutöinä, kun hyväksyimme vaalitavan muutoksen, perustuslakivaliokunta yksimielisesti kiinnitti huomiota samaan asiaan ja vaati asian viemistä eteenpäin.

Kun runsas kaksi vuotta sitten, muistaakseni kesäkuun 15 päivänä vuonna 92, hyväksyttiin ns. toinen Helteen ponsi tässä salissa, niin siinä yhteydessä huvitti se, että eräät julkisuudessaakin heräsivät vasta silloin asiaan. He eivät olleet tajunneet, huomanneet, ymmärtäneet, että eduskunta oli jo kaksi kertaa aikaisemmin hyväksynyt yksi yhteen saman ajatuksen, samat vaatimukset. On huomattava, että kesäkuun 92 ponnin hyväksymisen jälkeen monet julkisuudessa juuri moittivat esimerkiksi minua, kun julkisuudessa kantaani puolustin, kysellen miksi nyt puuttu presidentti Koivistoon, vaikka ei ollut presidentti Koivistosta kysymys, vaan nimenomaan periaatteellisesta linjauksesta. Haluan sitä nyt jankuttamalla jankuttaa ja korostaa tämän asian yhteydessä, koska samat väärinkäsitykset näkyvät elävän edelleen niin tässä salissa kuin myös tiedotusvälineiden kirjoittelussa. Ei osata erottaa henkilöitä ja asioita toisistaan.

Täällä on korostettu, että valtakeskusten eli presidentin, valtioneuvoston ja eduskunnan, välillä pitää olla yhteistyötä. Se on aivan selvä. Mutta kun samalla on vaadittu sitä, että eduskunta ei saa muuttaa lakeja, jos niillä puututaan esimerkiksi tasavallan presidentin oikeuksiin, tehtäviin tai velvollisuuksiin, niin sitä väitettä en voi hyväksyä. Eduskunta on nimenomaan lainsäädäntöelin. Sillä on täysi valta tehdä päätöksiä. Me voimme vaikka niin halutessamme lakauttaa koko presidentin tehtävän. En tiedä, onko se järkevää, mutta haluan tällä korostaa

sitä, että me olemme suvereeni lainsäädäntöelin. Vaikka presidentillä on meillä erittäin suuri mahdollisuus vaikuttaa lainsäädäntöön, mitä eduskunnassa tehdään, siitä huolimatta näin voimme tehdä.

Tällä hetkellähän presidentti yksin antaa hallituksen esitykset eduskunnalle. Valmistelutyön tekee valtioneuvosto, tekevät ministerit, mutta presidentti yksin antaa lakiesitykset tänne. Siinä yhteydessä hän voi vaikuttaa oleellisesti siihen, minkälaisia lakiesityksiä meidän käsittelyymme tulee. Sen jälkeen kun eduskunta on päätöksensä laista tehnyt, presidentin on vahvistettava laki. Jos hän ei vahvista, laki palaa uudelleen eduskuntaan käsiteltäväksi, eli hänellä on myös väliaikainen veto-oikeus. Mutta siitä huolimatta eduskunta on nimenomaan se, joka lain sisällön päättää ja määrää myös pitkälti käytännössä voimaantulon, vaikka se on myös presidentin käsissä käytännössä hyvin paljon.

Toteaisin vielä sen, että mielestäni on ollut hyvä, että esimerkiksi ed. Tuomioja täällä totesi, että tämä valtuutuslaki, mikä Suomessa vallitsee, ei pitemmän päälle kestä. Samantapaisia ajatuksia on esitetty kokoomuksen riveistä, muun muassa ed. Saarion puheenvuoron tulkitsin tällä tavalla. Eli tämä tosiasia, mistä itse olen yrittänyt vuosia jankuttaa, on aika pitkälti käsittäkseni hyväksytty, mutta ei löydy ainakaan kovin nopeasti rohkeutta ryhtyä toimenpiteisiin, joilla tämä ongelma hoidettaisiin.

Myös on sanottu, että kun meidän valtiosääntömme on muodostunut useitten muutosten takia aika moninaiseksi ja vaikeaselkoiseksi, olisi paikallaan, että koko järjestelmä rakennettaisiin uudelleen. Nämä vaatimukset ovat ihan paikallaan, ja olen valmis kyllä kannattamaan tämän tavan valmistelutyötä. Toivottavasti siihen pystytään ja pystytään ennakkoluulottomasti lähestymään näitä asioita niin, että irrotamme ne henkilöistä ja hyvin pitkälti poliittisista voima-suhteistakin.

Jonkin verran keskustelussa on tullut esiin se, että tasavallan presidentin tulisi olla tietynlainen voimavara, tietynlainen reservi. Jos tuontapaista ajattelua halutaan pitää mielessä ja se hyväksyä, on otettava huomioon, että presidentti ei ole voimavara silloin, jos hän on päivänpoliittinen aktiivinen toimija. Siis nämä ovat selvässä ristiriidassa keskenään. Viittaa vain siihen, että useat sosialidemokraattiset edustajat ovat juuri puhuneet reservi- ja voimavarapresidentistä ja samaan aikaan vaatineet, että presidentillä on valta ja oikeus puuttua hyvin moniin asioihin arkipäivän

politiikassa. On aivan selvää, että silloin tällainen voimavara ei ole uskottava, jos presidentti on moniin asioihin sekaantunut arjen politiikassa.

Tärkein sisältöhän esityksessä on se, että eduskunnalle luotaisiin mahdollisuudet seurata sitä politiikkaa, mitä yleensä EU:n puitteissa harjoitetaan, mitä siellä valmistellaan, ja myös sanoa oma kantansa, omat määrityksensä Suomen edustajien toiminnan suhteen. Tässähän on tämän asian oleellisin sisältö. On vain niin, että tähän sisältöön liittyy se, kenellä on Suomen yksösedustus ns. huippukokouksissa. Kun puhutaan siitä, niin puhutaan samalla juuri eduskunnan mahdollisuuksista näitten asioiden seuraamiseen ja valmisteluun vaikuttamiseen.

Jos pitää paikkansa se, mitä esimerkiksi ed. Pulliainen totesi, että kun pääministeri oli nyt suuressa valiokunnassa kuultavana Essenin huippukokouksen osalta, niin hän totesi, että nuo asiat kuuluvat ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan ja ovat presidentin asioita, hänellä ei ole niistä mitään sanottavaa. Jos tämäntapainen käytäntö jatkuu, sehän merkitsee sitä, että osa EU-asioista ei ole eduskunnan käsissä, vaan liukuu jonnekin muualle. Minusta tämä esimerkki on hyvä, jos kerran näin on ollut. Itse en ole suuren valiokunnan jäsen, joten ei ole henkilökohtaista tietoa tästä menettelystä. (Ed. Laine: Kyllä ed. Pulliainen on oikeassa!)

Perustuslakivaliokunnassa pohdiskeltiin myös perustelujen merkitystä tämän asian yhteydessä. Nythän tapahtuu juuri niin, kuin täällä on tullut esiin, että hallitusmuodon 33 § säilyy sanamuodoltaan muuttumattomana. Mutta koska sen perustelut aiemmin ja viittaukset valtiopäiväjärjestyksessä koskivat Euroopan talousaluetta ja kun nyt ne viittaukset muuttuvat koskemaan Euroopan unionia ja 33 §:n perustelut tätä kautta tulevan aivan uusiksi, mikä on näitten perustelujen merkitys? Pitääkö muitten valtainstituutioiden toimia niin kuin eduskunta nyt 33 a §:n perusteluissaan edellyttää? Mielestäni on aivan riidatonta, että tätä kaikkien tulisi noudattaa ja toteuttaa. Meillähän ei ole perustuslakituomioistuinta. Meillä perustuslakivaliokunta määrittelee mm. eduskunnan puitteissa sen, missä muodossa, millä tavalla jokin laki on täällä säädettävä. Katson näin maallikkotulkintana, että perustuslakivaliokunnan tulkinta 33 a §:ssä on nimenomaan lainomainen eli sitä on kaikkien noudatettava, myös toisen valtainstituution.

Täällä on myös monesti pohdiskeltu, mikä on eduskunnan posien merkitys, kun eduskunta on edellyttänyt toimittavaksi tietyllä tavalla. Näi-

den ponsien osaltahan on hyvin paljon erilaista menettelyä. Juuri muutama päivä sitten eduskunnan enemmistö hyväksyi ponnen, jossa edellytettiin, että rakennushallinnon yhtiöittämisessä noudatetaan niitä menettelytapoja, mitä aikaisemminkin on tällaisissa tapauksissa noudatettu. Nyt kuitenkin näyttää tämän päivän lehtien mukaan siltä, että asianomaiset valtion viranomaiset toimivat vallan päinvastoin näiden asioiden suhteen. Muutama päivä sitten hyväksyttiin täällä todella tuollainen ponsi, ja nyt ainakin lehtien ilmoituspaloilla näkyy aivan muunlaista toimintaa. Jos tämäntapainen räikeä eduskunnan tahdon vastainen menettely todella tullaan sallimaan, minä kysyn, kuka tässä maassa päättää, kenen tahdon mukaan täällä asioita hoidetaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On todella mielenkiintoista nähdä, miten nämä valtataistelijat — jos nyt henkilöistä puhutaan, ei mainita nimiä — suhtautuvat siihen, että uusi tilanne on luotu perustuslakivaliokunnan mietinnön perusteluilla lakia tulkitsemalla eikä lakia muuttamalla. On mielenkiintoista nähdä, miten se sitten puree.

Mutta mitä tulee vallankumoukseen presidentin valtaoikeuksia vastaan, ed. Helteen ponnet aikanaan olivat vallankumouksyrityksiä ja onnistuneitakin presidentin valtaoikeuksia kohtaan. Silloin ei ollut mitään perusteita muuttaa presidentin valtaoikeuksia, koska kukaan ei silloin kauhu-unissaankaan uskonut, että Suomi tekee niin suuren virheen, että liittyy Euroopan unionin jäseneksi. Silloin ei ollut mitään perusteita muuttaa presidentin valtaoikeuksia. Vahva presidentti on ollut Suomelle aina arvokas ja tärkeä, ja niin olisi normaalioloissa ollut edelleenkin. Mutta tällä kertaa tilanne on täysin toinen. Vaikka ei olisi ollut ed. Helteen ponttakaan näissä asioissa, tämä kehitys, joka nyt on meneillään, on ollut välttämätön.

Totean vielä kerran, että sen jälkeen omaa ulkopolitiikkaa ei ole, kun yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka tulee Euroopan instituution sisäiseksi asiaksi. Se on osa hallitusten välistä yhteistyötä, joka tapahtuu Euroopan unionin sisällä ja jonka tuloksia Eurooppa-neuvosto ja Euroopan komission puheenjohtaja, uusi Dolors, toteuttavat ulospäin. Ei ole mitään kansal-

lista ulkopolitiikkaa. Sen vuoksi nyt, kun on niin tyhmiä oltu, että on menty Euroopan unionin jäseneksi, tämä instituutio myöskin murenee. Se murenee pakosta, oli ed. Helteen ponsia tai ei.

Ed. K o s k i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Helteen ponnet ovat vähän yliarvioituja. Jolleivät muut niitä muista hokea, sitten hän itse nostaa ikään kuin tukasta omia ponsiaan esille. Itse asiassa vain erilaisissa valtiosäännön muutostilanteissa on kirjattu se pitkän linjan valtiosääntökehitys, jota esimerkiksi sosialidemokraatit ovat ajaneet. Me olemme korostaneet eduskunnan valtaa ja sille vastuullisen hallituksen asemaa.

Presidentin valta on tietysti aina kuuma peruna presidenttipuolueelle, eikä se nytkään kovin tyylikkäästi ole sosialidemokraattien hyppysissä, saatikka suussa liikkunut. Mutta eipä voi kovin tyylikkääksi sanoa myöskään perustuslakivaliokunnan mietinnön sanamuotoa, josta keskustelu on pitkälti virinnyt. Olisi toivonut, että huomattavasti diplomaattisemmin asia olisi voitu hoitaa, eduskunnassa tehdä välttämättömät muutokset valtiopäiväjärjestykseen ja siinä yhteydessä turvata eduskunnan asema, mutta nämä yllälyönnit juuri presidentin ulkopoliittiseen toimivaltaan liittyen ovat olleet turhia.

Kannatan ed. Tuomiojan ponsiehdotusta. Hän viittasi siihen, että, perustuslakivaliokunnan käsittelyssä juuri eduskunnan vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen jäi toissijaiseksi julkisuuden mylläämän edustuskiistan varjoon. Jatkossa juuri näistä eduskunnan ja sen valiokuntien toimivaltuuksista pitää riipeimmin ja tiukimmin pitää kiinni, jos halutaan suomalaisen kansanvallan ulottuvan Euroopan unionissa tehtävään lainvalmistelutyöhön.

Äskeisessä keskustelussa viitattiin siihen varoittavaan esimerkkiin, että pääministeri Aho ei olisi halunnut kertoa, mitä Essenin huippukokouksessa oli ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta esillä. Tämän osalta täytyy muistuttaa, että Aho on tehnyt aivan oikein. Tällä hetkellä voimassa olevien normien mukaan ulko- ja turvallisuuspolitiikka kuuluu yksin tasavallan presidentin toimivaltaan. Tämä paljon puhuttu hallitusmuodon 33 a §:n uusi sisältö määräytyy vasta siinä tilanteessa, kun Suomi on Euroopan unionin jäsen, ei ennen sitä, ei näissä kokouksissa, joissa Suomi on jäsentarjokas-, jäsenehdokasmaana ollut mukana.

Ed. Niinistö on korostanut, että perustuslaki-

valiokunnan mietinnössä olisi kirjattuna se ajatus, jota ed. Tuomiojan ponnassa vaaditaan eduskunnan päätöslausumaksi. Näinhän ei ole. Näiltä osin valiokunnan mietintö jäi valitettavan heppoiseksi, ja tässä ponnassa huomattavasti tiukemmin tuodaan ilmi se perusajatus, jota tosin käsiteltiin Eta-muutosten yhteydessä myös perustuslakivaliokunnan toimesta.

Eduskunnan valiokuntien lausunnoilla ja kannanotoilla valmisteltaviin EU-asioihin pitää olla merkitystä ja hyvin voimakkaasti ohjaava merkitys siinä, mitä suomalainen ministeri Suomen valtion edustajana esittää Brysselissä Euroopan unionin toimielimissä. Suomessa on aika laajan konsensuksen vallitessa irtauduttu sellaisesta tiukasta ohjauksesta, mitä Tanskan parlamentin markkinavaliokunta käytännössä on harrastanut, mutta toisaalta ei pidä lähteä niin löysille linjoille kuin valtaosassa nykyisistä EU:n jäsenmaista parlamentin ja hallituksen suhteessa on noudatettu.

Tämä kapea reitti, joka näillä muutoksilla on näkyvisämme — tasavallan presidentin ulkopolitiittisten toimivaltuuksien säilyttäminen ja toisaalta eduskunnan ja valtioneuvoston sisäpolitiittisten ja yleispolitiittisten vaikutusmahdollisuuksien säilyttäminen — toteutuu vasta valtiokäytännössä. Lähikuukausina ja lähivuosina näemme, miten onnistunut tämä kirjaus on.

Muutaman vuoden kokemusten perusteella tulevalla vaalikaudella olisi todella perusteltua lähteä uudistamaan, ei vain Euroopan unionin takia vaan muutoinkin, tilkkutäkiä muodostuneen valtiosääntömme kirjainta. Sen uudistuksen perussisältönä tulee olla hallitusmuodon ajanmukaistaminen. Perusoikeuksien osalta ajanmukaistaminen toteutuu jo tämän vaalikauden lopulla ja tulee tällöin voimaan ensi vaalikauden alkupuolella. Muilta osin hallitusmuoto pitäisi kirjoittaa uusiksi, selkeämmäksi, nykytilannetta vastaavaksi ja samalla valtiopäiväjärjestyksestä merkittävät osat siirtää tavallisen lain tasolle eduskunnan työjärjestykseen. Valtiopäiväjärjestyksen perussisällöstä ja hallitusmuodosta voisi yhdessä muodostua uusi Suomen perustuslaki, valtiosääntö 2000. Tähän suuntaan toivoisin kaikkien näiden ponsikehittelyjen välissä keskustelua vietävän.

Presidentin valtaoikeuksien tarkkarajainen käyttö on sittenkin toissijainen kysymys. Tärkeintä on koko kansanvaltaisen järjestelmän toimivuus, se miten kansalaisten tahto saadaan vaikuttamaan niin suomalaisessa poliittisessa päätöksenteossa kuin Suomen osallistuessa Euroo-

pan unionin jäsenenä eurooppalaiseen poliittisessa päätöksentekoon.

Ed. Vuoristo: Arvoisa puhemies! Pari edellytystä omalle käsittelylleni.

Minusta ei ole ollenkaan huono asia, jos mielipide muuttuu. Päinvastoin pidän sitä hyvänäkin asiana. Jos ajatellaan, että toimintaympäristö muuttuu niin radikaalisti nyt vuodenvaihteessa, kuin muuttuu, luultavasti siinä tilanteessa myös mielipiteet, siis jokaisen henkilökohtainen mielipide, joudutaan ajattelemaan uudella tavalla. Toinen muutos, mikä tässä nyt on ollut, on ollut se, että todellakin meidän presidenttimme on nyt valittu suoralla kansanvaalilla. Se on sen kaltainen muutos, jonka yhteydessä on pakko miettiä myös omia käsityksiään. Siis se, että tässä muuttuvat nyt nämä käsitykset, ei minusta ole oikein pitävä perustelu kaikelle.

Toinen edellytys on, että minun on hyvin vaikea ajatella tasavallan presidenttiä instituutiona taikka yleensä instituutioiden välisenä asiana, ikään kuin instituutiot nauttisivat luottamusta tai eivät, ikään kuin tasavallan presidentti instituutiona olisi luottamuksen arvoinen tai luottamuksen kohde. Minulle luottamuksen kohde on Martti Ahtisaari tällä hetkellä, ja Martti Ahtisaari on presidenttinä ainakin vuoteen 2000, toivon mukaan vuoteen 2006, siis varsin pitkän aikaa.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunnassa kuulluista asiantuntijoista professori Ilkka Sara- viita kertoi ottaneensa asiakseen selvittää, mistä Eurooppa-neuvoston kokouksissa oikeastaan on kysymys. Hän määräsi tutkimusassistenttinsa keräämään näistä kokouksista saatavan tiedon. Mitä enemmän kokousten asiasisältöjä tutkittiin ja analysoitiin, sitä selvemmältä Saraviidan mukaan alkoi näyttää, että valtiosääntömme nykytulkinnan mukaisesti nimenomaan presidentin olisi oltava mukana. Nimittäin kokouksissa käsiteltiin valtioitten keskinäisiä ja välisiä kysymyksiä ylitse lista-asioiden erityisesti ns. takkailta- keskusteluissa, ja ainoastaan yhden kerran, vuonna 1981, Irlannin pääministeri oli poissa, muulloin osallistuttiin täysilukuisesti. Näillä kokouksilla on siis mahdollisimman korkea status, ja valtioitten päämiehet, todelliset johtajat, osallistuvat näihin kokouksiin.

Minä uskon, että nykyisen presidenttimme karisma ja painoarvo pääsisivät oikeuksiinsa tällaisissa kokouksissa ja siten hänen osallistumisensa vakiinnuttaisi Suomen asemaa murroksen Euroopassa. Tämä näkökulma lähtee juuri siitä, että presidenttinämme on tällä hetkellä Martti

Ahtisaari -niminen ja -luontoinen ihminen, jonka mahdollisuudet olisivat ehkä toisenlaiset kuin esimerkiksi presidentti Koiviston persoonalliset mahdollisuudet olivat.

Tässä suuressa kysymyksessä todellakin monet ovat ottaneet yhteyttä, ja itsekkin olen kysymystä testannut itselleni luotetuilta kansalaisilta, joiden mielipidettä ja oikeustajua olen tottunut arvostamaan. Olen kysynyt heiltä, miten he tämän asian näkevät ja tulkitsevat. He ovat kysyneet oman presidenttinsä osallistumisesta näihin kokouksiin ja hänen valtaoikeuksistaan yleensä, ja jostakin syystä nämä ihmiset ovat olleet huolissaan, että heidän omalta presidentiltään ollaan oikeuksia nyt viemässä. Tämä kysymys on todella elävä, mutta nyt se on ratkaistava. Minä uskon, että nämä ihmiset aavistuksessaan ovat ehkä sittenkin oikeassa.

Tämä on suuri kysymys, ja jos täällä olisi joku ministeri paikalla, jos olisi pääministeri paikalla, haluaisin kysyä suoraan: Jos presidentti ilmoittaa haluavansa osallistua huippukokoukseen, voiko valtioneuvosto hallitusmuodon 33 a §:ään vedoten estää hänen osallistumisensa? Toivon, ettei pääministeri, joka olisi ollut vastaamassa, vastaisi, että on valtioneuvoston oikeuskanslerin tulkinnassa, miten tämän asian kanssa on, sillä presidentin määritellyssä osallistumisensa kysymys ei ole juridinen vaan poliittinen ja kysymyksessä on kansakunnan yhteinen etu, joka tietysti on presidentin oma silmämäärä. Minusta presidentin ei tarvitse näitä osallistumisen halukkuuteen liittyviä asioita perustella. Jos hän jossakin tietyssä historiallisessa tilanteessa näkee, että nyt hänen paikallaolonsa on tarpeellinen, voiko valtioneuvosto sen estää, kun presidentin tulkinnan mukaisesti siellä käsitellään asioita, jotka kuuluvat hänen perinteisen toimivaltansa rajoihin hallitusmuodon 33 §:n mukaisesti?

Tämä on se kysymys, joka minulle on tärkeä, ja siitä syystä vielä käyttäytymiseni jatkossa on auki, ennen kuin saan tähän kysymykseen vastauksen, siis: Jos presidentti ilmoittaa haluavansa osallistua huippukokoukseen jostakin syystä, voiko valtioneuvosto hallitusmuodon 33 a §:ään vedoten estää hänen osallistumisensa tuohon kokoukseen?

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En vastaa enkä kykenekään vastamaan ed. Vuoriston kysymykseen mutta totean vain, että mikäli ed. Vuoriston logiikkaa seurataan presidentin vallankäyttöasioissa, niin jokaiselle presidentille pitäisi sen mukaan tehdä oma

lakinsa. Siitä ei voi minun nähdäkseni lähteä eikä voi pitää kelluvina sellaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sen mukaan, käyttääkö joku vai eikö käytä ja mihin raja vedetään.

Juuri tämän sekasotkun takia meillä pitäisi päästä selkeään järjestelmään. Meillä on selvästi liian moni asia säädetty muodollisesti presidentin päätettäväksi. Viime vuonna valtioneuvostossa on ollut noin 3 900 asiaa, joista 2 600 on ollut presidentin päätettäviä asioita. Onko siinä yhtään mitään järkeä? Ei mielestäni. Eli pitäisi lähteä siitä, että byrokrania vähensisi näiltä osin ja asiat hoidettaisiin sillä tasolla, kuin ne voidaan aivan hyvin hoitaa.

Toteaisin vielä sen, että tämä kaksoisedustus, mikä meillä nyt käytännöksi näyttää, pahoin pelkään, tulevan, on aika omituista suurentelua. 5 miljoonan kansa lähettää kaksi edustajaa, kun kaikista muista maista riittää yksi. Kuten ed. Vuoristo totesi, tämän huippukokouksen muodostavat pääministerit.

Ed. V u o r i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei, vaan seuraavalla vaalikaudella voidaan aivan kaikessa rauhassa tehdä tarvittavat muutokset pykäliin 33 ja 33 a, aivan hyvin, valmistella ne huolella yhdessä myöskin tasavallan presidentin kanssa, joka eduskunnan kanssa käyttää lainsäädäntövaltaa hallitusmuodon 2 §:n mukaisesti. Ei presidentti ole todellakaan irrallaan lainsäädännön käytöstä suomalaisessa parlamentarismissa. Voidaan tehdä se huolella, valmistella yhteinen Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan johtoaajatukseen pohjaava pykälä, tehdä sisältö selväksi ensi vaalikaudella, ja sitten seuraavan vaalikauden vuonna 99 valittu eduskunta sen hyväksyy, jolloin tämä pykälä on valmis, kun tulee presidentinvaalit vuonna 2000. Asia on sillä selvä.

Ed. R i n n e : Rouva puhemies! Minä näen koko tämän unioniasian ja unioniedustuksen nimenomaan ulkopoliittisena kysymyksenä. Kyllä se sillä tavalla on, että ulkopoliittikka kulkee tänä päivänä ja tulevaisuudessakin, niin kuin joskus Juho Kusti Paasikivi sanoi, sisäpolitiikan edellä. Kyllä tämä unioniratkaisu, joka on tehty, on minun mielestäni nimenomaan ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Mitä pitemmälle mennään, mitä kauemmas kuljetaan, sitä enemmän se nimenomaan Suomen kaltaisen maan kohdalla meidän maantieteellisestä asemastamme johtuen tulee olemaan. Se on ihan varma. Tällainen linjavalinta on tehty. Se on tehty, ja perustuslaissa sano-

taan yksiselitteisellä tavalla, että ulkopoliitikasta määrää tasavallan presidentti. (Ed. Laineen välihuuto) — Niin, mutta kuitenkin presidentti määrää Suomen ulkopoliitikasta. — Unionin olosuhteissa, ymmärrän hiukan toisella tavalla kuin ed. Aittoniemi, nimenomaan ulkopoliitikan ja presidentin merkitys paremminkin kasvaa.

Edustan yksinkertaista, selkeää lainsäädäntöä. Ed. Louekoski ja monet muutkin pitävät hyvänä, että valtiosääntömme on mahdollisimman venyvä ja se siitä sitten muotoutuu oikeille urille. Olen kyllä toista mieltä. Silloin olisi 33 § pitänyt muuttaa — kumota tai täsmentää hyvin yksiselitteisellä tavalla — niissä olosuhteissa, jotka syntyvät, kun Suomi tulee Euroopan unionin jäseneksi ensi vuoden alusta.

Onhan meillä siellä parlamentaarikot, jotka hoitelevat myös asioita. Ed. Vuoriston kysymys nimenomaan tästä oli mielestäni äärimmäisen tärkeä. Ei edustajatoveri Hellekään pystynyt siihen vastaamaan, vaikka pidän häntä paitsi proteesiteknikassa myös valtiosääntöasiassa asian tuntijana.

Toisin sanoen, voiko syntyä sellainen tilanne ennakkoon, että presidentti ei voikaan mahdollisesti osallistua sellaiseen kokoukseen, jossa on esillä tavalla tai toisella, muodossa tai toisessa, käytävällä tai salissa Suomen ulkopoliitikka? Silloin minun mielestäni tarvittaisiin selkeät säännökset asiassa. (Eduskunnasta: Mitä ne olisivat?) — Minä ymmärsin, että hän tarkoitti ulkopoliitikkaa. (Ed. Laine: Asia on selvä!) — Kyllä, nimenomaan ulkopoliitikkaa. Minäkin puhun yksinomaan ulkopoliitikasta tällä kertaa. (Ed. Gustafsson: Ulko- ja turvallisuuspolitiikka!) — Nimenomaan kyllä, koska sitähan se on.

Käytän lyhyen puheenvuoron tällä kertaa, koska asian voi muutamalla lauseellakin sanoa. Toinen mahdollisuus on, että kumotaan 33 § kokonaan ja presidentti on sitten edustuskuningas, joka käy tutustumassa mielenkiintoisiin suomalaisiin heimoihin, ikään kuin olisi löytänyt jonkun uuden erikoisen heimon.

Ed. A i t t o n i e m i: Rouva puhemies! Lain valmistelu valtioneuvostossa ja käsittely eduskunnassa on ollut varsin harvinainen prosessi. Alun perin valtioneuvostosta tulleen aloitteen pohjana oli, että pystyttäisiin selkiyttämään presidentti-instituution ja toisaalta valtioneuvoston ja pääministerin välisiä edustussuhteita Euroopan unionin edustuksessa ja päätöksenteossa.

Jostakin syystä ja nimenomaan sikäli, ettei haluttu henkilöittää asiaa kovasti, valtioneuvos-

to ei esityksessään pystynyt antamaan sellaista selkeätä esitystä, joka olisi asian ratkaisut, toisin sanoen ei kyennyt tekemään pykälämuutosesityksiä hallitusmuotoon siten, että asia olisi ratkennut lopullisesti ja kerralla, vaan kuiskittiin hallituksen antaman esityksen perään eduskuntaan ja erityisesti perustuslakivaliokuntaan, että lausukaa nyt jotain sellaista pykälää muuttamatta ja asianomaista tärkeää pykälää muuttamatta, että asia tulee kuntoon ja että Ahtisaarikin uskoo, kenelle se lautanen kuuluu Euroopan pöydässä.

Näin perustuslakivaliokunta on korkeassa viisaudessaan tehnyt. Valiokunnan mietinnössä on tiettyä hallitusmuodon pykälää tulkittu sillä tavalla, että edustusvalta, osallistumisvalta ja selontekovalta eduskunnalle on valtioneuvostolla ja pääministerillä.

Riippuu vähän siitä, millä tavalla nykyinen tasavallan presidentti asian ottaa, ratkeako tämä kiista, mikä on ollut varsin ikävä maan maineelle ja kunnialle ulkomailla ja varmasti kasvavassa määrin tulevaisuudessa, jollei asia korjaannu. Paraneeko tämä tästä vai ei, tietysti riippuu siitä, millä tavalla tasavallan päämies asiaan suhtautuu, koska lakia ei muutettu; selityksiä kyllä on perustuslakivaliokunnan mietinnössä kosolti. Jää nähtäväksi, jatkuuko kiista, saako se entistä kärjistyneempiä muotoja vai tuleeko rauha.

Olen itse sitä mieltä vähäisellä tuntemuksella, että kun tähän on menty, lakia olisi pitänyt muuttaa selkeästi sillä tavalla, että marssimisjärjestys on mainittu asianomaisessa pykälässä ja selityksien tarve perustuslakivaliokunnan mietinnössä olisi jäänyt vähäisemmäksi.

Ed. Helteen ponnet ovat nousseet arvoon arvaamattomaan taannoisilta vuosilta. Todellisuudessa niillä ei ole tämän asian kanssa mitään tekemistä, vaan ed. Helteen onneksi tapahtumat ovat kulkeneet omaa kulkuaan sillä tavalla, että hänen vaikeuksissa olleet pontensa ovat lähteneet pikkuhiljaa liikkeelle ja heittäneet ihan laskalle loppuvaiheessa. Ed. Helle tietysti hymyilee mielissään, koska tällä tavalla on käynyt.

Olen todennut myös, että ed. Helteen ponsien hyväksyminen oli eräänlaista vallankumousta presidentti-instituution valtaa vastaan. Silloin ei ollut mitään tarvetta tällaiseen vallankumoukseen, koska kukaan ei pahimmissa unissaankaan kuvitellut, että Suomesta tulee eräänä päivänä Euroopan unionin jäsen ja että joudumme sen tyyppiseen kriisikenttään, kuin tässä asiassa olemme tällä hetkellä. Mutta, ku-

ten sanottu, ed. Helteen onneksi tässä on tullut tietynlaiset nousutuulet hänen ponsilleen ja menneet eteenpäin.

Henkilökohtaisesti olen aina ollut sitä mieltä, että maa tarvitsee isännän, ja Suomella on ollut hyviä isäntiä. On ollut Kekkonen, oli Koivistonkin omalla tavallaan, tosin enemmän taustalla olevana. Mutta Koivistossa ja Kekkosessakin säilyi sellainen varamiehen voima, joka olisi ollut käytettävissä silloin, jos yhteiskunta tarvitsee isäntää, joka taustalta nousee vaikeuksien aikana ja lausuu jotakin, mitä kuullaan, niin kuin Kekkonen aikanaan teki ja kyllä kai Koivistokin jossain määrin, tosin huomattavasti vähäisemmin.

Nyt on kuitenkin tilanne tällä hetkellä se, että me siirrymme Euroopan unionin jäsenyyden myötä ensi vuoden alusta täysin uuteen systeemiin sekä sisä- että ulkopoliittisesti. Se toiminta, päätöksenteko ja edustaminen Euroopan unionin alueella, jossa Suomi on täysivaltaisena jäsenenä mukana, on tietynlaista sisäpolitiikkaa. Se on uusi, täysin uusi poliittisen päätöksenteon alue. Se on osaksi sisäpolitiikkaa, osaksi ulkopoliitiikkaa, hyvin pitkälle käytännön politiikkaa, jossa myös käytännön edustajien on oltava läsnä. Se on hallitusten välistä yhteistyötä. Tämä määritelmä jo merkitsee sitä, että Euroopan unionin sisäisessä toiminnassa, joka alkaa ensi vuoden alusta, keskeisiä ovat nimenomaan eduskunta ja valtioneuvosto, ja sitä kautta edustuksellisesti pääministeri on oikeastaan ainoa henkilö, joka voi käytännössä ja käytännön politiikassa edustaa Suomea Euroopan unionissa.

Tämä on uusi tilanne, ja näin ollen tähän täytyy suhtautua myös uutena tilanteena, on sitten kuinka tahansa vahvan presidenttivallan kannattaja aikaisemmin ollut. On turha itsensä kanssa väitellä, vaikka katsoo peilistä ja sanoo, että ole nyt vain kovan isäntävallan takana, kun olet aikaisemminkin niin sanonut. Olosuhteet ovat muuttuneet, ja tämä täytyy tunnustaa.

Jää eräs alue vielä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, jossa toimet, edustus ja päätöksenteko kohdistuvat Euroopan unionin ulkopuolisiin maihin. Näin voidaan ajatella siihen saakka, kunnes Maastrichtin sopimusten toteuttaminen alkaa vuoden 1996 neuvotteluissa ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta, jos toteutetaan ne suunnitelmat, mitä on olemassa, että Euroopan unionille tulee yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka. Se on hallitusten välisen yhteistyön kautta sitä, että me vaikutamme Euroopan unionissa, Euroopan unioni edustaa myös mei-

tä ulospäin muihin, Euroopan unionin ulkopuolisiin valtioihin.

Se on aivan sama kuin vuodenvaihteen jälkeen kauppapolitiikassa: Euroopan unioni edustaa myös meitä kauppapolitiikassa unionin rajojen ulkopuolelle. Kun aikanaan toteutetaan ulko- ja turvallisuuspolitiikan suuntaukset Maastrichtin sopimuksen mukaisesti, ulkopoliitiikka on samanlainen kuin kauppapolitiikkakin. Me vaikutamme täällä sisällä kyllä hallitusten välisessä yhteistyössä, mutta meitä edustaa ulospäin Euroopan unioni.

Näin ollen tällä tavalla myöskin tasavallan presidentin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyvä vallankäyttö murenee käytännön sanelemana kuin lumipallo keväisessä sateessa. Sille ei mahda mitään. Tämä asia on mielestäni tunnus-tettava. Sen takia olisi pitänyt tehdä tästä selkeät säännökset.

Toinen mahdollisuus on se, että me saamme tasavallan presidentille entistä vahvemmat valta-oikeudet ja siirrymme ranskalaiseen malliin, mutta ei sitä toteuteta perustuslakivaliokunnan mietintöön lausutuilla perusteluilla, vaan siitä täytyy tehdä laki, joka muuttaa meidän presidenttimme yhtä vahvaksi valtainsituutioksi kuin tällä hetkellä on Ranskassa. Se merkitsee perusteellista lainmuutosta.

Mutta tähän suuntaan kuljettuna, mitä nyt olemme tehneet, niin surullista kuin se onkin, talossa ei ole enää isäntää, ennen kuin ehkä pääministeristä sellainen aikojen kuluessa Suomeen muodostuu. Tämä välivaihe on vähän epävarmaa ehkä. Niin surullista kuin se onkin, sille ei nyt mahdeta mitään. Tältä perusteelta sitä pitäisi katsoa.

Ainakaan en henkilökohtaisesti arvostele tasavallan presidentti Ahtisaarta. Tässä ei siinä mielessä voi henkilöitymisestä olla kysymys. Kysymyksessä on instituutio, jonka vallankäyttö vaihtuu presidentinvaalien kautta aina seuraavalle ja seuraavalle presidentille: "Laki ennen meitä syntynyt myös jälkehemme jää." Tähän se sopii vallan hienosti. Laki jää presidentti Ahtisaaren jälkeen seuraavalle presidentille, seuraavalle ja seuraavalle, ellei sitä muuteta. Ei tämä ole tarkoitettu henkilökohtaisesti presidentti Ahtisaarta vastaan.

Totean vielä siitä, että olen muuttanut mielipiteeni. On aivan selvä asia, että minä olen vahvan presidentinvallan kannattaja ollut aina ja isäntä pitäisi olla talossa. Mutta jos olemme niin tyhmiä, että olemme menneet Euroopan unioniin, meidän täytyy katsoa tulevaisuus tältä pohjalta

ja luoda myös edustus- ja päätöksentekoinstituutiot sellaisiksi kuin ne muotoutuvat automaattisesti parlamentarismin suuntaan, taikka sitten muuttaa laki kokonaisuudessaan, tehdä presidentti Ahtisaaresta Mitterrand, joka edustaa suvereenisin valtaoikeuksin maataan sen tyyppisesti kuin Ranskassakin. Mutta se on sitten jo kokonaan toinen asia.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Täällä on pohdiskeltu, mikä perustuslakivaliokunnan mietinnön merkitys tässä tilanteessa on, kun siinä esitetään selvä sisältö hallitusmuodon 33 a §:lle, vaikkei itse pykälän tekstiä muuteta. Ehkä syytä on aloittaa lukemalla hallitusmuodon voimaantulosäännöksen viimeisen eli 95 §:n 1 momentti, siis sen hallitusmuodon, jossa 33 a §:kin on: ”Tämä hallitusmuoto on kaikilta osiltaan oleva peruuttamattomana perustuslakina, eikä sitä voida muuttaa, selittää tai kumota tai poikkeuksia siitä tehdä muussa järjestyksessä kuin perustuslaista yleensä on säädetty.” On syytä painottaa, että tässä on nimenomaan annettu hallitusmuodolle selittämiskielto mutta vain niin, että sitä selittämistä ei voida tehdä muussa järjestyksessä kuin perustuslaista on säädetty.

Nyt säädetään perustuslakiin muutos valtiopäiväjärjestykseen ja siinä yhteydessä selitetään, miten hallitusmuodon 33 a § on oikein ymmärrettävä, mikä sen sisältö on. (Ed. Aittoniemi: Tarkoittaa mitä?) — Tämä mahdollisuus avautuu juuri sen takia, ed. Aittoniemi, että hallitusmuodon 33 a § saa olennaisessa määrin sisältönsä valtiopäiväjärjestyksen mukaan ja niiden säännösten perusteella, joita nyt muutetaan. (Ed. Aittoniemi: Tarkoittaako se, että sitä on tulkittu tähän asti väärin?) — Ei, vaan sitä selitetään nyt sen uuden sisällön mukaisesti, jonka se valtiopäiväjärjestyksen muutoksesta saa.

Tämä on aika erikoislaatuista. Tuskin koskaan on oltu hallitusmuodon voimassa ollessa tällaisessa tilanteessa. Nämähän ovat vanhoja, Ruotsin vallan aikaisia fraaseja, joita on otettu, koska kuninkaat tuppasivat selittelemään perustuslakeja omin päin. Silloin perustuslakien osalta otettiin aina nimenomaan säännökseen, että selittämisoikeus on yksinomaan valtiopäivillä ja että järjestyksen pitää olla perustuslain säätämistäjärjestys. Sitä järjestystä me juuri tänään noudatamme.

Kun ed. Aittoniemi äsken esitti välihuodon, palaisin hänen puheenvuoroonsa sen verran, kun hän vertaili Suomen ja Ranskan tilannetta. Ranskan presidentille on perustuslaissa säädetty

merkittävät valtaoikeudet, joita hän voi käyttää vain siinä tapauksessa, että hänellä on parlamentissa enemmistö. Viitataan siihen, mitä eroava Euroopan unionin komission puheenjohtaja Delors sanoi omasta mahdollisesta presidenttikandidaattiudestaan. Ei kannata uida liiveihin, jos ei ole joukkoja takana, niin kuin ei ole. Ei valta koskaan ole perustuslain kirjaimessa, vaan se on siinä poliittisessa tilanteessa ja kannatuksessa, jota valtaapitävillä on.

Arvoisa puhemies! Sitten ed. Tuomiojan pönte. Olen valmis äänestyksessä tukemaan sitä. Kiinnittäisin huomiota siihen, että siinä annetaan yksiselitteisesti kaikille Suomen EU-edustajille velvollisuus noudattaa eduskunnan tahtoa, ja jos siitä poiketaan, tehdä selko asianomaiselle valiokunnalle. Tämä ponsi kohdistuu myös tasavallan presidenttiin.

Täällä on kysytty, eikö presidentti voi lähteä huippukokoukseen, jos hän haluaa. Palaan siihen jäljempänä ehkä tarkemmin. Totean, että perustuslakivaliokuntakin lähtee siitä ja hallituksen esitys, että tasavallan presidentti on ainakin kaikkein tärkeimmissä asioissa Suomen edustaja, ja tietenkin tärkeimmissä asioissa eduskunnan eväät ovat kaikkein yksityiskohtaisimmat ja selkeimmät. Tämä avaa hyvin merkittävän parlamentaarisen vaikutusmahdollisuuden suhteessa tasavallan presidenttiin. Olen tyytyväinen, että tämä ponsi tulee siitä eduskuntaryhmästä, jossa aina on painotettu parlamentarismia ja parlamentin ensisijaisuutta esimerkiksi tasavallan presidentin valtaan nähden.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunnan mietintöä ja lakiesitystä käsiteltäessä ja harkittaessa on kaksi asiaa tarkoin pidettävä erossa toisistaan, ensinnäkin se, kuka määrää tai nimeää Suomen edustajat huippukokoukseen, ja toiseksi se, kuka sanoo, mitä nämä edustajat siellä sanovat, miten he käyttäytyvät. Määräämisen toimivalta on valiokunnan mietinnön mukaan valtioneuvostolla, mutta kun tasavallan presidentin ulkopoliittiseen johtajuuteen ei ole puututtu, presidentti antaa Suomen edustajille toimiohjeet. Tällä tavoin toimivallat on jaettu kahdelle taholle. Tämä on yksi käytännön järjestely, jolla ymmärrän pyrittävän siihen, että yhteistyö tasavallan presidentin ja valtioneuvoston välillä toimii, se yhteistyö, jota tasavallan presidentti Koivistokin on täällä moneen kertaan esittänyt.

Lainsäädännössä voidaan tavallaan noudattaa kahdenlaista teoriaa, kun pohditaan, miten lakia joudutaan käytännössä soveltamaan.

Voidaan lähteä konfliktiteoriasta ja säätää laki, joka määrittelee, milloin lain kanssa ollaan ristiriitatilanteessa, milloin lakia ikään kuin rikotaan tai ollaan tilanteessa, että on epä tietois ta, mikä on oikea menettely. Sitten ratkaistaan se pykälän perusteella. Tällä tavoin tietysti voidaan ja on syytäkin tehdä, kun säädetään rikoslakia, tieliikennelakia, perintölakia tai avioliittolakia, jotka koskevat suurta osaa väestöä ja jolloin ihmiset eivät tiedä, mikä on lain sisältö tarkkaan ottaen; silloin konflikteja varten säädetään laki.

Silloin, kun on kysymys perustuslaista ja ylimpien valtioelinten suhteista, voidaan lähteä ikään kuin hyväksymisteoriasta. Tasavallan presidentin, valtioneuvoston ja eduskunnan velvollisuutena on tietää, mikä on perustuslain sisältö ja perustuslain säätäjän tahto. Siinä mielessä nyt tehtävä lainsäädäntöpäätös rakentuu sille, että nämä korkeat instituutiot toimivat nyt esitetyn näkemyksen mukaisesti. Käytännössä ilmeisesti tulee tapahtumaan niin, että tasavallan presidentti yhdessä valtioneuvoston ulkoasiainvaliokunnan kanssa käsittelee tulevaa huippukokousta ja pohditaan esille tulevia asioita sekä sitä, ketkä ovat Suomen puolelta luontevimmin edustamassa. Jos näyttää siltä, että järeätä ulko- tai turvallisuuspoliittista asiaa ei ole käsittelyssä, presidentti toteaa, että tämä on valtioneuvoston, pääministerin ja ulkoministerin, edustettava asia, ja antaa tarvittavat ohjeet näille edustajille. Toisaalta, jos nähdään, että listalla on keskeisiä tärkeitä asioita, valtioneuvosto omalta taholtaan ehkä jo esittää, että presidentti johtaisi delegaatiota.

Arvoisa puhemies! Minulla ei ole mitään epäilyksiä siitä, etteikö tasavallan presidentillä ja tulevilla valtioneuvostoilla olisi edellytykset toimia tässä yhteistyössä. Jos se pettää, olemme hyvin vaikeassa tilanteessa. Jos valtioneuvosto määrää pääministerin ja presidentin jäseniksi, presidentti voi antaa sellaiset toimiohjeet, että näiden toiminen estyy siellä. Toisaalta taas, jos presidentti jatkuvasti ottaa delegaation johtaakseen, hän toimii vastoin eduskunnan selvästi ilmaisemaa näkemystä, että tämä tehtävä on vaihtuva. Mutta sikäli kuin ed. Tuomiojan ponsi tulee hyväksytyksi, mitä toivon, presidentti on jopa asianomaiselle valiokunnalle vastuussa menettelystään.

Mutta, niin kuin sanoin, arvoisa puhemies, en rakentaisi tätä asiaa minkäänlaisen konfliktiteorian varaan vaan nojautuisin siihen, että korkeat valtioelimet hyväksyvät keskinäisen työnjakon ja toimivat sen mukaisesti.

Ed. V i s t b a c k a : Puhemies! Keskustelu on mielestäni osoittanut, että perustuslakivaliokunnan mietinnön perusteluista on varsin erilaisia käsityksiä. Vaikka hallitusmuodon 33 § pysyy entisellään, mietintö haluaa mitä ilmeisimmin antaa kyseiselle pykälälle aivan uutta sisältöä nimenomaan edustuksesta EU:ssa, ja erityisesti edustajan tai edustajien määräämisestä on myös jonkinlaisia kannanottoja.

Koska osa kansanedustajista haluaa vähentää tasavallan presidentin valtaoikeuksia kaikilta osin, myös ulkopoliittikan osalta, katson, että olisi asiallista, että lakiesityksestä päättäisi uusi eduskunta, jolloin se voisi tarkoin tutustua perustuslakivaliokunnan mietinnön perusteluihin.

Arvoisa puhemies! Tällä perusteella vastustan ensimmäisen lakiehdotuksen kiireelliseksi julistamista.

Ed. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! Itse en ole ollut valiokunnassa käsittelemässä asiaa, mutta näiden päivien aikana, kun olen kuunnellut, tuntuu siltä, että nykyinen eduskunta ei ole kypsä päättämään näistä asioista. Niin paljon ristikkäisyyksiä on eri puolueiden välillä ja ryhmien sisälläkin.

Senpä vuoksi kannatan ed. Vistbackan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Vistbacka vastustanut ensimmäisen lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi.

Ed. Tuomioja on ed. Vähänäkin kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta korostaa, että hallituksen on eduskunnan asianomaisia valiokuntia EU-elimissä esille tulevista asioista informoidessaan annettava valiokuntien käyttöön kaikki ne tiedot, joilla on merkitystä asian arvioimiselle ja valiokunnan mahdollisen lausunnon valmistelulle. Eduskunta edellyttää, että valiokunnan lausunto on ohjeellinen lähtökohta Suomen edustajien kannanotoille EU-päätöksenteossa ja että milloin siitä joudutaan esimerkiksi muuttuneiden olosuhteiden vuoksi poikkeamaan, on menettelyn perusteet tarkoin selvitettävä eduskunnan asianomaiselle valiokunnalle.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Ensimmäinen varapuhemies:
Ensin on päätettävä ensimmäisen lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi.

Joka kannattaa ensimmäisen lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi, äänestää ”jaa”; joka ei sitä kannata, äänestää ”ei”. Jos vähintään 5/6 annetuista äänistä kannattaa ehdotusta, on se hyväksytty, mutta muuten se on hylätty.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Aittoniemi, Ala-Harja, Alaranta, Alho, Anttila S-L., Anttila U., Antvuori, Apukka, Astala, Aula, Backman, Bell von, Biaudet, Dromberg, Enestam, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Hassi, Hautala, Heikkinen, Helle, Hiltunen, Hurskainen, Huuhtanen, Häkämies, Hämäläinen, Ihämäki, Iivari, Isohoo kana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jansson, Jokiniemi, Jouppila, Järvilahti, Jääskeläinen, Jätteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kalliomäki, Kallis, Kanerva, Kankaanniemi, Karhunen, Kasurinen, Kauppinen, Kautto, Kekkonen, Kempainen, Kivelä, Kohijoki, Koistinen, Korhonen, Korkeaoja, Korteniemi, Korva, Koskinen, Kuittinen, Kääriäinen, Laakkonen, Laakso, Laaksonen, Lahti-Nuuttila, Lahtinen, Laine, Laitinen, Laivoranta, Lamminen, Laukkanen M., Laurila, Lax, Lehtinen, Lehtosaari, Leppänen J., Leppänen P., Liikkanen, Lindqvist, Lindroos, Linnanmaa, Lippinen, Louekoski, Louvo, Luhtanen, Luttinen, Luukkainen, Malm, Markkula, Mattila, Metsämäki, Moilanen, Morri, Muttilainen, Mäkelä, Mölsä, Niinistö, Nikula, Nordman, Norrback, Nyby, Ojala A., Ojala O., Ollila, Paloheimo, Pekkarinen, Pelttari, Perho-Santala, Pietikäinen M., Piha, Polvi, Polvinen, Puhakka, Puisto, Pulliainen, Pura, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta, Rask, Rauramo, Rehn O., Renko, Renlund, Rimmi, Roos J., Roos T., Rossi, Rusanen, Ryyänen, Rätty, Röntyinen, Saapunki, Saari, Saario, Saastamoinen, Sasi, Savela, Seivästö, Seppänen, Skinnari, Suhola, Suhonen, Taina, Tennilä, Tiuri, Toivonen, Tuomioja, Turunen, Tykkyläinen, Törnqvist, Ukkola, Urpilainen, Vanhanen, Varpasuo, Vehkaoja, Vihriälä, Viinanen, Viljamaa, Viljanen, Virrankoski, Vuorensola, Vähäkangas, Väistö, Väyrynen, Wahlström, Westerlund, Zyskovicz ja Ääri.

”Ei” äänestävät edustajat Donner, Mäkipää ja Vistbacka.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho E., Ala-Nissilä, Andersson, Björkenheim, Jurva, Komi, Koski, Kuuskoski, Lahikainen, Laukkanen V., Myller, Mäki-Hakola, Näsi, Paakkinen, Paasio, Pesälä, Pietikäinen S., Rehn E., Riihijärvi, Rinne, Rönnholm, Salolainen, Savolainen, Stenius-Kaukonen, Takala, Vuoristo ja Vähänäkki.

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 169 jaa- ja 3 ei-ääntä; poissa 27. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt ehdotuksen ensimmäisen lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi.

Ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Toinen lakiehdotus katsotaan hyväksytyksi.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies:
Lopuksi päätetään ed. Tuomiojan perustelulausemaehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Tuomiojan ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 87 jaa- ja 88 ei-ääntä; poissa 24. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Tuomiojan ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 307
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9

Ensimmäinen varapuhemies:
Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asias-

sa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus on käsiteltävä perustuslain säätämisjärjestyksessä, ehdotan meneteltäväksi seuraavasti:

Ensin tehdään päätös siitä perustuslakivaliokunnan ehdotuksesta, joka koskee lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi. Jos perustuslakivaliokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos ehdotus kiireelliseksi julistamisesta hylätään, tehdään päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään tai sen hylkäämisestä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Jansson: Värderade talman! Med denna lagändring går också Åland administrativt in i EU. Jag ville bara för ordningens skull här under ärendets tredje behandling meddela att Ålands lagting för sin del i går uttalade sig positivt också för en sådan här lagändring, för som vi vet krävs det ett godkännande såväl i riksdagen som i Ålands lagting. Ärendet behandlas i lagtinget i morgon i andra behandling och kommer att godkännas där, så att problem med lagens stadfästande och utfärdande inte inträffar.

Arvoisa puhemies! Tätä ihan tarpeellista ja tarkoituksenmukaista muutosta itsehallintolaikiin käsitellään paraikaa myös Ahvenanmaan maakuntapäivillä. Sen mukaan Ahvenanmaan hallinnollisesti liittyy EU:hun ja siinä ympäristössä yrittää pärjätä parhaansa mukaan. Presidentin esitys on vireillä maakuntapäivillä, oli ensimmäisessä käsittelyssä eilen. Toinen käsittely on huomenna maakuntapäivillä. Ratkaiseva käsittely on toki joulun jälkeen, mutta ei sekään viivästyä tämän asian ... (Hälinää)

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kehotan edustajia rauhoittumaan!

Puhuja: ... käsittelyä niin, etteikö lainmuutos tulisi voimaan silloin, kun Suomi ja Ahvenanmaa liittyvät EU:hun.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 210
Toivomusaloitteet n:ot 1408/1991 vp ja 186/1993 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 45

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Ojala: Arvoisa puhemies! Aivan tässä aluksi voisi toivoa, että eduskunta jatkaisi niiden hyvien päätösten tekemistä, mitä tuon 4) asian yhteydessä teimme, vaikkakin niukalla enemmistöllä, mutta mielestäni se oli eduskunnalta hyvin viisas päätös.

Arvoisa puhemies! Tämän lakiehdotuksen hylkäämistä haluan tässä aivan ensiksi ehdottaa eli sitä, että hylkäisimme tämän lasten kotihoidon tuesta annetun lain.

Tässä oli eräitä elementtejä, jotka voisi kyllä hyväksyä, mutta keskeinen huono asia, minkä tämä laki pitää sisällään, merkitsee siis sitä, että kotihoidon tuen perusosaa esitetään heikennettäväksi. Tällä hetkellä se on 1 951 markkaa kalenterikuukaudessa ja mikäli tämä laki menee täällä lävitse, se on vain 1 875 markkaa.

Arvoisa puhemies! Vetoan nyt erityisesti niihin kansanedustajiin, jotka täällä aikaisemmin ovat kovasti puhuneet kotihoidon tuen kehittämisen ja jopa laajentamisen puolesta. Eikö ole aivan loogista, että silloin pidetään kotihoidon tuki nykyisellä tasolla eikä mennä sitä heikentämään? On kummallista, että sanotaan, että päivähoito-oikeutta ei voida laittaa voimaan, jos ei kotihoidon tukea laajenneta, ja silti ollaan leikkaamassa kotihoidon tukea. Täytyisi olla joku

linja ja joku loogisuus ja joku kokonaisnäkemys näihin asioihin.

Arvoisa puhemies! Tämä asiahan jouduttiin myös hoitamaan tavalla. Aikaisempi käytäntöhän meillä oli niin, että kotihoidon tuen määrä oli sidoksissa sairausvakuutuspäivärahan sekä vanhempainpäivärahan minimitasoon. Mutta koska ne lasketaan kuuluviksi perusturvaan ja ovat siten lepäämäänjättämissäännösten piirissä, nyt oli pakko tehdä irrottamistempu, jotta ylipäättänsä voitiin lähteä tällainen heikennys tekemään, koska kyseessä on todella merkityksellinen heikennys. Näin sitten tapahtui perustuslakivaliokunnan lausunnon pohjalta eli irrotettiin kotihoidon tuki näistä muista vähimmäispäivärahatasoista.

Se hyvä puoli, mitä tässä sanoin, minkä takia tätä olisi tietysti voinut muutoin olla kannattamassa, oli se, että tulo-käsitettä oltiin laajentamassa. Kun lisäosaa lasketaan, tällä hetkellä esimerkiksi ansiotulot otetaan huomioon sillä tavoin, että lisäosa pienenee, mitä enemmän ansiotuloja on. Sen sijaan esimerkiksi merkittäviä pääomatuloja, esimerkiksi metsätuloja, ei oteta tuloina huomioon. Tämä lakiesitys olisi merkinnyt sitä, että metsätulot otetaan tuloina huomioon: Mitä enemmän metsätuloja olisi ollut, sitä enemmän ne olisivat vähentäneet lisäosaa.

Arvoisa puhemies! Kun olen tämän hylkäyksen kannalla, voin myös luopua ajatuksesta, että metsätulot otettaisiin kotihoidon tuen lisäosaa alentavina huomioon. Tärkeintä nyt on kuitenkin se, että me emme lähde heikentämään kotihoidon tuen perustasoa. On totta, että se on onneksi vuosien myötä noussut, niin kuin on tietysti tarkoitettukin, koska se on tarkoitettu nimenomaan vaihtoehdoksi lasten päivähoiton järjestämiselle. Näin ollen sen tietysti täytyy olla sellaisella tasolla, että sillä on merkitystä, mikäli sitä hoitovaihtoehtona tarjotaan.

Arvoisa puhemies! Tämä asia liittyy olennaisesti seuraavaan kohtaan, mutta en tässä yhteydessä puhu enempää päivähoitoasiasta, mutta minusta nämä asiat muodostavat yhden kokonaisuuden. Mutta nyt esitän siis hallituksen esitystä ja valiokunnan mietinnön pohjalta tehtyä esitystä hylättäväksi.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Tämä ed. O. Ojalan kritiikki on tietysti aivan aiheellinen, ja ei tällaista esitystä voi, mitä tässä hallitus esittää, hyväksyä muuten kuin osana sitä säästöpakkoa, jota tämän vuoden budjetissa toteutetaan — ja jonkalaisia esityksiä muun

muassa ed. Jaakonsaari, näin hänen istuvan, esittää myös jatkossa — mutta näitä säästöjä vain sillä edellytyksellä, että ne ovat tasapainossa.

Arvoisa puhemies! Tämän syksyn aikana ja varsinkin viime viikolla eduskuntakäsittelyssä tässä lasten päivähoitokeskustelussa nämä asiat eivät kyllä kovin hyvin tasapainossa ole olleet. Allekirjoitan sen kritiikin, jonka ed. O. Ojala täällä toi esille. Kertaan vähän lukuja sen taustaksi.

Kotihoidon tuen leikkaushan tarkoittaa vähän, laskentatavasta riippuen, noin 57 markan leikkausta kotihoidon tuen kuukausimäärään. Kyllä se aika vaikealta tuntui hyväksyä, kun jo indeksitarkistuksilla saadaan kaikkiin muihin perusturvatasoisiin etuuksiin korotus. Se, että perustuslakivaliokunta nyt vielä loppuvuodesta, niin kauan kuin meillä tämä määrävähemistösuoja perusturvan heikentämisen estämiseksi on olemassa, tekee tällaisen tempun, että pykäläteknisesti irrottaa tällaisen etuuden muista perusturvaetuuksista, ei tietenkään ole kovin hyvä.

Perhetilanteesta riippuen esitys tietää 11—128 markkaa kuukaudessa tulon menetyksiä niille perheille, jotka kotihoidon tuen ovat valinneet päivähoitoratkaisukseen. Noin 90 000 perhettä on tämän piirissä, ja 159 000 lapsen päivähoito tulee tällä hoidettua.

Kun subjektiivinen oikeus alle kolmevuotiaille säädettiin reilu kymmenen vuotta sitten ja kun katsoo sen toteutumista ja kehitystä, voi aika varmasti todeta, että ilman kotihoidontukivaihtoehtoa tämä ei olisi ollut mahdollista. Ed. Halonen, joka kertoo olleensa vähän sen säätämisen jälkeen sosiaali- ja terveysministeri, totesi, kuinka kova homma oli päivähoitovelvoitteen aikaansaaminen. Mutta vaikka kuinka kovasti ja vaikka enemmänkin olisi päivähoitopaikkoja rakennettu, kunnat eivät olisi selvinneet, jos osa perheistä ei tyytyisi, osin vähän pakostakin, kotihoidontukivaihtoehtoon.

Arvoisa puhemies! Lakiesityksessähän on myös muuta sisältöä. Se, mikä on paljon herättänyt keskustelua, on perhe-käsitteen täsmentäminen. Se on aivan oikeutettu muutos sillä tavalla, että kotihoidon tukea myönnettäessä perhe-käsite on sama kuin päivähoidossa, vaikka sosialidemokraattisesta oppositiosta tätä kovin arvosteltiin. Sillä tavalla kuin se nyt tulee kirjattua, se korostaa perhettä ja perhevastuuta silloin, jos yhden jääkaapin teoria, joka nyt lähinnä pohjana on, tulee toteutumaan.

Arvoisa puhemies! Lakiesitys liittyy myös osittain seuraavana esityslistalla olevaan lakiin. Haluaisin peilata siihen kotihoidon tuen leikkausta sillä tavalla, että kun on kovasti ollut esillä päivähoitovelvoitteen laajentaminen muutamien ongelmakuntien takia, silloinhan kävisi sillä tavalla, että kyseiset pienempituloiset 87 000—90 000 perhettä olisivat rahoittamassa näiden ongelmakuntien päivähoito-ongelmien ratkaisua. Tällaista ei voi hyväksyä. Sinällään on tietysti oikein, että etsitään erilaisia ratkaisuja, että päivähoitotarve pyritään täyttämään, mutta seuraavassa asiakohdassa tulen käyttämään toisen puheenvuoron, jossa käsittelen asiaa laajemmin.

Arvoisa puhemies! Kertaan vielä lyhyesti, että esitykseen, joka nyt on menossa läpi, kohdistettu kritiikki on oikeutettua mutta, niin kuin sanoin, vain siinä kokonaisuudessa, joka budjetissa nyt muodostuu, se on hyväksyttävissä.

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Kun on käsitelty yöaikana, perjantain ja lauantain välisenä yönä laajemminkin alle kouluikäisten lasten hoitoa, erittäin usein on esitetty syytöksiä ikään kuin sosialidemokraatit olisivat kotihoidon tukea vastaan. Me olemme mielellämme tukemassa kotihoidon tukea heti, kun kaikkeen löytyvät vain rahat. Tästä syystä me emme näe oikeutettuna sitä, että perusosaa pienennetään. Siksi toisessa käsittelyssä äänestimme lain 8 §:n poistamisen puolesta. Koska emme siinä äänestyksessä saaneet enemmistöä, olemme hyllyn kannalla.

Kannatan ed. Outi Ojalan hylkäysehdotusta.

Ed. Halonen: Arvoisa puhemies! Lyhyesti kolme asiaa. Ensimmäinen on se, että mielestäni on aiheellista kiinnittää huomiota myös nyt käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen eikä pelkästään päiväjärjestyksessä seuraavana olevaan kohtaan, koska tämä hallituksen esitys osoittaa hyvin konkreettisella tavalla, että varat eivät näytä riittävän kotihoidon tuen saamiseen riittävään muotoon edes niiden lasten osalta, jotka meidän kaikkien mielestä aivan yksimielisesti kuuluisivat kotihoidon tuen piiriin. Pienten lasten osalta nimenomaisesti vaihtoehtoiset mallit, päivähoito ja kotihoidon tuki, ovat olleet mielestäni laajan parlamentaarisen konsensuksen kautta hyväksytyt periaatteiksi, joilla lapsiperheitä tuetaan.

Sen sijaan on mielestäni aivan selvä asia, ja siihen enemmän toisen työjärjestyksen kohdan

osalta, että kotihoidon tuen jatkaminen aina kouluikäiseen asti sietää laajempaa keskustelua sen vuoksi, että Suomessa on, kuten jo on mooneen kertaan tullut esille, varsin myöhäinen kouluunlähtöikä. Toisaalta meillä on myös monia sellaisia maantieteellisiä, kulttuurisia ja ympäristöllisiä seikkoja, jotka puoltavat sitä, että lasten tulisi saada varhaispedagoginen opetus mahdollisimman pehmeässä, kotia lähellä olevassa muodossa. Näin ollen todennäköisesti päivähoitojärjestelmä on siihen parempi kuin peruskoulujärjestelmän piiriin rakennettu systeemi.

Toisaalta verrattaessa esimerkiksi vain Eurooppaan, USA:han, Australiaan tai Kanadaan nähdään se, että useimmat näistä maista pitävät hyvänä sitä, että kolmannelta vuodesta ylöspäin lapsilla on mahdollisuus ikätovereittensa seuraan ja jonkin näköisiin yhteisiin virikkeisiin. Kuitenkin katsottaessa nyt kotihoidon tuen antamia mahdollisuuksia pienten lasten vanhemmille me olemme käyneet usean kerran tässäkin eduskunnassa keskustelua siitä, antavatko kotihoidon tuen määrät todella lapsiperheille kaksi vaihtoehtoa valittavaksi. Ainakin eteläsuomalaisissa kunnissa kävi hyvin helposti selväksi se, että kuntien piti lisätä omasta taskustaan lisää rahaa, jotta tästä valinnan vaihtoehdosta olisi tullut todellinen. Kaikilla niillä alueilla, joilla naiset ovat laajasti ansiotyössä ja pitkälle koulutettuja — ja heidän palkkansa muodostaa perheessä varta kohtuullisen osan käytettävissä olevista tuloista — on ollut mahdollista käyttää kotihoidon tukea vasta sen jälkeen, kun kunnat lisäsivät siihen oman osuutensa.

Tämän vuoksi mielestäni kysymys nyt käsiteltävänä olevassa asiassa on osin myös siitä, mitä valtio maksaa itse, mitä se antaa kunnalle ja mitä loppujen lopuksi jättää toista kautta kuntien huolehdittavaksi. Saattaa olla, että pikemminkin, sanoisiko, maaseututyypisessä yhteiskunnassa voi olla, että nämäkin summat toimivat. Tämän vuoksi minusta on valitettavaa, että kotihoidon tuki on nyt menossa alaspäin pienten lasten osalta eikä pysy ajan tasalla. Tämän vuoksi minusta on hyvä, että edustajat Puisto ja O. Ojala ovat tehneet hylkäysehdotuksen.

Toinen asia, johon eivät varmasti sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsenet kiinnittäneet huomiota mutta jonka haluan tuoda sen vuoksi esiin, on ponsi, jossa sosiaali- ja terveysvaliokunta edellyttää, että sosiaalialan eri lakien perhe-käsitteet yhtenäistetään mahdollisimman suuressa

määrin. Sen pohdinta, syödäänkö samasta vai eri jääkaapista ja millä hyllyllä ovat ruokatavarat, kertoo niille, jotka ovat asiassa olleet aikaisemmin keskustelussa paljon mukana, että erilaisia kriteereitä on pyritty löytämään jo sosiaali- ja terveyshallinnon piirissä siitä, mikä on ns. perhekäsite. Muistuttaisin kuitenkin, että se käsitys, joka on ollut STM:n puolella, poikkesi siitä, mikä oli oikeusministeriön puolella. Jos sitä puolestaan verrataan siihen, mitä ovat käyttäneet opetusministeriö tai maa- ja metsätalousministeriö ja eräät muut ministeriöt eri lakien yhteydessä, ei ole voinut välttyä siltä kavalta, että valtiolta ja myös kunnat mielellään käsittävät perheen aina siten, että se tuottaa heidän kannaltaan pienimmät kustannukset. Vastaavasti kansalainen tietysti yrittää saada perhe-käsitteen sellaiseksi, että se tuottaisi hänelle itselleen edullisimman tuloksen.

Tämän vuoksi aikoinaan istui perhetoimikunta, jonka tarkoituksena oli selvittää näitä käsitteitä. Tässä yhteydessä kävi ilmi, että on varsin vakiintuneesti erilaiset käsitykset eri hallinnonaloilla. Näin ollen mielestäni on hyvä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta pyytääkin vähemmän kunnianhimoisesti, että sosiaalialan eri lakien perhe-käsitteet yhtenäistettäisiin mahdollisimman suuressa määrin. Mutta kannan huolta siitä, että mielestäni yhteiskunnan ei tulisi rakentaa sen tyyppisiä järjestelyjä, jotka edellyttävät jonkin näköisiä kotipoliiseja selvittämään sitä, mikä on kulloinkin vallitseva perhekäsitys.

Kaikista näistä päästään huomattavasti paremmin eroon, kun lasketaan etuudet lapsikohtaisesti ja tehdään järjestelmä, joka on täysin riippumaton siitä, ketkä ovat lapsen kulloisetkin huoltajat. Toki on tilanteita, joissa vanhemmilla on tästä erilaisia käsityksiä. Muun muassa yhteishuoltajuustapauksissa lapset saattavat olla huomattavan paljon tosiasiallisestikin ajallisesti jaettuina molempienkin vanhempiensa kanssa, ja hyvin harvoin yhteiskunta pystyy seuraamaan kaikkia eri variaatioita.

Sen vuoksi minusta pikemminkin kuin perhekäsitteen yhtenäistämiseen pitäisi myös kannustaa siihen, että yhteiskunta pyrkisi tekemään siten yksilökohtaista lainsäädäntöä myös lapsen kohdalla, ettei tarvitse keinotekoisesti pyrkiä aina löytämään uutta perhekäsitystä, joka sitten, kuten sanottu, yleensä muotoutuu valtion tai kunnan puolelta sellaiseksi, että se mahdollisimman vähän aiheuttaa maksajalle kustannuksia.

Ed. Lahikainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Kempainen: Arvoisa puhemies! Ed. Halonen totesi, että maaseututyypillisissä kunnissa kotihoidon tuki toimii mutta ei muualla. (Ed. Halonen: Pikemminkin!) Täytyy sanoa, että arkitodellisuuteen taitaa edustajilta yhteys kadota, kun nimenomaan pääkaupunkiseudullahan tämä on hyvin toiminut. 16 000 perhettä pääkaupunkiseudulla on kotihoidon tuen piirissä. (Ed. Halonen: Siellä maksetaan Helsinki-lisää!) — Niin, ja jos se vaatii sen, se käy. Mutta kun verrataan, missä se toimii, koko maassa vain alle 7 000 maanviljelijäperhettä tätä käyttää.

Halusin puheenvuorollani vain tämän rajun vastakkainasettelun tuoda esille, jossa yritetään syyttää, että tämä kohdistuu johonkin tiettyyn ammattiryhmään tai väestöryhmään tai jollekin alueelle. Asetelmahan on päinvastainen kuin yritetään kertoa.

Ed. Halonen: Arvoisa puhemies! Minä tiedän historiasta, että ed. Kempainen rakastaa vastakkainasetteluja minun kanssani, mutta nyt me emme puhu ihan samasta asiasta. Nimittäin kysymys, jota käsittelin, on se, tuleeko tällä kotihoidon tuen määrällä toimeen niillä alueilla, jotka tunnen itse hyvin, siis suurissa kaupungeissa. Minä haluaisin vastapainoksi kysyä: Kuinka monta ed. Kempaisen vaalipiirin kuntaa on maksanut lisää omille asukkailleen ja kuinka paljon? Tiedän, että pääkaupunkiseudun kunnat ja eräät muut isot kunnat ovat maksaneet vuosia lisää, jotta vanhemmilla todella olisi tällainen vaihtoehto. Se ei toki osoita sitä, että asetetaan maaseutu ja kaupungit vastakkain, ainoastaan sitä, että minä tiedän omasta kokemuksestani ja tästä piiristä, jonka väitän tuntevani paremmin kuin ed. Kempainen, että täällä rahat eivät tahdo riittää ja kunnan pitää maksaa lisää useita miljoonia vuodessa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. O. Ojala ed. Puiston kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Suhonen merkitään läsnä olevaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies:
Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aittoniemi, Ala-Harja, Alaranta, Anttila S-L., Antvuori, Aula, Biaudet, Björkenheim, Dromberg, Enestam, Heikkinen, Huuhtanen, Häkämies, Ihämäki, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi, Jouppila, Järvilahti, Jäätteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kanerva, Karhunen, Kemppainen, Kivelä, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korkea-osa, Korteniemi, Korva, Kuittinen, Kääriäinen, Lahtinen, Laivoranta, Lamminen, Laukkanen M., Laurila, Lax, Lehtinen, Lehtosaari, Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Louvo, Malm, Markkula, Mattila, Mölsä, Niinistö, Nordman, Norrback, Näsi, Ollila, Pekkarinen, Pelttari, Perho-Santala, Pietikäinen M., Piha, Puhakka, Pura, Rauramo, Renko, Renlund, Rossi, Rusanen, Rynänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Saario, Saastamoinen, Sasi, Savela, Suhola, Taina, Tiuri, Toivonen, Turunen, Vanhanen, Varpasuo, Vihriälä, Viinanen, Viljanen, Virrankoski, Väistö, Väyrynen, Zyskowitz ja Ääri.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Alho, Anttila U., Apukka, Astala, Backman, Bell von, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Hassi, Hautala, Hiltunen, Hurskainen, Hämäläinen, Jaakonsaari, Jääskeläinen, Kalliomäki, Kallis, Kankaanniemi, Kasurinen, Kekkonen, Korhonen, Koskinen, Laakkonen, Laakso, Laaksonen, Lahikainen, Lahti-Nuutila, Laine, Laitinen, Leppänen P., Lindroos, Louekoski, Luttinen, Luukkainen, Metsämäki, Moilanen, Muttillainen, Mäkelä, Mäkipää, Nikula, Nyby, Ojala A., Ojala O., Paloheimo, Polvi, Polvinen, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta, Rask, Rimmi, Rinne, Roos J., Roos T., Rätty, Seppänen, Skinnari, Suhonen, Tennilä, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Ukkola, Urpilainen, Vehkaoja, Vilja-

maa, Vistbacka, Vuoristo, Vähäkangas, Vähänäkki ja Wahlström.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho E., Ala-Nissilä, Andersson, Donner, Hel-le, Iivari, Jurva, Kauppinen, Kautto, Koski, Kuuskoski, Laukkanen V., Leppänen J., Lippinen, Luhtanen, Morri, Myller, Mäki-Hakola, Paakkinen, Paasio, Pesälä, Pietikäinen S., Rehn E., Rehn O., Riihijärvi, Rönholm, Salolainen, Savolainen, Seivästö, Stenius-Kaukonen, Takala, Vuorensola ja Westerlund.

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 76 ei-ääntä; poissa 33. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotukset laeiksi lasten päivähoitosta annetun lain 11 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta ja lasten kotihoidon tuesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen sekä lasten päivähoitosta annetun lain 31 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 211

Lakialoite n:o 69

Toivomusaloitteet n:ot 1330/1991 vp ja 187/1993 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 47

Suuren valiokunnan mietintö n:o 7

Ensimmäinen varapuhemies:
Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, joista toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. T u o m i o j a : Arvoisa puhemies! Tästä asiasta käytiin kiitettävän laajaa keskustelua, olkoon että vähän eriskummalliseen aikaan hallituksen edellyttämän aikataulun vuoksi asian toisen käsittelyn yhteydessä, joten en enää siihen laajemmin palaan.

Kun muutosehdotukset, joiden silloin toivoimme tulevan hyväksytyiksi, eivät kuitenkaan voittaneet, nyt on ryhmämme tullut siihen tulokseen, että tulemme esittämään, että hallituksen esityksestä ensimmäinen ja toinen lakiehdotus hylättäisiin, ja teen tämän mukaisen ehdotuksen.

Se tarkoittaa silloin sitä, että päivähoitolain voimaantuloa ei siirretä, ja tämä on mielestäni tässä tapauksessa tärkein ja pääasia. On tärkeätä, että sekä lasten vanhemmat että kunnat tietävät, että päivähoitolaki toteutuu aiemmin säädettyssä muodossa, ja voivat varautua sen edellyttämiin toimenpiteisiin.

Lakiteknisistä syistä se kuitenkin tarkoittaa myös sitä, että ensimmäisen lakiehdotuksen 11 a §:ssä jää silloin myös voimaan kotihoidon tuen laajennus. Se on asia, johon joudumme palaamaan, koska ei ole ilmeisestikään valtiontaloudellisista syistä muutoinkaan perusteltua, että tällainen muutos, joka kustannuksiltaan tulee vuositasolla olemaan noin 600 miljoonaa markkaa, hyväksyttäisiin. Koska nämä ovat nyt yhdessä, niin joudun tekemään tällaisen kokonaisuhyökäysehdoituksen, mutta sosialidemokraatit lähtevät siitä, että tähän toiseen osaan joudutaan vaalien jälkeen palaamaan. Tärkeintä on, että päivähoitolain toteutuksesta ei jää epäselvyyttä, ja sen vuoksi teen tämän hylkäysehdoituksen.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Tuomiojan tekemää erinomaista ehdotusta eli sitä, että ensimmäinen ja toinen lakiehdotus hylättäisiin.

Arvoisa puhemies! Myös minä olen iloinen siitä, että joskaan nyt ei voida näin kaamosaikaan puhua päivänvalosta, niin päiväsaikaan kuitenkin tästä asiasta täällä keskustellaan. Ministeri Viinanen ilmeisesti nyt poistui täältä salista. Se oli valitettavaa. — Eikö poistunutkaan? — Olen hyvin iloinen, että ministeri Viinanen on täällä paikalla, kun lasten päivähoitoasiasta keskustellaan. — Ministerihän koko arvovaltansa ja uransakin laittoi peliin, että lapsiperheiden asemaa ei olisi päivähoidon osalta parannettu ja korostettu. (Min. Viinanen: Edelleen panen!) —

Hän toteaa, että edelleenkin on valmis laittamaan arvovaltansa ja uransa peliin.

Arvoisa ministeri, ei naisverkoston tavoite ollut ministeri Viinaseen ero, mutta naisverkoston tavoite oli lasten päivähoidon kuntoon saattaminen. Jos nämä asiat ovat vastakkain, kyllä minun mielestäni silloin ministeri Viinanen voi aivan hyvin väistyä. Mutta kuten sanottu, alkuperäinen tavoite ei ollut se vaan päivähoitoasian kuntoon saattaminen.

Arvoisa puhemies! Ed. Tuomioja erittäin selkeästi kuvasi sen problematiikan, minkä edessä nyt ollaan, eli tässä ei voida olla hylkäämässä vain yhtä lakia, vaan täytyy kytkeä nämä lakiesitykset yhteen sen takia, että lasten päivähoito-laissa jo määritellään myös kotihoidon tuki-oikeus ja sen laajentaminen. Näin ollen ne on nyt kytkettävä tässä yhteen.

Kun ed. Tuomioja puhui hintatasosta, niin ensi vuoden osaltahan tämä merkitsisi runsaan 350 miljoonan markan lisämenoa sen viiden kuukauden ajalta, mikä voimaan saattamisesta vuoden loppuun tulisi. Siitä huolimatta, kun asioita laitetaan tärkeysjärjestykseen, kyllä minusta päivähoito-oikeuden laajentaminen on keskeisin asia ja sille on vankat perusteet. Kyseessä on lapsen etu. Kysymyksessä ovat myös naisten tasa-arvoedellytykset eli naisten työssäkäynnin mahdollisuus ja myös se, että päivähoito työllistää naisia. Näin nousukauden alla tulee nimenomaan eduskunnan päätöksillä kaikin tavoin tukea sitä, että naiset voivat työllistyä.

Ehkä on hyvä myös muistuttaa, minkälaisista ryhmistä on kyse. Tällä hetkellä meillä kokopäivähoidossa on noin 146 000 ja osapäivähoidossa 33 000 lasta. Perhepäivähoidon osuus tästä kaikesta on noin 66 500. Kun päivähoitopaikkoja on viimeisten vuosien aikana vähennetty noin 35 000, niistä suurin osa, noin 30 000, on vähentynyt juuri perhepäivähoidosta, joten sellaiset väitteet, että lain voimaansaattaminen merkitsisi valtavia investointeja, jotta päivähoito-oikeus voidaan toteuttaa, eivät pidä paikkaansa.

Kuten jo aikaisemmin moneen otteeseen todettiin, kuitenkin noin 80 prosenttia kunnista pystyy velvoitteen täyttämään. Ongelmia on etelän suurten kaupunkien osalta. Tietysti joissakin yksittäisissä pienemmissä kunnissakin ongelmia on, mutta mikäli nyt oikeutta ei saateta voimaan, se merkitsee sitä, että kunnat kokevat, että niillä ei ole myöskään velvoitetta kehittää päivähoitoa, vaan sitä lykätään.

Ajatus, että se lykättäisiin vuoden 1996 alkuun, merkitsee tosiasiaissa sitä, että koko ongel-

ma siirretään tulevan hallituksen ja eduskunnan käsiin. Sitä viestiä tämän eduskunnan ei pitäisi näin loppusuoralla antaa vaan viestittää selkeästi, että tämän eduskunnan tahto on se, että kun se on jo kerran lykännyt päivähoitolain voimaantuloa, se ei toista kertaa enää sanaansa syö vaan viestittää selvästi, että oikeus päivähoitoon kuuluu kaikille alle kouluikäisille ja että myös olemme nyt valmiit ulottamaan kotihoidon tuen alle nelivuotiaisiin. Siinä minusta raja sitten meneekin. Siitä eteenpäin sitä ei pidä toteuttaa. Näin ollen nämä lapsiystävälliset ja perhepoliittisesti ystävälliset toimenpiteet tämän eduskunnan tulee vielä tehdä.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehdotuksessa, jonka ed. Tuomioja on tehnyt ja jota ed. O. Ojala kannatti, on suhteessa hallituksen kompromissiesitykseen vain viiden kuukauden voimaantulon ero. Sittenkin se on loppujen lopuksi melko pieni aika. Se, minkä vuoksi elokuuta ei tässä vaiheessa voi kannattaa, johtuu ensi vuoden budjetista. Ei ole mahdollista lisätä menoja ensi vuonna.

Kun vuoden 1996 budjetti laaditaan, siinä otetaan huomioon, että tämä eduskunta on päättänyt, että lait tulevat voimaan vuonna 1996. Kun lähtökohta on ollut siirto vuodelle 1997, pidän lopputulosta erittäin merkittävänä. Toivon, että lopputulos ei hämähäry tässä keskustelussa, jota täällä vielä käydään.

Mitä tulee investointeihin, niin neuvotteluissa päivähoitolain toteuttamisesta on keskusteltu ja sovittu siitä, että eri kunnissa tuetaan perustamishankkeita. Valiokunta on myös ponnessaan todennut, että on tuettava rakentamishankkeita niissä kunnissa, joissa on erityisiä vaikeuksia päivähoitolain velvoitteen toteuttamisessa. Tämä on tärkeää nimenomaan siitä syystä, että vuonna 1996 voidaan päivähoitovelvoite toteuttaa. Esimerkiksi Uudellamaalla on vireillä 19 päiväkodin rakentamishanketta ja hallitus on luvannut tukea näitä hankkeita, jotta todellakin voidaan laki toteuttaa vuoden 1996 alusta.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On epävarmaa, tuleeko tämä laki voimaan vuoden 1996 alustakaan. Eihän tämä eduskunta sitä voi päättää, vaikka se nyt tekeekin tällaisen päätöksen. Se on kiinni seuraavasta hallituksesta.

Nyt oppositio kovasti vääntää asiaa, että pitäisi vuoden 1996 alusta saada, ja epäilee, että jos sitä ei nyt saada aikaiseksi, sitä ei saada enää

seuraavan hallituksenkaan toimesta. Ketkä mahdollisesti muodostavat rungon tässä hallituksessa? Ainakin sosialidemokraatit ovat seuraavassa hallituksessa, jos gallup-luvuista voi päätellä. Eikö nyt vasemmisto-oppositio luota itseensä, että hallitusvastuussa ollessaan se toteuttaa todella tämän lain vuoden 1996 alusta? Onko teillä epäily omaan selkärankaanne nähden? Tämä on aika omituista. Siitä syystä te väitätte, että näin pitäisi nyt tehdä, koska epäilette omaa tahdonvoimaanne seuraavassa hallituksessa. On aika uskomatonta itsensä epäilemistä tällainen asia.

Ed. L i n d q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on ollut suuri voitto lapsiperheille, että lakia on todella aikaistettu. Siitä voi tietysti myös eduskunnan naisverkosto ottaa kiitoksia osittain itselleen, että aktiivinen työ on tuottanut myös tulosta. Lopullisestihan ratkaisussa lapsiperheille tulee voitto juuri siinä, että tulee valinnanvapaus valita todella lapsen ja perheen ehdoilla päivähoitomahdollisuus vuoden 1996 alusta. Se on tämän asian ydin.

Minua on hämmästyttänyt juuri naisverkoston joidenkin jäsenten puheenvuoroissa asian käsittelyn yhteydessä se kylmyys, joka on ollut tässä keskustelussa. On aivan kuin olisi ollut esineistä puhe eikä siitä, että me käsittelemme todella lasten ehdoilla tapahtuvia ratkaisuja ja myös työelämän sillä tavalla, että naisille ja myös miehille tulee tasa-arvoinen mahdollisuus osallistua työelämään, myös sellaiseen työelämään, joka ei ole seitsemästä tai kahdeksasta neljään, kun on erilaisia päivähoitovaihtoehtoja. Työelämän joustot ovat tänä päivänä ja tulevaisuudessa yhä suuremmat, ja se juuri vaatii näitä erilaisia ratkaisuja. Esimerkiksi Hämeen läänissä ja Lahden kaupungissa, jossa itse olen ja elän, kotihoito on ollut varsin merkittävä vaihtoehto. Hämeen läänin alueella on lapsia lähestulkoon saman verran kotihoidossa ja päivähoitossa päiväkodeissa, mikä on sinällään erittäin hyvä hoitomuoto myös.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan uskomatonta hurskastelella kuulla ed. Lindqvistin sanovan, että kun valinnanvapaus perheille tulisi 1.1.1996, se olisi parempi asia kuin se että valinnanvapaus tulisi 1.8.1995, mikä on opposition täällä tekemä esitys nyt. Aivan yhtä uskomaton on edustajan sanonta, että tämä on "suuri voitto lapsiperheille". Onko suuri voitto lapsiperheille tämä aikaistet-

tu? Itse asiassa tässä hän kävi niin, että tätä ei lykätty niin paljon kuin alun perin piti. Mikä suuri voitto se on, ettei lykätä niin paljon? Ei ole mitään aikaistettu, vaan on lykätty vähemmän.

Ed. Aittoniemi, te ette taas tiedä yhtään, mistä puhutaan. Viittasitte sosialidemokraatteihin, kenties tulevaan päähallituspuolueeseen, ettei se luota itseensä. Se esitys, jonka ed. Tuomioja teki ja jota kannatin, merkitsee sitä, että itse asiassa sitoudutaan alusta lähtien eli jo 1.8. lukien päivähoitolain voimaantuloon. Teillä on aivan ristiriitaisia näkemyksiä. Minä en ollenkaan ymmärrä, mistä te puhutte täällä. Te yritätte nyt vain omaa kaulaanne pestä, kun olette huomannut, mikä esitys täällä on tehty, ja nyt joudutte kalkkiviivoille sen suhteen, oletteko päivähoitolain voimaantumalon kannalla vai ette.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sosialidemokraatitkaan eivät epäile itseään, pikemminkin keskustaa ja kokoomusta. Aina, kun päivähoito-oikeudesta on päätetty, joko kokoomus tai keskusta on käynnistänyt laajan kytkykaupan. Se on paljastanut, että loppujen lopuksi laajalti ottaen kumpikaan taho ei ole aidosti, vilpittömästi päivähoito-oikeuden puolella vaan lähinnä joidenkin muiden lastenhoitomuotojen.

En haluaisi riistää edustajilta Taina tai Lindqvist iloa siitä, että päivähoiton lykkäystä on hallitusrintaman sopimuksella lyhennetty vuodelle, mutta tapa, jolla se toteutettiin, ja sen tarkkaan määritelty voimaantulo vasta vuoden 1996 alusta merkitsevät sitä, että tämä hallitus ja hallituspuolueiden johto antoivat muutamille naisille juuri siihen mittaan saakka osoittaa ikään kuin mieltään, mutta ei päivääkään sen pitemmälle vuoden 1995 puolelle. Tarkoituskun on tällä hallitusrintamalla, joka nyt tästä lykkäyksestä sopi, että tätä ei tulla toteuttamaan. Sen vuoksi, jos hallitusrintama aidosti on sitä mieltä, että päivähoito-oikeuden laajentaminen on hyvä, rahat viiden kuukauden toteuttamiseen löytyvät kyllä. Tiedämme, että budjetista löytyy sovittelemalla rahaa repimättä sitä auki, laajentamatta sitä.

Joka tapauksessa kaikkiin näihin asioihin joudutaan palaamaan, mutta niin kuin sanoin, en jaksa niin tavattoman suurta iloa tästä näennäisestä voitosta kantaa. Minusta tämä pikemminkin oli pettymys ja sen osoitus, että hallitusrintama ei aidosti kuitenkaan halua kaikkia päivähoitomuotoja tukea, erityisesti kunnallista päivähoitoa.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä minua nyt todella hämmästytti ed. Lindqvistin väite siitä, että eduskunnan naisverkosto olisi tehnyt lapsista esineitä. Minun mielestäni lasten esineellistäminen tapahtui kyllä hallitusrintaman omin voimin, kun lasten etu ei merkinnyt yhtään mitään, niin että olisi haluttu sitoutua tekemään lapsiperheiden kannalta myönteisiä ratkaisuja nimenomaan sinä aikana, joka koskee tämän eduskunnan ja istuvan hallituksen mahdollisuuksia.

Meidän olisi ehdottomasti pitänyt tehdä päätös, että vuonna 1995 laajennetaan päivähoitoa. Kun tämä ei sopinut, meille ei ole jäänyt tänä päivänä muuta mahdollisuutta opposition puolella kuin ottaa tämä kokonaisuus uudelleen tarkasteluun, hylätä se lakinippu kaikkineen päivineen, joka täällä on kakkoskäsittelyssä saanut sen muodon, minkä on saanut. Silloin voisi tulla takeet ainakin sille, että päivähoito saadaan, mistä olemme puhuneet, liikkeelle 1995, niin kuin on ollut meidän alkuperäinen tarkoituksemmekin.

Mitä kotihoidon tukeen tulee, minusta on ikävää, että tässä keskustelussa herätellään 80-luvun alun eipäs-juupas-tunnelmia uudelleen. On ihmeellistä logiikkaa, jos hallitus sanoo, ettei ole varaa mihinkään, ja sitten yhtäkkiä olisikin varaa vaikka mihin. Eli kun kotihoidon tuli nielee noin 2/3 tästä kokonaisuudesta, niin jokainen ymmärtää — kun ainakin me oppositiossa olemme nyt oppineet uskomaan teidän kitinäanne siitä, että valtion budjetti on ongelmissa — että kotihoidon tuki liittyy ainoastaan valtiontaloudellisiin ongelmiin.

Ed. H u r s k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaisin ed. Tainalle, kun hän toi esille, että budjetin loppusummaa ei enää voi muuttaa, että tämä hallitus on muuttanut vuosien myötä budjettien loppusummaa lisäbudjeteilla noin 15 kertaa muistini mukaan. Näyttää siltä, että rahaa tältä hallitukselta löytyy, kun on kyse muista kuin lapsiin liittyvistä asioista. Mielestäni olisi järkevää, että päivähoitolaki toteutettaisiin edellisen hallituksen esittämässä muodossa 1.8.1995 alkaen. Kotihoidon tukea voitaisiin pohtia myöhemmin uudelleen. Tällä hetkellä voidaan unohtaa tämän hallituksen päivähoito-seikkailut kokonaisuudessaan.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tämä laki on säästölaki, ei sitä kannata kiistää, ja seuraava eduskunta ja hallitus joutuvat tämän asian kanssa tekemisiin

ja ratkaisemaan luonnollisesti silloin, miten lakia eteenpäin viedään. On aivan varmaa, että ensi keväästä alkaen asia on esityslistalla ja tulemme kuulemaan silloinkin puheenvuoroja sekä puolesta että vastaan sen suhteen, kyetäänkö laki toteuttamaan nyt toivottavasti säädettävässä muodossa vai ei.

Minua on ärsyttänyt koko keskustelun aikana motiivien epäily. Erityisesti Suomen keskustaa on epäilty. Eivät meille päivähoidon muodot ole juupas — eipäs-asioita. Me olemme olleet rakentamassa tätä päivähoidon kokonaisuutta, jossa eri järjestelmät tukevat toinen toisiaan. Meille on syntynyt erityisesti alle kolmivuotiaille hyvä kokonaisuus.

Päivähoitoliike on ollut tässä asiassa myös aktiivinen. Se on käynyt keskustelua, vaikuttanut myös eduskuntaan, mutta kyllä tänään meille jaettu kirjelmä ylittää tähän asti kaiken. Kirjelmässä todetaan, että ”kotihoidon tuki kohdistuu pääsääntöisesti kotihoidon tuen valinneille keskustalaisille perheille, jolloin se on verrattavissa muihin maataloustukiin”. Minusta tämä loukkaa lähes 100 000:tta perhettä, jotka kotihoidon tuen piirissä jo ovat. Samoin, kun päivähoitoliike ottaa kannan, että ”Suomen keskustan itsekäs tiukka kanta kotihoidon tuen laajentamiselle ei saa päivähoitoliikkeen tukea”, niin haluan kysyä: Onkohan koko päivähoitoliike tämän kirjelmän takana? Minusta lastenhoitoa pitää kehittää kokonaisuutena, eri järjestelmiä rinta rinnan niin, että ne tukevat toinen toisiaan ja antavat perheille ja lapsille todellisen valinnanvapauden.

Ed. Lindqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. O. Ojalan puheenvuoron takia. Ajattelin juuri painottaa sitä, että ilmeisesti hänelle tuli kuulun ymmärtämisessä jotakin vaikeuksia. Vaihtoehtojahan ei ollut naisverkoston ja opposition esityksessä, jossa oli pelkkä päiväkotihoidon tuona 1.8. alkaen ja myös perhepäivähoito. Mutta kotihoidon piirissä on 159 000 lasta tässä maassa tällä hetkellä. Sen tähden juuri vaihtoehtoisuus muutaman kuukauden kuluttua antaa lapsiperheille sen suuren voiton, jota kaikki olemme olleet yhdessä haluamassa. Tietysti ymmärtää sen, että oppositio ja eräät päivähoitoliikkeen edustajatkin ovat nyt syvästi pettyneitä, kun ei ole olekaan sitä suurta pottia, mitä kuvittelivat, niin että tämä olisi iso vaaliteema. Mutta siinä on hyljeksitty suurta osaa suomalaisia koteja, jotka haluavat itse valita näistä vaihtoehdoista, jotka kaikki ovat hyviä.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Härmäläisen puheenvuoron johdosta toteaisin, että kyllä minä ainakin olen ollut ja uskon, että kaikki muutkin naiset, jotka päivähoitoasiaa ovat ajaneet, ovat olleet tavattoman vilpittömästi tässä liikkeellä ja ajoimme nimenomaan sitä, että laki olisi toteutunut päivähoitopaikkojen osalta.

Mutta kun kävi, niin kuin kävi, niin tietysti tilanne on aika pirullinen siinä mielessä, että nyt on vaikeaa kannattaa ed. Tuomiojan hylkäysesitystä, koska siihen on sidottuna kotihoidon tuki. Täytyy sanoa, että se on kyllä epärealistinen esitys siinä mielessä, että se on niin kallis ja siihen ei ole nyt rahaa ja tuskin on olevaisuudessakaan. Joten en pidä suurena voittona sitä, että viidellä kuukaudella lykätään päivähoitoasiaa, mutta tietysti ne, jotka tässä talossa silloin ovat, voivat tehdä parhaansa. Itse haluan uskoa, että silloin nimenomaan päiväkotipaikkojen osalta laki saadaan toteutetuksi.

Ed. Lindqvistille olisin vielä sanonut, kun hän puhuu, ettei ole vaihtoehtoja, etteivät ne vaihtoehdot mihinkään häviä, jotka tähän mennessäkin on luotu alle kolmivuotiaiden lasten osalta.

Ed. Perho-Santala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä päivähoiton järjestämisen vaihtoehdoista. Olen itse ollut aikanaan lämpimästi kannattamassa mm. omassa ammatissani alle kolmivuotiaiden monipuolisten hoitojärjestelyjen mahdollisuutta kotihoidon tuella. Kotihoiton tuki on juuri omiaan alle kolmivuotiaiden lasten vanhemmille eli sille ikäryhmälle, jonka vanhemmilla on mahdollisuus olla hoitovapaalla. Jotta tämä järjestelmän toimivuus myös jatkossa turvataan, ei ole mielestäni viisasta tällaisessa taloudellisessa tilanteessa laajentaa sitä yhdellä ikäluokalla. Tämä voi jatkossa jopa vaarantaa alle kolmivuotiaiden kotihoiton tuen tason riittävyden.

Mielestäni yli kolmivuotiaiden osalta on järkevää kokeilla, niin kuin hallituksen tarkoitus alun perin olikin, palvelurahajärjestelmää, jotta saadaan kokemuksia siitä, millainen on toimiva yli kolmivuotiaiden lasten vaihtoehtoinen hoitojärjestely. Näin tullaan tekemään. Muun muassa sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksessa on hyväksytty esityksen, että pääsy päivähoiton palvelurahakokeilun piiriin on tehtävä mahdolliseksi kaikille siitä kiinnostuneille kunnille, joilla on osoittanut tämän kokeilun toteuttamiseen asianmukainen suunnitelma. Korostan ja toistan, että tämä päätös tehtiin yksimielisesti. Tämä

on mielestäni juuriärkevin vaihtoehto yli kolmivuotiaille, jotta valinnanvapaus ja esimerkiksi poikkeukselliset hoitojärjestelyt voidaan turvata. Jos tässä maassa joskus ulotetaan hoitovapaa yli kolmivuotiaiden lasten vanhempiin, silloin minusta tämä asia täytyy miettiä uudestaan.

Ed. V a r p a s u o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lindqvistille, joka on jo poistunut salista, olisin halunnut oikaista täällä usein toistetun väärän käsityksen siitä, mitä kansanedustajien naisverkosto on tässä asiassa esittänyt. Se on vain esittänyt vedoten ryhmiin, että päivähoitolakia aikaistettaisiin. Se ei ole esittänyt minkään näköistä mallia, miten se tehdään, vaan vedonnut ryhmiin, ja ryhmät ovat sitten tulleet eri malleillaan tänne.

Yleensä tämän toiminnan puolesta voin todeta tyytyväisenä sen, että nyt lykkäys supistui puolitosta vuotta. Alun pitäen lain piti tulla voimaan 1.8.97. Nyt sen on sovittu tulevan voimaan 1.1.96, ja se sinänsä oli positiivinen asia.

Sen sijaan matkan varrella on tullut esiin, että jos nyt todella puhutaan valtion taloudellisesta tilanteesta, niin paljon järkevämpää olisi ollut osittaa voimaantulo niin, että päivähoito- ja perhepäivähoito-oikeus olisi taattu ensiksi ja sitten, kun taloudellinen tilanne on parantunut, niin paljon kalliimpi eli 600 miljoonaa vuodessa vievä kotihoidon tuki olisi siirretty vuoteen 97. Me olemme nimenomaan — nyt taas puhun oman ryhmäni puolesta — esittäneet sitä, että olisi voituttava tämä asia huomioon. Näin ei kuitenkaan haluttu nimenomaan keskustapuolueessa. Haluttiin ottaa kaikkein kallein malli. Tietysti se osoittaa, ettei vastuuta valtiontaloudesta näköjään vieläkään kuitenkaan haluta kantaa sillä tavalla, kuin me olemme omassa ryhmässämme halunneet.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin myös todeta sen, että naisverkoston toiminta tai naisten yhteistyö tässä asiassa on saanut aikaan sen, että hallitus on myös suostunut lykkäyksen aikaistamiseen. Jos neuvotteluissa esimerkiksi minulla henkilökohtaisesti ei olisi ollut tukenani sitä naisten joukkoa, joka ilmoitti haluavansa lain lykkäyksen aikaistamista, niin neuvottelusta ei olisi tullut yhtään mitään. Tämä on syytä muistaa ja todeta niittenkin puheenvuoron käyttäjien, jotka täällä nyt vähättelevät naisten yhteistyötä. Todellakin tämä lopputulos on erittäin hyvä, ja se on naisten yhteistyön ansiota.

Haluaisin vielä ed. Vanhasen puheenvuoron johdosta todeta, että todellakin suurin osa alle kolmivuotiaista lapsista hoidetaan tällä hetkellä kotona kotihoidon tuella. Jos ajatellaan, että se olisi vain maatalousyrittäjien etu, se ei todellakaan pidä paikkaansa. Mutta kun hoitovapaa taas työpaikoista järjestyy vain alle kolmivuotiaitten lasten vanhemmille, niin ehkä tuen laajentaminen ei ole kovin hyvä vaihtoehto tavallisille palkansaajille, jos eivät työmarkkinajärjestöt pysty sopimaan hoitovapaasta. On tietysti tärkeätä, että hoitovapaa ja kotihoidon tuki kulkevat rinta rinnan.

Mitä tulee kotihoidon tuen laajentumiseen muuten, niin olen samaa mieltä kuin ed. Perho-Santala. Kun me juuri äsken hyväksyimme kotihoidon tuen leikkauksen, voi olla, että laajentaminen merkitsisi sitä, että kotihoidon tuki kauttaaltaan alenisi. Sen saajien joukko kyllä laajenisi, mutta sen markkamäärä alenisi, ja silloin se olisi entistä huonompi vaihtoehto perheille.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En hetkeäkään ole epäillyt kokoomuksen sosiaali- ja terveystieteiden jäsenten ja kokoomuslaisten päivähoitoa puoltaneitten naisten vilpittömyyttä, mutta olen pahoillani, että teidät on omienne taholta jyrätty tässä asiassa.

Ed. Antvuori sanoi, ettei hän voi olla hylkäykseen takana, koska se on niin kallista. Se onkin kallista, jos se tulee hallituksen esittämässä muodossa ja siinä on kotihoidon tuki mukana. Mutta olen vakuuttunut, että seuraavan eduskuntakauden aikana istuva hallitus pääsee toisenlaiseen kompromissiin kuin minkä keskustapuolue saneli nyt kokoomukselle lain siirtämisestä alkavaksi 1.1.96 mukaan lukien kotihoidon tuki. Uusi hallitus varmasti tulee irrottamaan siitä kotihoidon tuen, koska siihen tässä vaiheessa ei ole mahdollisuutta, ja siirtää sen, jolloin me olemme saamassa lain 1.8. voimaan.

Olen pahoillani, että kokoomuksen esittämä päivämäärä 1.12. päivähoitolain osalta ei voinut tulla voimaan. Se olisi ollut vielä siedettävä kompromissi. Mutta ed. Tainan esittämä ja täällä julkisesti puoltama kompromissilinja, 1.1.96 kotihoidon tuki mukaan lukien, on ministerimäinen puheenvuoro, joka ilmeisesti hänelle on syötetty keskustan puolelta.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En minäkään halua epäillä niiden joidenkin aktiivisten kokoomusnaisten

motiiveja, jotka eduskunnassakin ovat puhuneet mielestäni aivan vilpittömästi päivähoiton järjestämisen puolesta. Mutta kokemuksesta tiedän, että tosiasiallinen kokoomuksen kanta on jotakin muuta. Kokoomuksen kanta on jokin muu vaihtoehto, jonka rinnalla korkeintaan kompromissina päivähoito voi tulla kysymykseen. Näin oli silloin, kun nyt lykättävänä olevaa päivähoiton laajennusta neuvoteltiin. Toivon, että muistatte, että kun lakiesitys oli eduskunnassa käsittelyssä, kokoomuslaiset riemurinnoin kävivät todistamassa, että lakiesitys on nimenomaan kokoomuksen aikaansaannosta ja kokoomuksen voimin siihen on liitetty mukaan kotihoidon tuen vaihtoehto. Sehän pitää edelleenkin paikkaansa. Kokoomuslaiset halusivat sen silloin. Nyt ovat jotkut naiset nostaneet profiilia ja todenneet, että siitä tulee liian kallis eikä se ole ehkä muiltakaan osin tarkoituksenmukainen.

Mutta tosiasiasa tämä prosessi, joka eduskunnassa on nähty, osoittaa, että hallitusrintamassakaan ei ole ollut yhteisymmärrystä päivähoiton voimaansaattamisesta. Koko ajan on ollut kyse siitä, että kotihoidon tukeen ei ole ollut riittävästi rahaa. Tähän on hallitusrintamankin aktiivisimpien naisten ollut tyytyminen. Jos hallituspuolueet olisivat aidosti olleet päivähoiton kompromissin takana, niin teidän sopimanne voimaantulosäännös olisi tietysti jokin muu.

Tämä ei tietenkään tahdo sanoa sitä, ettenkö kannattaisi yli puoluerajojen naisten yhteistyötä. Mutta haluaisin nyt kuitenkin todeta, että päivähoitolaissa pitäisi kyllä kunnia antaa myös niille vasemmiston miehille, jotka hyvin hiljaisesti, ilman että heille on kukaan suitsuttanut mitään, ovat koko ajan olleet sen takana.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s
(koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. K u i t t i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Keskustelu lapsiperheiden asemasta ja lasten oikeudesta nyky-yhteiskunnassa on hyvin tärkeä? Yhteiskuntaamme tulee kehittää niin, että sen lapset voivat hyvin. Sitä tulee kehittää myös niiden näkökulmasta, jotka eivät ole järjestäytyneet ammatillisiksi järjestöiksi tai edunvalvojiksi, kuten lasten.

Lapsiperheet voivat tänä päivänä olla lähes kaikissa kunnissa tyytyväisiä lastenhoidon järjestelmäämme. Noin 80 prosentissa kunnista lasten päivähoito on hyvin järjestetty Stakesin tutkimuksen mukaan. Lähinnä työttömyydestä johtuen kahdessa vuodessa lasten päivähoiton

tarve on vähentynyt 32 500 paikalla vuodessa. Päivähoitossa vallitsee selvityksen mukaan tällä hetkellä samanaikaisesti 7 000 paikan ylitarjonta ja 2 800 paikan vajaus. Työryhmän muistiosta ilmenee, että 1 prosenttiyksikön kasvu työttömyydessä on vähentänyt päivähoitopaikkojen tarvetta 2 500:lla. Työttömyyden alentuessa paikkatarve vastaavasti kasvaa. Suurimmat ongelmat ovat pääkaupunkiseudulla ja Etelä-Suomessa, missä johtuen lasten suuresta määrästä ja väestön ikärakenteen nopeasta muutoksesta tarvetta ei ole pystytty tyydyttämään.

Lasten kannalta ihanteellisin malli on kehittää erilaisia päivähoitovaihtoehtoja, joita ovat kunnallinen päivähoito päiväkodissa, perhepäivähoito perhepäivähoitajan kotona tai omissa kodissa, ryhmäperhepäivähoito tai kotihoidon tuki, jossa vapaaehtoisen valinnan mukaan joko toinen lapsen vanhemmista tai kotihoidon tuella palkattu hoitaja hoitaa lasta kotona. Pidän hyvin tärkeänä sitä, että lapsella on myös oikeus omaan kotiin ja omissa kodissa tapahtuvaan hoitoon.

Mielestäni on erittäin tärkeää, että alkavan vuoden aikana etsimme eri kokeiluina parhaan mahdollisen mallin, jossa kotihoidon tuki kohdistuisi eritoten nuorempiin ikäluokkiin ja muut päivähoitovaihtoehdot painottuisivat myöhempiin ikäluokkiin. Näin saataisiin aikaan toimiva ja yhteiskunnan kannalta kokonaistaloudellisesti toteuttamiskelpoinen, lapsiperheille ja lapsille valinnanvapautta antava lastenhoidon kokonaisuus. Päivähoitotestikokeilun kautta voimme löytää myös muita vaihtoehtoja. Perheiden elämäntilanteet vaihtelevat, ja eri vaiheissa perheet saattavat käyttää kaikkia näitä päivähoitovaihtoehtoja.

Lasten ollessa pieniä lasten kotihoito on tärkeimmällä sijalla. Lasten kasvaessa virikkeet, sosiaalistuminen ja kasvatuksellinen ote painottuvat, mitä lähemmäksi esikouluikää ja kouluikää lapsi kasvaa. Tämän johdosta keskusta ja keskustan naiskansanedustajat eivät halunneet irrottaa kotihoidontukimahdollisuutta muusta päivähoitosta. Päivähoito-oikeuden ja kotihoidon tuen laajennus on toteutettava yhtä jalkaa. Muutoin kotihoidon tuki mielestämme ei koskaan ulotu kolmivuotiaisiin, koska täälläkin kuullun mukaisesti vasemmisto ja osa kokoomuksesta vastustaa tuen laajentamista.

Keskusta on pitänyt hyvin tärkeänä kotihoidon tuen kehittämistä kunnallisen päivähoitopaikan rinnalla. Tämä alkoi vuonna 1985 keskustan toimesta. Kotihoidon tuesta muodostui pian suosittu vaihtoehto lapsiperheiden piirissä,

päinvastoin kuin ennustettiin. Tukea saavia perheitä oli ensimmäisenä vuonna 43 000 ja vuonna 1993 peräti 95 000, joista lisäosaa saavia oli 60 prosenttia eli lähes 60 000. Lisäosaahan saa perhe, jonka verotettavat tulot kuukaudessa jäävät tietyn tulorajan alle.

Kotihoidon tuesta on sanottu, että se on viljelijäperheiden käyttämä päivähoitotapa. Kuitenkin tilastot osoittavat, että enintään 7 000 viljelijäperhettä saa kotihoidon tukea 92 000:sta. Nyt kotihoidon tuen piirissä on 159 000 lasta, kun kunnallisessa päivähoitossa on 179 000 lasta. Näin kotihoidon tuesta on tullut pienemmille lapsille kunnallisen päivähoidon rinnalle tasavertainen lastenhoitomuoto eli vaihtoehtoja on käytössä suurin piirtein puolet ja puolet. Tämä on ymmärrettävää, koska kotihoidon tuki on mahdollistanut perheille vapauden valita elämäntilanteeseensa sopiva lastenhoitomuoto.

Millainen on kotihoidon tuen keskiwertosaa-japerhe? Se on kaupunkilainen perhe, jonka verotettavat tulot ovat yhteensä alle 14 000 markkaa kuukaudessa. Uudellamaalla kotihoidon tuen saajia on 25 800 perhettä ja lapsia lähes kaksinkertainen määrä eli 41 730 kotihoidon tuen piirissä. Uudellamaalla päivähoitopaikkoja oli 50 873.

Kotihoidon tuki ei ole edellyttänyt, kuten varsin monet tuntuvat luulevan, jommankumman vanhemman jäämistä kotiin. Perhe on saanut tukea, jos jompikumpi vanhemmista on jäänyt kotiin, jos perhe on palkannut lastenhoitajan kotiin tai hankkinut päivähoitopalvelun muualta kuin kunnalta. Vain 25 prosenttia kotihoidon tuen saajista on sellaisia perheitä, joissa molemmat vanhemmat ovat työssä.

Mielestäni myös pelko siitä, että kotihoidon tuki ajaisi naisia kohtiin, on aiheeton. Kotihoidon tukihan juuri mahdollistaa naisille ja miehille erilaisia lastenhoitojärjestelyjä oman elämäntilanteen mukaan. Siksi en voi ymmärtää sitä, että eduskunnan naisverkoston naiset ovat niin helposti hylkäämässä kotihoidon tuen järjestelmän ja toimivat näin vastoin naisten omia etuja ja valinnanvapautta. (Ed. Antvuori: Ei ole hylätty! — Ed. Rimmi: Puhuja puhuu väärää tietoa!)

Arvoisa rouva puhemies! Kunnallisesta päivähoitosta on kehittynyt tasokas ja perheille turvallinen vaihtoehto. Kunnat ovat, kuten aiemmin mainitsin, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta täyttäneet nykyisen lain veloitteen. Lukuisia kertoja on tullut esille, että jo nyky-lainsäädännön kautta kunnilla on mahdollisuus tyydyttää kaikkien kuntalaisten tarvitsema päivä-

hoito, mikäli poliittinen tahto on riittävä. Keskuksaenemmistöiset kunnat ovatkin tämän veloitteen hoitaneet hyvin. Mielestäni jälkeenjääneissä ongelmakunnissa pitäisi löytyä kunnallista poliittista tahtoa ja vastuuta lasten päivähoidon järjestämiseksi. Muistutan, että kaikki Suomen kunnat saavat valtionosuuksina 0—6-vuotiaille 7 409 markkaa. Se on paljon enemmän kuin esimerkiksi sosiaalihuollon valtionosuus, joka on 7—65-vuotiaille, 355 markkaa, 65—74-vuotiaille 3 257 markkaa ja 75 vuotta täyttäneille 3 800 markkaa.

Edellisestä johtopäätöksenä kertaan siis seuraavasti: 1) Kotihoidon tuki on lähes yhtä suosittu kuin kunnallinen päivähoito. Lähes yhtä paljon lapsia on kotihoidon tuen piirissä kuin kunnallisissa päiväkodeissa ja perhepäivähoitossa. 2) Kotihoidon tuen saajat ovat keskimääräistä alemmin palkattuja. Lisäosan saajia on yli 60 prosenttia tuen saajista. 3) Kotihoidon tuen saajista selkeä enemmistö on Etelä-Suomesta. Suurin osa tuen saajista on kaupunkilaisia.

Näiden tilastojen valossa on suorastaan kummastuttavaa, että niin SDP kuin kokoomus ja myös RKP ovat niin herkästi luovuttamassa kotihoidon tuen kehittämisen. Ihmeellisiä ovat myös väitteet siitä, että kotihoidon tuki menisi varakkaille perheille, sillä kuten mainitsin, 60 prosenttia tukea saavista perheistä on oikeutettu myös vähävaraisille tarkoitettuun lisäosaan.

Arvoisa rouva puhemies! Alussa mainitsin, että lapsen ja perheen näkökulma on tärkein. Päivähoitovaihtoehtoja on myös tarkasteltava sen mukaan, mitä kustannuksia ne aiheuttavat.

Vuonna 1993 päivähoitomenojen suuruudeksi arvioidaan 6,1 miljardia markkaa, josta vanhemmat maksavat noin 12 prosenttia. Siten yhteiskunnan nettokustannuksiksi tulee 179 000 päivähoitopaikan osalta 5,4 miljardia markkaa. Keskimääräinen tuki päivähoitopaikassa olevaa lasta kohti oli 2 500 markkaa kuukaudessa. Mikäli mukaan luetaan myös perustamiskustannukset, päivähoitopaikan kustannuksiksi tulee keskimäärin 3 300 markkaa kuukaudessa.

Vuonna 1993 kotihoidon tuen kustannukset 159 000 lapsen osalta olivat 3 miljardia markkaa. Keskimääräinen tuki lasta kohden oli 1 572 markkaa kuukaudessa. Kotihoidon tuki on lasta kohden yhteiskunnalle edullisin vaihtoehto. Kotihoidon tuki on siis noin 1 000—1 800 markkaa edullisempi lasta kohden kuin päivähoito, toisin kuin SDP ja kokoomus ovat väittäneet. Tähän on syytä liittää mukaan se, että lapsella tulee olla myös oikeus saada olla kotona, varsinkin jos

vanhempien työajat ovat epäsäännölliset tai he käyvät vuorotyössä tai lastenhoitopaikat ovat kaukana hankalien kulkuyhteyksien takana. Silloin kodin ulkopuolella tapahtuva hoito on suorastaan mahdoton.

Muistutan myös siitä seikasta, että jos kotihoidon tukea ei olisi ollut alle kolmivuotiaiden kunnallisen päivähoidon vaihtoehtona, päivähoidon kustannukset olisivat olleet lähes 2 miljardia markkaa suuremmat, jos 160 000 lasta olisi ollut jonossa kunnalliseen päivähoitoon. Samalla on myös muistettava, että mikäli hylkäisimme lasten kotihoiton tuen laajentamisen alle nelivuotiaisiin, se lisäisi päivähoiton tarvetta. Siten kolmivuotiaat lapset hakeutuisivat jatkossa automaattisesti subjektiiviseen oikeuteen vedoten kunnalliseen päivähoitoon ja kotihoito jäisi kehittymättä.

Arvoisa rouva puhemies! Kokonaan muun keskustelun alle ja unohduksiin on jäänyt päivähoitovaihtoehtojen kehittäminen. Aiheellisesti voi kysyä, miksi kuntakohtaiset erot päivähoiton järjestelyssä ovat näin suuret, miksi niissä kaupungeissa, joissa voimavaroja on eniten käytettävissä muutoinkin, päivähoito on huomattavasti hoidettu. Muistutan, että saavathan nämäkin kunnat valtionosuutta lasta kohden 7 500 markkaa vuodessa. Mihin tarkoitukseen on pantu ne valtionosuudet, jotka muissa kunnissa käytetään päivähoitoon? Miksi juuri samat poliittiset ryhmät, jotka puhuvat eduskunnassa päivähoitolain välttämättömyydestä, eivät hoida asiaa kuntoon omissa kaupunginvaltuustoissaan.

Keskustan ehdotus on, että ongelmakaupungeissa, joita on, tulee nopeasti ryhtyä parantamaan lasten mahdollisuuksia päästä päivähoitoon palkkaamalla perhepäivähoitajia, hankkimalla vuokratiloja ryhmäperhepäiväkodeille ja kartoittamalla päiväkotien rakentamistarve. Jos on tarpeen rakentaa päiväkoteja, on myös suotava voimavaroja päiväkotien investointeihin. Palvelurahakokeilu tulisi näissä ongelmakaupungeissa ottaa kiireesti käyttöön. Se on myös keino kehittää päivähoiton voimavaroja ja laajentaa lasten vanhempien valintamahdollisuutta.

Palvelurahan tarkoitus ei ole eikä saa olla korvata kunnallista päivähoitoa, vaan luoda vaihtoehtoja lasten vanhemmille. Päivähoiton peruslähtökohtana on edelleen kunnallinen päivähoito; sitä pidän tärkeänä. Palvelurahan avulla on tarkoitus kehittää pienten lasten hoitojärjestelmää entistä monipuolisemmaksi vastaamaan paremmin palvelun käyttäjien tarpeita.

Jo nyt on myönteisiä kokemuksia niistä kunnista, joissa palvelurahaa on kokeiltu oma-aloitteisesti. Keskusta on sitä mieltä, että laki päivähoiton laajennuksesta voitaisiin toteuttaa vuoden 1996 alusta. Tämä siksi, että meillä olisi aikaa suunnitella paras mahdollinen malli, jossa kotihoiton tuki kohdistuisi eritoten nuorempiin ikäluokkiin ja muut päivähoitovaihtoehdot painottuisivat myöhempään ikäluokkiin. Jollei kotihoiton tuen laajennusta toteutettaisi kolmivuotiaisiin, se lisäisi paineita kunnalliseen päivähoitoon ja nostaisi päivähoiton kustannuksia. Tämä on selvä asia.

Arvoisa rouva puhemies! Lapsen etu on, että vanhemmilla on vapaus valita hoitopaikka, joka parhaiten soveltuu lapselle. Tästä syystä kotihoiton tukea kunnallisen päivähoiton vaihtoehtona ei saa romuttaa, kuten vasemmisto esittää. Minusta kunnallinen päivähoito ja kotihoiton tuki ovat päivähoiton perusvaihtoehtoja. Tavoitteena tulee siis olla saada aikaan toimiva ja yhteiskunnalle kokonaistaloudellisesti toteuttamiskelpoinen, lapsiperheille valinnanvapautta antava lastenhoidon kokonaisuus.

Suomalainen päivähoitojärjestelmä on ainutlaatuinen maailmassa, kuten naisverkosto vetoomuksessaan toteaa. Suomessa on myös suosittu valinnanvapautta. Näin todetaan myös vetoomuksessamme. Todetaan myös, että ainutlaatuisen järjestelmämme on uhanalainen. Naiskansanedustajien verkoston vetoomus on nostanut päivähoitokeskustelun sille kuuluvaan tärkeään asemaan. Keskusta on voimakkaan painostuksenkin alla tuonut valintavaihtoehdot esille. Se ei halua romuttaa ainutlaatuisista järjestelmämme, sillä tilastoin on osoitettu, että lapset, jotka ovat meille tärkeimmät, haluavat myös oikeuden kotiin ja kotona tapahtuvaan hoitoon. Heitä ei näy lähetystöinä täällä.

Keskustan mielestä päivähoito-oikeuden ja kotihoiton tuen laajennus on toteutettava yhtä jalkaa. Vielä kerran ja korostaen, arvoisa herra puhemies: Lapsen etu on, että vanhemmilla on vapaus valita hoitopaikka, joka parhaiten soveltuu lapselle ja perheen elämäntilanteelle. Kunnallinen päivähoito ja kotihoiton tuki ovat lastenhoidon perusvaihtoehtoja, ja niiden lisäksi tulee kehittää myös palvelurahaan perustuvaa hoitojärjestelmää.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Peltari.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen pahoillani, että minulle tuli sellainen tunne kunnelllessani ed. Kuittisen puheenvuoroa, että tässä hommassa on nyt aika paljon kyllä liturgiaa vakavaan kokonaistilanteeseen nähden. Enkä allekirjoita suinkaan hänen väitettään, että vasemmisto on hylkäämässä kotihoidon tukiasian. Haluan ed. Kuittiselle todeta, että poitiikka on vaihtoehtojen etsimistä. Hallituspuolueen edustajana itse olette vedonnut siihen, kuinka tiukka on valtiontaloudellinen tilanne. Korostitte lapsen etua. Nyt pitäisi tässä tilanteessa ottaa se, mikä olisi taloudellisesti mahdollista ja toteuttaa päivähoito-osuus tästä laista 1.8.1995.

Minusta oli hyvin pahan tuntuista myös se, kun sanoitte, että on esitetty sitä, että kotihoidon tuki on pelkästään maanviljelijöiden asia. Emme ole täältä sitä esittäneet, koska tiedämme varsin hyvin, että mm. suurissa kaupungeissa kotihoidon tukea käytetään hyvinkin runsaasti.

Tässä tilanteessa kuitenkin päivähoito-osuuden toteuttamista puolustaa sekin, että kahden vuoden aikana on suljettu 35 000 hoitopaikkaa. Haluan huomauttaa, että siinä on mennyt myös hyvin runsaasti työpaikkoja. On aika hämmästyttävää, että samat ihmiset ja ryhmät, jotka nyt vannovat myös Pekkasen työryhmän raportin toteuttamisen puolesta, eivät kuitenkaan ole valmiita takaamaan päivähoitoa niin, että mahdolliselle suurelkin optimistiset odotukset täyttävälle työllisyyden parantamiselle luotaisiin edellytyksiä niinkin, että kun työpaikkoja avautuu, olisivat myös hoitopaikat järjestyksessä.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. V e h k o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, että keskustapuolue makaa kuin koira luun päällä. Ei se sitä jyrsi itse, mutta ei se anna muillekaan. Nimenomaan kytkykauppa kotihoidon tuen ja päivähoidon kesken on nyt aiheuttanut tilanteen, että kukaan ei voi saada yhtään mitään vuonna 1995. Keskustapuolue kantaa vastuun siitä, että suomalaiset lapsiperheet eivät saa yhtään mitään vuonna 1995, ei päivähoitoa enempää kuin tänäkään päivänä, ei myöskään kotihoidon tukea. Tämä on erittäin valitettavaa siitä syystä, että esimerkiksi työllisyyden odotetaan nyt lähtevän kasvuun. Jotenkin olisi tullut varautua siihen, että myös tasa-arvoisesti niin naiset kuin miehetkin pääsevät osallistumaan työelämään.

Kaikista keskustapuolueen, etupäässä naisten, käyttämisestä puheenvuoroista näkyy, että te olette nyt valmistautumassa eduskuntavaaleihin teemalla kotihoidon tuki. Ed. Kuittinen käytti lain kolmannessa käsittelyssä erittäin pitkän puheenvuoron, joka sisällöltään oikeastaan olisi paljon paremmin istunut lain toiseen käsittelyyn, koska hän otti tätä teemaa esille pohtien, juupas vaiko eipäs. Meillä ei kuitenkaan kolmannessa käsittelyssä ole enää minkäänlaista mahdollisuutta valita muuta kuin paketti kokonaisuutena tai sitten hylätä se.

On aivan myöhäissyntyistä ruveta täällä nyt virittelemään kolmannessa käsittelyssä keskustelua siitä, miten kotihoidon tuelle erillisenä tulisi tapahtumaan tai sille ylipäätään. Varman päälle ette halunneet toimia. Olette ainoastaan politiikoineet tulevien eduskuntavaalien varalle kotihoidon tuen teemalla.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuittinen puheenvuorosaan sanoi mielestäni väärän todistuksen siitä, mitä naisverkosto on tehnyt. Jossakin puheenvuoronne alkuosassa totesitte naisverkoston toimineen tavalla, joka ei ajaisi kotihoidon tukea.

Naisverkosto nimenomaan vetosi sen puolesta, että hallituksen esitystä ei hyväksyttäisi. Myöhemmin puheenvuorossanne viittasitte tähän naisverkoston vetoamukseen. Siinähan nimenomaan laaja-alaisesti käsiteltiin suomalaista päivähoitojärjestelmää. En halua, että puheenvuoronne alun näkökohta jää ainoana tässä keskustelussa naisverkostosta mainituksi.

Mitä tulee koko suomalaiseen päivähoitojärjestelmään, sen monipuolisuuteen, niin mielestäni on väärin väittää, että edustajat, jotka pyrkivät ajamaan ratkaisua, jossa ensi vuonna olisi tullut voimaan nimenomaan päivähoitolakiosuus ja vasta hieman myöhemmin kotihoidontukiosuus, jotenkin toimisivat lapsen edun vastaisesti.

Oma motiivini on nimenomaan ollut lapsen edun ajaminen. Tässä taloudellisessa tilanteessa erilaiset reunaehdot huomioon ottaen olen nähnyt, että se malli olisi ollut lapsen edun nimissä paras mahdollinen. Mutta tässä on monenlaisia näkökohtia. Omat näkökohtani toin esiin lakipaketin ensimmäisessä ja toisessa käsittelyssä.

Ed. P y k ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluan ed. Kuittiselle muistuttaa, että oppositio ei ole missään vaihees-

sa ollut hylkäämässä kotihoidon tukea. Sehän on yksi oikein hyvä vaihtoehto alle kolmevuotiaille, mutta siitä keskusteltaessa on myös muistettava, että sen täytyy olla riittävän suuri, että se on myöskin aito ja todellinen vaihtoehto vanhemmille. Ylipäättään päivähoitokeskustelussa hoidon laatu ja korkeatasoisuus on lähtökohta. Sitä kautta nimenomaan päivähoito-osuuden toteuttaminen nyt on myös tae siitä, että yli kolmevuotiaille lapsille pystytään tarjoamaan vaihtoehtoisia tasokkaita koulutetun henkilökunnan palveluja.

Haluan myös ed. Kuittiselle muistuttaa, että päivähoitolaskelmissa hän unohti mainita, että päivähoiton kustannuksista vanhemmat maksavat osuuden. Ilmeisesti luku, minkä hän mainitsi, oli bruttoluku. Siitä tietysti pitää vähentää tulot, mitkä vanhemmat maksavat päivähoitosta. Kotihoidon tuki taas menee suoraan vanhemmille. Kotihoidon tuki voi olla maaseudulla ja haja-asutusalueella vanhemmille ihan pakkovalinta nimenomaan sen vuoksi, että siellä ei ole muita vaihtoehtoja tarjolla.

Ed. A. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Kuittisen kanssa samaa mieltä siitä, että päivähoitossa tulee vaihtoehtoja olla. Mutta hän tietää aivan yhtä hyvin kuin minäkin ja moni muu täällä salissa, että kotihoidon tuki ei ole päivähoiton vaihtoehto yli kolmevuotiaille lapsille. Se on sitä alle kolmevuotiaille lapsille, ja se on siinä mielessä aivan erinomainen tukimuoto siinä iässä, mutta yli kolmevuotiaille ei. Nimittäin nykytilanteessahan vakituisen työsuhteen omaaville vanhemmille ei tulisi mitään todellista valintaoikeutta kotihoidon tuen suhteen, koska hoitovapaata voi saada vain alle kolmevuotiaan lapsen hoitoon. Jos siitä haluttaisiin todellinen vaihtoehto, ed. Kuittinen, silloin tulee oikeutta hoitovapaaseen pidentää työsuhteen katkeamatta, ja sitä en ainakaan teidän puheenvuorostanne huomannut. Näin ollen tämä puoli pitää tässä asiassa myös tarkentaa.

Ed. A n t v u o r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On uskomatonta, miten ed. Kuittinen jankuttaa jatkuvasti, että esimerkiksi naisverkosto ja kokoomuksen naiset haluavat vastustaa eivätkä halua kehittää kotihoidon tukea. Se ei pidä paikkaansa. Me olemme nimenomaan lähteneet siitä, että mietittäessä lapsen hoitoa lähdetään lapsen tarpeista, ja olemme olleet kehittämässä ja tukemassa sitä, että alle kolmevuotiaiden lasten kotihoito on yksi vaihtoehto.

Mutta yli kolmevuotias lapsi tarvitsee sosiaalisia kontakteja, ryhmässä toimimista, valmistautumista kouluelämään. Siksi me olemme yli kolmevuotiaiden lasten osalta halunneet nimenomaan korostaa ja tukea niitä ratkaisuja, jotka vastaavat näihin lasten kehitystarpeisiin. Syy, miksi me emme halua laajentaa kotihoidon tukea yli kolmevuotiaisiin, on paitsi lapsen liittyvät tarpeet se realiteetti, että se on liian kallis.

Vielä näistä vaihtoehdoista. Alle kolmevuotiaiden osalta vaihtoehdot toteutuvat. On turha vängätä, että ei olla kehittämässä vaihtoehtoja. Kaiken kaikkiaan ed. Kuittisen puheenvuoro oli tavattoman farisealainen. Totuus on se, että keskustasta ei löydy rakentavaa yhteistyötä ja vaihtoehtojen etsimistä silloin, kun eivät asiat suoraanaisesti liity keskustan intressi- ja eturyhmiin. Ei turhaan puhuta, että keskusta on edunjakajapuolue.

Ed. K u i t t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Rimmille: Sanoista tekoihin. Toivon, että kannatatte kotihoidon tuen laajentamista ja kehittämistä keskustan esittämällä tavalla. Oli erittäin hieno asia, että otitte sen tosiasian esille, että kotihoidon tuki ei ole yksinomaan viljelijöiden tuki. Toivon mukaan kerrotte myös Demari-lehden pääkirjoituksen tehneelle henkilölle, joka 20.12. väittää, että kotihoidon tuki suuntautuu pääasiassa maatalousemmännille.

Ed. Vehkaojalle: Kunnallisesti on jo mahdollista toteuttaa päivähoito tarpeen mukaan. Monet kunnat ovat niin tehneet. Ongelmakuntiin tulee saada apua. Nimenomaan SDP:stä esitettiin aikoinaan epäilyjä kotihoidon tuen onnistumisesta, ja se väite osoittautui vääräksi.

Ed. U. Anttilalle: Sille tosiasialle ette mahda mitään, että olette siirtämässä kotihoidon tuen laajentamista myöhemmille vuosille.

Edustajille Pykäläiselle, A. Ojalalle ja Antvuorelle en tässä pysty lyhyessä ajassa vastaamaan täydentävästi. Mutta päivähoitossa tulee olla vaihtoehtoja myös yli kolmevuotiaiden kotona olemiselle. Mielelläni jatkaisimme keskustelua siitä, miten olisi mahdollista työvuorottelun, sapativapaan tai muun avulla laajentaa kotonaolon mahdollisuutta.

Sitten myöskin laskelmissa on otettu huomioon, että vanhemmat osallistuvat päivähoiton kustannuksiin. Ne puheenvuorossani myöskin kerroin.

Tämä, arvoisa puhemies, käytettävissä olevassa ajassa riittää.

Ed. A s t a l a : Arvoisa puhemies! En ole aikaisemmin puhunut tämän asian yhteydessä, joten käytän puheenvuoroni tässä ja nyt.

On syytä korostaa sitä ainutkertaista totuutta, jota ei edes valtiovarainministeri Viinanen pysty kiistämään. Mikä mahtaa olla sellainen totuus, totuus, jonka olemassaolosta ministeri Viinanen ei voi syyttää edes niitä ”sosiaalianttoja”, jotka aktiivisella toiminnallaan näyttävät jättäneen ministeri Viinanen sieluun lähtemättömän trauman? Korostan vielä sitä, että ”sosiaaliantta” on ministeri Viinanen käyttämä nimitys, ei minun.

Lapsissa on tulevaisuus. Se on se kiistaton totuus, jonka luulisi vaikuttavan kaikkiin kansanedustajiin. Siis lapsiin kohdistuvat leikkaukset ovat kerta kaikkiaan sopimattomia, ovat kerta kaikkiaan vastuuttomia. Totta on myös se, että tulevaisuus tehdään tänään. Se tehdään tänäänkin niillä päätöksillä ja ratkaisuilla, joilla tulevaisuusvaikutuksia on. Tulevaisuus on siis läsnä myös tässä istuntosalissa ja tässä istunnossa, vahvasti ja käsin kosketeltavasti, nyt kun käsittelemme alle kouluikäisten lasten oikeutta päivähoitoon, siis mahdollisuutta turvalliseen hoitoon, virikkeelliseen varhaiskasvatukseen ja lapsen kasvua ja oppimiskykyä edistävään esiopetukseen. Nämä ovat erittäin tärkeitä tulevaisuuden rakennuspuita. Tulisihan kaiken oppimisen olla juuri henkistä kasvua ja ihmisyymän voimistumista.

Jo yksistään näiden seikkojen vuoksi olisi sosiaali- ja terveysvaliokunnan esitys pitänyt mielestäni hyväksyä lain toisessa käsittelyssä eli alle kouluikäisten päivähoito toteutettava elokuun 1995 alusta. Minun mielestäni tällainen joululahja olisi pitänyt antaa Suomen lapsiperheille.

Turvallista ja virikkeellistä päivähoitoa tarvitaan tietenkin myös siksi, että lapsiperheissä vanhemmat, myös naiset, jotka tänä päivänä ovat varsin korkeasti koulutettuja, voisivat osallistua työelämäänsä. Naisten työ- ja osaamispänsön on välttämätön myös elinkeinoelämälle. Korkeatasoinen ja turvallinen päivähoito on tervehtyvän ja vilkastuvan työelämämme paras ystävä, siis työelämämme paras ystävä, rohkeiden sanoa.

Lain toisessa käsittelyssä asiasta käytiin laaja ja mielestäni syvälinen ja analyttinen keskustelu. Ei ole jäänyt mieleeni monia sellaisia keskusteluja, joissa syvälinen perustelujen kera olisivat nousseet kerrankin kohteet, siis nyt lapset ja lapsiperheet, niin rikkaasti ja niin elävästi esille. Oli välittämistä, oli kohtaamista, oli kykyä asettaa valtaapitävien väitteet läpinäkyvän tarkastelun

kohteiksi. Naisverkostolla on hyvin laadukasta tasoa.

Keskustelu oli mielestäni harvinaisen ja poikkeuksellisen korkeatasoista, siis todellista vuoropuhelua. Siinähan oli mukana naisia oppositio-puolelta ja hallituspuolueista, oli joitakin miehiäkin ja runsaasti miehiä myös turvaamassa lapsille oikeutta päivähoitoon jo elokuusta vuonna 1995. Minä olin ainakin ylpeä käydystä keskustelusta. Lapsiperheillä olisi tietysti ollut syytä ja oikeus saada kuunnella ja seurata sitä. Sellaista mahdollisuuttahan ei ollut, koska keskustelu käytiin yöllä, tietenkin yön pimeinä hetkinä, perjantain ja lauantain välisenä yönä, mukaan luettuna vielä hallituspuolueiden kaikenmoiset poliittiset pelit mm. suurine valiokuntineen heti ensimmäisessä käsittelyssä. Varsin harvinaisen tapaus muuten ja sinänsä hallitukselta todella arvoton näytelmä!

Minun mielestäni ja monen muun mielestä ei varsinaisesti ollut kyse rahasta. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössähän kerrotaan tarkasti ne miljoonat, mitä valiokunnan esitys olisi maksanut. Ed. Antvuori totesi täällä toisessa käsittelyssä, että itse asiassa oli kyse arvovallasta. Siltä se vahvasti tuntui. Valtiovarainministeri esitti julkisuudessa perusteluksi sen, että ensi vuoden budjettiehdotuksen loppusummaa ei saa muuttaa. Jos muutettaisiin, se olisi turmiollinen signaali. On vahvasti syytä todeta, että lasten hyvinvoinnin parantaminen, josta tässä lakiesityksessä on kysymys, olisi parhaimpia tulevaisuussignaaleita, joita yleensä löytyy, erittäin monella ulottuvuudella mitattuna, siis parhaimpia signaaleja.

Ministeri Viinanen on muuten kuulemma luvanut urheilulle 25 miljoonaa markkaa tuosta vain jossakin lisäbudjetissa. Sillä ei hänestä ole mitään budjettivaikutusta eikä kait signaalivaikutusta. Kuinka niin, kysyn vain.

Mutta lapsiperheitä aiotaan kuristaa edelleenkin. Eilen julkisuuteen välitetyn tiedon mukaan hallitus tulee leikkaamaan 400 miljoonaa markkaa asumistukimenoja. Se koskettaa kipeästi juuri lapsiperheitä. Kaiken lapsiperheitä kohdanneen leikkaustoiminnan jälkeen tulevat vielä asumistuen leikkaukset. Tällainen hanke on täysin kohtuuton, täysin sopimaton, täysin vastuuton mielestäni. Lapsiperheet ovat eräs väestönosista, jotka ovat menettäneet kaikkein eniten tässä maassa näissä leikkauksissa esimerkiksi verotuksen osalta, vaikka kaiken järjen mukaan olisi pitänyt käydä aivan toisin.

Arvoisa puhemies! Lopuksi kiinnitän huomiot lastenpsykiatri, professori Tuula Tammisen

tutkimuksessaan esittämiin käsityksiin ja tietoihin, jotka ovat erittäin puhuttelevia minun mielestäni myös liittyen tähän lasten päivähoitokusteluun. Hän toteaa, että lasten hätää siedetään käsittämättömän pitkään. Vain joka viides häiriintynyt lapsi pääsee psykiatriseen hoitoon tai edes tutkimuksiin. Alustavien tutkimustietojen mukaan joka kymmenes lapsi on häiriintynyt ja 15 prosenttia kaipaisi asiantuntijoiden tutkimuksia. Hätkähdyttäviä tietoja. Lastenpsykiatri Tuula Tamminen toteaa edelleen, että hän paikoittelee, että laman aikana on karsittu voimavaroja erityisesti niistä tukipalveluista, jotka auttaisivat puuttumaan lasten hätään varhaisvaiheissa.

Lopuksi luen vielä hänen tekstinsä, joka hyvin läheltä liittyy nyt käsiteltävää asiaan: ”Esimerkiksi kouluterveydenhuollon karsiminen on ollut järjetöntä. Samoin säästöt päivähoitossa ja koulujen erityisopetuksessa heikentävät mahdollisuuksia auttaa psyykkisistä ongelmista kärsiviä lapsia riittävän varhain.” Tässä on varsin painavaa sanottavaa mielestäni tällekin eduskunnalle ja kaikille kansanedustajille. Lasten hätää siedetään käsittämättömän pitkään tässä maassa. Se on tutkimuksen tulos.

Näilläkin perusteilla kannatan ed. Tuomiojan ja ed. Outi Ojalan tekemää hylkäysehdotusta.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Astala varmaan puhui ihan oikein siitä, että päivähoito olisi hyvä olemassa. Hän on myös puhunut siitä, että koulutusmenoja ei saa karsia, terveystaloudele ei ole varaa karsia ja työttömien korvauksia ei voi vähentää. Kuitenkin valtion menot ovat 70 miljardia suuremmat kuin tulot. Jotakin on tehtävä. Jos tätä menoa jatketaan, kohta ei pystytä enää mistään näistä vastaamaan, koska Suomi ei enää saa lainaa. Minusta pitäisi olla tasapuolinen, niin että miettisi myös, mitkä ovat niitä kohtia, joista voidaan säästää. Jos pelkästään jatkuvasti vastustetaan säästämistä, niin sehän on helppoa, ei tarvitse ottaa vastuuta mistään.

Ed. A s t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, että porvarihallitus on hoitanut talouspolitiikkansa niin huonosti, että tässä maassa on todella suuri velka, sen myönnän. Mutta, ed. Tiuri, teidän hallituksenne on tästä kaikesta vastuussa tietenkin. Lapset kuitenkin ovat niin kallisarvoisen omaisuus tässä maassa, että lapsilta ei kerta kaikkiaan saisi leikata. Se on minun mielipiteeni. Se on vastuutonta, se on so-

pimatonta, koska lapsissa meidän tulevaisuutemme on. Silloin on kysymys nimenomaan päivähoitosta ja koulutuksesta, joista en ole sallinut leikata. En tietenkään myöskään voi olla sitä mieltä, että tämän maan työttömiltä jotakin pois otettaisiin. Työttömän osa on siinä määrin epäinhimillinen jo sinänsä, että ei ole oikein leikata myöskään työttömiltä mitään pois.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiurille haluaisin todeta, että politiikka on valintojen etsimistä, kuten aikaisemmin totesin. Ei ole pakko leikata lapsilta, työttömiltä, sairailta ja vanhuksilta. Voidaan etsiä myös tuloja yhteiskunnassa. Esimerkiksi vasemmistoliiton eduskuntaryhmän taholta on useaan otteeseen tuotu esiin se, että voisimme esimerkiksi korottaa pääomaverotusta, joka on meillä aivan liian alhainen. Siitä saataisiin melkoiset tulot. Toteaisin myös sen, kun ed. Astala sanoi puheessaan ministeri Viinaseen luvanneen urheilulle huomattavia summia rahaa, että muistan kerran, kun ministeri Viinase vastasi minulle Hornetien hankinnan yhteydessä, että Hornet-hankinta on niin tärkeä asia, että siihen voidaan ottaa vaikka velkaa. Tämäkin ministeri Viinase lausunto, ed. Tiuri, kertoo juuri politiikan valintojen etsimisestä ja asioiden arvojärjestykseen laittamisesta.

Ed. A. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiurille haluaisin vastata, että emme me ole vastuuttomia millään tavalla yrittäessämme saada päivähoitoa voimaan 1.8.95. Naisverkoston vetoimuksessa olimme painottaaneet sitä, että budjettia ei avata eikä lisävelkaa oteta vaan otetaan budjetin sisältä. Nimenomaan päädyimme elinkeinotukiin, joista te tiedätte aivan yhtä hyvin, ed. Tiuri, talousvaliokunnan varajäsenenä kuin minäkin, että sieltä löytyy hyvin paljon otettavaa. Näin ollen myös ed. Rimmim puheenvuorossaan esittämä pääomaverotuksen nostaminen on yksi niistä kohteista, joita voidaan käyttää. Minusta tässä tilanteessa meidän pitää todellakin katsoa painopisteet. Minusta lapsi on tulevaisuuden painopiste ja siihen meidän tulee kaikki voimavaramme satsata, niin että sieltä nimenomaan tulee se tulevaisuuden voimavara, jota yhteiskunnassa tarvitaan. Lapsille pitää saada mahdollisimman paljon aikaiseksi hyvää yhteiskunnassa, ed. Tiuri.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Keinoista, joita esitetään tulojen hankkimiseksi, pääomaveron nosto aiheuttaa työttö-

myyttä, koska pääomat liikkuvat kaikkein helpoimmin maailmassa nykyään. Jos jossakin maassa pääomaa verotetaan enemmän kuin muualla, eihän sitä sinne panna. (Välihuutoja) Sama koskee myös tuloveron nostoa, jota vasemmisto on esittänyt suurituloisille. Meillä se on jo nyt esteenä emmekä esimerkiksi saa päteviä ulkomaisia tuotekehityksinsinöörejä, joita välttämättä tarvittaisiin, koska Suomen verotus on niin suuri. Näillä konsteilla vain aiheutetaan lisää työttömyyttä ja velat kasvavat entisestään. Pitäisi keksiä parempia keinoja.

Ed. Perho-Santala: Arvoisa puhemies! Haluan vielä palata siihen peruskysymykseen, ovatko ne kansanedustajat, jotka ovat olleet aientamassa päivähoiton voimaan astumista, olleet vastuuttomia tai vastuullisia. Mielestäni päivähoiton kuntoon saattaminen on vastuullista politiikkaa varsinkin, kun mietitään, mitä päivähoito todella maksaa sen jälkeen, kun on laskettu pois työttömyysturvamenojen väheneminen, verotulojen kasvaminen, palvelumaksut ja ylipäätänsä se piristysruiske, jonka päivähoito omalta osaltaan antaa valoisampien työllisyysnäkymien myötä. Pitää osata nähdä peruspalvelujen ja elinkeinoelämän toimivuuden keskinäinen yhteys. Tänä päivänä näköjään myös päivähoitoa täytyy perustella tästä näkökulmasta. Ei näköjään enää riitä, että se perustellaan asian itsensä vuoksi, sen arvokkuuden ja tärkeyden vuoksi, siitä syystä että suomalainen päivähoito on korkeatasoista ja että varsinkin sille ikäryhmälle, josta nyt on kysymys, yli kolmivuotiaille se antaa virikkeitä, antaa sopivan sosiaalisen kasvuympäristön jne. Tätä taustaa vasten minusta tuntuu todella hämmästyttävältä se, että näitä argumentteja ei ole haluttu ottaa varteen.

Lain käsittelyn yhteydessä käyty keskustelu, koko prosessi, on ollut paljastava. Sen sijaan että olisi antauduttu neuvottelemaan ja keskustelemaan päivähoitopalvelujen merkityksestä lasten varhaiskasvatuksen, työllisyyden, naisten tasa-arvon ja kansantalouden kannalta, otettiin käyttöön aivan toiset keinot kuin tasavertainen vuoropuhelu: uhkailu, pelottelu, vähättely, mitätöinti ja pilkka. Mitään asia-argumentteja ei haluttu kuulla, saati ottaa vakavasti. Ei prosessissa ole ollut kysymys siitä, että naiset tai naisverkosto olisivat hamunneet valtaa vallan itsensä vuoksi tai olisivat halunneet sulkea miehet asiaa koskevan päätöksenteon ulkopuolelle. Kyse on vallan muusta. Kyse on asioiden valmistelu- ja päätöksentekokulttuurin uudistamisesta, asioiden

monipuolisesta tarkastelusta, joka on aivan muuta kuin vallitseva putkinäkö- tai suorastaan pillinäkökulttuuri.

Toisessa käsittelyssä hyväksytty kompromissi ihmetyttää minua siinä mielessä edelleenkin, että keskustelussa on vedottu vastuuseen budjetin pitävyydestä ja valtiontaloudesta. Keskusta, pääministeri ja valtiovarainministeri ovat olleet valmiita hyväksymään mallin, joka vuositason maksaa miljardin, kun naisverkosto ja kokoomuslaiset asiaa ajaneet kansanedustajat olisivat olleet valmiit hyväksymään sen mallin, että ensi vaiheessa voimaan olisi astunut ainoastaan päivähoito-oikeus, joka olisi maksanut 400 miljoonaa markkaa. Tällaista ristiriitaa ei mielestäni voi millään tavalla selittää. Sitä on osittain selitetty sillä, että murhe on seuraavan hallituksen murhe. Minusta tällainen päätöksenteko on kyseenalaista ja tämän päätöksenteon moraaliksi kyseenalainen.

Mikäli valtiovarainministeri Viinosen päälleni langettamasta kirouksesta huolimatta varsinaissuomalaiset äänestäjät uskaltavat sellaiseen kansalaistottelemattomuuteen, että pystyn uusimaan kansanedustajan valtakirjani, tulen omalta osaltani tekemään kaikkeni seuraavassa eduskunnassa, jotta kaikki alle kouluikäiset saavat mahdollisuuden päivähoitoon, jotta alle kolmivuotiaiden kotihoidon tuki säilyy, jotta yli kolmivuotiaiden päivähoiton vaihtoehtoinen järjestäminen on mahdollista palvelurahalla ja jotta maassamme saadaan aikaan, kuten muualla Euroopassa, kattava esiopetus.

Ed. Muttilainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä ed. Perho-Santalan kanssa siitä, että keskustelua olisi tullut käydä toisista lähtökohdista: naisten ja perheiden tasa-arvon lähtökohdista sekä myös työllisyyden kannalta, koska päivähoito-oikeuden toteutumisen myötä olisi synnytetty hyviä työpaikkoja sekä lastenhoitajien että perhepäivähoitajien taholle. Samoin myös pienten lasten vanhemmilla olisi ollut mahdollisuus työllistyä päivähoitopaikan ollessa turvattuna.

Keskustelun tasoa ja sekavuutta osoittaa se uutisointi, jota asiasta on ollut. Juuri hetki sitten puoli seitsemän uutisissa kerrottiin, että eduskunta on hyväksynyt kolmannessa, ratkaisevassa käsittelyssä kotihoidon tuen lykkäämisen ja äänestystulos syntyi opposition ja hallitusrintaman välillä ja hallituspuolueidenkin naiset, jotka ovat kannattaneet päivähoito-oikeuden toteuttamista, äänestivät nyt kotihoidon tuen hylkää-

misen puolesta. Tämä uutisointi osoittaa keskustelun tasoa ja sekavuutta, ja siitä olen todella pahoillani ed. Perho-Santalalan tapaan.

Ed. V e h k a o j a : Arvoisa puhemies! Niin, asiaa ei ole vielä kokonaan ratkaistu. Meillä on kolmas käsittely menossa, ja meille tarjotaan tilaisuutta hylätä hallitusrintaman kompromissiesitys, mikä tarkoittaisi sitä, että lapsiperheille ja lapsille voitaisiin jo vuonna 95 antaa edes jotakin, antaa nyt sitten päivähoitotilaisuuksia ja myös kotihoidon tukea laajemmalle porukalle kuin tällä hetkellä ensi elokuun alusta lähtien. Meillä ei ole enää mahdollisuutta keskustella siitä, kumpi näistä hoitomuodoista valitaan, koska olemme lain kolmannessa käsittelyssä ja meidän edessämme on kokonainen paketti, mahdollisuus joko hylätä se tai hyväksyä hallitusrintaman ajan myötä syntynyt esitys.

Kuntaliitossa on tarkasteltu pitkän aikaa kuntien tehtäviä, ja siellä on muodostumassa sellainen ajatus ollut pitkän aikaa, että palvelujen tuottaminen olisi sopiva tehtävä kunnalle mutta sen sijaan tulonsiirroissa pitäisi vähitellen päästä sellaiseen tilanteeseen, että ne kustannetaan valtion varoin kokonaisuudessaan: siis tällaista työnjakoa kohti tulisi mennä. Se liittyy kotihoidon tukea ja päivähoitoa koskevaan keskusteluunkin siinä mielessä, että monissa kunnissa on huomattu, että ne resurssit, jotka kokonaisuudessaan ovat lapsia varten käytettävissä, sitoutuvat kotihoidon tukeen kahden kolmasosan osuudelta, mikä on heikentänyt kuntien päivähoidon laajentamismahdollisuuksia. Eli on tavallaan käytetty myös houkutteluvieraita perheitä kohtaan, eikä se valinnanvapaus ole sitten lopultaakaan ollut niin todellinen kuin on tarkoitettu.

Olen sitä mieltä, että ei ole poliittisesti kestävä ajatus, että eduskunta lykkää lakia toista kertaa. Oikeastaan vähänkin kokeneemmat poliitikot ymmärtävät, että tällainen kaksinkertainen lykkääminen tarkoittaa hyvin lähelle jo samaa kuin asian hylkääminen. Oikeastaan sellaisia puheenvuorojahan on tämän päivän kuluessa kuultu hallitusrintaman sisältäkin. Muun muassa ed. Antvuori tuli todenneeksi, että vaikka sellainen kompromissi nyt vuoden 96 osalta on hallitusrintaman sisällä saavutettu, että sekä kotihoidon tuki että päivähoito silloin laajenisivat, tuskin siihen on varaa. Monet muut myös hänen laillansa ovat epäilleet tätä. Sen takia poliittista vastuuta jää peräänkuuluttamaan. Jos on tarkoitettu, mitä on sanottu, nämä laithan olisi pitänyt ilman muuta saattaa voimaan ensi elokuun alusta eli

viisi kuukautta aiemmin kuin hallitusrintama haluaa esittää. On vastuutonta lykätä toista kertaa näitä lakeja ja jättää tämä seuraavan hallituksen ja eduskunnan huoleksi. Se on käymistä toisten taskuilla.

Tässä yhteydessä, kun kotihoidon tuki tuotiin nyt vielä uudelleen tähän yhteyteen mukaan, samanaikaisesti kun on laajasti todettu, että valtiontaloudellisia edellytyksiä ei ole sen toimeenpanoon, on ehkä eduskuntavaalien läheisyyden johdosta herätetty uskomattomia toiveita perheiden keskuuteen siitä, että kotihoidon tukea voitaisiin nopeasti laajentaa myös kolmea vuotta vanhempien lasten perheitä koskemaan.

Hallitus halusi lykkätä lakien voimaantulon vuoteen 97 saakka, mutta sen jälkeen sekoilu sitten alkoi, kun kokoomus olisi halunnut päivähoitolain laajennuksen voimaan 1.12. ja sosialidemokraatit 1.8. Sekä kokoomus että SDP olivat kotihoidon tuen osalta samaa mieltä tässä alkuasetelmassa ja valmiita sen lykkäämään valtiontaloudellisista syistä vuoteen 97, ei ollenkaan periaatteellisista syistä.

Se, että päivähoidon laajennus ei pääse alkuun varmuudella ensi vuoden aikana, on todella nolo asia, koska sama hallitus nyt käy maakunnissa kertomassa, kuinka lama on ohitettu ja työllisyyskehitys on kääntynyt parempaan. Jokainen prosenttiyksikkö vähemmän työttömyyttä merkitsee 2 500 päivähoitopaikan tarvetta. Tällaista kehitystä varten hallitus ei ole varautunut millään tavalla. Päinvastoin se on leikannut valtionosuuksia ja näin ollen kunnat eivät voi perustaa näitä paikkoja, mitä työllisyyskehitys edellyttäisi, vaikka niitä suunnattomasti tarvittaisiin. Tässä tullaan ed. Perho-Santalankin moneen kertaan täällä esille ottamaan kohtalonyhteyteen: Päivähoidon järjestäminen on nähtävä elinkeinoelämän ja työllisyyden kannalta resurssina ja aisaparina.

Se, että kepu niin tiukasti piti kantansa, vei kaikilta Suomen perheiltä mahdollisuuden saada mitään lisää vuonna 95. Ei tule sitten laajempaa päivähoitoa. Koska ei tule päivähoitoa ja kotihoidon tukea yhdessä, ei tule sitten päivähoitoakaan.

Olen miettinyt tätä markkinoiden reagoinnin kannalta ja väitän, että tässä näkyy tämän hallitusrintaman suuri vilppi siinä mielessä, että markkinat eivät ole yhtään näyttäneet reagoivan siihen teidän kompromissiinne, että tämä paketti tulee voimaan vuonna 96 tammikuun 1 päivänä. Markkinat eivät usko, että se tulee voimaan silloin, tai sitten täytyy sanoa, että tässä ei ole enää

mitään loogisuutta. Nimittäin ei voi olla eroa markkinoiden kannalta sillä, että päivähoiton laajennus olisi tullut voimaan missä tahansa muodossa esimerkiksi joulukuun aikana tai sitten tammikuun aikana. Markkinat eivät ole mitenkään reagoineet tähän teidän ehdotukseenne, mitä pidän oikeastaan merkinä siitä, että ne eivät usko.

Mitä tulee naisverkostokysymykseen, näen sen niin, että me melkein onnistuimme. Joidenkin poissaolojen johdosta ehkä lopuksi emme onnistuneet kokonaan. Mutta jos katsellaan tuloksen kannalta, olen sitä mieltä, että me emme onnistuneet. Olenkin hämmästellyt esimerkiksi Lastentarhanopettajaliiton näkemystä, että olisimme onnistuneet. (Ed. Zyskowitz: Puolitoista vuotta!) Vuoden 96 alkuun ja sen budjetin puolelle lykätty asia, joka ei ole kenenkään meidän vallassamme, ei ilmennä mitään onnistumista, koska avaimet oli annettu meidän käteemme ja me emme käyttäneet näitä avaimia. Vain vuoden 95 budjetti kuuluu tälle eduskunnalle ja myös hallitukselle. Kun ei haluttu toimia, niin varmasti tarkoitettiin, ettei ole väliäkään saada aikaan mitään. Meiltä kysyttiin, haluammeko saada tekoja lapsiperheiden hyväksi, ja eduskunnan hallitusrintaman enemmistöllä on nyt kansalle vastattu, että lapsiperheille ei tarvitse vuonna 95 antaa yhtään mitään.

Mitä tulee vielä eräisiin täällä käytettyihin puheenvuoroihin, haluan todeta ainoastaan sen, että kun ilmeisesti käy niin, että jäämme vähemmistöksi täällä tänään, niin päivähoitokysymys siirtyy nyt eduskuntavaaliteemaksi. Tämä on ollut meillä sosialidemokraateilla varjobudjetin vaatimuksena, ja uskon, että se tulee olemaan myös vaaliohjelmassa. Mutta sanon kyllä, että me olisimme tarvinneet nyt myönteisempää päätöstä myös sen johdosta, että tulevalla hallituksella ja eduskunnalla riittää askaroimista muiden vaikeiden kysymysten kanssa. Minusta on aika tylsä juttu, että me lykkäämme tällaisen asian kuin päivähoiton ja tämä taikina pitää vatkata uudestaan, vaikka olisi voitu tehdä se nyt. Olisi ollut yllin kyllin muita hommia tulevalla hallituksella ja eduskunnalla, vaikeita hommia, mistä niiden pitää myös selviytyä.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaojan puheenvuoro osoittaa hyvin selkeästi sen, kuinka vaikeaa sosialidemokraateille on ollut aikanaan ja on edelleenkin hyväksyä ja tunnustaa kotihoidon tuen vaihtoehtoisuuden merkitys osana päivähoitojärjestelyä.

Minusta oli todellakin saavutus se, että siinä prosessissa, mikä käytiin tässä talossa viimeisten päivien ja viikkojen aikana, päädyttiin ratkaisuun. Uskon, että lopullisessa kolmannen käsittelyn äänestyksessä niin ikään päädyttiin ratkaisuun, jossa näitä kahta asiaa, lasten kotihoidon tukea ja muita päivähoitomutuuja, niiden aikataulutusta ja laajentamista, ei irroteta toisistaan, vaan edetään käsi kädessä siihen tapaan kuin aikanaan päätökset tässä asiassa on tehty.

Minä luulen, että keskusta on valmis hyvin kernaasti siihen, että tämä kysymys on seuraavien vaalien vaalikysymys, vaaliteema. Tässä mielessä ed. Vehkaoja ei nostonut ollenkaan huonoa kysymystä esille. Keskusta tulee tässä kamppailussa puolustamaan nimenomaan perheiden oikeutta tasavertaisten päivähoitovaihtoehtojen valintaan, jolloin myös kotihoidon tuki on valinnassa mukana.

Ed. P e r h o - S a n t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaoja totesi, että tässä hankkeessa ei onnistuttu ja lopputulos oli tappio. Minusta onnistuttiin 70-prosenttisesti, kun vuoden 96 alusta päivähoitolain on tarkoitus astua voimaan. Minä uskon siihen, että vaikka tässä eduskunnassa tapahtuisi melkoisenkin verenvaihto, päivähoito-oikeus laajenee. Mutta kun tiedetään, että kysymys on miljardin menoerästä vuositasolla, niin minusta on realismia se, ettei luvata kotihoidon tukiosuutta tässä vaiheessa. Tämän arvion pitää perustua siihen tilanteeseen, missä eletään ensi keväänä.

Mielestäni saavutimme osavoiton. Jos tätä kamppailua ei olisi käyty, todennäköisesti koko laki olisi lykätty vuoden 97 elokuuhun. Se, että oppositio nyt esittää koko lakia hylättäväksi, ei minusta ole linjassa sen aikaisemman toimintatavan kanssa, joka kustannuksiltaan olisi ollut miljardin sijasta vain 400 miljoonaa markkaa. Tästä syystä ollakseni johdonmukainen sille kannalle, jota minä ja kokoomusryhmä edustimme valio-kunnassa ja jota myös täällä salin käsittelyssä esitin, en voi olla tämän hylkäyksen kannalla, koska en halua ottaa vastuuta siitä, että suomalaisia lapsiperheitä johdettaisiin harhaan.

Ed. M ä k i p ä ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnä yleisesti haluan todeta, että ikäväkseni olen havainnut, että tämä keskustelu ei ollut ainakaan lapsen edun mukaista jututeltua, mitä täällä on käyty.

Kun ed. Vehkaoja sanoi, että Lastentarhanopettajaliiton lausunto ihmetyttää, niin jos po-

liittistä vastuuta on, kyllä eduskunta on saanut suuren voiton, kun hallituksen esitykseen verrattuna vuoden 97 elokuulla voimaan tuleva laki aientuisi lähes puolellatoista vuodella. Siinä mielessä tämä on hyvä.

Mitä tulee poliittiseen vastuuseen, mistä täällä monet edustajat ovat puhuneet, meillä täytyy olla hyvä usko, että tämä esitys, mitä nyt ollaan esittämässä vuoden 96 alusta voimaan tulevaksi, pitää paikkansa. On mielenkiintoista tietysti todeta, kun tulee uudet eduskuntavaalit ja uusi hallituskokoonpano, ollaanko esitystä kohta ensimmäisenä värkkäämässä ja mihin suuntaan.

Mutta jos ajattelen lapsen ja perheen etua, meillä se ei saa olla mistään ikäryhmistä kiinni, vaan jokainen perhe on yksilöllinen. Jollekin yksivuotiaalle lapselle saattaa paras hoitopaikka olla kunnallinen päivähoito ja taas saattaa olla kuusivuotiaalle lapselle paras hoitaja oma äiti tai omat vanhemmat ja kotihoidon tuki. Ei sovi sulkea pois tällaisia vaihtoehtoja. Kyllä täytyy valitettavasti sanoa, että vasemmiston ja SDP:n taholta on tullut yksioikoisesti se esitys, että he olisivat mielellänsä saattaneet 1.8.95 voimaan parannetun päivähoitolain ja kotihoidon tukea voitaisiin myöhäistää. Minä en valitettavasti tätä voi hyväksyä, vaan lähden siitä, että pitäisi olla tasa-arvoinen esitys ja molempia vaihtoehtoja pitää viedä rinta rinnan. Ei meidän sovi näitä kahta asiaa irrottaa toisistaan.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarinen jälleen argumentoi, ikään kuin joku olisi esittänyt kotihoidon tuen saajien piiriä supistettavaksi. Tästähän ei ole kysymys. Jos ministeri Pekkarinen todella kannattaa sekä päivähoiton että kotihoidon tuen kehittämistä rinta rinnan, hän äänestää tämän lykkäyslain hylkäsesityksen puolesta.

Ed. Halonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hassi itse asiassa esitti sen vetoimuksen jo ministeri Pekkariselle, minkä ajattelin itse tehdä. Ihmettelen vain ministeri Pekkarisen suurta lahjakkuutta ja intoa jatkuvasti keskittyä tämän asian keskustelussa pikeminkin edustajatovereittensa moittimiseen kuin varsinaiseen asiaan. Minun mielestäni niitä vanhoja juoksuhautoja nyt ei taas kannattaisi tuoda esille, joissa nähtävästi keskustapuolueen edustajat haluavat elää. Kotihoidon tuki ja päivähoi-

to ovat vaihtoehtoja, mutta on selvä asia, että ne ovat aivan erilaisia vaihtoehtoja alle kolmevuotiaan tai kuusivuotiaan osalta. Kyllähän me joudumme raskain sydämin antamaan myös lapsemme seitsemänvuotiaana kouluun, vaikka joidenkin kohdalla voisi olla toisinkin. Sen takia me teemme joustoja suuntaan ja toiseen, jotta mallit olisivat mahdollisimman hyviä. Mutta eiköhän nyt katsota eteenpäin ja unohteta se, mitä mieltä kukin oli 50-, 60-, 70- tai 80-luvulla.

Sisäasiainministeri Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Sopii hyvin, että katsotaan eteenpäin. En kaivellut vanhoja. Puutuinkin siihen puheenvuoroon, minkä muutama minuutti sitten ed. Vehkaoja puhujankorokkeeltapiti, enkä henkilöön mielestäni käynyt vaan itse asiaan, siihen että tämä on tärkeä kysymys, kysymys siitä, millä tavalla päivähoitojärjestelmää laajennetaan, niinkö että laajennetaan osaa siitä konseptiosta, mikä on kertaalleen rakennettu, vai koko konseptiota. (Ed. Halonen: Äänestättekö alkupeleistä?) — Minä tulen toimimaan tavalla, ed. Halonen, joka merkitsee sitä, että sitä mukaa kuin julkiset voimavarat riittävät, tätä laajennusta viedään eteenpäin juuri käsi kädessä yhtä aikaa molempia päävaihtoehtoja pitkin.

Hallituksen budjettiriiheen ministeri Huuhtanen toi esityksen, jossa ei tätä lykkäystä olisi tapahtunut. Me muutaman viikon ajan ministeri Huuhtasen kanssa julkisuudessa puolustimme tätä esitystä. Me saimme erityisen voimakkaan ryöpyn ennen kaikkea oikealta niskaamme, kuinka nämä kehtaavat olla suostumatta suuriin leikkauksiin, mutta saimme myöskin vasemmalta sosialidemokraattisen puolueen ylintä johtoa myöten. Budjettineuvotteluissa suostuttiin siihen, että mennään lykkäyksen tielle. Olen tavattoman tyytyväinen, että nyt on päästy siihen, että lykkäys ei ole niin pitkä, ja siihen, että lykkäys tapahtuu käsi kädessä molempien päävaihtoehtojen startatessa yhtä aikaa vuoden 96 alusta lukien.

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On aivan erinomainen asia, että sosialidemokraatit pitävät päivähoitoasiaa vaaliteemanaan ja varjobudjettikohtanaan. Näin ollen se varmasti on sitten myös tulevassa hallitusohjelmassa ja silloin me tässä salissa voimme olla entistä varmempia siitä, että päivähoitolain laajennus todella toteutuu ja tulee voimaan vuoden kuluttua.

Myös minun mielestäni on erittäin hyvä, että

me olemme päässeet jonkinlaiseen sopu- ja neuvottelutulokseen. Olen aivan varma, että niin lasten, perheiden kuin valtiontaloudenkin kannalta on aina parempi laihakin sopu kuin lihava riita.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Päivähoitolain lykkäyksen syyksi on mainittu nimenomaan valtiontaloudelliset syyt. Hallitushan halusi alun perin lykätä päivähoitolain voimaantuloa kahdella vuodella. Naisrintaman voimakkaan vastustuksen takia hallitus suostui näennäiseen kompromissiin ja lain voimaantuloon vuoden 96 alusta. Alkuperäiseen esityksen verrattuna tässä on viiden kuukauden ero.

Ministeri Pekkarinen, jos kyseessä ovat taloudelliset syyt ja pelkästään taloudelliset syyt ja kun olette ollut hallituksessa vakuuttanut, että ensi elokuussa rahaa ei ole sen paremmin päivähoiton laajentamiseen kuin kotihoidon tukeenkaan, niin mistä te kuvittelette sen rahan tulevan seuraavan vuoden alusta? Sitä joko on tai ei ole. Asia on juuri niin kuin ministeri Pekkarisen puolueoveri ed. Alaranta on täällä moneen kertaan sanonut, että rahaa on aina siihen, mitä pidetään tärkeänä. Viidessä kuukaudessa valtiontalouden tilanne ei olennaisesti muutu. Minusta ministeri Pekkarinen harhauttaa häikäilemättömästi nyt kansalaisia.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin juuri kysymässä samaa ministeri Pekkariselta kuin ed. Hämäläinen. Kun ministeri mainitsi puheenvuorossaan, että näitä pitää viedä eteenpäin samassa tahdissa aina sitä mukaa kuin on varaa, minä kysyn kyllä ministeri Pekkariselta: Onko jotain erityistä muutosta valtiontaloudessa odotettavissa, joka tapahtuu 1.1.96 eikä esimerkiksi 1.12.95? Kun täällä nyt on viitattu vilppiin ja harhautukseen, myös ed. Perho-Santalan puheenvuorossa oli tällainen maininta, niin minun täytyy kyllä nyt ihmetellä, mistä tässä oikein puhutaan. Päivämäärä 1.1.96 alkaa näyttää mitä ilmeisimmältä vilpiltä ja tosiaankin harhautukselta, kun meillä olisi ollut täällä mahdollisuus päättää vaikka päivämäärästä 1.12.95 eikä se olisi takuulla maksanut yhtään enempää. Miksi te ette mainitse tällaista päivämäärää?

Ed. Perho-Santala totesi, että 70-prosenttisesti onnistuttiin naisrintamalla. Minäkin voin sanoa, että juu, juu, kyllä me onnistuimme 70-prosenttisesti, mutta meillä on vielä mahdollisuus onnistua 100-prosenttisesti, koska kolman-

nessa käsittelyssä voimme hylätä lakiesitykset. Tästähän nyt on kysymys. Myös ed. Mäkipäälle haluan sanoa, että me olemme nyt palautuneet asian käsittelyjärjestyksestä johtuen siihen tilaan, jossa meillä on yhtä aikaa pöydällä sekä kotihoidon tuki että päivähoito. Nyt ed. Mäkipäälläkin on mahdollisuus äänestää hylyn puolesta ja saada asialleen ymmärtämystä. Eli 100-prosenttinen saavutus naisrintamalle on jokaiselle täällä istuvalle naiselle ja myöskin perhemielisille ja lapsenmielisille miehille mahdollista hyvinkin lyhyessä ajassa.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : (Ed. Halonen: Ministeri Huuhtanen, se on ministeri Pekkarinen, joka estää teidän menonne päivällisille!) Arvoisa puhemies! — Ed. Halonen on oikeassa siinä, että tästä lähtien ministeri Huuhtanen vastaa kaikkiin tätä aihepiiriä koskeviin kysymyksiin.

Minä olen taas sitä mieltä, että ed. Hämäläinen varmasti ei harhauta yhtään ketään ja on vilpittömästi liikkeellä, kuten uskon muidenkin asiassa olevan. Tästä kysymyksestä on erilaisia näkemyksiä ja mielipiteitä. Kunnoitetaan toistemme näkemyksiä, te, ed. Hämäläinen, meidän muiden, ja me lupaamme kunnioittaa teidän ja suurestikin sen teemme. Kerta kaikkiaan yhteinen arvio siitä, mistä lähtien varat riittävät uudistuksen eteenpäinviemiseen ja laajentamiseen, oli tässä talossa nyt se 1.1.1996. Jokin arvio lähti alun perin paljon myöhemmästä ajasta. Suomen Kuntaliiton piirissä epäroidään tämän järjestelmän voimaan saattamisen järjestyttä ylipäänsä jne. Aivan oikein, olen eri mieltä näiden kanssa, minäkään en hyväksy moisia ajatuksia.

Poliittinen yhteisymmärrys on nyt syntynyt siitä ajankohdasta, mikä tässä on sanottu. Ei siinä sen kummempaa viisautta ole. Eivät kansakunnan rahat viidessä kuukaudessa valtavasti lisäänty eivätkä vähenekään. Se raja on pantu tuosta poikki. Se on siinä, ja pidetään kiinni siitä, että voidaan edes silloin se toteuttaa. Siinä riittää meille varmasti kaikille vielä kosolti ponnisteleamista.

Ed. B i a u d e t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeri uhkasi erota ja myös pääministeri yhtyi siihen kantaan, että suunnilleen merkitsee hallituksen eroamista 11 miljoonaa markkaa tämän vuoden budjetissa. Asia ei olisi edes merkinnyt budjetin raamien lisäämistä, vaan tarkoitus oli tehdä myös säästöjä saman verran. Tässä on kyllä poliittinen yh-

teisymmärrys harhautuksesta eikä mistään muusta.

Toinen asia on, että me aiomme pitää siitä kiinni, että te olette nyt tehneet tämän päätöksen emmekä sitä unohda ainakaan siltä osin, kuin se koskee oikeutta kunnalliseen päivähoitoon. Ainakin minä, jos vain voin olla tässä talossa ja sen ulkopuolellakin, tulen muistuttamaan tästä lupauksesta, ministeri Pekkarinen.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Mikäli haluaa, että päivähoito-oikeus laajenee ensi elokuun alusta, on pakko äänestää hylkäämisehdotuksen puolesta lakien tässä käsittelyssä. Näin ollen minäkin kannatan ed. Tuomiojan tekemää hylkäysehdotusta.

Keskustelussa ed. Perho-Santala viittasi siihen, että oppositio käyttäytyy vastuuttomasti, jos se luo kansalle väärää mielikuvaa tulevan vuoden oikeuksista. Mielestäni kysymys ei ole siitä. Kysymys on siitä, että jos todellakin haluaa päivähoitolain laajennuksen voimaan, on pakko äänestää hylkäämisen puolesta. Se, että kotihoidon tuen laajennus tulee myös voimaan, on sitten toinen kysymys.

Olen ollut lain aiemmissä käsittelyissä sillä kannalla, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan kompromissiesitys olisi tässä tilanteessa parhaalla mahdollisella tavalla ajanut lapsen etua. Lapsen edustahan pitää lähteä liikkeelle, kun puhutaan erilaisista hoitovaihtoehdoista.

Kiinnitän edustajien huomiota myös siihen, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä on hyvin laajakantoinen ponsi, jossa viitataan erilaisten vaihtoehtojen kehittämiseen. Keskustan edustajat ovat tässä keskustelussa korostaneet sitä, että kunnallinen päivähoito ja kotihoidon tuki ovat vaihtoehdot. Mielestäni vaihtoehtoja kehittyy koko ajan. Palvelusetelikokeiluja on meneillään eri puolilla maata tälläkin hetkellä. Voi olla, että ne ovat monille perheille parempi vaihtoehto kuin kotihoidon tuki, mikäli nämä perheet eivät halua syystä tai toisesta lastaan kunnalliseen päivähoitoon.

Arvoisa puhemies! Totesin lain toisen käsittelyn yhteydessä, että malli, jonka suuri valiokunta hyväksyi, on troijan hevonen, jota ministeri Viinanen taluttaa. Olen edelleenkin samaa mieltä. Vuodelle 1996 ministeri Viinanen, joka on ollut huolissaan maan taloudesta, saattoi luvata aivan mitä hyvänsä. Hän olisi voinut luvata vaikka kaksi päivähoitopaikkaa lasta kohti, jos se olisi miellyttänyt jotakin ryhmittymää eduskunnassa. Kun ottaa huomioon sen, mitä linjaa ministeri

Viinanen tässä salissa aikaisemmin on ajanut, niin jokainen ymmärtää, että tässä on kyse ihan pelkästä harhautuksesta. Näin ollen minun on hyvin vaikea ymmärtää, miksi eduskunnan enemmistö meni tämän kompromissin taakse, jos se todella on huolissaan lapsen oikeuksista, jos se todella haluaa, että lasten päivähoito on järjestetty kunnolla.

Arvoisa puhemies! Mieleeni on tullut myös epäilyksiä siitä, toimiiko eduskunnan naiskansanedustajien verkostoa vastaan mieskansanedustajien verkosto, kovien miesten verkosto, joka sahaa toisia linsiin. (Ed. Rimmi: Eivät kaikki miehet!) Ovatko eräät SDP:n ja kokoomuksen edustajat sopineet jotakin tästä? Johtuiko siitä se, että SDP:stä niin moni oli poissa viime lauantai-aamun varhaisesta äänestyksestä? Ovatko kristillisen liiton ja keskustan edustajat sopineet jotakin tästä asiasta, kun kristilliset eivät äänestäneet siten kuin edustajansa sosiaali- ja terveysvaliokunnassa lain ensimmäisen käsittelyn yhteydessä?

En tiedä, pitävätkö nämä epäilykset paikkansa. Mutta joka tapauksessa ne on syytä esittää tässä tilanteessa, koska on perin outoa, että tilanteessa, jossa aikaisemmin oli hyvin laaja kannatus päivähoitolain toteutumiselle — humpsista — ollaankin yhtäkkiä siinä jamassa, että lakiehdotuksessa vuosi 1996 on piirretty aikarajaksi.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä en voi muuta kuin vedota edustajiin, jotta olisitte ed. Tuomiojan esittämän hylkäysesityksen kannalla äänestyksessä.

Ed. Kallis (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. U. Anttila tiedusteli, onko kristillisen liitto sopinut asiasta keskustan kanssa, ja suoraan kysymykseen suora vastaus: ei ole sopinut, ei ole keskustellut asiasta. Minkä takia me äänestimme niin kuin äänestimme lauantain vastaisena yönä, johtuu monestakin syystä. Pääsyy oli kuitenkin se, että irrotettiin kotihoidon tuki päivähoidosta. Nyt vastaesitys, joka on tehty, että hylätään laki, tietenkin poistaa tämän irrottamisen ja voisi ajatella, että me nyt olisimme sillä kannalla, ja saattaa olla, että joku meidän edustajistamme onkin sitä mieltä.

Vastustimme myös osittain siksi, että me emme halua lisätä velvoitteita kunnalle. Me puhumme subsidiariteettiperiaatteesta, me puhumme kunnallisesta itsehallinnosta ja kyllä me toivomme, että kunnat hoitaisivat nämä asiat. Kyllä lopputulos on myöskin se, että jos nyt lisätään velvoitteita ja valtio ehkä leikkaa val-

tionosuuksia, se rokottaa taas niitä kuntia, missä tämä asia on hoidettu. Eli ne, jotka ovat hoitaneet, joutuvat kärsimään siitä, että muut eivät ole hoitaneet, ja valtio sitten velvoittaa niitä kuntia hoitamaan.

Eli kyllä syitä löytyy eikä pois voi myöskään sulkea sitä ehkä kaikkein painavinta: Valtiontalous ei ole oikein hyvä. Jos henkilökohtaisesti saisin tämän asian ratkaista, kyllä minä tämän edun antaisin, mutta minä ottaisin sitten muusta perheelle suunnatusta tuesta vastaavan summan pois. Minä luulen, että perheitä palvelisi paljon paremmin se, että tämä annettaisiin, sekä kotihoidon tuki että päivähoito, mutta lapsilisiä leikkataisiin.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kallis sanoi, että kunnille tulee lisää velvoitteita ja toisaalta luotatte siihen, että kunnat hoitavat asiat. Nythän on tosiseikka se, että joissakin kunnissa asiat on hoidettu ja joissakin ei. Sitten on esimerkiksi myös pääkaupunkiseudulla ja myöskin monissa muissa suurissa kaupungeissa päivähoidon tarve melkoisen suuri. Jokin aika sitten tuli tietoomme tutkimus, jossa kuntalaisilta kysyttiin julkisten palveluiden tärkeydestä. Siinä kuntalaiset laittoivat päivähoitoasiat ihan ykköseksi järjestyksessä, tosin eivät kunnanjohtajat. Se kertoo kyllä aika paljon siitä, kuinka kuntien johto ja kuntien johtajat suhtautuvat näihin asioihin.

Eli siitä tingitään kaikkein helpoimmin, missä aita on matalin, ja täällä joku edustaja tänään sanoi, että lapset eivät tule tänne mielenosoitukseen. Eivät tule, ja silloin, kun näiden pienten ihmisten ja Suomen tulevaisuuden päättäjien eduista on kysymys, niistä kuitenkin kaikkein helpoimmin tingitään. Minusta eduskunta ei tee oikein siinä, että mennään kuntien selän taakse, vaan me olemme niitä vastuullisia henkilöitä, joiden tulee päättää tämä subjektiivinen oikeus.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin lohduttaa ed. Kallista sillä, että mikäli säädetään voimaan päivähoito-oikeuden laajennus, automaattisesti myös valtionosuudet kasvavat. Valtionosuuslaki on rakennettu sillä tavalla, että jos kunnille tulee lisää velvollisuuksia, ne saavat myös lisää valtionosuuksia, joten kuntien puolesta tässä asiassa ei tarvitse olla huolissaan.

Mitä tulee priorisointiin, jota eduskunta tekee, meillä on mainio mahdollisuus nyt priorisoida ja vaatia päivähoitolaki voimaan, hylätä siis hallituksen esitykset ja osoittaa vastaavat summat esimerkiksi elinkeinotuista, niin kuin naiskansanedustajien verkosto on esittänyt. Elinkeinoituksia ei säätele mikään laki. Se on mahdollista hoitaa budjetin yhteydessä, ed. Kallis.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeri H u u h t a n e n :
Arvoisa puhemies! En aio käyttää kovin paljon eduskunnan aikaa tämän asian jatkokäsittelyssä, mutta haluan täsmentää muutamia asioita, mitä keskustelun kuluessa olen kuullut.

Ensinnäkin on todettava, että tämä laaja ja vilkas keskustelu olisi ollut täysin tarpeeton, mikäli kunnat olisivat noudattaneet lakisääteistä velvoitettaan järjestää tarpeellinen määrä hoitopaikkoja alle kouluikäisille lapsille. Siinä suhteessa on tietysti ikävää, että sen 20 prosentin kuntia takia joudumme näinkin kovasti ottamaan yhteen tässä hyvin tärkeässä ja herkässä asiassa, jossa näyttää olevan erilaisia näkökulmia.

Ensinnäkin palautan lähinnä hallitusryhmien edustajien mieleen sen, että todellakin toin tämän laajennusasiain budjettiriiheen myönteisessä valossa käsittelyyn ja jouduimme valtioneuvostossa erittäin vaikean kysymyksen eteen myös lapsia koskien. Kun kävi ilmi, että valtionaloudellisista syistä valtiovarainministeriö esitti leikkauksia, nimenomaan lisää valtionosuusleikkauksia lähes 4 miljardin markan verran, oli tietysti itsestään selvää, että tämä tuli kohdentumaan myös niihin palveluihin ja etuisuuksiin, mitä lapsille kohdentuu. Samoin valtiovarainministeriön esityksessä edelleenkin valtionaloudellisista syistä olivat miljardin markan lapsilisien leikkaukset listalla.

Tällöin oli pakko miettiä, mitä kokonaisuuden kannalta olisi järkevintä tehdä. Valtioneuvostossa yksimielisesti päädyttiin siihen, että lykätään päivähoitolain ja kotihoidon tuen laajennusta kahdella vuodella ja samanaikaisesti aloitetaan yksityisen hoidon kehittämiseksi palvelurahalla kokeilut. Tähän päädyttiin pitkän harkinnan jälkeen ja nimenomaan siksi, että kyseessä olivat sellaiset palvelut, joita ei vielä ollut olemassa.

Nyt eduskuntakäsittelyn aikana on keskustelu kulkenut oikeastaan kahdella rintamalla. On pohdittu, onko taloudellisesti mahdollisuuksia päivähoitolain laajentamiseen vaiko ei ja toisaalta onko taroituksenmukaista kuljettaa kotihoidon tuen ja päivähoidon laajennus aikataululli-

sesti samassa järjestyksessä läpi tämän käsittelyn.

Toisen käsittelyn jälkeen eduskunnan enemmistön päätökseksi on tullut hallituksen sisällä tekemäni kompromissiehdotus, jossa laajennustullaan toteuttamaan 1.1.96 ja johon kompromissipäätöksen ajankohtaan liitettiin joukko ponsia, joilla käytännössä lyödään lukkoon uudistuksen aloittaminen esimerkiksi palvelurahan käyttöönotolla kaikille halukkaille kunnille ja myös perustamisuunnitelmien, koskien päiväkotien rakentamista, kiirehtimisellä. Näen, että tämä kompromissi on hyvä monesta syystä, ei vähiten siitä syystä, että me tarvitsemme tuon ajan valmistautua päivähoitoon ja kotihoitoon tuen laajennuksen velvoitteisiin. Toivon, että tässä laajennuksessa ei käy niin kuin kävi alle kolmevuotiaiden kohdalla, että kunnat eivät ehtineet kiireiseen aikatauluun mukaan, vaan siinä tapahtui monenlaisia kompurointia.

Tällä on varsin yleisesti todettu, että kotihoitoon tuki ja päivähoito yhdessä alle kolmevuotiaille on hyvä vaihtoehto ja on hyvä, että Suomessa on tällainen järjestelmä. Minä olen täysin samaa mieltä. Mutta olen myös sitä mieltä, että sama arvio pätee myös kolmevuotiaiden ikäryhmään. Tuntuu aika erikoiselta, että lapsen kehityksessä olisi näin täsmällisiä jaksoja, että kun tullaan kolmevuotiaaksi, joku uusi hoitomuoto tulee tarkoituksenmukaisemmaksi. Näin ei ainaakaan asiantuntijoiden mukaan ole, vaan meillä on paljon lapsia, jotka kehittyvät eri tavoin. Toisten kehitys on hitaampaa ja toisten nopeampaa. On myös varsin tarkoituksenmukaista löytää heille sopivat hoitomuodot. Tästä on vaikka kuinka paljon asiantuntija-arvioita.

Edelleen haluan toistaa, että kotihoitoon tuki tarkoittaa lapsen hoitojärjestelyssä sitä, että vanhemmat voivat hoitaa lapsensa kotona, mutta tuella voidaan järjestää myös toisten kautta tämä hoito joko kotona taikka kodin ulkopuolella. Toisin sanoen se vastaa pitkälle ajateltua palvelurahakäytäntöä, joka erityisesti hallituksen piirissä on saanut hyvät arviot tulevaisuuden vaihtoehtona. Eli ne välttämät, joilla pyritään kertoamaan, että kotihoitoon tuen laajentaminen kolmevuotiaihin sen vuoksi, että hoitovapaalaki ei etene samassa rytmissä, eivät ole relevantteja, vaan toistan, että kolmevuotiaille voidaan kotihoitoon tuella järjestää hoito kunnallisen päivähoitoon ulkopuolella.

Haluaisin myös tässä yhteydessä korostaa sitä, että kun me valmistaudumme laajennukseen 1.1.96, aikataulu on varsin kireä. Siinä me emme

pärrää pelkillä päivähoitoon järjestelyillä. Sehän tarkoittaisi vähintään 8 000:ta uutta hoitopaikkaa aikaisemmin suljettujen hoitopaikkojen lisäksi. Epäilen, että kunnat eivät kykene näin nopeasti rakentamaan näitä hoitopaikkoja. Ponnassa kyllä pyritään siihen, että nimenomaan niissä kunnissa, joissa vajuus on kaikkein suurin, myös perustamishankkeita voitaisiin hyväksyä välittömästi. Riippuu pitkälti myös kuntien omasta tahdosta, onko halukkuutta päiväkotien rakentamiseen vai ei. Mutta myös valtion puolelta tulee varautua rakentamiseen ja sen aiheuttamiin kustannuksiin.

Ikävää minusta on ollut kuulla se, että kotihoitoon tuki on leimattu vain yhden väestöryhmän etuudeksi: maatalousväestön lasten hoitoa tukevaksi, kun kaikki tiedot osoittavat, että asia on kokonaan toisenlainen. Lasten kotihoitoon tukea saavista perheistä yli neljännes asuu Uudellamaalla ja näistä kolme viidestä Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla. Yli puolet kotihoitoon tuen saajista asuu kolmen eteläisimmän läänin: Uudenmaan, Turun ja Porin sekä Hämeen läänien alueella. Vuonna 93 Uudellamaalla oli lasten kotihoitoon tuen piirissä lähes 42 000 lasta ja kunnallisessa päivähoitossa vajaa 51 000. Luvut osoittavat, että tähän asti eri hoitomuotoja on käytetty lähes yhtä suuressa määrin ja kummallekin hoitomuodolle on ollut kiistatonta tarvetta myös Etelä-Suomessa ja sen suurissa asutuskeskuksissa.

On yllättävää, että nimenomaan eteläsuomalaiset naisetustajat kiivaimmin vaativat luopumista lasten kotihoitoon tuen ja päivähoitoon samanaikaisesta kehittämisestä. Tämä perustuu väärään luuloon siitä, että kotihoitoon tukea saavat perheet asuisivat vain kehitysalueiden maaseudulla. Jos vielä siteeraan tämän päivän Demari-lehden pääkirjoitusta, siinähan väitetään: ”Kotihoitoon tukihan suuntautuu pääasiassa maatalousemännille.” Tämä väite on virheellinen, sillä vuosittain syntyvistä noin 65 000 lapsesta vain 3 500 ylipäänsä syntyy maanviljelijäperheisiin. (Ed. Halonen: Montako näistä menee päivähoitoon?) — Joku osa. — Pelkästään Helsingissä oli viime vuonna kotihoitoon tuen perusosaa saavia eli käytännössä alle kolmevuotiaita jo noin 8 000 lasta, enemmän kuin vastaavan ikäisiä lapsia maatalousperheissä koko maassa.

Toinen väite, jossa uskotaan, että kotihoitoon tuki menisi rikkaille perheille, ei sekään pidä paikkaansa. Tilastojen mukaan 60 prosenttia tukea saavista perheistä on oikeutettu myös lisäosaan, jonka edellytyksenä on tiettyjen tulorajo-

jen alittaminen. Siten tältäkin väitteeltä putoaa jo pohja pois.

Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti, edellä esittämäni tosiasiat tarkoittavat sitä, että me ensinnäkin tarvitsemme tämän vuoden valmistautumisajan laajennukseen päivähoiton osalta ja tarvitsemme samanaikaisesti päivähoiton laajennuksen yhteyteen kotihoiton tukea, koska emme missään tapauksessa selviä yhdellä vaihtoehdolla. Emme voi täyttää sitä subjektiivisen oikeuden palvelutarvetta niin kuin täällä yksioikoisesti on väitetty: päivähoitovaihtoehdolla yksinään.

Joka tapauksessahan tämä uudistus vaatii erittäin kovaa ponnistelua kunnilta, erityisesti niiltä kunnilta, joiden laiminlyönnit ovat kaikkein suurimmat. Mutta toivon, että kaikkia esillä olleita vaihtoehtoja käytetään nyt hyväksi, että me voisimme järjestää tärkeän yhteiskunnallisen asian, lasten hoitokysymyksen, kuntoon.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Huuhtanen on useaan otteeseen tämän päivähoitoväittelyn yhteydessä toistanut saman argumentin, millä hän aloitti nytkin, eli hän on väittänyt, että päivähoiton toteuttaminen on kiinni lähinnä kuntien hyvästä tai pahasta tahdosta. Mielestäni tämä on kyllä melkoista hurskastelua, kun kaikki tiedämme, että kaupunkikuntia, erityisesti isoja kaupunkikuntia, joissa päivähoito osittain vielä on ongelma, on kuristettu kahta kautta. Niitä on kuristanut lama ja niitä on kuristanut hallitus. Näiden kuntien tulo rakenne on sellainen, että se on paljon suhdanneherkempää kuin maaseutukuntien, kepu-kuntien. Lisäksi hallitus, leikatessaan kuntien valtionapuja on suunnannut suhteellisesti suuremmat leikkaukset juuri kaupunkikuntiin. On todella raivostuttavaa kuulla hallituksen edustajan, kun hallitus on käsitellyt kuntien valtionosuuksia tällä tapaa, syyttävän päivähoiton puutteista yksinomaan kuntia.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen kyllä ehdottomasti samaa mieltä kuin ministeri puheessaan siitä, että tämä keskustelu on ollut synkkä. Siinä on kyllä leimattu yksi väestöryhmä, nimenomaan yksi väestöryhmä ja yhden tuen, kotihoidon tuen, käyttäjät. Minä olen todella pahoillani. Minä en olisi uskonut, että tällaisia puheenvuoroja saa kuunnella, kuin tällä hetkellä on saatu. Jokainen tietää, että valtiolla on rahapula. Kun ja jos yhtäkkiä tehdään miljardin markan päätös, joka tulee voimaan, eli pidetään tämä laki voimassa, niin kuin

edellytetään, se joka tapauksessa jatkossa tietää sitä, että valtionosuuksia leikataan. On ihan turha yrittää väittää, etteikö niihin puututa. Joka ikinen hallitus joutuu niihin puuttumaan. Eli kun toisella kädellä annetaan, niin toisella varmasti leikataan.

Olen hyvin kaksijakoisessa tilanteessa sen suhteen, miten äänestän tässä kolmannessa käsittelyssä. Minun mielestäni te olette tehnyt hallaalle asialle. Demarit ovat päässeet siihen ikivanhaan juoksuhaudantaan, jolla aina on kotiäitejä ja kotihoitoa vastustettu. 80-luvulla oli aivan järkyttävää, kun tätä yritettiin saada tasavertaiseksi hoitomuodoksi. Samat äänenpainot täällä näkyvät tällä hetkelläkin.

Minä olisin kysynyt ministeri Huuhtaselta, jos hän jatkossa vastaa, mikä hänen oma kantansa on sosiaali- ja palveluosaston työryhmän muistiossa esitettyyn kantaan. Onko tämä kotihoidon tuki teidän mielestänne laajennettava koskemaan viisi- ja kuusivuotiden ikäluokkaa vai jääkö se kolmeen ikävuoteen, kuten esimerkiksi tässä työryhmän mietinnössä on ollut tarkoitus? Minä olen aika paljon samaa mieltä kuin ed. Perho-Santala näistä asioista ja aion kyllä tiukasti ...

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Huuhtanen jotenkin korosti sitä, että kunnallinen päivähoito ja kotihoidon tuki tässä keskustelussa olisi asetettu vastakkain. Mielestäni lähinnä keskustan edustajat ovat asettaneet nämä hoitomuodot vastakkain. Ainakin itse olen korostanut sitä, että hyvä järjestelmä on sellainen, että siinä on sijaa erilaisille vaihtoehtoisillekin hoitomuodoille, myös palveluteleille erityisesti vanhemmille, alle kouluikäisille lapsille.

En ole sitä mieltä, että kotihoidon tuki suuntautuu yksin maatalousväestöön. Mutta on selvää, että se suuntautuu kaikkein voimallisimmin juuri pienimpiin lapsiin, ja tämä on mielestäni aivan järkevää.

Mitä tulee ministerin vihjauksiin päivähoiton järjestämisen laiminlyönnistä, niin kyllä muistutaisin ministeriä siitä, miten valtionosuuksia on leikattu ja millaiset ovat tämän maan väestövirrat. Fertiilissä iässä olevaa väestöä virtaa Etelä-Suomen taajamiin. Näillä tienoilla on pulaa päivähoitopaikoista. Mielestäni on päivän selvää, että ei ole kyse laiminlyönnistä, vaan siitä, että

rahat eivät riitä, että valtionosuusjärjestelmä on rakennettu aikapommiksi tässä asiassa.

Toivoisin, että ministeri suhtautuisi hieman vastuullisemmalla kielenkäytöllä näihin kysymyksiin. Esimerkiksi Vantaa, kotikaupunkini, rakensi 80-luvun lopulla verrattain suuren määrän päiväkotiteja omalla rahoituksellaan ilman valtionosuuksia. Jos tämä on laiminlyöntiä, mikä oikein teidän mielestänne on laiminlyöntiä?

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Otin ministerin puheenvuorosta ylös, että maatalousväestölle syntyy 3 500 lasta vuositasona. Katson, että Helsingissä on hoitopaikkoja ministeriön oman taulukon mukaan 20 256 kappaletta. On aivan selvä asia, että näitä lukuja käännettäessä voidaan saada minkäläinen lopputulos tahansa aikaan. Kukaan ei ole väittänyt, etteikö kotihoidon tukea olisi käytetty etelän suurissa kunnissa. Päinvastoin olen puolustanut keskustalaisia kansanedustajia vastaan kotihoidon tukea ja kertonut siitä, miten pääkaupunkiseudun kunnat ovat pistäneet omaa rahaansa miljoonan toisensa jälkeen voidakseen tarjota todella vaihtoehdon lasten vanhemmille, koska niin pienellä rahalla ei voinut jäädä kotiin, mikä oli alkuperäinen kotihoidon tuki.

Nyt minä kysyn kiertelemättä ja kaartelematta, kun ministeri on näin hyvin asiasta tietoinen: Kuinka monta prosenttia ja kuinka monta maanviljelijäperheiden lasta on saanut oikeuden päästä päivähoitoon? Kuinka monta heitä tosiasiallisesti on päivähoitossa? Kyllä te varmasti tiedätte sen. (Min. Pekkarinen: Mikä merkitys tuolla on?)

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan aluksi haluaisin todeta, että yksikään kotihoidon tukea tai päivähoitoa koskeva laki ei olisi koskaan tullut voimaan ilman sosialidemokraatteja. (Ed. Kemppainen: Eikä ilman keskustaa! — Ed. Sasi: Eikä ilman kokoomusta!) Sosialidemokraatit ovat aina olleet hallituksessa silloin, kun ne on säädetty, ja ne ovat aina tulleet voimaan sosialidemokraattisten ministerien esittelemänä. Sen sijaan näitä lykkäysesityksiä ovat kyllä tehneet muut ministerit.

Mutta kun ministeri HUUHTANEN kertoi nähneensä vain sellaisia tutkimuksia, jotka kertovat kotihoidon tuen edullisuudesta lasten kehitykselle, haluan tässä kertoa tutkimuksesta, johon viittasin jo lain toisessa käsittelyssä. Ruotsalaisessa tutkimuksessa, joka on alallaan kaikkein laajin,

jossa on tutkittu ruotsalaislapsia imeväisikäisestä aina 16 ikävuoteen saakka, lopputulos on, että päiväkotihoidossa olleet lapset ovat menestyneet parhaiten koulussa ja nimenomaan niin, että lapset, jotka ovat menneet päiväkoteihin alle yksivuotiaina, ovat menestyneet koulussa kaikkein parhaiten. Huonoin koulumenestys on ollut lapsilla, jotka ovat olleet koko kouluikä edeltäneen ajan kotihoidossa. Tämä on tutkimus, jossa on testattu lapsia ja heidän koulumenestystään 8-vuotiaana, 13-vuotiaana ja 16-vuotiaana. Tämän artikkelin mukaan se on kattavin, mitä tässä lajissa on tehty. Tämä on myöskin hyvin puhutteleva ja paljon kertova tutkimus. Näitä tutkimuksia voidaan tehdä toisaalta hoidon turvallisuudesta, hoidon tarpeen tyydyttämisestä, mutta myöskin koulumenestyksestä ja sosiaalisesta kompetenssista, niin kuin tämä tutkimus, ja se osoittaa kokonaan jotain muuta kuin ministeri HUUHTANEN kertoma.

Ed. V i l j a m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri HUUHTANEN tyylikkäästi siteerasi tutkimuksia todeten muun muassa, ettei kolme vuotta ole mikään erityisikä, rajapyykki, lapsen kehityksessä ja samanlaiset hoitomuodot käyvät alle ja yli kolmivuotiaalle. Kyllä kuitenkin hyvin hyvin ratkaiseva näkökulma tulee huomioida juuri siinä kolmen vuoden iässä. Lapsi on yhä enemmän ryhmien tarpeessa, tarvitsee vertaistensa seuraa ja on sopeutuvampi ja halukkaampi isompiin ryhmiin. Siksi on erittäin perusteltua, että kolmesta vuodesta eteenpäin lapselle tarjotaan näitä vaihtoehtoja hyvän kotihoidon lisäksi. Tarjottakoon tätä missä muodossa tahansa, päivähoito on yksi erittäin hyvä keino, jossa lapset pääsevät ryhmätoimintaan mukaan. Hyvin moni perhe, jonka kanssa olen työksäni ollut tekemisissä, ajattelee, että mielellään hoitaa, jos on mahdollista, lasta kolmeen vuoteen saakka itse, mutta sen jälkeen käyttäisi kodin ulkopuolisia hoitomuotoja.

Tutkimukset, joita kotihoidon tuesta ministeri siteerasi, tietenkin kohdistuvat ainoastaan siihen joukkoon, jolle kotihoidon tuki on nyt tarjolla, eli alle kolmivuotiaiden ryhmään. Mutta heti kun tilannetta alettaisiin tutkia nelivuotiaittenkin joukossa, joiden vanhemmilla ei ole enää hoitovapaamahdollisuutta, tulokset olisivat todella tästä ikärajasta johtuen hyvin hyvin erilaisia. Ei pidä kovin paljon yleistää tarkoitushakuisesti kuitenkaan.

Socialidemokraattien näkökulmasta kotihoidon tuki on merkittävä asia ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Vehkajoki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola sanoi, että sosialidemokraatit ovat aina kotihoidon tukea vastaan. Hän on tiedottaja, ja hän kerta kaikkiaan valehtelee. Haluan muistuttaa, että miniseri Taipale vuonna 84 esitteli ensimmäisen kerran mallin, jossa tällainen yhdistelmä, jossa rinnastettuina ovat sekä päivähoito että kotihoidon tuki, tuli suomalaisen elämään. (Ed. Kemppainen: Taipalehan vastusti!) Sen jälkeen toisen kerran sosialidemokraattinen ministeri Hämäläinen teki esityksen, jonka kohtalosta tänään täällä päätetään ja jossa myöskin kotihoidon tuki ja päivähoito ovat rinnan. Nämä kaksi sosialidemokraattisten ministerien tekemää ehdotusta on tehty kahden eri koalition aikana. Ensin on tehty kempalaisten ja sitten kokoomuslaisten kanssa tämä sopimus, eli siinä on aika laaja yhteiskunnallinen näkemys takana.

Tällä kertaa me sosialidemokraatit emme ole halunneet nostaa periaatekysymystä tästä asiasta. Sen ovat täällä tehneet aivan muut. (Ed. Kemppainen: Totta kai, kun sitä ollaan purkamassa!) Puheiden pituudestakin huomataan, keitä se periaatteellisessa mielessä eniten on kiinnostanut: keskustalaista väkeä. Me olemme olleet tässä kysymyksessä tiukasti vain budjettisyistä liikkeellä. Me olemme vihdoinkin uskoneet hallitusrintaman puheita siitä, että raha on tiukassa.

Sitten tietysti voidaan sanoa, jos tästä periaatteellisesta puolesta lähdetään jatkamaan keskustelua, että on tullut uusia elementtejä EU:nkin takia, esimerkiksi esikoulukysymys, jonka takia on asioihin palattava. Haluan alleviivata sitä, että vuotta 95 koskien meillä olisi akuutti tarve saada lisätyksi päivähoitoa, kun nyt odotetaan, että työllisyys paranee. Tilanne on se kunnissa, että kun te olette leikanneet valtionosuudet ja vielä tämä laki tässä tulee päälle lykättyksi, niin kunnilla ei ole mahdollisuutta vastata siihen päivähoitoon kasvaneeseen tarpeeseen, mitä työllisyyden paraneminen tuo tullessaan.

Toinen varapuhemies: Huomaatan ed. Vehkajalle, että pitää käyttää kunioittavaa puhetapaa.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen yllättynyt siitä, että ed. Ukkola sotkee lasten kotihoidontukiasiaa samaan tyyliin kuin ministeri Huuhtanen. Selvyuden vuoksi sanon, että minä ainakin aion tänään äänestää las-

ten kotihoidon tuen puolesta, mutta epäilen vahvasti, että ne keplalaiset, jotka tänään ovat puhuneet sen puolesta, aikovat äänestää sitä vastaan.

Mielestäni on epärehellistä samaistaa alle ja yli kolmivuotiaiden kotihoidon tuki. Kaikki tietävät, että oikeus hoitovapaaseen päättyy, kun lapsi täyttää kolme vuotta. Jos todella ajettaisiin sitä, että yli kolmivuotiaiden kotihoidon tuki olisi realistinen vaihtoehto suurelle joukolle muita kuin maanviljelijöitä, pitäisi vaatia myös hoitovapaoikeuden ulottamista kaikkiin niihin ikäryhmiin, joihin kotihoidon tuki laajennetaan. Tällaista esitystä hallitusrintaman puolelta ei ole kuitenkaan tehty, joten tämäkin vahvistaa sitä, että tässä puhutaan epärehelliseltä pohjalta.

Kun tässä nyt on viitattu useisiin tutkimuksiin, niin viittaampa minäkin yhteen. Vuonna 1981 olin Suomen lastenpsykiatriyhdistyksen kokouksessa kutsuttuna alustajana kertomassa työssä käyvän pienten lasten äidin näkökulmasta ja siellä kerrottiin tutkimuksista, joiden mukaan jo vauvat kaipaavat ikätoverien seuraa.

Ed. Muttilainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minustakin on kyllä kovin kummallista, kuinka täällä salissa on voinut syntyä sellainen käsitys, että sosialidemokraatit vastustavat kotihoidon tukea ennen kaikkea alle kolmivuotiaille lapsille. (Ed. Kemppainen: Teidän puheistanne saa sellaisen käsityksen!) — Minä toivon, että ed. Kemppainen kuuntelee ja muistaa, että edellisen asian yhteydessä me käsitelimme kotihoidon tukea alle kolmivuotiaille ja keskusta oli valmis leikkaamaan perusosaa. Me sosialidemokraatit, vihreät, vasemmistolitto ja muu oppositio sen sijaan äänestimme sitä vastaan, eli mehän kannatimme kotihoidon tukea alle kolmivuotiaille lapsille.

Sen sijaan kolmen vuoden jälkeen päättyy oikeus vanhempainlomaan ja se on ratkaiseva asia, joka vaikuttaa siihen, että useat perheet haluavat sen jälkeen lapselle päivähoitopaikan. (Ed. Kemppainen: Ei ole pakko!) — Se johtuu nimenomaan vanhempainloma-oikeuden päättymisestä, eli silloin täytyisi edetä, ed. Kemppainen, rinta rinnan tässä lainsäädännössä. — Toki myös me sosialidemokraatit tiedämme, että kotihoidon tukea on käytetty etelän suurissa kaupungeissa, mutta etelän suuret kaupungit (Ed. Kemppainen: Ja pohjoiset!) ovat antaneet ainakin alussa oman kotihoidontukilisänsä, joka on lisännyt halukkuutta sen käyttöön.

Lopuksi totean, että kun ministerit täällä salissa käyttävät puheenvuoroja, ennen kaikkea mi-

nisteri Pekkarinen, on usein tässä asiassa paennut Kuntaliiton selän taakse ja kertonut, että Suomen Kuntaliitto vastustaa ylipäänsä päivähoito-oikeuden ja kotihoidon tuen laajentamista jatkossakaan yli kolmevuotiaille. Se on Suomen Kuntaliiton mielipide, mutta Suomen eduskunta säättää lakeja ja säättää niistä mieleisensä.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehkaojalle olisin sanonut, että minä totisesti toimittajana tiedän, mitä tapahtui 80-luvulla. Silloin Kuuskoski ja Taipale riitelivät niin, että asiasta ei tullut yhtään mitään, ja riidan syy oli se, että SDP halusi pelkäästään päivähoitopaikan ja keskusta halusi, että siihen tulee mukaan kotihoidon tuki. Sen jälkeen miehet, puoluesihteerit, ottivat asian itselleen, ja sen jälkeen se annettiin eduskunnalle, eli se tästä Taipaleen osuudesta.

Mutta se, mihin itse asiassa olisin halunnut vastata, on ed. Hämäläisen kanta samoin kuin ed. Hassikin: Ed. Hämäläinen esitteli tutkimustuloksia siitä, miten edullista ja hyvää on hoito päiväkodissa. Ed. Hassi taas esitti tutkimustuloksen, jonka mukaan on hyvä, että pienillä vauvoilla on seuraa. Mitäs varten naiset sitten teidän mielestänne ovat ja synnyttävät? Ilmeisesti sitä varten, että otetaan lapset valtion pakkohoitolaitoksiin ja pistetään sinne, jotta saavat seuraa ja jotta niistä tulee erinomaisia yksilöitä, jotka menestyvät koulussa. Tutkimukset voidaan esittää, miten halutaan, ja tulokset voidaan esittää, miten halutaan. Jokainen äiti tietää, joka on synnyttänyt ja hoitanut pientä lasta, mikä on lapsen paras hoitopaikka ja minkä ikäisenä.

Asiahan lähti nimenomaan Kuuskosken ja Taipaleen riidasta menemään aivan pieleen. Olisi pitänyt siinä vaiheessa antaa absoluuttinen päiväkotipaikka yli kolmi-nelivuotiaille ja absoluuttinen kotihoidon tuki tätä nuoremmille. Tämä olisi ollut järjestelmä, joka olisi kaikkein paras ja selkein eikä täällä tarvitsisi tällä hetkellä riidellä.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Jotta ei jää eduskunnan pöytäkirjoihin väärä käsitys, ed. Muttillaisen puheenvuoro oli ilmeisen tahaton, kun hän oli ymmärtänyt asian tavalla, jonka äsken kertoi. Minä totesin täällä ohimennen, että tästä asiasta on tavattoman monta käsitystä ja Kuntaliitolla on yksi käsitys tähän kysymykseen, ja kerroin hyvin selkeästi sen, että minä olen täysin eri mieltä kuin Kuntaliitto tästä kysymyksestä. Toistan tässä, että olen täysin eri mieltä kuin Kuntaliit-

to, eli ei ole todellakaan menty Kuntaliiton selän taakse.

Ed. M u t t i l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen erittäin iloinen, kun ministeri Pekkarinen kertoi, että hän on täysin eri mieltä kuin Kuntaliitto, ja olisin toivonut, että se olisi näkynyt jo hallituksen budjettiesityksessä. Ministeri Pekkarisella on vielä mahdollisuus äänestyksessä näyttää, että hän on todellakin aivan eri mieltä ja haluaa, että muutos tulee voimaan jo 1.8.

Tässä yhteydessä muistutan myös ministeri Pekkarista ja miksei toisiakin siitä, että kysessä on Suomen Kuntaliiton enemmistön mielipide.

Ed. H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Minun täytyy lohduttaa ed. Ukkolaa aluksi sanomalla, että kyllä tämä riita on huomattavasti pidempi kuin ministerien Taipaleen ja Kuuskosken ajalta. He saivat itse asiassa aikaan sovinnon, ja se ratkaisi sen kehityksen liikkeellelähdön, josta me nyt voimme olla tyytyväisiä. Sen sijaan esimerkiksi voi tutustua Lastentarhanopettajaliiton historiikkiin ja katsoa, miten Uno Cygnaeus, Suomen kansakoulun isä, aikoinaan totesi kirjoittaessaan päättäjille, että pienten lasten koulu olisi ihan yhtä tärkeä kuin kansakoulu, mutta ehkä meidän pitää odottaa vielä jonkin aikaa, niin että ajat paranevat ja voimme saada aikaan tällaisen koulun. Nyt on odotettu jo yli sata vuotta, ja edelleen tämä tuntuu olevan eräille päättäjistä vaikea asia.

Sitten siirryn varsinaisesti siihen, minkä vuoksi pyysin puheenvuoron.

Ensimmäinen asia on se, voiko kuntiin luottaa tässä asiassa. Minun mielestäni kuntiin luottaminen päivähoidon järjestämisessä siten, kuin täällä on eräissä puheenvuoroissa sanottu ja myöskin ministeri Huuhtanen tuonut esille, on hieman kyseenalaista, koska tietysti suuri osa kunnista on hoitanut aina velvoitteensa, niin hyvinä kuin huonoina aikoina. Osalla kunnista on ollut vaikeuksia jo hyvänä aikana. Nyt kun on ollut taloudellinen lama ja lisäksi valtionosuuksien leikkauksia, niin vaikka tahtoakin olisi ollut, ei ole hoidettu. Mutta sitten on ollut sellaisia kuntia, jotka ovat vitkutelleet ensimmäisen uudistusesityksen aikana ja vitkuttelevat jälleen. Tämän vuoksi minusta on aivan välttämätöntä, että eduskunta lailla velvoittaa kunnat hoitamaan asian loppuun.

Muistan hyvin itse, minkälainen työ oli Holkerin hallituksen aikana saada eduskunnan hy-

väksymä laki voimaan. Silloin, ed. Kemppainen, keskusta oli oppositiossa, ja silloin nostettiin varsin paljon ihmisten mieliä sitä vastaan, saadaan-ko tätä lakia, joka koski alle kolmivuotiaita, panna täytäntöön. Suurin syy, miksi väitettiin, että lakia ei saa panna täytäntöön, oli se, että katsottiin, että nimenomaan yli kolmivuotiaat lapset hyötyvät eniten järjestetystä päivähoidosta ja sen vuoksi heille tulisi antaa etusija.

Silloin selvitimme juurta jaksain, että poliittinen kompromissi, joka toki oli tehty edellisen hallituksen aikana, edellytti, että pienten lasten osalta, joiden hoito oli huonoimmin järjestetty, lähdetään liikkeelle, ei sen vuoksi, että pienimmät lapset olisivat eniten tarvinneet päivähoitoa kasvattavassa mielessä, vaan sen vuoksi, että se oli huonoimmin tilastojen mukaan järjestetty.

Silloin vakuutettiin kaikille täytäntöönpanotahoille, että tulee aika, jolloin yli kolmivuotiaiden osalta sama asia on lakisääteisesti hoidettu. Nyt toivottavasti on se aika. Tämän vuoksi minun mielestäni on aiheellista katsoa myöskin jatkoa lakisääteisesti eteenpäin: Onko kotihoidon tuki siis välttämättä vaihtoehto kaiken ikäisille alle kouluikäisille lapsille ja jos, niin mistä syystä.

Olen niiden puhujien kanssa samaa mieltä, jotka sanovat, että ikäraja kolme vuotta ei varmasti ole kaikkien lasten kohdalla mikään ehdoton. Kun tilaisuus siihen tulee, mielestäni on hyvinkin aiheellista ottaa vielä nelivuotiaat mukaan tähän ja katsoa, että päästään pehmeästi etenemään myöskin näiden hoitovaihtoehtojen välillä.

Toinen asia kuitenkin on, että jos me emme samanaikaisesti tähän tahdistaa työelämää, monenlaisia toimenpiteitä, joilla voidaan myöskin käytännössä varmistaa, että vanhemmat voivat valita näistä vaihtoehdoista turvallisesti, niin siinä tapauksessa tämä on vain huitaisu ilmaan. Sen vuoksi minun mielestäni on erittäin keskeistä se, mistä me koetimme edellisessä asiakohdassa pitää huolta: Alle kolmivuotiaiden lasten kotihoidon tuki pysyy toimivana vaihtoehtona lasten vanhemmille, ja huolehditaan siitä, että isompien lasten osalta luvattu lakisääteinen päivähoito astuu aikataulun mukaisesti voimaan. Kuten sanottu, jos hallitus olisi ryhtynyt ajoissa toimenpiteisiin, mielestäni nelivuotiaat olisi voitu sopeuttaa sopivassa aikataulussa tähän mukaan.

Lapsen näkökulmasta katsottuna ei kysymys ole vain vaihtoehdosta, joka on yhteiskunnalle halvin tai vanhemmille mukavin. Lapsen näkökulmasta katsottuna oikeus turvalliseen, laadukkaaseen päivähoitoon on oikeutta varhaiskasva-

tukseen, opetukseen ja oppimiseen. Se on oikeutta myöskin toisten lasten seuraan, ja kaiken tämän puolesta mielestäni voimme toimia.

Koulutuspoliittista näkökulmaa on tuotu täällä jo useissa puheenvuoroissa esille, joten vain hyvin lyhyesti tuon omana kantanani sen, että esiopetus olisi taattava kaikille 3—6-vuotiaille lapsille, ikäryhmien mukaan toki sopeutettuna.

Voin tässäkin yhteydessä kertoa sekä tutkimustietoihin perustuvaa että omaa kokemusta siitä, että kolmivuotiaista lähtien useimmissa länsieurooppalaisissa, samoin yhdysvaltalaisissa, kanadalaisissa ja australialaisissa, yhteiskuntajärjestelmissä on taattu lapsille jonkinlainen yhteisoppimisen mahdollisuus. Se voi vaihdella roomalaiskatolisesta nunnakoulusta valtion järjestämään malliin tai mihin tahansa siltä väliltä, mutta joka tapauksessa pidetään luonnollisena, että lapsi on kodin ulkopuolella saamassa oppia, virikkeitä ja leikkivereita.

Mitä tulee yhdeksänvuotiseen peruskouluun ja sen aloittamiseen 6—8-vuotiaana, se voidaan erinomaisella tavalla yhdistää tähän varhaiskasvatusmalliin. Me olemme vuosikautia kasvattaneet erinomaisia varhaispedagogeja: lastentarhanopettajia ja muuta lasten päivähoitoon kuuluvaa henkilökuntaa. Miksi me heittäisimme nyt hukkaan tämän mahdollisuuden? Meidän tulee edetä määrätietoisesti niin, että myöskin nuoret valitessaan tämän ammatin tietävät, että heillä on käyttöä tulevaisuudessa.

Talouspoliittisesta näkökulmasta voi myös sanoa, että päivähoito on edullinen. Se tuottaa muillekin kuin hoitoon osallistuville. Järjestelmä, jota käytämme, on edullinen. Päivähoitomaksut kattavat osan käyttökustannuksista, ja on myöskin moneen kertaan täällä tuotu esille se, että kunnilla on itse asiassa sekä tyhjiä päivähoitopaikkoja että myöskin säästöjä aikaisemmista, vuosien 92—94, päivähoitoresursseista, joita voitaisiin nyt käyttää tämän uudistuksen yhteydessä.

Me kaikki olemme olleet mukana, kun ryhmäkokesäännösten muutoksia on tehty. On arvioitu, että niissä on säästetty vuosina 93—94 noin 300 miljoonaa. Vuoden 95 säästökksi on arvioitu 130 miljoonaa. Koko päivähoitojärjestelmään kuitenkin on investoitu yli 20 vuoden taloudellinen ajattelu ja kapasiteetti. Näin ollen voi sanoa, että lapsiperheet ja myöskin päivähoitomalli sinänsä ovat säästäneet varmasti osan siitä lamasta, jonka muut kuin he ovat tehneet.

Jos ajatellaan tämänhetkistä taloudellista tilannetta, niin työvoimapolitiittisesta näkökulmasta, kuten monet sosialidemokraattiset, vasemistoliton ja vihreiden edustajat ovat tuoneet esille, olisi nyt korkea aika ryhtyä toimenpiteisiin. Todellakaan näitä hoitopaikkoja ei tempaista hetkessä. Tämän vuoksi eduskunnan selkeä vastaus tänään antaa parhaiten aikaa kunnille tehdä asiasta johtopäätökset.

Päivähoito-oikeus mahdollistaa työssäkäynnin pienten lasten vanhemmille. Nyt heillä on siihen myös mahdollisuus taloudellisen tilanteen parannuttua. Päivähoidon menoista on 85 prosenttia henkilöstömenoja, joten uskon, että myös tällä voidaan osittain parantaa työllisyyttä. Päivähoidon koulutettua henkilöstöä on runsaasti tällä hetkellä työttömänä, hyvin monet heistä nuoria, erittäin hyvin koulutettuja, motivoituneita ihmisiä, jotka vain odottavat pääsyä tekemään tätä työtä. Valtiovarainministeri itse on sanonut, että työhön hakeutumista olisi kannustettava. Tässä meillä olisi siihen keino.

Täällä ovat eräät puhujista jo viitanneet siihen, että Suomen liittyessä ihan kohta Euroopan unionin jäseneksi voi myös sanoa, että meillä on oman kantamme tukena Euroopan unionin suositukset. Suositus lastenhoidosta eli Recommendation on child care uusitaan vuonna 1995. Samoin ohjelma Equal opportunity, koulutuspolitiikka, sekä myöskin se, mistä täällä ei ole mainittu, direktiivi siirtolaislasten opetuksesta sopisivat erinomaisen hyvin varhaiskasvatusjärjestelmäämme. Pohjoismaat ovat mainostaneet liityessään EU:hun, että ne tuovat hyvinvointiyhteiskunnasta uuden mallin. Meidän tulisi nyt todella elää oppimie mukaisesti.

Viimeisenä, mutta ei suinkaan vähäisimpänä näkökulmana mielestäni on kysymys tasa-arvosta, lasten tasa-arvosta, perheiden tasa-arvosta ja naisten tasa-arvosta. Uskoisin, että äänestämällä ed. Tuomiojan ehdotuksen mukaisesti me tosiasiallisesti nopeutamme tätä kehitystä kaikkein parhaiten.

Ed. U. Anttila on eräissä puheenvuoroissaan, tämänpäiväisessä ja viimeisimmässä, epäillyt, onko tässä takana sopimus. Saattaa olla, kuten miehet sanoivat epävirallisessa keskustelussaan, että tosimiesten keramiikkakerho on asialla. Mutta sen me tiedämme vasta tulevaisuudessa.

Vastapainoksi tälle ajattelulle on myös sanottava ilman sen suurempia kiitoksia, että koko vasemmiston ja samoin suurimman osan vihreis-

tä miehet ovat esiintyneet ihan yhtä yhteisvastuullisina lasten vanhempina myös yhteiskunnallisessa mielessä ja toimineet koko ajan naisten rinnalla. Se on valitettavaa, että kokoomuksen puolelta ei ole tullut tällaisia rohkeita miehiä mukaan, vaikka minun mielestäni heitä kyllä on. Muistan vanhastaan, että ruotsalaisen kansanpuolueenkin riveissä on asiantuntijoita, jotka ovat istuneet sosiaali- ja terveysvaliokunnassa vuosia ja vuosia ja omaavat varmasti sellaisen asiantuntijakompetenssin, että he voisivat olla myös tässä samassa liikkeessä mukana.

Mielestäni kysymys sukupuolten välisestä eroista ei voi olla tässä suhteessa muussa mielessä ratkaisevaa kuin siinä, että tässä historiallisessa tilanteessa useammin näyttävät naiset ottavan tämän huolekseen kuin miehet. Mutta tämä kehitys toivottavasti leviää vasemmalta oikealle, ylhäältä alas, etelästä pohjoiseen. Ehkä seuraavassa eduskunnassa — ministeri Pekkarinen enteli asian olevan vaaleissa jo tärkeä — tämän kaltaista jakoa, mitä on nähty viime viikon aikana, ei enää tapahdu.

Puhetta ryhtyy johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Aivan kuten ed. Halonen puheensa aloitti, päivähoiton taustalla on pitempi historia kuin pelkästään kahden sosiaaliministerinäisen riita 80-luvun alussa tai sitten puoluesihteerien kompromissi. Ennen kotihoidon tuen esille ottamista, jota silloin ajettiin äidinpalkkana jne., lähinnä kiistaa käytiin siitä, onko muita vaihtoehtoja kuin kunnallinen laitospaikka. Silloin jopa osassa vasemmisto-oppositiota vastustettiin kunnallista perhepäivähoitoa ja kiertäviä ja muita malleja, joten tämä riita on ollut suurempi.

Mutta se minun täytyy omasta poliittisesta kokemuksestani sanoa, että sosialidemokraatit ovat aina kysyneet hampain vastustaneet kotihoidon tuen käyttöönottoa. Kyllähän siitä jo esimerkiksi Koiviston muistelmissa on hyvä kuvaus, kun Katri-Helenan piti oikein itkemällä itkeä, eikä se silloin mennyt vielä yhtään eteenpäin. Seuraavan vuoden budjettiin saatiin jokin määräraha. Sanoisin, että punamullan haaksirikonkin yksi osatekijä oli kotihoidon tuen väkisin läpi ajaminen, kun me keskustassa saimme sen tehtyä. Olemme siitä tyytyväisiä tietysti, että se

on ollut nyt vaihtoehtona. Tietenkään ei voi niin itsekäs olla, että nämä voisi yksistään jonkin puolueen nimiin panna, koska me yhtä lailla haluamme ottaa kunniaa itsekun kunnallisesta päivähoitosta, me näemme sen hyvänä.

Mutta ennen kaikkea taistelu niin viime päivinä kuin silloinkin oli siitä, onko kunnalliselle päiväkodille ja kunnalliselle päivähoitolle myöhemmin vaihtoehtoa. Kun se vaihtoehto väkisin saatiin, se on tosiaan toiminut, ja olemme tyytyväisiä, mutta se ei tosiaan ilmaiseksi tullut. (Ed. Halonen: Mikä se vaihtoehto on?) — Kun ed. Halonen kysyy, mikä vaihtoehto on, se on kotihoidon tuki. Tämä on se subjektiivinen oikeus, joka laissa sanotaan: joko kunnallinen päivähoito tai kotihoidon tuki. Silloin se on toiminut sekä yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaisesti kustannustietoisesti että perheiden valinnan mahdollisuuden kannalta kustannustietoisesti. Ennen kaikkea olen aivan varma, että nämä valinnat on tehty lapsen kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.

Arvoisa puhemies! Tämän syksyn poliittinen kiista on minusta pahasti yksipuolisesti poliittisesti väritynyt. (Ed. Halonen: Onko se demareiden vika?) — Ei, nyt en syytä demareita, nyt voi syyttää muitakin. — Mutta kun lykätyn lain toimeenpanoa budjettiriihessä syksyllä käsiteltiin, keskustan ministerit jäivät yksin sitä ajamaan. Oli kolme isoa kysymystä: päivähoitopaketin voimaan saattaminen, valtionosuusleikkaukset, jotka kiinteästi liittyvät mahdollisuuksiin panna laki toimeen, sekä lapsilisät.

Voin sanoa, että me ainakin keskustassa olemme tyytyväisiä, että siellä väännettiin niin-kin hyvä tulos näiden osalta. Sitä kunniaa täytyy ottaa niin paljon itselle kuin kuuluu ja tietysti niin paljon muille hallituskumppaneille kuin ne pystyvät sitä puolustamaan, mutta ei ollut puolustajia lain toimeenpanolle, kun sitä silloin käsiteltiin. Sillehän pantiin nimenomaan sellainen ehto, että sen piti pysyä silloisissa budjettiraameissa. No, se oli tietysti tärkeää, mutta jo silloin olivat talousennusteet muuttumassa ja yritimme julkisuuteen esimerkiksi tuoda sitä näkökohtaa, että väljennetään vähän raameja talousennusteita muuttamalla, jotka olivat jo tosiasioita, että olisi saatu nämä kolme asiaa paremmin hoidettua. Silloin me jouduimme ryöpytykseen, kerta kaikkiaan pahaan ryöpytykseen, nimenomaan RKP:n ja kokoomuslaisten taholta, ja heitä tietysti säästi siinä media. En tiedä, paljonko se oli näiden puolueiden aikaansaannosta, mutta meitä pidettiin melko syntisi-

nä, kun me rohkenimme näitä asioita olla eteenpäin viemässä.

Miten asiaa on nyt käsitelty eduskunnassa? Mielestäni tässä on ollut lähinnä kaksi isoa kynnystä, jotka olisi pitänyt mielestämme ylittää, ennen kuin näissä olisi päästy eteenpäin.

Ensimmäinen kynnys on tietysti budjetin raamit. Tietysti se on kova tosiasia, kaikki eivät sitä halua tunnustaa. Valtiovarainministeri on uhanut erolla jne. Mutta mielestäni on tunnustettava, että sillä on signaaliarvoa ja symboliarvoa, ja jos se raami olisi tästä kohdasta rikkoutunut ainakin yksipuolisesti, niin kuin esitettiin, varmasti se olisi rikkoutunut sitten muiltakin kohdilta eikä budjetti olisi ollut vietävissä läpi.

Mutta sanoisin keskustan kannalta, että vielä kovempi kynnyskysymys oli se, että lakiesitystä vietiin eteenpäin kokonaisuutena sillä tavalla, että kunnalliselle päivähoitolle on vaihtoehto. Mitään muuta vaihtoehtoa ei vielä ole esitetty, ei ole valmisteltu, ei ole keskusteltu kuin kotihoidon tuki -vaihtoehto. Kun tällä aikataululla — toistan: tällä aikataululla — ei ollut mahdollista muita vaihtoehtoja luoda, täytyi pitää nämä yhdessä. Sen takia esitys, jota keskustan ryhmä on ollut tukemassa koko ajan ja rakentamassa, että voimaantulo siirretään vuoden 1996 alkuun, on hyvä. Siihen mennessä meillä on mahdollisuutta tarkastella asiaa uudelleen, ja kenties sitten on löytynyt vaaleista poliittista viisautta, ehkä enemmän poliittista tahtoa. En tiedä, löytyykö lisää varallisuutta tai muuta, miten se saatetaan voimaan.

Nyt siihen kysymykseen, miten ja missä muodossa yritettiin naisverkon ja muidenkin taholta asiaa viedä eduskunnasta läpi. Nimenomaan sitä me emme keskustassa hyväksyneet, että se vietiin irrotettuna vaihtoehdosta. Lähtökohta on se, minkälaiseen tarpeeseen lakiesitystä oltiin ajamassa. Valtaosassa Suomen kuntia päivähoitotarve on tyydytetty niin, kuin päivähoitolaki edellyttää, ilman että on subjektiivinen oikeus. Mutta jos subjektiivinen oikeus säädetään ilman vaihtoehtoa, on aivan varmaa, että me tällä toimenpiteellä lisäämme kysyntää ja tarvetta. Me itse teemme tästä ratkaisusta kalliimman, kun me tarjoamme vain yhtä vaihtoehtoa.

Joku oli minun suuhuni pannut tällaisen, että olin syyttänyt, että nyt ei-sosialistinen puoli ajaa vain sosialistista hoitojärjestelmää. En ehkä noin suoraan ollut sanonut. Tästhän käytiin jo pieni keskustelu, mutta tavallaan siinä oli siteerattu, vaikka vähän epäsuorasti, asiaa oikein. On vain yksi hoitojärjestelmä,

joka kieltämättä on hyvä, ja se on hyvä tietysti sillä tavalla, että siihen on satsattu. On se varmasti ylivoimainen näistä ensinnäkin menoiltaan, mutta kyllähän rahalla saa ja hevosella pääsee, enkä varmasti missään yhteydessä arvostele meidän kunnallisen päivähoitojärjestelmämme toimivuutta enkä siellä työskenteleviä ihmisiä. Sen on todella joskus todella sanonut tuskastuneena, että eliittihoitoahan se on, koska siinä turvataan sen verran paremmat resurssit. Tietysti ne, jotka jäävät sen järjestelmän ulkopuolelle eivätkä siihen pääse, ovat kateellisia siitä, että jotkut pääsevät ja jotkut eivät.

Päivähoitoudistusta on perusteltu sillä, että se maksaa itse itsensä tai se pitäisi rahoittaa esimerkiksi elinkeinotuella. Minusta ei edes vaalikuumeessa eikä vastuuttomassa vaalienalustilanteessa, jos jotkut haluavat profiloitua, näin yksinkertaisen väitteen pitäisi antaa hämätä. Ei meillä ole vielä sellaista ikiliikkuja keksitty, että lisäämällä menoja me saisimme tuloja.

Minusta on vähän liian helppohintainen ehdotus, että tämä rahoitettaisiin esimerkiksi elinkeinotuista budjetin sisällä. Sehän on vähän kuin keskustelu siitä, kumpi on ennen, muna vai kana. Nyt pitäisi tietää, minkälaiseen tarkoitukseen nämä elinkeinotuet on käytetty, vaikkakin voi olla, että kaikki eivät mene kunnolla, tehokkaasti ja aina tarkoituksenmukaisesti. Mutta joka tapauksessa ne on tarkoitettu sellaisen yritystoiminnan synnyttämiseen, joka tuo uutta jaettavaa, jotta sitten voitaisiin päivähoito-ym. tarpeita täyttää. Mutta jos me syömme tämän etukäteen, aivan niin kuin siemenviljat tai siemenperunat söisimme, ei sataa pääse syntymään. Lama olisi vielä syvempi, jos elinkeinotukia ei olisi tähän mennessä käytetty, jotta ennen kaikkea kotimarkkinalamasta ja pk-sektorin lamasta päästäisiin nousemaan. En minä tiedä, että siellä liikaa tukea olisi. Saattaa olla, että kaikkea ei voida kontrolloida eikä kaikki ole ihan hyvässä käytössä. Minusta on aivan väärin sanoa, että uudistus joko rahoitetaan toisten taskusta tai että se maksaa itse itsensä.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan valmistelussa hyvin useissa puheenvuoroissa keskustelematta tai väittelemättä suoraan keskenämme on sanottu, että jokin toinen järjestelmä on toista halvempi. Erityisesti useat kokoomuslaiset ovat papereista katsoneet, että kun kotihoiton tuen pudotamme uudistuksesta pois, uudistus on halvempi. Väitän suoraan, että tämä on täyttä puppua. Kyllä kai lapsikin ymmärtää, että jos meillä on vaihtoehtoina järjestelmä,

joista toinen on yhteiskunnalle kalliimpi kuin toinen — kunnallinen päivähoito on selvästi toteuttamiseltaan yhteiskunnalle kalliimpi kuin esimerkiksi alle kolmivuotiaalle kotihoitovaihtoehto — niin jos subjektiivinen oikeus laajennetaan koko ikäryhmään, siitä varmasti tulee kalliimpi järjestelmä kuin siitä, että me käytämme vaihtoehtoa.

Sen takia ainakin minua on harmittanut, että ei-sosialistinen hallitus on hylkäämässä nämä muut vaihtoehdot eikä yksin tietenkään kotihoiton tukea, vaan tietysti me tarvitsemme nyt toimivia muita vaihtoehtoja, joilla päivähoiton kustannustietoisuutta nostetaan, tarjotaan erilaisia valinnan mahdollisuuksia, niin että perheet voivat itse ideoida, miten sen toteuttavat, tai käyttää hyväkseen erilaisia tilanteita, joissa heillä on mahdollisuus saada tämä järjestelmä toimimaan halvemmalla.

Päivähoiton laajentamisessahan on kysymys siitä, että subjektiivinen oikeus päivähoitoon laajeni. Pitäisi tarkkaan miettiä, mitä se tarkoittaa. Meillä on subjektiivisia oikeuksia sosiaalipolitiikassa muutamassa paikassa muuallakin, tosin pienemmille ryhmille. Mutta kun me katsomme, miten ne toimivat, harva, joka on tukiin oikeutettu, vapaaehtoisesti niistä luopuu. Esimerkiksi sotainvalideilla on kotipalveluna oikeus kotiin kannettuun ruokaan. On esimerkkejä siitä, että veteraanihihtokilpailuihin osallistuva sotainvalidi vaatii kunnan tuomaan kotiin ruoan, kun hänellä on siihen subjektiivinen oikeus, samaan aikaan kun sotaveteraani, joka ei ole tämän oikeuden piirissä, ei pääse liikkumaan eikä tällaiseen palveluun oikeutetuksi.

Samoin meillä oli jokin viikko sitten keskustelu vammaispalvelujen kuljetustuesta. Vammaispalvelujen subjektiivisen kuljetusoikeuden piiriin kuuluva voi valita ja vaatia, että hän naapurikuntinkin ajelee tällä kuljetustuella. Sen sijaan huonopikuntainen ja sairas, joka ei kuulu tämän piiriin, ei pääse kotoa liikkumaan ollenkaan. Tällaiset aiheuttavat selvästi kateutta siitä, miten yhteiskunta toimii. Yhteiskuntakielteisyyttä tulee. Jos nyt ei väärinkäytöksiä, niin ainakin moraalisia väärinkäytöksiä näissä kysymyksissä esiintyy.

Lyhyesti toistaen: Jos subjektiivinen oikeus laajennetaan ilman vaihtoehtoa, niin meillä on pitkät jonot kunnalliseen päivähoitoon. Kotihoiton tukihan on toiminut siinäkin mielessä halvemmalla, että lähes samalla kotihoitorahalla on hoidettu useampi lapsi. Kotihoiton tuki on keskimäärin 1 700 markkaa kuukaudessa.

Sillä hoidetaan yksi lapsi, ja jos samassa perheessä on sisaruksia, pienellä korotuksella hoidetaan kaksi tai kolme lasta. Kun täällä käytävillä on hyvin usein arvosteltu pohjoisessa, Pohjanmaalla ja muualla olevia monilapsisia perheitä, niin miten rajattoman paljon kalliimmaksi tulisi, jos näistä perheistä kaikki pantaisiin 3 000:n ja 3 500 markan hintaiseen kunnalliseen päivähoitoon, kun nyt kaikki hoidetaan samalla rahalla?

Arvoisa puhemies! Minusta tässä keskustelussa on ollut tavallaan huolestuttavaa, mutta varmasti vaalikuumetta se, että kotihoitovaihtoehto on hylätty valitettavasti niin vihreiden valiokuntakäsittelyssä kuin myös täällä eduskuntapuheissa. Samoin sosialidemokraatit, kun te melkein joka puheessa sanotte, että kyllä te kannatatte kotihoidon tukea, niin samassa puheessa teillä on arvopohjainen arvostelu, että kotihoidon tuki menee väärään osoitteeseen tai siihen meillä ei ole varaa. Minusta te tällä osoitate, että te ette ole täysin rinnoin tämän vaihtoehdon takana.

Arvoisa puhemies! Se myös ihmetyttää, miten täällä ei luoteta kunnalliseen vaikuttamistapaan. Tietysti sen voi ymmärtääkin, kun kunnallinen vaikuttamistapa esimerkiksi sosialidemokraattien ja kokoomuksen toimesta Kunnallislitossa edustaa täysin päinvastaista mielenpidettä kuin te täällä. Nimenomaan päivähoitongelmat ovat suurimpia niissä kunnissa, joissa teillä on suurin sananvalta ja määräysvalta. Vai onko niin, että se pätee, niin kuin Helsingin kaupunginvaltuustossa poissaolotilastot näyttävät, että te ette olekaan innokkaita siellä esiintymään tai ajamaan asioita, mutta täällä on ollut varsin ärhäkkäitäkin puheenvuoroja ja vähän kuulostanut siltä, että puheiden ärhäkkyydellä nämä asiat olisi saatu voimaan? Ainakin kun kuuntelin Vihdin kunnanvaltuutetun puheenvuoroa, niin tuntui, että tuolla energialla varmasti siellä ongelmat olisivat kunnossa, samoin Espoossa ja Helsingissä. Kumma kyllä, pohjoisen tai miksei muun Suomen kunnissa kunnallinen päätösvalta on sen verran vastuuntuntoisempi, että se on tämän ongelman hoitanut ja tulee hoitamaan ja usein vielä sillä tavalla, että se panee siihen suuremmat panokset. Onhan veroäyrin hintojen ero nimenomaan näissä ongelmakunnissa verrattuna niihin, joissa se on hoidettu, kyllä varsin suuri.

Arvoisa puhemies! Mikä olisi sitten ideaalinen päivähoitomalli kaikille alle kouluikäisille lapsille? Olen sitä mieltä, että välttämättä se, mitä

ollaan nyt rakentamassa, ei sitä ole, vaan on selvästi näin, että kotihoitovaihtoehtoa tarvitaan nuorempiin ikäluokkiin, kun taas yhdessäolo-vaihtoehtoa ja muita päivähoitomalleja ylempiin ikäluokkiin, kun totta kai sosiaalisen kontaktin tarve on suurempi silloin. Mutta ei se onnistu sillä tavalla, että täällä otetaan yksi vaihtoehto eikä muita olla kehittämässä. Minun mielestäni, niin kuin jo aikaisemmin totesin, tällä aikataululla tätä ei pysty tekemään ja on hyvä, että nämä pysyvät täällä vielä yhdessä.

Esimerkiksi esikoulukeskustelu on nyt käyty päivähoiton ehdoin, joka nyt yritettiin saada tällä lailla voimaan. Olisi ollutkin mielenkiintoista, että sivistysvaliokunnan jäsenet ja ne, jotka ovat tästä kysymyksestä sitä kautta kiinnostuneita, olisivat tähän osallistuneet. Ainakaan sen mukaan, mitä minä olen seurannut julkista keskustelua, ei olla vielä kovinkaan yksimielisiä siitä, miten esikouluvaihtoehto pitäisi järjestää. Minulla ei ole siihen mallia, mutta tiedän, että jos päivähoitoksi tarjotaan neljän tunnin esikouluvaihtoehto kuusivuotiaille, ei se ainakaan työssä käyviä tyydytä. Mihin lapset pannaan muuksi ajaksi, koska sellaista valmiutta, että oltaisiin pitempään koulumaisissa olosuhteissa, ei ole? Tuossa on vain yksi esimerkki, jota mielestäni ei ole tässä käsitelty.

Arvoisa puhemies! Mielestämme nyt syntymässä oleva ratkaisu on sekä perheiden, lasten, kuntien että valtion taloudellisen tilanteen kannalta ihan kohtuullinen ja meille jää hengähdysaika ja miettimisaikaa siihen, mikä on tarkoituksenmukainen, ideaalinen malli. Ei tietysti ole pahitteeksi, että myös nämä keskusteluaiheet tulevat nyt myös vaaleissa punnituituksi.

Mutta se minusta tässä kaikessa populismissa pitäisi muistaa, että puhuttaisiin koko sosiaalilentän tarpeista yhtä aikaa. Kyllä vain niin on, että jos me yhdelle ryhmälle annamme isomman oikeuden esimerkiksi sosiaalipoliittisesti ja kakku on sama, sieltä heikoimmat ja pienimmät ryhmät ovat putoamassa pois, ja ne olisivat lähinnä mielenterveysongelmat, erityisryhmät, päihdehuolto lastensuojelu ja tällaiset, joihin ei ole subjektiivista oikeutta eikä lakisääteistä turvaa. (Ed. Biaudet: Lastensuojelun kannalta päivähoito on tärkeä!) — Kyllä, mutta se vaatii omat resurssit. Kyllä lastensuojelutarvetta ehkäisevät nimenomaan vaihtoehtoiset päivähoitomuodot parhaiten, että voidaan etsiä tarkoituksenmukaisimmat ratkaisut.

Arvoisa puhemies! Tämän takia tämä nyt saatu kompromissi ainakin keskustaryhmää tyydyt-

tää ja tältä pohjalta voi päivähoidon kehittämistä jatkaa.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Kemppainen yritti todistella keskustan vastuullisuutta tässä kysymyksessä. Mielestäni tämä ei kyllä pidä paikkaansa.

Myös viikonloppuna kansanedustaja Olli Rehn käytti puheenvuoron, jossa hän totesi: "Kokoomuspuolue ei kykene kantamaan vastuuta." Ja edelleen: "Vain keskustan eduskuntaryhmän kyky vastuun kantamiseen piti budjetin kasassa." Tämä ei kyllä tässä asiassa todellakaan pidä paikkaansa. (Ed. Kemppainen: Niinhän se oli!)

Nyt tehtävä päätös on selvästi kalliimpi kuin se, mihin sosiaalivaliokunnassa oli päädytty. Kustantanssiosta vuonna 96 valtion menot lisääntyvät 600 miljoonaa markkaa, ed. Kemppainen, kun ne olisivat olleet 138 miljoonaa markkaa, jos päivähoito olisi tullut voimaan 1.8., ja kokoomuksen mallin mukaan 1.12. valtiolle vain 10 miljoonaa markkaa. Tämä malli on siis kalliimpi. Se merkitsee vähemmän säästöä kuin valiokunnan tai kokoomuksen kanta.

Kun pääministeri Aholta kysyttiin, miksi hän ei halua pitää tästä säästölinjasta kiinni, hän ei yksinkertaisesti kyennyt antamaan vastausta tähän kysymykseen. Kun vetosimme siihen, että hallitus on antanut työllisyyden edistämistä 16.11. kannanoton, jossa todetaan, että tehdyistä säästöistä on pidettävä kiinni, miksi Aho ei pidä päivähoidon osalta säästöistä kiinni? Hän ei kyennyt antamaan siihen min-käänlaista vastausta. Totuus on vain se, että kepu tässä asiassa asettaa politiikan talouden edelle, ja tässä suhteessa ehdottomasti ed. Olli Rehn on väärässä.

Miten on kepun vastuu taloudesta? Me muistamme kaikki maatalouden tuen mutta, arvoisa puhemies, myös Veitsiluodon tukipaketin. Ministeri Kääriäinen totesi 8.12. istunnossa, että miljardin markan kauppahinnasta käytetään pohjoissuomalaisiin kohteisiin miljardi markkaa. Mitä vastuullista taloutta tämä on? Kun tällä viikolla valtioneuvostossa tullaan tekemään tukipäätöksiä toistasataa miljoonaa vääristäviä yritystukia, keskusta, mitä vastuullista talouspolitiikkaa tämä on? Mielestäni te ette ainakaan voi tässä asiassa vedota vastuuseen.

Tosin demareille haluaisin ven verran heittää, että uskon, että monet demarit ovat vilpittömiä tässä asiassa. Mutta näen jo varsin hyvin, että kun Raimo Sailaksen ehdotuksesta sosia-

mokraattinen valtiovarainministeri ensi keväänä tulee tekemään omia säästöehdotuksiaan, siinä monet teistä joutuvat miettimään puheitaan.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy ed. Kemppaiselle huomauttaa, että pääministeri Aho, joka on pyrkimässä myös seuraavan hallituksen pääministeriksi, lauantaina totesi, että tätä päivähoitolakia nähtävästi tullaan tarkastelemaan ennen kuin se saa lainvoiman eli lopullisen muotonsa tai tulee voimaan. Se osoittaa nähtävästi sitä, että pääministeri Aho on valmis myös seuraavassa hallituksessa tätä asiaa lykkäämään eteenpäin.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Päivähoitolaki ei lisää päivähoidon tarvetta. Jos työllisyys paranee, päivähoidon tarve lisääntyy sen vuoksi. Suomalaiset naiset ovat aina osallistuneet täysipainoisesti työelämään ja yhteiskunnan toimintoihin. Ed. Kemppainen ei ilmeisesti ole koskaan tullut ajatelleeksi, mitä suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtuisi, jos naiset jäisivät kotiin sen mallin mukaan, mitä hän äsken täällä kuvaili meille. Itse asiassa sosialidemokraattisille naisille kaikilla täällä Etelä-Suomessa olisi paras vaalivaltti, jos saisimme ed. Kemppaisen kiertämään täällä runsaasti ja paljon puhuen esittelemään tätä omaa malliaan. Hän on valitettavasti jäänyt vuosikymmenten takaisin juoksuautoihin asenteellisesti.

Kun aikanaan kotihoidon tuesta ja äidinpalkasta, niin kuin silloin sanottiin, keskustelu käynnistyi, tilanne oli maassa kokonaan toinen. Lastenseimiä ja -tarhoja oli korkeintaan valistuneiden tehtaanpatruunoiden järjestäminä ja vapaaehtoisjärjestöjen niin kuin Mannerheimin Lastensuojeluliiton ylläpitäminä. On aivan selvää, että siinä tilanteessa ilman kunnallista päivähoitoa sosialidemokraattiset naiset puhuivat nimenomaan työssäkäyvien äitien puolesta. He tiesivät silloin, että maanviljelijöiden ja maataloustuottajien perheissä lapset oli aina hoidettu kotona, mutta tehtaaseen heitä ei siinä tilanteessa voinut ottaa.

Ed. Kemppainen on juuttunut asenteellisesti tähän samaan konfliktiin vuosikymmenten takaa. Sosialidemokraattiset naiset ovat näiden vuosikymmenten aikana ensinnäkin luoneet hy-

vin toimivan päivähoitojärjestelmän ja suovat mielihyvin myös nämä vaihtoehtoiset kotihoidon tukimallit ja ovat valmiita niitä ylläpitämään niin pitkälle, kuin meidän taloutemme riittää.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kemppainen toi saman asian esille, jonka ministeri Kääriäinen muutamaa viikkoa sitten toi, eli hän julisti, että keskus- ja taenemmistöisissä kunnissa on päivähoito kunnossa (Ed. Kemppainen: Myös muissa!) ja siellä, missä sosialidemokraatit ja kokoomus ovat vallassa, päivähoito ei ole kunnossa. Ed. Kemppainen, tarkastellaanpa ensin, minkälaisia ovat ne kunnat, joissa keskustalla on enemmistö. Ne ovat yleensä pieniä maalaiskuntia, joissa ei ole teollisia työpaikkoja kovinkaan paljon. On luonnollista, että siellä lapset hoidetaan kotona ja saadaan kotihoidon tukea tai sitten kotihoidon tuen avulla viedään naapuriin hoidettaviksi, jos emännällä on työpaikka.

Sellaisissa kaupungeissa, joissa on paljon teollisia työpaikkoja, tarvitaan lapsille päivähoitopaikka (Ed. Kemppainen: Olen samaa mieltä!) ja tarvitaan kunnallinen turvallinen päivähoitopaikka, että naiset pystyvät rauhallisesti mielin lähtemään töihin tietäen, että lapsi on turvassa ja hoidossa. Jos nyt taloudellinen nousukausi lähtee käyntiin, niin kuin toivon mukaan lähtee, tarvitaan kunnallisia päivähoitopaikkoja sen vuoksi, että naiset pääsevät esteettä töihin silloin, kun siihen on mahdollisuus. Kotihoiton tuki ei yksin takaa sitä naisille.

Ed. Alho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Helsingin kaupunkihan on erityisjärjestelyillä valtionosuusjärjestelmissä tehnyt kaiken voitavansa turvataksaan hyvän kunnallisen päivähoiton helsinkiläisille lapsille ilman valtionosuutta täysin omilla rahoilla. Nyt vain on kysymys siitä, että muuttoliike, syntyvyyden heilahtelut ym. aiheuttavat päivähoitossa kymmenien päiväkotien tarpeen. On tietenkin aivan eri asia puhua 2 000:n tai 3 000 asukkaan pitäjän asioiden hoitamisesta kuin koko miljoonan asukkaan pääkaupunkiseudun. Tähän nyt toivoisi vihdoin ja viimein jonkin näköistä ymmärtämystä.

Mutta, arvoisa puhemies, olen valvonut perjantain ja lauantaan välisenä yönä, osallistunut päivähoitokeskusteluun ja kuunnellut sitä. Tässä keskustelussa ei ole tullut kolmeen neljään tuntiin yhtään mitään uutta. Mieluummin lait-

taisin neljävuotiaan Essin ja kaksivuotiaan Ernon itse nukkumaan ja lukisin heille iltasadun kuin kuuntelisin tätä aivan järjetöntä jaarittelua. Tässä nyt kyllä ed. Kemppainen kunnostautui varsin hyvin.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei lasten lukumäärä ratkaise tätä, se että heitä jossakin pienessä kunnassa on vähemmän. Laskennallista valtionosuutta tulee lasten ikäluokan mukaisesti jne. (Ed. Alho: Menkää matematiikan alkeiskursseille!) — Se on yksinkertaista matematiikkaa, että jokaista alle kouluikäistä lasta kohti laskennallista valtionosuutta tulee sen verran. Tätä on turha jatkaa.

Edustajille Hämäläinen ja Törnqvist sanoisin, että kyllä nykyaikainen maatalouskin tarvitsee päivähoitoa. Ei sinne koneen pukille lasta kovin monesti eikä koneiden sekaan voida laittaa. Kyllä siellä alkaa olla aika vaarallista. Siihen suuntaanhan on pakko ollut maataloutta kehittää ja sillä tavalla, että molempien työpanosta myös tarvitaan. Tämä on kyllä täällä keskustelussa esiintunut asia yhden elinkeinon vähättelyä.

Ed. Hämäläiselle sanoisin myös, että ei kotihoiton tuki edellytä jäämistä kotiin. Tässä keskustelussa kyllä joka kerta pitää sama toistaa, kun te sanotte, että kotihoiton tuella naiset viedään nyrkin ja hellan väliin. Se on vain yksi vaihtoehto, jolla perhe saa järjestää päivähoiton, niin kuin se parhaaksi katsoo. Silläkin voi mennä töihin, ja sillä monet menevät töihin.

Sitten ed. Hämäläinen sanoi, että minun pitäisi olla pääkaupunkiseudulla puhumassa. Mielelläni olisin. 32 000 äänestysikäistä vanhempaa on kotihoiton tuella tälläkin hetkellä. Kyllä siitä aika hyvä äänipotti riittäisi, jos te kaikki suhtaudutte kotihoitoon niin negatiivisesti.

Ed. Hämäläiselle sanon vielä lisäksi, että varmasti subjektiivisen oikeuden laajentaminen päivähoitossa lisää kysyntää. Minusta se on niin yksinkertainen asia, että se pitäisi jo lapsenkin nähdä. Varsinkin jos ei ole halvempaa vaihtoehtoa, joka voidaan osoittaa, siitä tulee sitä kautta kallis.

Ed. Sasille sanoisin, että kyllähän se keskustaa oli, joka budjetin tältä osin piti kasassa, ja kokoomus aikoi sen rikkoa. Vielä samalla tavalla sanoisin kuin ed. Hämäläiselle, että kyllä se paljon kalliimpi vaihtoehto, mitä te ajoitte, jos toinen vaihtoehto ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! Ed. Kemp-paiselle kommenttina hänen äskeisiin puheen-vuoroihinsa, kun hän pelkää sitä, että subjektiivisen päivähoito-oikeuden laajentaminen uusiin ikäluokkiin toisi turhaa päiväkotipaikkojen käyttöä. Ed. Kempainen on ilmeisesti unohtanut sen, että päiväkotipaikat maksavat lasten vanhemmille aika paljon. Päivähoitopaikat ovat tällä hetkellä niin kalliita, että minä en ainakaan usko, että lastaan panee päiväkotiin yksikään, joka ei todella ole päiväkotipaikan tarpeessa.

Mutta kaiken kaikkiaan minua ihmetyttää se, missä määrin tästä keskustelusta on tullut naiskysymys. Lapsistahan puolet on miehiä, samoin lasten vanhemmista. Tämän toivoisin myös eduskunnan potkupalloverkoston muistavan, potkupalloverkoston, joka hankki tässä hetki sitten 25 miljoonaa urheilulle tuosta vain. Siinä yhteydessä ei yhtään itketty sitä, että budjetin raamit rikkoutuivat.

Toivoisin myös Veitsiluoto-verkoston, joka joku aika sitten hankki miljardin ylimääräisiä rahoja Pohjois-Suomeen, muistavan, että sekä lapsista ja lasten vanhemmista puolet on miehiä. Toivoisin heidän muistavan myös, että yksi ihmisryhmä, jota päivähoitolain voimassa pitäminen tai lykkääminen suuresti koskee, ovat ne nuoret isät, jotka ovat työttöminä, joiden vaimo on töissä ja joiden töihinmeno saattaa jäädä kiinni siitä, mikäli he työpaikan saavat nyt, kun suhdanteet ovat paranemassa, järjestystyö perheelle päivähoitopaikka. Tämän hetken Suomessa tämä ei enää ole pelkästään naisten ongelma. Se on yhtä lailla myös miesten ongelma.

Mutta, arvoisa puhemies, koko päivähoito-väittelyn kuluessa valitettavasti oma kuvani keskustapuolueesta on tullut aiempaa kielteisemmäksi. Olen eduskunnassa kuullut paljon huhuja siitä, että keskustan poliittiseen kulttuuriin kuuluu tupailloissa eri puolilla maata puhua pötyä. Nyt todella kaikki se argumentointi, mitä keskustapuolueen taholta tässä asiassa on kuultu, ainakin minut herättää epäilemään, että nämä huhut pötypuheista tupailloissa todellakin ovat totta, niin paljon pötyä keskustan edustajien taholta keskustelun eri vaiheissa on kuultu.

Ensinnäkin keskustelun aikaisemmissa vaiheissa ministeri HUUHTANEN jatkuvasti toisti, että

kysymys on 2 miljardin potista. Tähän 2 miljardin laskelmaan hän niputti yhteen monta asiaa. Hän niputti ensinnäkin yhteen kahden vuoden kustannukset. Sitten hän niputti yhteen kuntien ja valtion menot ja lisäksi nämä kaksi eri asiaa, päivähoiton ja kotihoidon tuen. Minusta olisi todella mielenkiintoista, jos keskustapuolueen edustajat myös maataloustuen laskelmia esittäessään niputtaisivat yhteen useampien vuosien tukia. Saisimme kuulla aika huomattavista summista.

Kun alkoi suurelle yleisöllekin selvitä, että tässä on kysymyksessä kaksi asiaa: päivähoito ja kotihoidon tuki, alettiin sitten argumentoida, että näitä kahta asiaa pitää kehittää rinta rinnan. Tässä argumentoinnissa on annettu se mielikuva, ikään kuin vasemmisto, vihreät ja päivähoiton puolesta toimineet oikeiston naiset halusivat supistaa kotihoidon tuen saajien piiriä, mutta tästähän ei lainkaan ole kysymys.

Se malli, mitä esimerkiksi sosiaalivaliokunta esitti, ei olisi supistanut kotihoidon tuen saajien piiriä. Ainoa, joka on esittänyt kotihoidon tuen piiriä supistettavaksi, on hallitus. Keskusta hallitusrintamassa on tänään supistanut kotihoidon tuen piiriä, kun on hyväksytty laki, jolla evätään kotihoidon tuki niiltä perheiltä, joissa on toinen vanhemmista työttömänä. Aikaisemmin jo on evätty kotihoidon tuki työttömiltä yksinhuoltajilta ja niiltä perheiltä, joissa molemmat vanhemmat ovat työttöminä. Eli niitä kotihoidon tuen saajien piirin supistuksia, mitä tämän eduskunnan aikana on tehty, keskusta on ollut aktiivisesti tekemässä. Nyt sitten keskusta syyttää päivähoiton puolustajia kotihoidon tuen vastustamisesta. Samaten tänään on äänestetty kotihoidon tuen määrien pienentämisestä ja myös tässä äänestyksessä hallitusrintama keskusta mukaan lukien ajoi läpi kotihoidon tuen markkamäärien pienentämisen.

Seuraava hämäys on se, että on rinnastettu alle kolmivuotiaiden ja yli kolmivuotiaiden kotihoidon tuki. Kun nyt kysymyksenalaisena on, laajennetaanko kotihoidon tuen piiriä kolme vuotta täyttäneisiin, tähän on yritetty sekoittaa ne, jotka saavat tällä hetkellä kotihoidon tukea. Mutta nämähän ovat kaksi aivan eri ryhmää. Jokainen, joka miettii asiaa käytännössä, ymmärtää, että niin kauan kuin työssä kävillä ihmisillä on oikeus hoitovapaaseen — siis kunnes lapsi täyttää kolme vuotta — lasten kotihoidon tuki on myös työssä käyvien, myös palkansaaajien, etuus. Mutta kun oikeutta hoitovapaaseen lapsen täytettyä kolme vuotta ei ole, kotihoidon tuki näissä olo-

suhteissa ei enää voi olla kovin monelle palkansaajaperheelle vaihtoehto.

Ainoa ihmisryhmä, jota suurin piirtein kokonaisuutena voi enää koskea yli kolmivuotiaisiin ulotettu kotihoidon tuki, on juuri maanviljelijät. Ne, jotka sanovat, että kotihoidon tuen laajentamiskysymyksessä on taas kysymys yhdestä maanviljelijäväestölle tulevasta tulonsiirrosta, ovat aivan oikeassa sillä kohtaa, kun on kysymys laajentamisesta yli kolmivuotiaisiin. Mutta tätä argumenttia vastaan keskustan edustajat jatkuvasti väittävät vetoamalla siihen, keitä ovat alle kolmivuotiaisiin suunnatun kotihoidon tuen saajat. Tähän sekoittamiseen ovat esimerkiksi tänään tässä salissa käydyssä keskustelussa osallistuneet ministeri Huuhtanen ja lisäksi ainakin edustajat Kuittinen, Vanhanen ja Kempainen.

Minun mielestäni yli kolmivuotiaiden lasten hoitaminen kotona on pikemminkin elämäntapaalinta. Mielestäni sen tukeminen ei ole lainkaan siinä määrin polttava asia kuin on päivähoitopaikan järjestäminen työssä käyville pienten lasten vanhemmille. Jos todella halutaan miettiä, miten valtion rahat tarkoituksenmukaisesti käytetään, niin sosiaalivaliokunnan esittämä malli olisi ehdottomasti ollut tarkoituksenmukaisin.

Yhdessä hämyksessä, mitä keskustan edustajat ovat tänään esittäneet — ainakin ed. Lindqvistin puheenvuoro jäi mieleeni — on vedottu siihen, että kotihoidon tuki tarjoaa mahdollisuuden erilaisille joustavammille hoitomuodoille. Tällaisen mahdollisuuden tarjoaa aivan yhtä hyvin hoitohoidon järjestely. Sosiaalivaliokunnan mietinnössä käsittäkseni yksimielisesti on hyväksytty ponsi, jossa hoitohoidosta todetaan, että pääsy päivähoiton palvelurahakokeilun piiriin on tehtävä mahdolliseksi kaikille siitä kiinnostuneille kunnille, joilla on osoittaa kokeilun toteuttamisesta asianmukainen suunnitelma. Eli siis alle kolmivuotiaiden päivähoito-oikeuden toteuttaminen pitää sisällään myös uudet kunnallista päiväkotia ja kunnallista perhepäivähoitoa joustavammatt mallit. Tästä olen erittäin iloinen, koska esimerkiksi itse aikoinani pienten lasten opiskelijäitinä ja myöhemmin pienten lasten tutkijajäitinä, vaikka päiväkotipaikka oli perheellemme kullar arvoinen, olisin kuitenkin kaivannut vielä vähän joustavampaa järjestelyä. Todella toivon, että päivähoitohoidon järjestelmää kehitetään.

Mitä tulee säästöihin, minusta on todella raivostuttavaa ollut kuunnella puheita siitä, että ne

summat, joista tässä asiassa on kysymys, olisivat jotain aivan dramaattista budjetin auki repimistä verrattuna kaikkeen siihen, mitä tämän syksyn aikana on tapahtunut.

Voin kertoa, että yksi sellainen tuhluslaki, joka on aivan erityisesti ainakin minulle tulleiden yhteydenottojen mukaan raivostuttanut ihmisiä, oli maatalouden erityisverohuojennus, jolla annettiin maataloilille oikeus vähentää lainojaan verotettavasta tulosta ja jonka hinta valtiolle ensi vuonna on 260 miljoonaa markkaa. Jos keskusta tosimelellä ajaisi lasten kotihoidon tuen ulottamista kolme vuotta täyttäneisiin, niin kuin puheista saattaisi päätellä, esimerkiksi näiden kahden asian vaihtaminen keskenään olisi ollut aika järkevä ratkaisu, koska tämän tuhluslain, maatalojen erityisverohuojennuksen, hinta on 260 miljoonaa markkaa, kun sen sijaan kolmivuotiaiden kotihoidon tuen hinta olisi 250 miljoonaa markkaa.

Eli kaiken kaikkiaan keskustan argumentoinnista ei jää kiveä kiven päälle. Kaiken huijaksi juuri tässä vaiheessa, kun eduskunnalla on jo takanapäin äänestykset siitä, mitä tässä nipussa on, ja tähän nippuun on jäänyt hallitusrintaman, vaikka rakoilleenkin, enemmistöllä päivähoito ja kotihoidon tuki yhteen, niin juuri tänään, jolloin ei enää päätetä siitä, erotetaanko nämä kaksi asiaa vai ei, jolloin enää voidaan hyväksyä tai hylätä nämä kaksi asiaa yhdessä, kekulaiset ovat taistelevinaan lasten kotihoidon tuen puolesta.

Toistan vielä sen, minkä sanoin äsken vastauspuheenvuorossani, että minä ainakin tänään äänestän lasten kotihoidon tuen puolesta ja toivon, että myöskin kaikki ne keskustan edustajat, jotka ovat tänään krokotiilinkyneleitä itkeneet lasten kotihoidon tuen puolesta, tekevät sen.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aivan lyhyesti vain ed. Hassille: Ilmeisesti on erittäin vaikea ymmärtää, mitä puhutaan, kun ed. Hassi koko ajan väittää, että yli kolmivuotiaille maksettava lasten kotihoidon tuki sitoi äidin kotiin. Eihän näin ole. Se antaa mahdollisuuden päivähoitoon järjestämiseen, yhden lisämahdollisuuden, ja sillä kotihoidon tuen määrärahaalla voi sijoittaa lapsen vaikka toisen hoitajan hoidettavaksi tai osittain sillä palkata kotiin hoitajan. Eli siis kysymys on siitä, että on yksi vaihtoehto valinnanvapauksia lisää. Kysymys on vain siitä ilmeisesti, ed. Hassi, että te ette yksinkertaisesti

halua tätä ymmärtää. Itselleni on kyllä aika suuri yllätys, että vihreät asettuvat tässä asiassa näin mustavalkoisiksi.

Ed. R y y n ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Halusin ed. Hassille huomauttaa aivan samasta asiasta kuin ed. S-L. Anttila edellä. Tuntuu ihmeelliseltä, että tätä on pakko toistaa täällä salissa moneen kertaan, kun ed. Hassi täällä totesi, että kotihoidon tuen laajentaminen yhdellä ikäluokalla olisi tuki maanviljelijöille. Kyllä tämä tuki kohdistuu kenelle tahansa, ja monet pienituloiset perheet nimenomaan haluavat tämän vaihtoehdon valita, ja kotihoidon tuella hoidon voi järjestää hyvinkin monella tavalla.

Muutenkin tämä keskustan esittämä kompromissi, joka täällä toisessa käsittelyssä on tullut hyväksytyksi, on sellainen malli, jota ei tässä tilanteessa kyllä tarvitse hävetä, päinvastoin. Päivähoito-oikeuden toteuttamista aikaistetaan kuitenkin yhdellä vuodella hallituksen esitykseen nähden, ja tämä lykkäys olisi vain viisi kuukautta. Tässä kuitenkin säilytetään perheiden valinnanmahdollisuus, joka on äärettömän tärkeä periaatteellinen asia. Niitäkin voimia on, jotka tästikin halusivat luopua.

Minusta tarvitaan nyt tämän vuoden käyttäminen siihen, että tehdään aktiivista työtä yksilöllisten ja vaihtoehtoisten hoitomuotojen kehittämiseksi ja löytämiseksi ja hyödynnetään tämä palvelusetelikokeilu niin, että voidaan sen jälkeen käyttää syntyvät uudet mahdollisuudet hyväksi.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hassi totesi puheenvuoronsa aluksi, että hän on pettynyt keskustan edustajien puheenvuoroihin. Minun täytyy todeta, että olen pettynyt ed. Hassin puheenvuoroon, koska minun nähdäkseni hän piti kyllä erittäin täydellisen tupailtapuheen eduskunnan istuntosalissa. Hän ikään kuin antoi ymmärtää, että keskusta olisi jotenkin jälkeenpäin ottanut kotihoidon tuen puolustamisen mukaan tähän ratkaisuun. Tämä ei pidä paikkaansa, koska jo syyskuussa, kun keskusteltiin muun muassa ed. Biaudet'n aloitteesta, pohdin asiaa hyvin pitkään ja päädyin siihen, että en allekirjoita aloitetta juuri siitä syystä, että siinä oli erotettu toisistaan kotihoidon tuen ja kunnallisen päivähoitopaikkaoikeuden voimaantulo.

Myös kotihoidon tukea voidaan kehittää palvelusetelin suuntaan ja sitä kautta tarjota

vaihtoehtoja, mutta siihenkin tarvitaan rahat, ei sekään ole ilmainen. Siitä syystä ei ole järkevää tässä vaiheessa erottaa näitä kahta asiaa toisistaan.

Kotihoidon tuen piirissä on alle kolmivuotiaita toistasataatuhatta, jolloin on aivan selvää, että käyttäjien painopiste nyt on muualla kuin maaseudulla ja myös tulee olemaan. Se on aivan selvää jo näiden esimerkkien perusteella. Juuri pari päivää sitten oli lehdessä tietoja Hämeenlinnan kaupungin suunnitelmista. Kaupunki lupaa palvelusitoutumuksessaan järjestää päivähoitopaikan kaikille alle kouluikäisille kahdessa kuukaudessa. Jos paikkaa ei määräajassa löydy, kuntalainen saa kotihoidon tukea vastaavan summan, 1 200 markkaa kuukaudessa. Tämä kertoo siitä, että kyllä tämä tarjoaa ihan käyttökelpoisen vaihtoehdon päivähoito-ongelmien järjestämiseen myös Etelä-Suomessa.

Ed. G u s t a f s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Hassi käytti hyvin mielenkiintoisen, hyvän ja vastuullisenkin puheenvuoron. Luonnehtisin sitä punavihreäksi ajatteluksi. Siinä oli eräs yksityiskohta, johon oikeastaan ed. Aulakin äsken viittasi; se koski palvelusetelijaatusta. Ed. Aula totesi, että Hämeenlinnassa on todettu, että se on 1 200 markkaa. Tiedossani on tutkimuksia ja selvityksiä, joissa nimenomaan on myös varoitettu siitä, että palveluseteli, on se nyt sitten 1 200 markkaa, 1 500 markkaa tai vaikka vähän enemmänkin, voi helposti merkitä juuri niiden äitien ja isien kohdalla, jotka ovat kaikkein pienituloisimpia, tilannetta, että se ei kuitenkaan juuri heidän lapsilleen tarjoa sitä laadullista päivähoitoa, jota me nimenomaan sosialidemokraatteina edellytämme lasten saavan. Toisin sanoen se voi johtaa sen kaltaiseen eriarvoisuuteen, johon en usko keskustapuolueenkaan kuitenkaan tosissaan palvelusetelijaatuksillaan pyrkivän.

Myönnän, että tämä on asia, jota kunnallisella tasolla pitää voida kokeilla ja hakea malleja, joita sitten voidaan ikään kuin pyrkiä vakinaistamaan. Kokeilutoiminnan hyväksyn, mutta en hetkeäkään uskon, että palvelusetelijärjestelmä voi olla mikään laajempi vaihtoehto kunnalliselle päivähoitotoiminnalle.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En todellakaan ole väittänyt, että kotihoidon tuki sitoo kotiin. Toivon, että te, jotka olette väittäneet minun näin väittäneen, haette puheeni pöytäkirjatoimistosta. Ette löydä sieltä

sellaista kohtaa. Väitin vain, että päivähoitoseleli ajaa joustavien päivähoitojärjestelyjen osalta saman asian kuin kotihoidon tuki tässä mielessä. Lämpimästi tuen päivähoitoselelijärjestelmän kehittämistä. Ed. Gustafsson, tuen sitä siten, että päivähoitopaikkoja myös on tarjolla kaikille haluaville, jolloin pelkäämämme eriarvoisuusuhka väistyy.

Ed. Aula tuntenee tupailtapuheet paremmin kuin minä. Minä aion tänään äänestää lasten kotihoidon tuen puolesta. Toivon, että ed. Aula kuten myös ed. Sirkka-Liisa Anttila ja ed. Ryyänen tekevät samoin.

Ed. Nordman: Arvoisa puhemies, värderade talman! Låt mig först konstatera att svenska folkpartiet medverkade aktivt i mitten på 1980-talet till att hemvårdsstödet infördes och vi anser fortfarande att det är bra med alternativ och att vård i hemmet av små barn är ett rätt bra alternativ. Men en utvidgning av hemvårdsstödet till 3—6-åringar kan inte motiveras på samma sätt. I den här åldern har barnen behov av sällskap och en sådan miljö som grupper av barn bildar tillsammans.

Argumentteina lasten päivähoidon laajentamiselle on tässä keskustelussa käytetty ennen kaikkea tasa-arvo- ja työllisyysnäkökohtia. Nämä argumentit ovat tietenkin pitäviä. Mielestäni lasten tarpeita ja heidän yhdenvertaista oikeuttaan päivähoitoon on kuitenkin korostettava voimakkaammin kuin yleensä on korostettu. Ajattelen ennen kaikkea kuusivuotiaita, joille kaikille on tarjottava mahdollisuus sellaiseen esikouluympäristöön, jonka päiväkodit tarjoavat. Heidän tulisi tässä mielessä olla yhdenvertaisia vanhemmistaan ja kunnasta riippumatta, aivan samalla tavalla kuin koulunkin kyseessä ollen. Näin ei asia kuitenkaan ole, kuten varmasti hyvin tiedätte. Vain noin puolet kuusivuotiaista on päivähoitossa lastentarhoissa ja muissa vaihtoehtoisissa. Kunnat ja ennen kaikkea suuret kunnat eivät näytä olevan valmiita tähän, ilman että tästä tehdään subjektiivinen oikeus eli oikeus päivähoitopaikkaan.

Löftet om en snabb utredning av förskoleverksamheten anser jag som en vinning och som ett resultat av svenska riksdagsgruppens påpekanden i den här diskussionen och i förhandlingarna. Förskoleverksamhet med daghemmens hjälp är för övrigt ett billigare alternativ för staten, om man tänker efter, än en tidigare allmän skolstart,

eftersom i dagvården deltar staten och kommunerna men också föräldrarna med avgifterna på ett annat sätt än för skolan. För övrigt så anser jag att en förskolestart med hjälp av daghemmen är ett mjukt och lämpligt alternativ och att företräda t.o.m. framom en allmän tidigare skolstart för 6-åringar.

Ruotsalaisessa eduskuntaryhmässä olisimme mieluusti nähneet ratkaisun, joka olisi merkinnyt päivähoidon laajentamista joulukuusta 1995 lukien ja kotihoidon tuen osalta vasta elokuusta 1997 lukien. Tämä olisi ollut sopivan halpa ratkaisu ensi vuoden budjettia ajatellen ja olisi muutoin sopinut paremmin valtiontaloudelle kuin toisessa käsittelyssä hyväksytty vaihtoehto.

Arvoisa puhemies! Itse olen pahoillani siitä, että istuva eduskunta ei ollut valmis tähän eli hyväksymään päivähoidon laajennusta budjettivuonna 1995. Mutta en kuitenkaan äänestä hylkäämisen puolesta, koska se merkitsisi sekä päivähoidon että kotihoidon tuen nopeaa laajentamista ja sellaisia menoja, joita minusta valtiontalous ei kestä.

Värderade talman! Från svenska riksdagsgruppens sida skulle vi gärna ha sett en lösning som inneburit att dagvården utbyggs från december 1995 och hemvårdsstödet först från augusti 1997. Det skulle ha passat nästa års budget och t.o.m. passat statens ekonomi bättre än det alternativ som godkändes vid andra behandling. Jag beklagar att det här inte var möjligt, men kommer inte att rösta för ett förkastande eftersom det skulle betyda en snabb utbyggnad av både dagvården och hemvårdsstödet och innebära sådana utgifter som statens ekonomi inte tål i dagens läge.

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Monia, jotka ovat vedonneet, että tämä keskustelu pitäisi saada päättymään, voin lohduttaa sillä, että aion puhua hyvin lyhyesti. Haluan vain eduskunnan pöytäkirjaan kirjattavaksi sen, että meitä keskustalaisia on yritetty leimata kunnallisen päivähoidon vastustajiksi. Sitä me emme ole emmekä siihen osaan suostu. Haluan nimittäin muistuttaa siitä, että vuonna 1973 voimaan tullut laki lasten päivähoitosta on laki, jota nimenomaan keskusta on ollut hallituksesta käsin aikaansaamassa aivan samoin kuin kymmenen vuotta myöhemmin voimaan tullutta lasten kotihoidontukijärjestelmää. Molempia uu-

distuksia olemme ajaneet hallituksesta käsin, ja keskustan aateideologia lähtee moniarvoisuudesta ja perheiden valinnanvapauden turvaamisesta.

On erittäin valitettavaa, että eduskunnassa naisverkosto ei saanut aikaan sitä, että myös kotihoidon tukivaihtoehto olisi säilynyt tässä mukana. Juuri tällä tavalla toimien, yrittämällä laajentaa lasten päivähoitoa valinnanvapauden kustannuksella, te suljitte keskustan tästä ulos. Me haluamme jatkossakin, että perheillä on mahdollisuus näiden kolmen eri vaihtoehdon välillä valita, eikä tarvitse katsoa kuin nämä tilastot, jotka selkeästi kertovat, että lasten kotihoidontukijärjestelmä on myös erittäin suosittu. Vuonna 1994 eli tänä vuonna kunnallisessa päiväkodissa ja perhepäivähoidossa oli 146 000 alle seitsemänvuotiaasta lasta ja osapäivähoidossa 32 800 eli yhteensä 179 000 lasta. Samaan aikaan kotihoidon tuen piirissä oli 159 000 lasta. Heistä alle kolmivuotiaita oli 103 000 ja sisarkorotusten kautta 56 000.

Nämä luvut haluan vain sen takia mainita, että muistutan siitä, että kotihoidon tuki on koettu perheiden piirissä erittäin hyväksi ja käyttökelpoiseksi vaihtoehdoksi, enkä missään vaiheessa suostu ymmärtämään keskustelua, joka tässä salissa on koko tämän iltapäivän käyty siitä, kuinka paljon kalliimmaksi tulee kotihoidon tuki. Päinvastoin, jos nämä kotihoidon tuella nyt hoidetut lapset ohjattaisiin kunnalliseen päiväkotiin tai perhepäivähoitoon, tarvittaisiin 2 miljardia markkaa enemmän rahaa tämän järjestelmän toteuttamiseksi sitä kautta, eli 6,1 miljardia markkaa ovat päivähoitoon kustannukset päiväkotij- ja perhepäivähoidossa ja 3 miljardia kotihoidon tuessa. Eli haluan vain todeta sen, että kyllä olisi varmasti ihan paikallaan tässäkin salissa enemmän harrastaa tosiasioihin pohjautuvaa keskustelua kuin puhua kuvitteellisilla luvuilla ja tietoisesti väittää kotihoidontukijärjestelmää muuta päivähoitoa kalliimmaksi.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Minä olen kiinnittänyt huomiota tämän illan keskustelussa ja aikaisemmissakin siihen, että politiikassa puhutaan aina sillä tavalla kuin on itselle poliittisesti edullista. Täällä opposition taholla erityisesti ed. Astala vetosi hyvin sydäntä särkevästi lasten oikeuksiin, mikä on todella erinomaisen vahva peruste. Hän sanoi, että on hyvin tärkeätä, että päivähoito saatetaan heidän haluamassaan muodossa voimaan, ja korosti lasten oikeutta. Se on ihan oikein.

Mutta kun tässä talossa on keskusteltu yhteiskunnan velkaantumisesta, joka tapahtuu edelleenkin 60—70 miljardin markan vuosivauhtia, samat piirit ovat aina sanoneet, että me emme voi säilyttää lastemme ja tulevien sukupolvien kannettaviksi toimintamme ansiosta tällaista velkausta, mikä nyt on tulemassa. Kysymys on selvästi säästölaista tältä osin, siis ei haluta vielä ottaa sitä painetta päälle, joka tästä taloudellisesti aiheutuu äsken mainitsemastani syystä, juuri siitä syystä, että yhteiskunnan velkaantuminen on vielä liian suuri. Pitäisi silloin puheuttaa, kun tästä tärkeästä asiasta puhutaan, myöskin se, että jos me säilytämme yhteiskunnalle yhä enemmän menoja, jotka täytyy velkarahalla maksaa, silloin me säilytämme myöskin lastemme ja tulevien sukupolvien kannettaviksi yhä suuremman taakan. Pitäisi ajatella asiaa aina vähän toiselta jos toiseltakin puolelta, niin tärkeä kuin tämä asia onkin.

Ed. B i a u d e t : Arvoisa puhemies! Haluaisin muistuttaa, ed. S-L. Anttila, että me muut olemme puhuneet täällä koko illan yli kolmivuotiaista. Kannattaisi katsoa tilastoja ja lukea niitä oikein. Te puhuitte alle kolmivuotiaista, joissa tämä vaihtoehto pelaa.

Ed. Aittoniemelle haluan sanoa, että keskustua tulee luultavasti äänestämään miljardin kustannukset ensi vuodelle, ja hallituksen esitys oli, ettei olisi yhtään lisäkustannuksia, joten en oikein ymmärtänyt logiikkaa.

Ed. K e m p p a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuorossa oli kyllä se viisaus, että mitähän nämä meidän nyt päivähoitoikäiset lapsemme sanovat, kun he tulevat aikuisiksi ja maksavat sitä velkaa. Kuulin tänään pöydässä ihan oikean toteamuksen: Todennäköisesti he kysyvät, miksi te hoiditte meidät velaksi, kun nimenomaan meillä on hyvin taloudellinen ajattelu ja sellaiset vaihtoehdot, jotka eivät tule niin kalliiksi.

Tässä keskustelussa on lisäksi tuotu koko ajan esille sitä halpuutta, joka piilotettaisiin vaalien jälkeiseen aikaan asti, eli säädetään osittain voimaan tuleva laki. Minusta siihen ei pitäisi, ed. Sasi, mennä, vaikka te sitä kuinka puolustitte ja yrititte sanoa, että te olisitte muka kantamassa vastuuta budjetin raameista.

Ed. K u i t t i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Haluan korostaa sitä, että nyt meillä on mahdollisuus kokeilla päivähoitosetelin avulla muitakin

vaihtoehtoja kuin nykyisiä. Näen hyvin tärkeänä, että tämä aika käytetään erittäin hyvin, niin että vuoden kuluttua tiedämme, onko myös muita mahdollisuuksia kuin nykyinen valikoima hoitaa lapsia hyvin.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Ed. Kemppaisen ei kovin paljon kannattaisi puhua valtioneuloudellisista syistä, koska keskustan vaihtoehto on lähes 600 miljoonaa markkaa kalliimpi kuin kokoomuksen. Vuonna 96 kotihoidon tuki on 600 miljoonaa markkaa. On täysin selvää, että kepu on valmis polttamaan 600 miljoonaa markkaa enemmän. Teillä ei ole taloudellista vastuuntuntoa tässä asiassa.

Ed. S-L. Anttila : Arvoisa rouva puhemies! Aivan lyhyesti ed. Sasille. Toivon, että ed. Sasi perehtyy niihin tilastoihin, joita äsken juuri kerroin. 6 miljardia markkaa menee vuodessa kunnalliseen päiväkotij- ja perhepäivähoitoon ja 3 miljardia markkaa lasten kotihoidon tukeen. Yli 1 000 markan ero lasta kohti on näissä. Eivätkö nämä numerot ole ymmärrettäviä? Näiden numeroiden valossa väitteenne on täysin väärä. (Hälinää)

Ed. O. Ojala : Arvoisa puhemies! Ajattelin, että vaikenen jo tässä vaiheessa iltaa, mutta kuunneltuani hallituspuolueiden keskinäistä kissanhännänvetoa ja riitelyä havaitsee, että teidän käsiinne lasten päivähoitoa ei voi jättää. Tämä hallitus ei näköjään kykene sitä hoitamaan.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Ed. S-L. Anttilan logiikan mukaan ilmeisesti kaikki hoidettaisiin kotona kotihoidon tuen perusteella. Kyllä tosiasia on se, että kaikki laskelmat osoittavat, että teidän mallinne on 600 miljoonaa markkaa kalliimpi. 600 miljoonaa markkaa enemmän maksaa kotihoidon tuki.

Ed. L a i n e : Arvoisa puhemies! Olen ihan varma, että kaikki se, mikä lasten päivähoitosta on tänään sanottavissa, on tullut jo sanottuksi. Haluan vain todeta, että 3,5 tuntia sitten radiouutisissa kerrottiin, että eduskunta on äänin 90—76 lykännyt päivähoitolain toteuttamisen. (Naurua) Toivon, että edessä olevassa äänestyksessä tämä radiotieto osoittautuu vääräksi ja eduskunta kääntää nämä numerot toisin päin hyväksymällä ed. Tuomiojan tekemän ehdotuksen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies : Keskustelussa on ed. Tuomioja ed. O. Ojalan kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetyt ensimmäinen ja toinen lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty kolmas lakiehdotus hyväksytään.

Ensimmäinen varapuhemies : Nyt on päätettävä ensimmäisen ja toisen lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy ensimmäisen ja toisen lakiehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies : Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho E., Aittoniemi, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Anttila S-L., Antvuori, Aula, Biaudet, Björkenheim, Dromberg, Enestam, Heikkinen, Huuhtanen, Häkämies, Ihämäki, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi, Jouppila, Järvi-lahti, Jääskeläinen, Jääteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kallis, Kanerva, Kankaanniemi, Karhunen, Kempainen, Kivelä, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korkeaoja, Korteniemi, Korva, Koski, Kuittinen, Kääriäinen, Lahtinen, Laivoranta, Lamminen, Laukkanen M., Laurila, Lax, Lehtinen, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Louvo, Malm, Markkula, Mattila, Morri, Mäkelä, Mäki-Hakola, Mäkipää, Mölsä, Niinistö, Nordman, Norrback, Näsi, Ollila, Pekkarinen, Peltari, Perho-Santala, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Piha, Puhakka, Pura, Rauramo, Rehn E., Rehn O., Renko, Renlund, Rossi, Rusanen, Ryyänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Saario, Saastamoinen, Sasi, Savela, Suhola, Suhonen, Taina, Tiuri, Toivonen, Turunen, Ukkola, Vanhanen, Varpasuo, Vihriälä, Viinanen, Viljanen, Virrankoski, Vistbacka, Vuorensola, Väistö, Väyrynen, Westerlund, Zyskiewicz ja Ääri.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Alho, Anttila U., Apukka, Astala, Backman, Bell von, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Hassi, Hautala, Helle, Hiltunen, Hurskainen, Hämäläinen, Iivari, Jaakonsaari, Kalliomäki, Kasurinen, Kekkonen, Korhonen, Koskinen, Laakkonen, Laakso, Laaksonen, Lahikainen, Lahti-Nuutila, Laine, Laitinen, Leppänen P., Lindroos, Louekoski, Luhtanen, Luukkainen, Metsämäki, Moilanen, Muttillainen, Nikula, Nyby, Ojala A., Ojala O., Paasio, Paloheimo, Polvi, Polvinen, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta, Rask, Rimmi, Rinne, Roos J., Roos T., Rätty, Rönnholm, Seppänen, Skinnari, Tennilä, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Urpilainen, Vehkaoja, Viljamaa, Vuoristo, Vähäkangas ja Wahlström.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Andersson, Donner, Jurva, Kauppinen, Kautto, Kuuskoski, Laukkanen V., Lipponen, Luttinen, Myller, Paakkinen, Pesälä, Riihijärvi, Salolainen, Savolainen, Seivästö, Stenius-Kaukonen, Takala ja Vähänäkki.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 109 jaa- ja 71 ei-ääntä; poissa 19. (Ään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt ensimmäisen ja toisen lakiehdotuksen.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus laiksi Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvistä oikeudenhoitoa koskevista säännöksistä

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 327
Lakivaliokunnan mietintö n:o 19

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotukset laeiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain sekä yrityksen saneerauksesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 250
Lakivaliokunnan mietintö n:o 20

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Velkajärjestelylaki, kun se aikoinaan säädettiin, oli varsin merkittävä uudistus. Eduskunnassa varmasti monikin tunsu suurta epävarmuutta siitä, mitä lain monet eri yksityiskohdat tulevat tuomaan tullessaan elävän elämän myötä. Siksi velkajärjestelylakia säädettäessä päätettiinkin samalla, että lain toteutumista käytännössä on seurattava ja lakia on kehitettävä saatujen kokemusten pohjalta. Tämä lakiesitys on nyt tulosta tästä seurannasta ja lain edelleenkehittämisestä, mutta valitettavasti ehdotus sisältää lähinnä melko teknisluontoisia korjauksia velkajärjestelylakiin. Suuremmat periaatteellisemmat ongelmat ovat edelleenkin koskematta ja on aivan epäselvää, milloin näiden suurempien lain puutteiden parantamiseen ryhdytään.

Aion itse esittää äänestykseen perustelulausumaksi valiokunnan mietintöön liittämämme vastalauseen toista perustelulausumaa ja perustelen sitä nyt tässä hieman.

Ehdotukseni koskee tapauksia, joissa velkaongelman ainakin yksi osa on asuntolaina. Tällä hetkellä on käytössä lähinnä kaksi vaihtoehtoa:

Ensimmäisessä vaihtoehdossa asianomainen ei saa pitää asuntoaan, vaan se myydään varsin

useassa tapauksessa pakkohuutokaupalla. Varsin usein pakkohuutokaupassa hinta jää alhaiseksi ja tällöin jäävät kärsimään sekä alkuperäinen velallinen että mahdollisesti hänen takaajansa, mahdollisesti lainanantaja, mahdollisesti valtio pankkituen kautta. Ainoa, joka hyötyy, on se, joka on pystynyt pakkohuutokaupassa nappamaan omistukseensa edullisen asunnon. Valitettavan paljon kentältä tulee sellaisia viestejä — uskon, että niitä tulee kaikille kansanedustajille, ainakin olen useampien kansanedustajien kuulut näistä viesteistä kertovan — että monesti tällaisessa tapauksessa, kun asunto pannaan pakkohuutokauppaan lainojen takia, asunnon hallulla ostaja on jokin taho, jolla on kytkentä pankkiin. Hän on pankinjohtajan kaveri tai jokinkin tällaista. Tällaiset tapaukset eivät tietenkään ole mukavia.

Toinen ääripää on se, että velallisen annetaan pitää asuntonsa, vaikka hän ei kykene sen hintaa maksamaan kokonaan, jolloin osan hinnasta pulittavat mahdollisesti takaajat ja mahdollisesti jälleen pankkituen kautta valtio, kuka kulloinkin pulittaa. Mutta joka tapauksessa näissä tapauksissa jää sellainen mahdollisuus, että velallinen, joka säilyttää omistusoikeuden asuntoonsa maksamatta kuitenkaan siitä koko hintaa, saa myöhemmin tehdä sillä mitä tahansa, saa myöhemmin hankkia sillä voittoa, mikäli sellainen tilanne tulee, että hinnat niin muuttuvat.

Mielestäni kumpikaan näistä ääripään mahdollisuuksista ei ole oikein. Sen takia esitin valiokunnassa, että eduskunta kiirehtisi myös yhden uuden tyyppisen järjestelyn pohtimista Suomessa. Nimittäin eräissä maissa on sellainen käytäntö, että jos ihminen joutuu vaikeuksiin asuntovelan kanssa, hän voi lunastaa osan asuntonaan ja säilyttää kuitenkin asumisoikeuden. Tämä vaihtoehto merkitsee sitä, että ei ajeta ihmisiä ulos kodeistaan silloinkaan, kun he joutuvat vaikeuksiin velkojensa kanssa. Kuitenkin velan myöntäjä tulee asunnon toiseksi osaomistajaksi. Tämän osaomistuksen voi tietenkin myös myydä. Tämä, joka asuu asunnossa, maksaa vuokraa siitä osuudesta, jota hän ei itse omista. Jos hän muuttaa asuntonsa pois, vaihtaa paikkakuntaa uuden työpaikan takia, kuolee tai muuta tällaista, niin asunto myydään ja osaomistajat jakavat asunnon hinnan siinä suhteessa kuin he sen omistavat.

Mielestäni tällainen järjestely olisi kohtalaisen inhimillinen ja ratkaisisi myös tällä hetkellä molemmin päin esiintyvät kohtuuttomuudet, toisaalta sen kohtuuttomuuden, että ihmiset joutu-

vat pois asunnoistaan ja silti joku maksaa, kun mahdollisesti lainaa ei saada kokonaan suoritettua, takaaja tai muu, ja myös sen kohtuuttomuuden, että ihminen, jonka on säälistä annettu pitää asuntonsa, voi myöhemmin sillä tehdä voittoa, vaikka ei ole sen koko hintaa maksanut. Sen takia esitin valiokunnassa kohtalaisen pyöreästi muotoiltua pontta tai lausumaa, että tulisi tutkia järjestely, jossa asuntovelallinen voisi säilyttää asumisoikeuden maksamalla asunnon arvosta osan.

Jotta tämä asia nyt saisi jonkin mahdollisuuden velkajärjestelylain edelleen kehittämistä pohtivan koneiston keskuudessa tulla harkintaan, arvoisa puhemies, ehdotan, että eduskunta hyväksyisi tämän lain yhteydessä valiokunnan mietintöön liitetyn vastalauseen 2) ehdotuksen mukaisen perustelulausuman.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! On hyvä, että tuodaan esille erilaisia näkemyksiä ja mahdollisuuksia. Olin samassa valiokunnassa, missä ed. Hassi tämän esitti, ja tietysti siitä keskusteltiin siellä, mutta tämä on aika utopistinen käytännössä toteuttaa. Ensiksikin se merkitsisi sitä, että asuntohan useimmiten jää pankin omistukseen alustavasti silloin, kun tällainen velkasuhde laukeaa, ja näin ollen pankista tulisi tietynlainen pakkovuokranantaja asuntoon, josta velalliselle jäisi tämä 10 prosentin osuus. Sillä on kovin pitkälle tuskin mahdollisuuksia toteutua. Jos taas 90 prosenttia esimerkiksi on yksityisen omistuksessa ja sen 10 prosenttia omistaa pankki, niin tällaisen huoneiston arvo kärsii tästä.

On tavattoman vaikea realisoida tällaista kahden omistuksen asuntoa, erityisesti kun omistus perustuu tällaiseen suhteeseen, jossa velalliselle on jäänyt yksi pieni osa siitä ja pitää sitä asuntoon, velkojalle 90 prosenttia. Se on tavattoman vaikea markkinoida tarvittaessa. Joka tapauksessa markkinahinta tässä tapauksessa saattaa olla epäedullinen, koska siinä on tämän tyyppisiä rasitteita.

Inhimillinen ajattelutapa sellaisenaan ja oman asunnon käyttöön jääminen velkasaneerausessa on tavattoman suuri ongelma monta kertaa. Tietysti sillä on hyvä tarkoitus, mutta ei tämä kyllä mielestäni voi tulla toteutumaan millään tavalla. Tämä ajatus on niin monen mutkan takana ja mahdoton käytännössä.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On maita, joissa tämä käytäntö on

mahdollinen ja realistinen ja toteutuu. Tämän ovat minulle vahvistaneet useat asiantuntijat, joilta olen tätä tietoa varmistanut. Valitettavasti en ole saanut heiltä täsmällistä tietoa siitä, missä maissa tämä järjestely on. Sen tiedon olen saanut, että Ruotsissa seurakunnat toimivat jonkin näköisinä organisaattoreina tässä asiassa. Ne ostavat osaomistukseensa velkojensa kanssa ongelmiin joutuneiden ihmisten asuntojen osuuksia ja ilmeisesti myös järjestävät niiden kauppaa. Ei minun mielestäni asunnon osaomistuksen järjestäminen siten, että pankki saa sen ja voi myydä sitä edelleen, ole sen kummempi asia kuin esimerkiksi velkojen myyminen edelleen arvopaperimarkkinoilla, jollaisia järjestelyjä myöskin viime vuosina Suomessa on mahdollistettu.

Ed. N i k u l a : Rouva puhemies! Kannatan ed. Hassin ehdotusta. Hän jo puheenvuorossaan esitti keskeiset argumentit sille, minkä takia tätä voidaan pitää hyvinkin perusteltuna. Tämä vastaa hyvin pitkälle koko velkasaneerauksen perusajatusta siitä, että velallinen ei joudu pulaan sen takia, että velkoja on itse asiassa tehnyt erehdyksen antamalla tarpeettoman paljon velkaa. Kaikki omistus voidaan jakaa, yhtä hyvin asunto kuin maatilakin, jossa tällaisista menettelyä on pitkään harrastettu.

Ed. H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Hassin ehdotus yhteisomistuksesta tuli varsin myönteisessä vaiheessa valiokunnassa esille. Itse äänestin sen puolesta, mutta en ollut valmis allekirjoittamaan tätä pontta sen vuoksi, että mielestäni ponnen tekeminen tavallaan julkisuuden saamiseksi asialle on ehkä hiukan monimutkaista, mutta sinänsä täällä salissa voin puoltaa mielelläni sitä, että tämän tyyppisiä uusia ratkaisuja varmasti pitää jatkossa selvittää. Sinänsähän asunnon yhteisomistus on aika yleistä, ehkä yleisin malli tällä hetkellä mm. aviopuolisoiden kesken, mutta siinä on tietysti erona se, että se on vapaaehtoista eikä perustu pakkoon.

Toinen asia on se, että olen allekirjoittanut ensimmäisen ponnen sen vuoksi, että velkasaneerauksen jälkihoito on harvinaisen huonosti valmisteltu hallituksen puolelta. Haluan vain todeta, että hallituksen oma virkamies Ilkka Suojasalmi totesi jopa uutisille sen, että hänen pitkän virkamiesuransa aikana ei ole näkynyt yhtä vetelästi tehtyä uudistuksen läpivientä kuin oli hallituksen oma päätös viime keväältä, jota ei tähän mennessäkään ole saatu kuntoon. Kuitenkin

tämä virkamies on puoluekannaltaan yhdestä hallituspuolueesta, minkä vuoksi kysymys ei voi olla mistään opposition liehakoinnista. Minun mielestäni eduskunnan tämmöisessä vaiheessa pitäisi olla myöskin itse huolestunut siitä, että hallituksen lupamatkaan uudistukset eivät etene.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

10) Ehdotus laiksi Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen ja sen liitesopimusten eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 296
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 11

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäiseen pontteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee sopimusten niiden määräysten hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Lakiehdotuksesta on päätettävä noudattamalla valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n 1 momentissa olevia säännöksiä, koska asia koskee perustuslakia. Lakiehdotusta ei siis voida hyväksyä jätettäväksi lepäämään, ja se on hylätty, jollei sitä ole kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä.

Kun lakiehdotus ja sopimukset muodostavat yhden kokonaisuuden, lakiehdotuksesta tehtävä päätös merkitsee vastaavaa päätöstä myös sopimusten osalta. Jos lakiehdotus siis hyväksytään, katsotaan myös sopimukset hyväksytyiksi. Jos lakiehdotus taas hylätään, katsotaan myös sopimukset hylätyiksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön ensimmäisen ponteen sisältyvä ehdotus katsotaan hyväksytyksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotukset laiksi eräistä ajoneuvoista suoritettavasta ajoneuvoverosta annetun lain 5 ja 11 §:n muuttamisesta ja 4 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 160
Lakialoitteet n:ot 80, 81 ja 91
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 79
Suuren valiokunnan mietintö n:o 6

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Kun lain toisessa käsittelyssä emme saaneet kumotuksi tätä koko auton käyttömaksujärjestelmää, yritämme nyt edes estää tarramaksun korotuksen. Tänä vuonnahan auton käyttömaksu on ollut 300 markkaa vanhoilta autoilta ja 500 markkaa uusilta, ja nyt esitetään, että ensi vuonna vastaavat summat olisivat 500 markkaa ja 700 markkaa.

Nimestään huolimatta auton käyttömaksulla ei ole mitään tekemistä auton käytön kanssa. Auton käyttömaksu ei ole maksu auton käytöstä vaan sen omistamisesta. Ympäristön kannalta olisi perustellumpaa verottaa käytöstä eikä omistuksesta ja autoilua tulisi ohjata polttoaineverotuksella eikä omistamista verottamalla.

Toisekseen auton käyttömaksu on kohtuuton liikuntavammaisille ihmisille, joille auto on ainoa mahdollisuus itsenäiseen liikkumiseen.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteilla ehdotan, että lakiehdotus ajoneuvoista suoritettavan ajoneuvoveron muuttamisesta hylättäisiin.

Ed. Backman: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Luukkaisen tekemää hylkäsehdotusta ja vieläpä samoilla perusteilla kuin hän puheenvuorossaan esitti.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hieman kummastelen ed.

Backmanin kannatuspuheenvuoroa tämän lain hylkäsesitykselle. Jäänkin kysymään, mistä sosialidemokraattinen puolue aikoo nämä rahat ottaa. Täytyy muistaa, kun tässä puhuttiin, mikä tämän tarran nimi oikein on, ja korotuksen yhteydessä on puhuttu ns. Lauri-tarrasta. Tässähän kävi niin, että vientilakon edessä jouduttiin eräitä hallituksen esityksiä muuttamaan ja tätä maksua nostamaan, mikä tietysti ei ollut järkevää, koska esimerkiksi työttömyysturvajärjestelmän tietyt muutokset olisivat olleet työllisyyden hoidon kannalta, totta kai, järkeviä. Mielellään kuulisi, mistä sosialidemokraattinen puolue aikoo nämäkin verotulot ottaa.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Olen periaatteessa ed. Luukkaisen kanssa samaa mieltä siitä, että polttoainevero on parempi kuin auton käyttömaksu siitä syystä, että silloin vero kohdistuu ympäristöpoliittisesti oikein, koska se kohdistuu auton käyttöön ja auton aiheuttamiin saasteisiin. Mutta hallituksessa on tämän tyyppinen ratkaisu tehty ja sille on tiettyjä aluepoliittisia perusteita, koska on selvää, että Pohjois-Suomessa ajetaan huomattavasti enemmän, koska etäisyydet ovat pidempiä, ja tietysti jossain määrin se heijastaa myös hallituksen voimasuhteita.

Mitä tulee itse maksun määrään, haluan viitata samaan kuin ed. Ala-Nissilä, että maksu olisi alhaisempi, mutta työmarkkinajärjestöjen yleislakon uhan edessä maksua jouduttiin korottamaan niin, että se nyt on 600 markan sijasta 700 markkaa uusissa autoissa.

Mitä tulee vammaisten kohteluun, toisessa käsittelyssä eduskunta muutti jo aiemmin hyväksytyä esitystä ja poisti vammaiseturisuuden. Tältä osin täytyy katsoa, että se pykäläehdotus, joka ed. Aulan aloitteessa oli, oli äärimmäisen huono ja sellaisenaan se ei olisi missään tapauksessa toiminut. Jos ajatellaan vammaisten suosimista tässä suhteessa, haluan korostaa sitä, että he saavat kuitenkin helpotusta autoveroon. Jos halutaan vammaisten asemaa parantaa, veron alennus tulisi kohdistaa autoveron alentamiseen, koska auton hankkiminen on kaikkein raskain kynnys vammaiselle, ei välttämättä sen vuositainen käyttäminen.

Ed. Backman (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilän kysymykseen, mistä vastaavat tulot otetaan, me olemme jo vastalauseessa todenneet, että oikea tapa olisi polttoainevero, mikäli halutaan ylipäättään ottaa liikeenteestä, koska silloin se olisi tyyppillisesti hait-

taveroa ja kohdistuu nimenomaan auton käyttämiseen, ei sen omistamiseen.

Mitä tulee ylipäättään lähteisiin, mistä voisi rahoittaa valtion menoja, niin veropuolella on löydettävissä huomattavasti esimerkiksi maa- ja metsätalouden kiinteistöveron piiriin saattamisen kautta lisätuloja, tai jos halutaan löytää parempia säästökohteita, kuin tämä hallitus on löytänyt, varmasti maatalouspuolelta löytyy runsaasti.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä ed. Sasille: Työmatkojen pituutta tasoitetaan kyllä työmatkavähennyksen avulla, ja sehän toimii sen suhteen oikeudenmukaisesti. Siinä mielessä tällaista lisätasotuserää ei enää tarvita.

Ed. Ala-Nissilä otti esille, että autotarra on korvamerkitty työmarkkinasopimuksen mukaisesti. Analogisesti vain voisi ajatella, että jos kaikki MTK:n aiheuttamat veron lisäykset korvamerkittäisiin ja niistä kaikista tulisi jonkinlainen tarra, niin autoista ei enää tuulilasista näkisi ulos, kun ne olisivat niin täynnä tarroja. Kyllä niitä lisäyksiä siltä puolelta veronmaksajien piikkiin on tullut huomattavasti enemmän kuin työmarkkinasopimuksista.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Sasille totean, että ed. Aulan tekemän lakialoitteen teksti oli riittävän hyvä eikä olisi ollut mitään ongelmia myöskään sen tekniselle toteuttamiselle. Sen sijaan hämmästelen sitä, että ed. Aulan aloitteen allekirjoittajina oli, kun laskin, 48 hallituspuolueiden kansanedustajaa. Ensimmäisessä äänestyksessä heistä vain 11 oli tukemassa tätä ja toisessa äänestyksessä, joka hävittiin, vain 3 kansanedustajaa 48:sta. Kyllä pitäisi hiukan katsoa, mihin kynänsä pistää ja laittaa nimensä. On mielestäni aika lailla hämmästyttävää, että tehdään lakialoite jostakin asiasta ja sen jälkeen vetäydytään vastuusta sen eteenpäinviemisestä täällä eduskunnassa.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee ed. Aittoniemen puheenvuoroon, aloitehan johti mielestäni tulokseen. Siitähän tuli hyvin selkeä ponsi, että asia selvitetään ja varmasti tulee hoidettuakin. Sen sijaan aloite oli sillä tavalla lakiteknisesti heikko, että se ei olisi toiminut, jos se olisi hyväksytty. Ei voida aloitteen pohjalta tehdä heikkoa lainsäädäntöä.

Mitä tulee verotulojen kertymiin, olen hieman pettynyt edustajien Backman ja Luukkainen puheenvuoroihin siinä mielessä, että kun kysyy, mistä rahoitetaan, eihän sieltä tullut mitään muuta kuin vanhat heitot maatalouden osalta. Eikö todellakaan voida asiallisesti keskustella veropolitiikasta vaan täytyy aina mennä heittoihin maatalouteen, joka nyt on eniten menettänyt Suomessa tuloja, niin kuin viimeaikaiset tutkimukset osoittavat?

Ed. Apukka: Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto on myös esityksen hylkäämisen kannalla mutta emme samoilla perusteilla kuin ed. Luukkainen. Tavalliselle autonkäyttäjälle ja veronmaksajalle on aivan nokko veroja tälläkin hetkellä, ja erityisesti haja-asutusalueilla, missä ei ole muuta liikennettä, yksityisauto on monelle välttämättömyys. Sen vuoksi ei ole oikeudenmukaista, että esimerkiksi bensiniveroa korotettaisiin, että saataisiin varat kerättyä. Se tietää sitä, että monelle ihmiselle tulee huomattavasti kalliimmaksi työmatkojen kulkeminen.

Ed. Luukkainen viittasi siihen, että meillä on verotuksessa työmatkavähennys. On helppo laskea, että ei kovin pitkää työmatkaa aja 16 000 markan vuosivähennyksellä. Kaikki sen yli menevä on sitten ylimääräistä veroa. Eihän meillä pain 20 000:ta kilometriä vuodessa ajeta kuin kesäautoilla, kun matkat ovat niin pitkiä, ja 20 000 markalla tulisi jo 500 markkaa vuodessa, jos se pantaisiin polttoaineen hinnan korotukseen. Kun ei yksinkertaisesti ole julkista liikennettä ja jos polttoaineen hintaa korotettaisiin niin paljon kuin vastalauseessa on todettu, meillä se tietäisi yleensä moninkertaista auton käyttökustannusta, moninkertaista tarran hintaa. Eihän se nyt ole mistään kotoisin.

Me olemme sitä mieltä, että pitää haittaveroja kehittää ja polttoaineverotusta kehittää mutta yhtä aikaa kehittää myös julkista liikennettä, että pystyttäisiin haittaveroidea toteuttamaan niin, että tehtäisiin yksityisautoilu kalliiksi mutta olisi myös vaihtoehto sitten kulkea julkisilla kulkuneuvoilla. Silloin mentäisiin oikeata tietä.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Haluan todeta mitä ed. Aulan aloitteeseen tulee, että se oli sidottu vammaisten autoveron palautukseen, joka on täysin selvä, mutta myös vammaisten pysäköintilupien myöntämiseen, joita myöntävät kunnat. Täytyy sanoa, että niiden vaihtelu on äärimmäisen suurta ja siihen sitominen olisi johtanut täysin mahdottomiin ja kohtuuttomiin tilanteisiin.

Siitä syystä teknisesti ed. Aulan aloite oli sellainen, että sitä ei voitu hyväksyä.

Mitä tulee valiokunnan mietintöön, haluan vielä korostaa erityisesti sitä, että valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että veromerkkijakele on järjestettävä riittävän ajoissa ja alueellisesti riittävän kattavasti, koska tänä vuonna tässä suhteessa esiintyi erittäin suuria ongelmia. On tärkeätä, kun sopimus tehdään merkkien jakelusta, että se on kaikkein edullisin valtiolle, että on kunnon kilpailu ja halvinta kanavointia käytetään. Mutta on tärkeätä, että siinä yhteydessä kaikin tavoin turvataan myös se, että kohtuullisella etäisyydellä merkki on saatavissa.

Toinen seikka, johon erityisesti haluan kiinnittää huomiota, on se, että valiokunnan mietinnössä todetaan, että hallituksen tulisi pikaisesti selvittää mahdollisuudet siirtyä järjestelmään, jossa verokausi olisi 12 kuukauden jakso laskettuna rekisteröimiskaudelta. Tässä on erittäin tärkeätä se, että kun vero nousee ja jos mitään ei tehdä, helposti käy niin, että viimeisten kuukausien aikana uusia autoja ei myydä lainkaan, koska niihin jouduttaisiin ostamaan tarra. Ei ole tarkoituksenmukaista, että auto-kauppa pysäytetään muutamaksi kuukaudeksi loppuvuodesta, vaan talouden täytyy toimia normaalisti.

Toinen asia on sitten se, että meillä on valtava määrä museoautoja, joita käytetään vain viikko, enintään pari kuukautta vuodessa. Tässä suhteessa olisi tärkeätä, että näidenkin käyttö mahdollistettaisiin kohtuullisin ehdoin. Myös tärkeätä on muistaa se, että monella Suomessa on hyvin halpa kesäauto. Jos sille määrätään täysi vero ja vero on varsin suuri, se vaikeuttaa monien suomalaisten elämää varsin vaikealla tavalla.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Sasi pohdiskeli äsken ongelmaa, että autokauppa loppuu loppuvuodesta veromerkkin takia. Eikö tästä nyt sitten juuri oikea ja looginen johtopäätös ole se, jonka muun muassa ed. Backman toi esille, että ei käytetä ollenkaan tällaista tarra-menettelyä vaan laitetaan tämä vero polttoaine-veroan ja sitten sitä maksetaan sopivasti silloin, kun autoa käytetään, jopa marras — joulukuussa?

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Kuten aikaisemmin jo totesin, henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että polttoainevero on huomattavasti parempi kuin auton käyttömaksu kiistatta ympä-

ristöpoliittisista syistä mutta myös sen joustavuuden ja kohtaannon kannalta. Hallituksessa on kuitenkin päädytty toiseen ratkaisuun.

Sanon vielä, että vuoden kuluttua on eduskunnassa mahdollisuus siirtää tämä vero polttoaine-veroan, koska silloin siirtäminen johtaa vielä varsin kohtuulliseen tulokseen niin, että meillä polttoaineen hinta on eurooppalaisesti kohtuullisella tasolla. Mutta jos tarkoitus on, että otetaan huomattavasti suurempi rahoitus esimerkiksi autoveron sijasta nimenomaan käyttömaksulla, siinä tilanteessa ei ole enää mahdollista siirtää tätä rasiutusta polttoaineveroan.

Mutta ed. Pulliainen on siinä suhteessa oikeassa, että nämä ongelmat vältettäisiin, jos käytettäisiin polttoainevero. Olen siitä syystä sitä mieltä, että seuraavan hallituksen tulisi vakavasti miettiä sitä, että tarraverosta päästäisiin eroon.

Ed. Vanhanen: Arvoisa puhemies! Harvahan veroja puolustaa, saati näin uutta veroa, mutta yritän ainakin osin tehdä niin. Minusta ajoneuvo-ohjaisella maksulla on se etu, mikäli tästä tulee pysyvä osa liikenteen verotusta, että se voisi antaa mahdollisuuden siihen, että meilläkin liikenteen verotus muuttuisi vähitellen rakenteeltaan suunnilleen saman tyyppiseksi, kuin se useissa Keski-Euroopan maissa on. Siinä mallissa uusien autojen hankintaan liittyvä autovero olisi matalampi ja suosisi autokannan uusiutumista, uuden tekniikan käyttöönottoa, ympäristöystävällisempiä autoja. Taas toisaalta ajoneuvon sidottu vuosittainen maksu panisi ehkä omistajat harkitsemaan, kannattaako kaikkia romuja pitää liikenteessä ja ympäristöä pilaa-massa. Olen samaa mieltä niiden edustajien kanssa, jotka ovat vastustaneet polttoaineveron voimakasta korottamista, koska Suomessa on pitkät etäisyydet ja liikkuminen tulee kalliiksi muutenkin. Parempi on varat kerätä tämän kaltaisen maksun tai autoveron kautta.

Ed. Backman: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on syytä todeta ed. Vanhasen puheenvuoroon, että olen samalla tavalla pettynyt kuin aiemmassa vaiheessa ed. Aulan kannanottoihin, kun olen pitänyt heitä molempia keskustan ympäristöpoliitikkoina ja olen ymmärtänyt, että he nimenomaan kaikessa toiminnassa ottavat lähtökohdaksi ekologisen näkökulman ja pyrkivät muotouttamaan myös poliittiset päätökset sitä mukaa. Nyt kuitenkin ed. Vanhanen toteaa, että hän vastustaa nimenomaan polttoaineveron korotusta.

Polttoaineen hinta oli viimeisen tilaston mukaan, jota itse katsoin, muistaakseni kolmanneksi tai neljänneksi edullisin koko Euroopassa, eikä ole mitään perustetta suosia tällä tavalla edullisella polttoaineen hinnalla mahdollisimman paljon auton käyttöä, koska se nimenomaan saastuttaa ympäristöä, ei se, että joku omistaa auton. Tässä mielessä mielestäni ympäristönäkökulmasta ehdottomasti veropolitiikassa tulisi puuttua nimenomaan auton käyttämiseen, ja oikeastaan ainut keino siinä on pistää veroa polttoaineen hintaan.

Ed. Sasille haluaisin todeta, että ongelma autokaupan tyrehtymisestä loppuvuonna olisi voitu poistaa, jos tässä yhteydessä olisi hyväksytty nimelläni kulkeva lakialoite, joka puuttui juuri tähän asiaan ja jossa esitettiin, että jaksotus muutetaan 12 kuukauteen. Tietääkseni tuon pykälän osalta ei ollut ongelmana suinkaan se, että se olisi ollut teknisesti jotenkin huonosti muotoiltu tai vaikea toteuttaa, mutta sitä ei vain eduskunnan enemmistö halunnut äänestyksessä hyväksyä.

Ed. Vanhanen: Arvoisa puhemies! Juuri ympäristöystävällisistä minusta, jos tarkastellaan autoveroa ja ajoneuvokohtaista vuosittaista maksua, nykyinen malli, jossa verotus painottuu hyvin voimakkaasti uuden auton hankintaan liittyvään autoveroon, on johtanut siihen, että autokannan uusiutuminen ei ole sitä luokkaa, jota sen soisi olevan juuri näinä vuosina, jolloin uusien autojen ympäristötekniikka on huomattavasti parempi kuin valtaosassa sitä kalustoa, joka maanteillä liikkuu. Sen johdosta minusta verorakenne näiltä osin saisi suosia sitä, että merkittävä osa liikenteessä olevista vanhoista romuista siirtyisi verraten nopeasti pois käytöstä ja siltä osin, kuin autoja tarvitaan, ne korvautuisivat nopeammin uudella ajoneuvokalustolla.

Meillä polttoaineverokin nousee, ja olen senkin asteittaisen korottamisen kannalla. Sitä on nostettu, ja se on noususuunnassa. Ed. Backman on oikeassa siinä, että Suomessa bensiinin hinta on verraten alhainen. Se on alhainen jo jalostamolta lähdettyä. Suomen jalostamotekniikka on hyvin pärjännyt kilpailussa. Samoin markkinointiverkkomme eivät ota samanlaista katetta ilmeisesti kuin muualla. Myöskään verotuksessa emme ole missään kärkipäässä Euroopassa, mutta kun tätä nimenomaisesti maksusta puhutaan verrattuna autoveroon, näen selviä etuja, joita kehtaa puolustaa.

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Vastaan ed. Vanhaselle: Auton käyttömaksun historia on sellainen, että ensin alennettiin autoveroa ja sitten, kun autoveron tuotto pieneni, päätettiin laittaa käyttömaksu, että samoilta autoilta saadaan kuitenkin vero perityksi. Auton käyttömaksuelementillä ei ole mitään tekemistä ympäristöajattelun kanssa. Tämä on puhtaasti fiskaalinen maksu, jolla paikataan saman veron keräämistä, jota ennen oli alennettu.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Vanhanen edellisessä puheenvuorossaan totesi aluksi, että on erittäin vaikea perustella hänen ympäristöpolitiikkaansa mutta hän yrittää kuitenkin. Nyt, kun olen kuullut kaksi puheenvuoroa peräjälkeen, voin todeta, että todella vaikeata näyttää noiden näkökohtien puolustaminen olevan. Hänellä on eräänlainen suhteellisuusajattelu, joka sisältää hivenen aineksia mutta jossa kuitenkin miniasia ja maksiasia pannaan graadeerukseen ja mini voittaa sen maksin oikein perustavaa laatua olevalla tavalla. Tällaista näkemystä hänen suhteellisuusperiaatteessaan ei voi millään hyväksyä eikä allekirjoittaa. Hän on suohon uppoamisen tilanteessa ympäristöpolitiikkaan. Voi voi kehua!

Ed. Vanhanen: Arvoisa puhemies! Ed. Luukkaiselle totean, että se, että maksu tuli fiskaalisin perustein verojärjestelmään, ei poista sitä tosiasiaa, johon edellisessä puheenvuorossa viittasin, että hyvin monissa maissa on järjestelmä, jossa liikenteeltä perittävät verot ja maksut jakautuvat kolmeen osaan: polttoaineveroon, autoveroon ja maksujärjestelmään. Sillä on omat etunsa, joihin viittasin. Minusta vanha malli, jossa korkealla autoverolla kannustetaan pitämään vanhoja, ympäristön kannalta huonoja autoja liikenteessä ja toisaalta rangaistaan pitkistä etäisyyksistä korkealla polttoaineverolla, ei sekään vastaa sitä tavoitetta, johon minä tähtään ja jonka pitäisi tähdätä parempaan ympäristöön ja autokalustoon.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Olisin vielä todennut edustajien Vanhanen ja Pulliainen puheenvuoroihin liittyen, että auton käyttömaksu varsin suurella todennäköisyydellä on tullut jäädäkseen meidän verotuksemme. Se on rakenteellinen uudistus ja todellakin liittyy siihen, että autoveroa pyritään alentamaan ja on jo alennettu. Eriksen tulee auton käyttömaksu, jolla voidaan verotuloja kerätä.

Yhdyn myös siihen näkemykseen, että on oltava jokin kohtuus siinä, kuinka paljon auton polttoaineisiin voidaan veroa laittaa, koska nimenomaan haja-asutusalueella maakunnissa tarvitaan autoa työmatkaliikenteessä ja laajemmin. Jokin tasapuolisuus täytyy tässä suhteessa liikenteen kustannuksissa ihmisten ja alueiden välillä Suomessa olla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

12) Ehdotukset vuoden 1995 veroasteikkolaiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 154
Lakialoitteet n:ot 60 ja 66
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 81

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Ehdotukset laiksi tuloverolain muuttamisesta sekä laiksi tuloverolain 96 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 175
Lakialoitteet n:ot 5, 9, 25 ja 42/1993 vp sekä 24, 46, 47, 54, 67, 71, 75 ja 88
Toivomusaloitteet n:ot 24, 26, 27, 29—32, 35 ja 39/1993 vp sekä 20, 26 ja 28
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 82
Suuren valiokunnan mietintö n:o 5

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan.

Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, joista toisessa käsittelyssä päätetty, hallitukseen esitykseen sekä lakialoitteisiin n:ot 67 ja 75 pohjautuva lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Ensi vuoden tuloveroprosenteissa tapahtuu varsin vähän muutoksia. Äsken juuri hyväksyttiin asteikot, joissa tapahtuu vain se muutos, että sikäli kuin työeläkevakuutusmaksut nousevat 1 prosenttiyksiköllä, vastaavasti kansaneläkevakuutusmaksua alennetaan 1 prosenttiyksiköllä, mutta itse asteikkoihin ei tule mitään muutoksia.

Mitä tulee tuloverolakiin ja sen vähennysperusteisiin ja tuloksilukemisperusteisiin, voidaan todeta, että sielläkin muutokset ovat varsin vähäisiä. Työmatkakustannusten vähennysoikeus muuttuu siten, että alaraja nousee 2 000:sta 2 500 markkaan, ja tulonhankkimisvähennyksen enimmäismäärää alennetaan 2 100:sta 1 500 markkaan, mikä tarkoittaa sitä, että kuitit kannattaa toimittaa veroimistolle, jos menoja on yli 1 500 markkaa.

Nämä muutokset johtuvat lähinnä siitä, että hallitus ei kyennyt pääsemään niihin veropoliittisiin tavoitteisiin, joita sillä oli lähinnä työmarkkinajärjestöjen ay-jäsenmaksun vähentämisen suhteen, siitä syystä että hallitusta uhattiin yleislakolla.

Hallituksen esityksessä on eräitä pienempiä muutoksia, joista ehkä voidaan todeta ensinnäkin se, että hallitus esitti, että ansiotulon ja pääomatulon laskemissääntöä muutettaisiin siten, että mikäli yrityksen varallisuutta on alle 30 000 markkaa, niin tuolta osalta ei laskettaisi lainkaan pääomatuloa. Tältä osin täytyy sanoa, että esitys ei ole kovinkaan johdonmukainen siitä syystä, että tällä hetkellä tuon pääomaosuuden perusteella tulo jaetaan sekä pääomatulo-osuuteen että ansiotulo-osuuteen kaikilta osin. Eduskunnassahan oli aikoinaan hanke siitä, että mikäli tuo tulo ylittää 600 000 markkaa, tulo katsottaisiin pääomatuloksi, koska sen ei voitaisi enää katsoa olevan työtulon luonteista, mutta silloin kuitenkin keskusteluissa valtiovarainministeriön kanssa päädyttiin siihen, että tällaista rajoitusta ei tehtäisi, ja siltä osin hyväksyttiin eduskunnassa selvitysponsi, joka ei kuitenkaan ole johtanut

mihinkään tuloksiin. Tältä osin olisi varsin epäjohdonmukaista, että nyt ryhdyttäisiin joltakin osin rajoittamaan niitä mahdollisuuksia, mitä on tulon lukemiseksi pääomatuloksi.

Tästä syystä valiokunta esittääkin, että tuo hallituksen esitys hylättäisiin. Mielestäni on toki tarkoituksenmukaista jatkossa selvittää, tulisiko pääomamäärä ottaa jossakin määrin huomioon ja katsoa, pitäisikö jostakin syystä katsoa jokin osa tuloista automaattisesti pääomatuloiksi ja jokin osa ansiotuloiksi, mutta tuon pitäisi olla suuremman selvityksen kohteena.

Mitä tulee niihin mahdollisiin hallinnollisiin vaikeuksiin, mitä on väitetty tässä suhteessa esiintyvän, niin valiokunta hyvin huolellisesti selvitti asian ja voidaan todeta, että mitään merkittäviä hallinnollisia vaikeuksia tämän muutoksen johdosta ei synny.

Arvoisa puhemies! Koko syksyn ajan käytiin varsin suurta keskustelua siitä, millä tavalla työsuhdeoptioihin tulisi suhtautua. Tältä osin keskustelu alkoi siitä, että Ilta-Sanomien hyvin näytävästi julkisti sen, että Rauma-Repolan johtajilla oli tarkoitus aikaistaa omien työsuhdeoptioitensa laukeamista siten, että niistä oleva tulo olisi kertynyt tänä vuonna ja useiden miljoonien markkojen voitot olisivat tällä tavalla tulleet vielä tänä vuonna pääomatuloverotuksen piiriin eivätkä ensi vuonna ansiotuloverotuksen piiriin, mitä hallituksen alkuperäinen esitys olisi merkinnyt. Täytyy todeta, että tämän houkutuksen aiheuttaa osin se, että meillä pääomatuloverotusprosentti on 25 ja ansiotuloista johtajat olisivat joutuneet maksamaan tuloveroa 70 prosenttia.

Täytyy sanoa, että jossakin määrin tuo keskustelu antoi hieman virheellisen kuvan siitä, mitä työsuhdeoptiot ovat, siitä syystä että meillä tällä hetkellä markkinoilla on yli 30 optiota ja varsin merkittävä osa sellaisia, jotka ovat olleet koko yhtiön henkilökunnan merkittävässä. Meillä on useita yhtiöitä, joissa huomattava osa henkilökunnasta näitä optioita on merkinnyt. Oli tosin tarkoituksenmukaista, että pyrittiin siihen, että sellaisia järjestelyjä ei sallittaisi, joilla yrityksen johto omasta puolestaan tai henkilökuntansa puolesta voisi aikaistaa optioita siten, että kun ne olisivat luontaisesti olleet ensi vuonna tai sen jälkeen ansiotuloa, ne olisi tuloutettu jo tänä vuonna ja tällä tavalla ne olisivat päässeet pääomaverotuksen piiriin. Voi sanoa, että tässä olisi ollut tiettyjä elementtejä, jotka olisivat olleet hyvin lähellä veron välttämistä ja sitä kautta tulkittavissa verotuslain 56 §:n mukaisiksi veronvälttämistoimenpiteiksi.

Tästä syystä mielestäni on kohtuullista ja oikein, että hallituksen esitystä muutetaan sillä tavalla, että tällaiset veronvälttämisoperaatiot pyritään torjumaan. Tämä tapahtuu nyt sen mallin mukaisesti, mikä valiokunnan mietinnössä on, siten että mikäli työsuhdeoptiota käytetään hallituksen esityksen antamisajankohdan jälkeen eli 16.9. jälkeen, periaatteessa optioita käyttöä ja siitä saatu taloudellinen etuus lasketaan jo ansiotuloverotuksen piiriin kuitenkin niillä poikkeuksilla, että mikäli optioita käyttöä perustuu aikaisempiin lainaehtoihin tai ennen 16.9. vahvistettuihin lainaehtoihin eli tapahtuu ns. normaalilla tavalla, tänä vuonna tuo tulo olisi vielä pääomatuloa.

Tältä osin täytyy sanoa, että tätä jouduttiin hyvin huolellisesti harkitsemaan, koska esimerkiksi osakepääoman korottamisen vuoksi. Tästä syystä oli oikeudenmukaista, että lainaehtojen voimassaolo rajattiin 16.9. asti, koska sitä ennen tuskin mikään yhtiö olisi veronvälttämistarkoituksessa näitä lainaehtoja millään tavalla muuttanut.

Eräissä lainaehdoissa on myös hallitukselle annettu mahdollisuus antaa lupa näiden optioiden käyttämiseen. Tältäkin osin asetetaan ehdoksi se, että jos hallitus on antanut luvan ennen 16.9. eli ennen hallituksen esityksen antamisajankohtaa, optiot ovat vielä tämän vuoden aikana vaihdettavissa, mutta jos hallitus on antanut lupansa 16.9. jälkeen, voidaan katsoa, että yhtiön hallitus on tiennyt, että verolain muutosesitys on tulossa ja tältä osin hallituksen päätös on tehty olosuhteissa, joilla on pyritty verotuksen minimoimiseen. Voi sanoa, että näissä olosuhteissa ehkä voitaisiin katsoa, että tämä hallituksen esityksen saama muoto ei merkitse takautuvaa verolainsäädäntöä vaan puuttuu ainoastaan sellaisiin tapauksiin, joihin puuttuminen saattaisi olla jossakin määrin mahdollista myös verotuslain 56 §:n nojalla. Uskon, että tältä osin voidaan katsoa, että valiokunnan muotoilu on oikeudenmukainen ja tarkoituksenmukainen.

Täytyy todeta, että varsin suuria ongelmia työsuhdeoptioiden osalta aiheutti myös se, tuleeko ne lukea eläkepalkkaan katsottavaksi tuloksi. Tältä osin on todettava, että mikäli luetaan työeläkelakia, lain kirjaimen mukaan on täysin selvää, että näistä optioista tulisi maksaa työeläkemaksu ja vastaavasti myös niiden perusteella laskettava eläkepalkka johtaisi varsin huikeisiin eläkkeisiin. Tältä osin kuitenkin pyydettiin Elä-

keturvakeskukselta lausunto, joka lähtee siitä, että tämä on sellaista poikkeuksellista tuloa, että itse pykälän sanamuodon vastaisesti näitä tuloja ei tulisi laskea TEL-maksuun merkittäväksi tuloksi eikä myöskään eläkettä näiden optioiden perusteella tulisi laskea. Uskomme, että sen jälkeen kun Eläketurvakeskus on antanut kannanottonsa ja se on huolellisesti merkitty valiokunnan mietintöön, tältä osin varmasti lopputulos tulee olemaan oikea, oikeudenmukainen ja myös tarkoituksenmukainen.

Tähän liittyy myös kysymys siitä, onko katsottava optioetus palkkatulon luonteiseksi ansiotuloksi eli onko siitä suoritettava ennakonpidätys. Tältä osin on päädytty siihen, että mikäli optiot lankeavat tänä vuonna ja niistä olisi perittävä ansiotuloverotuksen mukainen verotus, ennakonpidätystä ei ole sovellettava, mutta sen sijaan vuodenvaihteen jälkeen ennakonpidätystä olisi sovellettava.

Vastoin valiokunnan kantaa haluaisin jossakin määrin kritisoida tätä hyväksytyä ratkaisua siitä syystä, että nyt ensimmäistä kertaa ennakonpidätys joudutaan suorittamaan sellaisesta tulosta, jota ei makseta yrityksen kassasta työntekijälle tai millekään muulle intressitaholle. Joissakin tapauksissa tämä saattaa johtaa siihen, että yritys ei lainkaan tiedä siitä, että työntekijä on saanut tiettyä tuloa, ja voi joutua tilanteeseen, jossa ennakonpidätyksen suorittaminen on mahdotonta.

On totta, että lainaehtoihin toki luonnollisesti on tähän asti merkitty ja varmasti jatkossakin merkitään ehto, jossa työntekijän tulee ilmoittaa optio-oikeuden käytöstä työnantajalle. Mutta niissä tilanteissa, joissa työntekijä ei ilmoita työnantajalle optioetuuden käyttöä, voi sanoa, että olisi kohtuutonta, että työnantaja pantaisiin rikosoikeudelliseen tai vero-oikeudelliseen vastuuseen ennakonpidätyksen laiminlyömisestä, jos hän on menetellyt hyvässä uskossa eikä ollut lainkaan tietoinen kaikista sopimusvelvoitteista huolimatta siitä, että optioetus on langennut työntekijälle. Tältä osin toivon, että käytännön verotustyössä verottaja ottaa huomioon sen, että työnantajalta voidaan edellyttää vain sellaista toimintaa, johon hän on ryhtynyt hyvässä uskossa ja jossa suhteessa hän on pyrkinyt hankkimaan kaikki mahdolliset tiedot, jotta ennakonpidätys voitaisiin suorittaa.

Yleensäkin ottaen huomioon optioiden luonne olisi mielestäni ollut tarkoituksenmukaista, että ne eivät olisi olleet suoranaista palkkaa, koska kyse on osakkeiden arvon noususta, vaan ne

olisivat olleet ansiotulon luontoista, ankarasti verotettavaa, mutta muuta kuin suoranaista palkkatuloa.

Tämän lisäksi, arvoisa puhemies, on syytä todeta myös se, että valiokunta on tehnyt muutoksen koskien eläkevakuutusmaksuvähennystä. Tältä osin täytyy todeta, että jo aikoinaan, kun siirryttiin pääomaverojärjestelmään, lähdettiin siitä, että tulisi pitää huolta siitä, että eläkevakuutusmaksujen vähennysjärjestelmä ei muodostuisi hyvin byrokraattiseksi. Nyt kun on lähdetty siitä, että tuo etuus, joka eläkevakuutuksesta saadaan, voi olla 58 ikävuoden jälkeen enintään 66 prosenttia eläkepalkasta tai palkkaperusteesta, niin tältä osin täytyy todeta se, että kun Eläketurvakeskuksessa on pyritty laskemaan näitä, tämä on ollut erittäin hankalaa varsinkin, kun julkisen sektorin eläkkeistä välttämättä kaikki tiedot eivät ole olleet käytettävissä. Tältä osin täytyy sanoa, että nyt noin 80—85 prosentissa päästään tämän hallituksen esityksen muutoksen jälkeen tilanteeseen, jossa yksinkertaisesti vähennys voidaan laskea ilman tuota hyvin monimutkaista laskutoimitusta. Uskon, että tämä lisää olennaisesti verovelvollisen oikeusturvaa, mutta myös selvästi helpottaa verovelvollisen asemaa ja verotustyötä. Nyt järjestelmä on se, että vähennys on enintään 15 000 markkaa ja enintään 10 prosenttia verovelvollisen ansiotulosta. Näillä ehdoilla vähennys voidaan automaattisesti tehdä, mutta jos on kyse suuremmasta summasta, tuo hankala vaikea laskutoimitus joudutaan suorittamaan. On tietysti selvää, että hallinnolliseen työhön tällaisissa asioissa ei kohtuuttoman paljon tulisi pyrkiä uhraamaan aikaa.

Arvoisa puhemies! Tänä syksynä on käyty hyvin voimakasta keskustelua siitä, missä määrin verotus ja sosiaaliset tulonsiirrot ovat oikeudenmukaisia. Keskustelu oikeastaan alkoi siitä, kun valtiovarainministeri Iiro Viinanen esitti, että kaikilta yli 250 000 markkaa vuodessa ansaitsevilta perheiltä poistettaisiin lapsilisä. Tämän jälkeen mm. professori Matti Virén esitti laskelman, jossa hän todisti, että mikäli lapsilisä poistetaan, johtaa se siihen, että perhe, jossa on vain yksi tulonansaitsija ja kaksi lasta, jotka ovat kunnallisessa päivähoitossa, joutuu huonompaan tulotilanteeseen eli käytettävissä olevat tulot ovat pienemmät kuin perheessä, joka on yksinomaan toimeentulotuen varassa eli ei ole lainkaan työtuloja. (Ed. Laine: Se oli kuviteltu esimerkki, joka oli vääristynyt!) — Tämä tietysti on teoreettinen esimerkki. Näitä esimerkkejä löyde-

tään käytännön elämästä myös jonkin verran. Mutta se ei ole mikään tyyppiesimerkki, se on toki ilman muuta todettava.

Jokainen, joka meistä lukee Osmo Soininvaaran selvityksen hänen toimeentulomallistaan, myös voi todeta, että meillä löydetään varsin paljon tulotilanteita, joissa tulot eivät lainkaan kasva bruttotulojen kasvaessa tai saattavat jopa pienentyä. Erityisesti kannattaa Soininvaaran osalta todeta hänen laskelmansa yksinhuoltajien osalta, jossa todetaan, että kun yksinhuoltajan tulot kasvavat 7 000:sta 13 000 markkaan, käytettävissä oleva tulo ei lainkaan lisäänty. Työttömyys saattaa olla 13 000 markkaa ansaitsevalle yksinhuoltajalle jopa edullinen vaihtoehto. Tietysti tätäkään ei voi pitää kovinkaan oikeudenmukaisena tilanteena.

Haluan myös kiinnittää huomiota niihin selviytyksiin, joita SAK:ssa on tehty ja jotka osoittavat, että tietyissä tilanteissa tulon putoama saattaa olla varsin voimakas ottaen huomioon porrastetut päivähoitomaksut ja myös asumistuen putoama. On täysin selvää, että on aika kohtuutonta, että jollakin pienellä palkankorotuksella saattaa olla sellainen merkitys, että käytettävissä olevat tulot putoavat useita satoja markkoja perheen osalta. Voi sanoa, että tältä osin pitäisi pyrkiä yhteensovittamaan sekä verotus, tulonsiirrot että myös erilaiset sosiaaliperusteiset progressiiviset maksut, joista merkittävin on päivähoitomaksu, niin että päästään tilanteeseen, jossa palkan noustessa kaikissa tilanteissa käteen jäävä tulo myös perheen osalta jossakin määrin nousee.

Tämän johdosta, arvoisa puhemies, ehdotan, että perusteluissa lausuttaisiin seuraavaa:

”Palkkatulon verotusta, tulonsiirtoja ja sosiaaliperusteisia maksuja ei ole Suomessa koskaan tietoisesti yhteensovitettu. Niiden valmistelu on tapahtunut toisistaan erillään ja vain kunkin järjestelmän omat vaikutukset huomioon ottaen. Tämä on johtanut siihen, että on syntynyt loukkuja, joissa palkkatulon kasvu selvästi johtaa kotitalouden käytettävissä olevan tulon pienemiseen.

Eduskunta katsoo, että työnteon on aina oltava kannattavaa ja kannustavaa. Verotus ja sosiaaliturvajärjestelmä on yhteensovitettava siten, että tämä toteutuu.

Myös tasavallan presidentin työllisyystyöryhmä esittää, että valtionneuvosto asettaa selvitysmiehen valmistelemaan ehdotusta verotuksen ja tulonsiirtojen yhteensovittamiseksi siten, että sosiaaliturvaloukkuja ei synny, jolloin ansiotyöhön

meno on kannattavampaa kuin sosiaaliturvan varassa eläminen’.

Eduskunta edellyttää, että hallitus asettaa työryhmän pikaisesti selvittämään verotuksen ja tulonsiirtojen yhteisvaikutuksia tavoitteena työnteon kannattavuuden turvaaminen kaikissa tilanteissa ja että työryhmän selvityksen aikataulu asetetaan sellaiseksi, että sen työn tuloksia voidaan käyttää perustana jo vuoden 1996 verotusperusteista ja tulonsiirroista päätettäessä.”

Pidän erittäin tärkeänä, että tähän kiistatta tärkeään ongelmaan puututaan mahdollisimman pikaisesti. Tämä on yleisesti tiedostettu ongelma, ja myös Matti Pekkanen on tätä kovasti pyrkinyt viemään eteenpäin. Toivon, että tällainen selvitysryhmä ponnen hyväksymisen jälkeen voitaisiin mahdollisimman nopeasti asettaa ja että sen tulokset olisivat mahdollisimman pikaisesti käytettävissä.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasin asiantuntevaan puheenvuoroon voi todella yhtyä. Ehkä ainoa virhe, mikä siinä oli, oli siinä, että hän puhui yleislakkouhasta, joka taisi olla vientilakkouhka. Siihen haluaisinkin puuttua.

Mielestäni on kritisoitava sitä, että työmarkkinajärjestöt tekevät Suomessa veropolitiikkaa ohi parlamentaarisen järjestelmän. Tässähän kävi niin, että nyt jouduttiin tulonhankkimisvähennystä muuttamaan, kun ammattiyhdistysliikkeen jäsenmaksuun ei voitu minkäänlaista omavastuuta laittaa. Siinähän lopulta puhuttiin jostain 20 prosentin omavastuuosuudesta. Sekään ei käynyt. Mielestäni ammattiyhdistysliikkeen jäsenmaksun vähennysoikeus alkaa olla jääne. Mehän olemme paljon erilaisia vähennyksiä jo karsineet. On myös todettava, että monet ammattiyhdistysliikkeet perivät jäsenmaksunsa jopa työttömyyspäivärahasta, ja siinä muodostuu osin teknisesti kahdenkertainen verovähennysoikeus. Mielestäni olisi ollut kohtuullista, että tähänkin verovähennysoikeuteen olisi tullut jonkinlainen omavastuu.

Haluan vielä kritisoida sitä, että vientilakkouhalla kriittisessä taloudellisessa tilanteessa ohi parlamentin tehdään Suomessa veropolitiikkaa. Se ei voi olla oikein.

Ed. L u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy ilolla todeta, että vihreiden puheet ovat vihdoin saavuttaneet ed. Sasiinkin ja ed. Sasi on selvästi siirtynyt vihreämälle linjalle. Hänhän kannatti täällä ensin au-

ton käyttömaksun yhteydessä ympäristöveroja ja polttoaineveroja, ja nyt hän puhuu siitä, että verotus ja tulonsiirrot pitäisi yhdenmukaistaa ja tarkastella niitä yhtä aikaa. Ne ovat molemmat seikkoja, joista vihreät ovat puhuneet ainakin koko tämän eduskuntakauden. Olemme vain odottaneet, milloin ne puheet ottavat tuulta myös muissa puolueissa ja hallituspuolueiden piirissä ja saisimme tukea näille ajatuksille, niin että nämä asiat menisivät eteenpäin. Tässä olisi jo ollut monta vuotta aikaa toteuttaa näitä, jos puheisiimme ja esityksiimme olisi tartuttu jo aikaisemminkin.

Ensi alkuun oli vain vaikea havaita, mistä tässä on kyse, koska ed. Sasin muotoilu on niin kovin kiemurainen ja monimutkainen. Me vihreät olemme sanoneet tämän monta kertaa huomattavasti yksinkertaisemmin ja selkokielellä. Siihen olisi ollut helppo tarttua jo aikaisemmin. Sitä olisi voinut kyllä jo kannattaa ja toteuttaa aikaisemmin, eikä tarvitsisi nyt antaa ikään kuin vasta eväitä seuraavalle hallitukselle tästä asiasta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luukkainen tässä jo toteasi joitakin yhtymäkohtia niihin ajatuksiin, mitä meillä on ollut. Mutta minua jännittää tässä yksi asia aivan hirmuisesti. Eikö nyt ed. Sasi istu valtiovarainvaliokunnassa, jolloin mietintöön olisi ollut mahdollisuus saada sekä tämä johdantoteksti että siihen liittyvät pari ponsikohtaa? Olisi mukava kuulla, esitittekö tätä tekstiä ponsineen ja kuinka laajaa kannatusta saitte. Sillä tavalla voisi luoda täällä option siitä, kuinka meille tässä oikein käy, koska lämpimästi kannatamme tämän laatuista lausumaa ja siihen liittyvää paria ponsiehdotusta.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luukkaiselle voin todeta sen, että tulonsiirtojen, verotuksen ja maksujen yhteensovittaminen on aika pitkäaikainen hanke. Jo vuonna 82 valtiovarainministeriössä todettiin, että tämän tyyppisiä ongelmia on olemassa. Siitä oli yksi kirjoitus Helsingin Sanomissa, mutta se ei johtanut mihinkään merkittävään yhteiskunnalliseen keskusteluun. Sen jälkeen vuonna 88 verojaosto ja sosiaalivaliokunta järjestivät eduskun-

nassa yhteisen seminaarin, jossa näitä ongelmia käytiin lävitse. Siinäkin kiistatta voitiin todeta, että näitä ongelmia on suhteellisen paljon ja että niihin tulisi puuttua. Täytyy sanoa, että oikeastaan nyt varsinkin tämän laman johdosta ja seurausena nämä ongelmat ovat vielä kärjistyneet ja tulleet huomattavasti suuremmiksi kuin koskaan aikaisemmin.

Oikeastaan vasta tänä syksynä on päästy sellaiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun, joka nyt ilmeisesti kääntää kelkkaa sillä tavalla, että saadaan kunnon hanke, projekti, aikaan, jossa käydään lävitse nämä tulonsiirrot ja verotus ja pyritään järjestelmään, joka olisi oikeudenmukainen kaikkien kannalta. Täytyy sanoa, että arvostan varsin suuresti Osmo Soininvaaran selvitystä tältä osin, koska siinä on erittäin hyvää perusaineistoa, jota voidaan käyttää tällaisessa selvitystyössä lähtökohta-aineistona, mutta mielestäni kuitenkin ratkaisujen tekemiseen se ei ole sinänsä aivan riittävä.

Mitä tulee lausumaesitykseen, täytyy todeta, että tästä on hallitusryhmien kesken sovittu. Mielestäni tämä on siinä määrin suuri asia, että on erittäin hyvä, että siitä puhutaan täällä eduskunnan istunnossa, koska siinä tapauksessa se saa riittävää painoa omalta osaltaan ja uskon, että se johtaa myös toimenpiteisiin, niin että ongelmat vihdoin saataisiin kuntoon. Minun mielestäni riittävän järeää asetta tässä täytyy pyrkiä käyttämään, jotta asiat etenisivät.

Ed. Bacman (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun on tunnustettava tyhmyteni, koska tähän saakka olen kuvitellut, että myös valiokunnan mietintö päätetään täällä suuressa salissa. Nyt jaoston puheenjohtaja antaa ymmärtää, että täällä suuri sali päättää vain niistä asioista, jotka täällä salissa esitetään, ja tämän takia ei kannata valiokuntavaiheessa esittää tällaisia ponsia. Jos olen ymmärtänyt hänen puheenvuoronsa väärin, selitys ehkä löytyy jostain muualta.

Itse voin todeta, että myös sosialidemokraatit yhtyvät täysin niihin näkemyksiin, joita ed. Sasin teksti, joka tänne on jaettu, pitää sisällään, ja myös tähän ponsiosaan. Olemme itse asiassa toivoneet tämän suhteen toimenpiteitä hallitukselta jo koko vaalikauden ajan. Tässä mielessä asia näyttää jäävän nyt seuraavan hallituksen tehtäväksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tästä tulee aika jännä keskus-

telu. Yritän tehdä loogisia johtopäätöksiä ed. Sasin äskeisestä vastauspuheenvuorosta. Ymmärrän niin, että hän on sitä mieltä, että on kahdenlaisia ponsia. On sellaisia, jotka valiokunnat yksimielisesti ehdottavat. Sitten ne täällä todennäköisesti yksimielisesti hyväksytään, ja ne ovat tällaisia pilipaliponsia. Sitten on ihan oma luokkansa sellaiset ponnet, joita hallituspuolueisiin lukeutuvat merkittävät kansanedustajat esittävät. Ne saavat täällä punaisen taulun näkyviin kaikkialla.

Silloin niistä tulee merkittäviä ponsia, jotka saavat kansainvälistä ja kansallista huomiota, ja sillä tavalla ne asiat menevät eteenpäin. Ed. Sasi, olette tällaisena valtiosääntöpäivänä opettanut meille aivan uutta valtiosääntökäytäntöä. Merkitsemme tämän varmasti yhteisesti pöytäkirjaan.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaiselle haluaisin todeta, että valtiovarainvaliokunta on muistaakseni viimeisen viiden vuoden aikana kaksi kertaa hyväksynyt suurin piirtein saman sisältöisen ponnin ehkä vähän vaatimattomammassa muodossa. Ne eivät ole johtaneet toimenpiteisiin. Uskon, että se keskustelu, jota tästä ponnesta käydään nyt tässä salissa, johtaa siihen, että viestin saama poliittinen painoarvo myös on riittävä, jotta jotakin alkaa näissä asioissa tapahtua.

Ed. M a l m : Rouva puhemies! Kannatan ed. Sasin tekemää ehdotusta.

Fru talman! Jag stöder de av riksdagsman Sasi framförda klämförslagen med motiveringar.

Under de senaste åren har vi justerat skatteskalorna. Vi har justerat överföringarna och man har mycket tillämpat den s.k. osthyvelsprincipen. Jag tror att det är bra att vi går igenom vad som egentligen har hänt och skett och försöker rätta till de misstag som eventuellt har gjorts.

Ed. A l a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Myöskin näin keskustalaisesta näkökulmasta mielelläni kannatan ed. Sasin tekemää ehdotusta. On nimittäin niin, että työllistämispäätökset tehdään yrityksissä ja työpaikoilla Suomessa. Tämä aivan liian usein unohdetaan. Järjestelmien pitäisi olla sellaisia, että ne suosivat työn tekemistä, yrittäjyyttä ja omatoimisuutta. Nyt meillä on todellakin jäykkä sosiaalisten tukien ja työttömyysturvan järjestelmä yhdistyneenä korkean ansiotulon verotukseen ja on tilanteita, jois-

sa työnteko ei kannata. On tulevan vaalikauden, väittäisin, suurimpia asioita saada tähän järjestelmään muutos. Muuten me emme saa ... (Välihuutoja) — Toki se pitää aloittaa, mutta se on tulevan vaalikauden suurimpia tehtäviä. — Tämä ei ole mikään helppo tehtävä, ja tähän pitäisi saada myöskin työmarkkinajärjestöt mukaan. Me olemme kaksi kertaa olleet yleislakon edessä, kerran vientilakon edessä. Emme ole päässeet eteenpäin. Ei näin voida jatkaa, vaan kyllä täytyy nyt saada presidentti Ahtisaarenkin kuuluttama laajempi yhteinen ponnistus siinä, että voidaan järjestelmiä muuttaa niin, että työnteko Suomessa kannattaa, omatoimisuus ja yrittäjyys kannattaa. Tämä on suuri asia, ed. Backman.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

14) Ehdotukset laiksi varallisuusverolain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 184

Lakialoite n:o 85

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 83

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Hallitus toteaa tämän lain perusteluissa seuraavasti: ”Yritystoiminnalle varallisuusverotuksesta syntyviä ongelmia voitaisiin lieventää siten, että vain osa yritysvarallisuudesta katsottaisiin omistajayrittäjän veronalaisiksi varoiksi.” Hallitus siis toteaa, että kun varallisuusverotus on liian kireä, tästä ongelmasta päästään sillä pois, että jätetään osa varoista kokonaan verotuksen ulkopuolelle. Vastaavaa voisi suositella tietysti palkansaajien näkökulmasta palkansaajien tuloverotukseen. He tarvitsisivat tällaista veronkevennyttä.

Kun tämä laki kuitenkin nyt lähtee siitä, että pyrittäisiin keventämään eräiden omistajayrittäjien ja vieläpä melkoisen varakkaiden muutoinkin erittäin kevyttä varallisuusverotusta, en voi sitä hyväksyä ja ehdotankin, että tämä koko lakiehdotus hylättäisiin, mikä tarkoittaa sitä, että

tällaisia verohelpotuksia ei tälle yhdelle yhteiskuntaluokalle tässä tilanteessa tulisi.

Ed. S a a r i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen suuresti pettynyt eduskunnassa esitettyihin yrittäjäystävällisyyttä tavoitteleviin puheenvuoroihin, sillä tässä juuri olisi ollut tilaisuus tehdä sellainen palvelus, joka käytännössä olisi merkinnyt sitä, että Suomeen olisi voinut alkaa pikkuhiljaa kehittyä sellainen pk-yrityskanta, jonka varallisuusaste paranis. Toisin sanoen: meillähän on ollut pitkään tavoitteena aikaansaada tilanne, jossa pääomia kertyisi yrityksiin. Kun suomalaiset yritykset ovat olleet varsin pääomaköyhiä, se on johtanut siihen, että esimerkiksi niiden lamansietokyky on ollut erinomaisen heikko, minkä seurauksena taas sitten meillä on kymmeniätuhansia työttömiä enemmän, mitä olisi ollut tilanteessa, jossa verorakenne olisi ollut toinen.

Täytyy aina muistaa, että varallisuusvero on yrityksen kannalta ainoastaan yksi rasite. Sillä on päällekkäisyys kiinteistöverotuksen kanssa, ja erityisesti pk-sektorilla sellaisissa yrityksissä, jotka omistavat itse toimitilansa, saattaa kiinteistön rooli tulla varsin keskeiseksi. Kun tätä vielä rasitetaan varallisuusverolla, ollaan kyllä tilanteessa, jossa tämä verohelpotus olisi mitä suotavin.

On valitettavaa, että valiokunta ei kyennyt näkemään tällaisen, voisiko sanoa, kateusaffektin yli jotta olisi päästy sellaiseen tilanteeseen, että ns. omistajaluokitusta, jolle valtiovarainministeriökin antoi vihreätä valoa, olisi muutettu siten, että se olisi tapahtunut oikeudenmukaisella tavalla. 20 prosenttia on ehdottomasti liikaa. Se vääristää tilanteita, kuten valiokunnan jäsenet ovat asiantuntijoilta voineet kuulla. Pahoittelen sitä, että puheiden ja tosi tekojen välillä on näin suuri ero.

Ed. A p u k k a : Arvoisa puhemies! Myös me täällä vasemmalla olemme kyllä lailla pettyneitä siihen hallituksen harjoittamaan verolinjaan, mitä se on harrastanut palkansaajia kohtaan. On aika murheellista, että ymmärtämystä löytyy vain silloin, kun on kysymys parempiosaisista ja varallisuksien verottamisesta, mutta palkansaajilta on imuroitu kaikki mahdolliset sikinit pois. Minusta oli todella hellyttävä se lainaus, minkä ed. Backman luki hallituksen esityksestä, jossa tosiaan sanottiin, että yritystoiminnalle varallisuusverotus aiheuttaa ongelmia. Sen me tiedämme kaikki, että verotus aiheuttaa on-

gelmia, totta kai, kun veroja pitää maksaa. Mutta senkin me tiedämme, että ei varallisuusvero ole kaikkein köyhimpien ongelma tässä maassa. Meillä on paljon köyhempiä ja huonommassa asemassa olevia. Ed. Saario tietää, että varallisuutta pitää olla aika paljon, ennen kuin sitä verotetaan.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Backmanin tekemää hylkäysehdotusta.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Kyseessä on varsin merkittävä muutos omistajayrittäjien kannalta, kun yritysvarallisuuden arvo pudotetaan 30 prosenttiin. Se tietysti auttaa aika merkittävästi yrittäjien toimintaa. Kun nyt sanotaan, että tämä olisi kohtuutonta, täytyy kyllä sanoa, että Suomessa omistajayrittäjien verotus tänä päivänä on varallisuusverotuksen osalta varsin kireätä verrattuna useimpiin muihin maihin. Jos yleensä voitaisiin ajatella, että yrityksen reaalityttö olisi 3—4 prosentin paikkeilla ja kun varallisuusvero on 0,9 prosenttia, täytyy todeta, että kyllä se haukkaa melkoisen suuren osan tuon yrityksen tuotosta ja heikentää yrityksen kehittämismahdollisuuksia. Mielestäni muuta varallisuutta on helpompi verottaa kuin yritysvarallisuutta, koska tärkeätä on se, että yritykset ovat terveitä ja myöskin kykenevät luomaan uusia työpaikkoja eikä tuottoa ei jouduta käyttämään pelkästään omistajien varallisuusverotuksen maksamiseen vaan myöskin investointeihin.

Mitä tulee hallituksen esityksen siihen kohtaan, jossa lähdetään siitä, että tuottoarvoa ei otettaisi huomioon laskentatekijänä, kun varallisuusveroarvoja lasketaan, täytyy sanoa, että jonkin verran laskentaa tuntevana en pidä hallituksen esityksessä hyvänä sitä, että pelkästään nettovarallisuus on ainoa peruste, vaan kyllä sekä nettovarallisuus ja tuotto pitäisi tasapainoisesti ottaa huomioon. Täytyy kuitenkin sanoa, että jos tähän hallituksen esitykseen olisi tehty muutos, se olisi ollut varsin merkittävä, ja siihen ei kuitenkaan kaikesta huolimatta haluttu mennä.

Täällä on kuitenkin, kun tämä johtaa useissa tapauksissa siihen, että varallisuusveroarvot saattavat nousta jopa kolminkertaisiksi, asetettu erityinen kattosääntö, jonka mukaisesti varallisuusveron arvo voi nousta enintään 50 prosenttia vuodessa. Myös se on erittäin merkittävä muutos, että kun hallitus esitti, että aravavuokralojen osalta varallisuusveroarvostusta muutettaisiin, mikä olisi johtanut niitten kiinteistöve-

ron huomattavaan nousuun, noin 70 pennistä — markkaan neliöltä, niin valiokunta on luopunut tästä hallituksen esityksestä yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa ja hylkää sen.

Ed. S a a r i o : Arvoisa rouva puhemies! Minusta tuntuisi paljon järkevämmältä, että sen asemesta, että nähdään jollakin tavalla varakas yritys erityisen vaarallisena yhteiskunnan kannalta, pitäisi mieluummin kehittää tilanteita, joissa varakkaita yrityksiä olisi mahdollisimman paljon. Suorastaan tulisi synnyttää näitä lypsettäviä objekteja lisää. Tällä pelillä näin ei käy.

Ed. Sasi jo aivan oivallisella tavalla viittasi siihen, minkälainen yhteys on toimivan ja varakkaan yrityksen ja työllistämiskyvyn sekä kansalaisten veronmaksukyvyn välillä, joten tähän kysymykseen on puuttu.

Haluan puuttua siihen, että jos kohta kysymyksessä ovatkin nyt sellaiset yritykset, joilla on ylimalkaan sen verran varallisuutta, että niitä voidaan verottaa, niin miksi ihmeessä pitää rakentaa sellainen järjestelmä, joka asettaa epäoikeudenmukaiseen asemaan yrityksen omistajan. Esimerkiksi henkilö, joka työskentelee yrityksessä ja omistaa 18 prosenttia osakkeista — tämä on professori Anderssonin esimerkki — ei saa huojennusta, kun taas hänen veljensä, joka täyttäisi 20 prosentin omistamisrajan, saa pelkästä omistamisesta täyden huojennuksen. Tässä ei oteta huomioon sitä, että meillä kyllä kannattaisi kehittää järjestelmää, joka myös suosisi perheyrittäjyyttä ja pitäisi tässä mielessä tällaisten yksityistalouksienkin aktiviteetin yritystoiminnan osalta korkeana.

Ed. B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Itse en ole missään vaiheessa ymmärtänyt tätä suurta huolta varallisuusveron haittavaikutuksista meidän yritystoiminnallemme, kun koko varallisuusveron tuotto on noin 120 miljoonaa markkaa. Kun se jaetaan suomalaisille yrittäjille ja muille — täytyy muistaa, että varallisuusveroa maksavat muutkin kuin yrittäjät — siitä ei kovin suuria summia per veronmaksaja pysty millään tulemaan. Tämän veron tuottoon nähden sen aikaansaama keskustelu tässä maassa on ylimitoitettua verrattuna mihin tahansa muuhun veroon. Kun käytännössä yrityksen varallisuuden tulee olla käyvältä arvoltaan useita miljoonia markkoja ennen kuin siitä menee veroa ja kun vero on alle prosentin varallisuuden määrästä sen verotusarvon perusteella, mielestäni ei tällaista

veron määrää voi pitää missään tapauksessa kohtuuttomana.

Minusta moni palkansaaja maksaa omasta varallisuudestaan esimerkiksi kiinteistöveron kautta, auton käyttömaksuna jne. huomattavasti enemmän kuin moni ns. varakas yrittäjä. Tässä mielessä tämä keskustelu ei ehkä nyt ole kiinni veron suuruudesta, vaan tässä käydään enemmänkin periaatteellista keskustelua siitä, onko ylipäättään tällainen vero oikea veromuoto vai ei. Omasta mielestäni tällaista veroa edelleenkin tarvitaan.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Haluan todeta sen, että varallisuusvero on ongelma niissä tapauksissa, joissa yritysvarallisuus on suhteellisen suuri ja kiinni siinä yrityksessä. Jos meillä on yrittäjä, jonka varallisuuden arvo on 3 miljoonaa markkaa ja joka saa tuottoa yrityksestä vaikka 150 000 markkaa, hän maksaa ensin tuloveron ja kuitenkin joutuu maksamaan vielä 27 000 markkaa varallisuusveroa, mikä on suhteellisen paljon kuitenkin kaiken kaikkiaan niissä olosuhteissa. Se tietysti vaikuttaa kyllä yrityksen toimintaedellytyksiin jossain määrin, koska pitää pyrkiä ottamaan enemmän voittoa siitä yrityksestä ulos, jotta ainakin verot kyettäisiin maksamaan.

Sitten on myös kysymys siitä, onko varallisuusverotuksella merkitystä. Ed. Backman oli sitä mieltä, että sillä ei ole merkitystä, koska sen tuotto on niin pieni. Tietysti tästähän voitaisiin tehdä se johtopäätös, että varallisuusverotuksesta voidaan kokonaisuudessaan luopua. Voi sanoa, että tätä ajatusta jossain määrin ehkä myös tukisi se, että meillä on tällä hetkellä kiinteistövero ja oikeastaan tiettyjen omaisuuserien osalta kahdenkertainen vero: On kiinteistövero ja on varallisuusvero. Tietysti se ei sovi kovin hyvin yhteen, että samoilla perusteilla kahta kautta omaisuuserää verotetaan. Mielestäni tältä osin kyllä varmasti täytyy aika tarkkaan jatkossa miettiä, mikä on varallisuusverotuksen tulevaisuus. Mutta tietysti on ihan selvää, että pitää pyrkiä yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen, enkä sano, että varallisuusverotuksesta pitäisi välttämättä kokonaisuudessaan luopua, mutta kun tulee uusia veromuotoja, niin kuin kiinteistövero, pitää kyllä katsoa, miten ne sopeutuvat näihin uusiin, nykyisiin olosuhteisiin.

Arvoisa puhemies! Vielä haluan erityisesti korostaa sitä, että valiokunnassa on tehty erittäin suuri muutos, joka koskee aravavuokra-asunto-

ja. Lähtökohta oli tosiaan siltä osin se, että niiden varallisuusveroarvot olisivat nousseet monikymmenkertaisiksi, mikä olisi nostanut olennaisesti aravavuokrien tasoa, lähes jopa markalla, ja tietysti se olisi johtanut vaikeuksiin aravavuokratatolot siitä syystä, että tänä päivänä jo vuokrataso niissä on niin korkea, että asukkaat pyrkivät pois niistä. Voi sanoa, että tämä kierre olisi käynyt erittäin pahaksi ja olisi saattanut johtaa konkurssiin useitten aravavuokratalojen osalta, ja uskon, että tältä osin valiokunnan tekemä ratkaisu on oikea.

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Kuten varmasti kaikki muistavat, olen tässä salissa moneen otteeseen ottanut esille sen, mikä on kiinteistöveron ja varallisuusveron keskinäinen suhde ja että varallisuusvero on tuplaverotusta osittain. Mutta varallisuusveroa ei voida poistaa ennen kuin kiinteistöveron veropohjaa on laajennettu, ja se on olennainen asia. Muuten reaaliarallisuudesta iso osa jää kokonaan verotuksen ulkopuolelle. Siitä päästä pitää lähteä liikkeelle, että kiinteistöveron veropohjaa ensin laajennetaan mahdollisimman kattavaksi.

Sen jälkeen voidaan keskustella siitä, että vanhanaikainen varallisuusvero poistetaan.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Todella voin yhtyä arava-asuntojen osalta tehtyyn muutokseen. Muutenkin voi todeta, että eduskunnassa veropolitiikassa on tehty aika merkittäviä parannuksia hallituksen esitykseen aika eleettömälläkin tavalla. Kun täällä keskustellaan sosiaalivaliokunnan asioista päiväkausia ja mitään ei tapahdu, niin joskus toivoisi, että sosiaalivaliokunta voisi ottaa oppia valtiovarainvaliokunnan ja sen verojaoston työstä. Itse en enempää kuitenkaan kehu.

Mitä tulee tähän esitykseen, en ole tästä kauhean innostunut. Toki ymmärrän omistajaryttäjien aseman. Tässähän eräät yrittäjäryhmät jäävät ulkopuolelle, esimerkiksi maatalousyrittäjät, joille ed. Backman laittaisi vielä metsätkin kiinteistöverolle. Siinä tulisi jo aivan kohtuuton tilanne muihin yrittäjiin nähden, kun puitakin alettaisiin verottaa kiinteistönä, mikä ei mielestäni ollenkaan kuulu kiinteistöveron henkeen, joka on kiinteistöihin sidottu eikä kasvavaan puumateriaaliin. Mutta se on toisen messun väärtin asia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

15) Ehdotukset autoverolaiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 321
Lakialoite n:o 64
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 88

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

16) Ehdotus laiksi arvonnäisäverosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 322
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 89

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

17) Ehdotukset valmisteverotuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 237
Lakialoitteet n:ot 70/1991 vp ja 82
Toivomusaloitteet n:ot 102 ja 160/1991 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 90

Puhemies: Ensinnäkin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, joista toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät 1.—8. lakiehdotus sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ehdotettu 9. lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Niillä perusteilla, jotka toin esille tämän lain toisessa käsittelyssä, ehdotan II vastalauseen mukaisesti neljää perustelulausumaa.

1) ”Eduskunta edellyttää, että lakia nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta ja lakia eräiden energialähteiden valmisteverosta on muutettava mahdollisimman pian kattavaksi siten, että verosta puolet perustuu hiilidioksidipitoisuuteen ja puolet energia-arvoon.”

2) ”Eduskunta edellyttää, että energiaveron lisäveroa on nostettava vähintään 5 miljardia hallituksen esittämästä tasosta, jotta energiaverotus kohdistuisi ympäristöhaittoihin, edesauttaisi ympäristöteknologiainvestointeja ja edistäisi energian säästöä.”

3) ”Eduskunta edellyttää, että lakia nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta on muutettava mahdollisimman pian kattavaksi siten, että veron määrittelyssä otetaan huomioon polttoöljyjen rikkipitoisuus.”

4) ”Eduskunta edellyttää, että lakia eräiden energialähteiden valmisteverosta on muutettava siten, että turpeelle määritellään hiilidioksidivero turpeen hiilidioksidipäästöjen mukaan.”

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Luukkaisen tekemiä neljää lausumaehdotusta, joissa vajaan parillakymmenellä rivillä pannaan suuri osa vihreästä verouudistuksesta toimeen.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan todeta sen, että rikin osuutta varmasti jatkossa tulee pyrkiä pohtimaan, mutta täytyy sanoa, että se ei kuitenkaan sisälly EU:n direktiivipohjaan ja tältä osin se on aika ongelmallinen. Mutta sinänsä työtä sen osalta varmasti kannattaa pyrkiä tekemään.

Tärkeätä on myöskin todeta, mitä tulee va-

liokunnan mietintöön, että täällä on hankittu valtiolle varsin merkittävästi rahaa sikäli, että kivihiltä koskevaa siirtymäsäännöstä on muutettu siten, että kaikki kivihilivarastot inventoidaan jo vuodenvaihteessa ja niiden verotus muuttuu vuodenvaihteessa jo uuden verojärjestelmän mukaiseksi, mikä merkitsee ehkä parinkinsadan miljoonan markan lisätuottoa valtiolle.

Mitä tulee jo viime kerralla keskusteltuun sähkön verottamiseen, niin tältä osin haluan kyllä kovasti alleviivata sitä, mitä tulee sähkön tuontiin ja vientiin, että nämä ongelmat tulee pyrkiä hyvin huolellisesti ja hyvin nopealla aikataululla selvittämään ja tulee pyrkiä siihen, että suomalaisen sähkön vientikyky pyritään mahdollisimman tehokkaasti turvaamaan, mutta myöskin pyritään siihen, että sikäli kuin sähköä kuljetetaan sekä Suomesta ulkomaille että ulkomailta takaisin Suomeen pyrittäisiin nettoperiaatteeseen niin, että verotus olisi kaiken kaikkiaan oikeudenmukaista.

Myöskin haluan kyllä kovasti korostaa sitä — se on pieni asia, mutta sanoisin, että sinänsä tärkeä — että koivusokerilla makeutetut tuotteet eli ksyylitolituotteet vapautetaan verotuksen piiristä. Mielestäni tällä ei ole sinänsä valtiontaloudellisesti mitään merkitystä. Kun kansalaiset lähtevät liikkeelle hyvin tärkeällä pienellä asialla, jossa mielestäni perusteet ovat aivan oikeat — terveystaloudelliset perusteet — niin tältä osin mielestäni on kohtuullista, että eduskunta ottaa myöskin tällaiset aloitteet huomioon ja tältä osin kyetään ongelmat ratkaisemaan.

Mitä tulee vesien verotukseen, haluan todeta, että on mielestäni oikein, että luonnonvesiä ei veroteta, ja pitäisin tärkeänä, että suomalaiset pyrkisivät omia kirkkaita hyviä vesiämme mahdollisimman tehokkaasti markkinoimaan ei vain Suomessa vaan myös ulkomaille, koska uskon, että Euroopassa vesien kysyntä tulee räjähdysmäisesti tulevina vuosina kasvamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

18) Ehdotukset laiksi arvonnäköalain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 283

Lakialoitteet n:ot 39 ja 45

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 91

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Lähes kahdeksan vuoden aikana minulla on ollut kaksi hyvin vaikeata asiaa puhua ylipäättään tässä talossa ja tässä salissa. Toinen on sudet ja toinen on vammaisuus.

Arvoisa puhemies! Tällä kertaa tämän tilanteen on aiheuttanut se, että hallitus on esittänyt varsin tuoreen arvonlisäverolain 60 §:ään muutosta, joka merkitsee sitä, että vammaisten työtä tekemään pyrkivien kansalaisten asemaa heikennetään. Tällä hetkellä voimassa olevassa laissa tuossa pykälässä on perinteinen 70 invaliditeetti-prosentin raja. Sen ylittävät henkilöt saavat erityisen arvonlisäverokohtelun. Näin on toimittu sillä tavalla, että potentiaalisesti pari — kolmetuhatta vaikeasti vammaista on voinut elättää itsensä omalla tuottavalla työllään. Tällä erityisellä verokohtelulla heidät on saatettu jollakin tavalla tasa-arvoiseen lähtökohtatilanteeseen terveisiin vastaavaa tuottavaa toimintaa harjoittaviin nähden.

Nyt valtiovarainministeriössä on luettu arvonlisäverotukseen liittyvää direktiiviä n:o 6 tavalla, joka on johtanut tarkan direktiivin luvun jälkeen sellaiseen tulokseen, että yleisperiaatetta on ryhdytty rusikoimaan ja vammaiseksi tässä katsannossa luetaan vain sokeat. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että suurin osa tämän erityisen kohtelun alaisena olleista vammaisista henkilöistä joutuu erittäin vaikeaan tilanteeseen, viime kädessä tilanteeseen, jossa he eivät pysty itseään elättämään, vaan joutuvat pysyvästi pitkäaikaistyöttömien jo ennestään pitkään jonoon. On aivan selvää, että kun työttömyys muutoin on varsin rajua, heidän kykynsä kilpailla muilla työllisyyden markkinoilla on hyvin rajallinen, käytännössä nolla.

Tällä on tietysti paitsi tällaiset käytännölliset konsekvenssit myös syvälliset periaatteelliset ulottuvuutensa. Tämähän merkitsee toteutuneena, kuten valtiovarainvaliokunta sitä nyt menee hallituksen esityksen mukaisesti esittämään, syrjijistä. Se merkitsee nimenomaan syrjijistä ja eriarvoistamista vammaisuuden laadun perusteella. Kun on terve ja vammainen kahtena eri kategoriana, mikä meidän kaikkien tulee hyväksyä elämän realiteettina, niin nyt vammaisia eriarvoistetaan eli harjoitetaan syrjintää vammaisuuden laadun perusteella.

Arvoisa puhemies! Minulla on sellainen vaikutelma, että niin valtiovarainministeriössä kuin valtiovarainvaliokunnassakin on 6. arvonlisäverodirektiiviä luettu väärin. On totta, että siinä lukee vammaisuuden osalta sokeus erityisenä kohtana, mutta siinä on jätetty huomiotta se, missä muussa EU-säädöstöympäristössä tätä tulee toteuttaa.

EU:sta olen kaikenlaista pahaa tullut sanooneeksi EU-keskustelujen aikana, mutta kyllä siellä jotakin periaatteita sentään on, jotka ovat hyvin merkityksellisiä ja jotka on syytä ottaa huomioon. Nimittäin silloin, kun on kysymys kansalaisten perusoikeuksista kansallisten perustuslakien mukaan, mm. syrjintäkiellosta, niin toki sellaisen EU:kin ottaa huomioon. Arvoisa puhemies, se ottaa sen huomioon.

Toisin sanoen tällainen, sanoisinko nyt, vähän nihilistis-pihilistinen direktiivin luku eli direktiivismi on saavuttanut tässä 6. arvonlisäverodirektiivin luennassa ja ymmärtämisessä aika ainoalaatuisen lopputuleman. Toisin sanoen meillä olisi syytä jollakin tavalla tämä asia vielä täällä yrittää korjata ja ottaa vielä huomioon se, mitä EU:ssa on tapahtunut viimeisten kuuden kuukauden aikana.

Arvoisa puhemies! Mäninä kesänä mainittu Euroopan unioni hyväksyi Valkoisen kirjan, jonka erityisenä tavoitteena on työttömyyden lieventäminen ja erikoisesti sellaisen rakenteellisen työttömyyden lieventäminen, jopa sen poistaminen, jossa vammaisuuden kaltaiset tekijät ovat erityisenä syynä siihen realisiin, että työttömyyttä on.

Jos vielä mennään tästä nuorempaan tapahtumaan, niin meillä eduskunnassa herra pääministeri informoi suurta valiokuntaa muutama päivä sitten Essenin summitin, huippukokouksen, lopputuloksesta. Siellä olivat agendalla samat asiat, eli huippukokouksella vahvistettiin Valkoisen kirjan tavoitteet työttömyyden ja rakenteellisen työttömyyden ja ihmisen fyysiseen olemukseen liittyvistä näkökohdista johtuvan työttömyyden poistamisesta, kuten kunnioitettu työministeri tuossa etupenkissä nyökkäilee.

Tosin sanoen, kun näitä reppanoita direktiivejä täällä luetaan, pitää jonkinlainen tolkkua olla siinä, miten niitä luetaan ja miten johtopäätöksiä näistä asioista tehdään.

Arvoisa puhemies! Minä odotan, että kun tämän ponsiehdotukseni nyt tässä luen ja teen, tuonne taululle ilmestyy oikein sakea punainen pilvi tähtiä, kun tätä asiaa ratkaistaan.

Arvoisa puhemies! Ehdotan perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus

pikaisesti selvittää mahdollisuudet invalidien harjoittaman elinkeinotoiminnan verovapauden aikaansaamiseksi pitäen tavoitteena tällä 60 §:ssä olevan säännöksen mukaista tilannetta.”

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen puuttui sinälään hyvin oleelliseen asiaan, ja direktiivikritiikki on ihan paikallaan. Toisin ed. Pullainen on vasta kolmannessa käsittelyssä liikkeellä tässä asiassa.

Mitä tulee itse asiaan, sen informaation mukaan, mikä on tullut, oli Suomen neuvottelutavoite saada jatkaa invalidien verovapautta, eikä se mennyt neuvotteluissa lävitse. Siitä, olisiko silti voitu olla lakia muuttamatta, voidaan todella keskustella.

Kiinnitän huomiota myös siihen, että monelle invalidille on edullista olla arvonlisäverotuksen piirissä, mikäli he tekevät tuotteita yrityksille. Silloin tämä merkitsee sitä, että poistuu piilevä liikevaihtoverorasitus, ja se on edullista invalidin kannalta. Jos tuotteet myydään kuluttajille, niin silloin toki verovapaus on hyödyllinen.

Toisaalta kiinnitän myös huomiota siihen, että tässä on 50 000:n raja, ja sen alapuolella aina voidaan toimia verovapaasti. Mutta itse kyllä harkitsen punaisen painamista ed. Pulliaisen ponnin puolesta, niin kuin hän meitä tässä yllytti.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen myös sitä mieltä, että ed. Pulliainen puuttui puheenvuorossaan tärkeään asiaan, mutta hän on tietysti tässä vähän myöhässä samoin kuin me muutkin. Pykälä olisi tietysti pitänyt ottaa esille toisessa käsittelyssä. Ymmärtääkseni ed. Pulliaisen puheenvuoro perustui Invalidiliiton vetoamukseen, jonka se oli tänään lähettänyt edustajille.

Olen myös osaltani tätä asiaa selvittänyt, ja vastaus, jonka olen saanut, oli sama, jonka ed. Ala-Nissilä totesi: Suomen neuvottelutavoite EU-neuvotteluissa oli se, että verovapaus olisi laajemmin voitu säilyttää, mutta tulos oli se, että vain sokeille se mahdollistettiin. Valtiovarainministeriö näin ollen väittää, että olisi liittymissopimuksen vastaista säätää toisella tavalla.

Minusta tätä asiaa olisi voitu valiokunnassa vähän tarkemmin puida. Siellähän ei vammaisjärjestöjä ollut kuultu. Kyllä voi tietysti moittia koko Suomen EU-valmistelukoneistoa siitä, että asiasta ei ole informoitu ajoissa invalidien järjestöjä, vaan ne vasta aivan loppusuoralla tänä päivänä ovat vetoamuksiaan lähettäneet.

Tietenkin on hankalaa, kun ponnella nyt enää ei voi pykälää varsinaisesti kääntää toiseksi niitä, miksi se on jo lauantaina säädetty, joten ilmeisesti tämä asia tulisi liittää jonkinlaiseen kokonaisuusvitykseen, jota autoveromuutoksienkin osalta on velvoitettu hallitusta tekemään, jolloin selvitetäisiin tämän pykälämuutoksen vaikutukset yrittäjien asemaan ja katsottaisiin, mitä voitaisiin tehdä toisaalta tämän ongelman kompensoimiseksi.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä sain huomautuksen siitä, että olen myöhässä. Tämä pitää erittäin runsaasti paikkansa. Tässä ei ole mitään nikkotelemista. Nukuin tässä asiassa henkilökohtaisesti totaalisesti lauantaina, kun asiaa käsiteltiin. En todella osannut edes kiinnittää tähän asiaan huomiota. Eilisaamuna Invalidiliiton, johon jäsenenä kuulun, jäsen Unto Lampinen soitti minulle pyörätuolistaan ja sanoi, että nyt on paljastunut tällainen kauhea asia, koeta yrittää tehdä jotakin. Niin minä sitten soitin tähän taloon ja pyysin täällä toimimaan niitä, jotka talossa olivat, ja tekemään ponsiehdotusta, koska se oli ainut mahdollisuus. Eli kritiikki oli aivan oikeaan osuut.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen perusteli lausumaehdotuksensa erittäin hyvin. Kannatan sitä ja totean, että jos me tämän hyväksymme, tässä on mahdollisuus hyväksyä tämä vielä muodossa, joka tavoittaa tämän tavoitteen. Jos me Suomen valtion joudumme Euroopan yhteisön tuomioistuimeen vastamaan tuosta direktiivistä, toivon, että ed. Pulliainen siellä pitää Suomen valtion puolesta puolustuspuheenvuoron. Siinä määrin hyvin hän pystyy tämän asian perustelevaan.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Kuten täällä jo todettiin, toisessa käsittelyssä kukaan ei tehnyt tämän sisältöistä ehdotusta, mistä ed. Pulliainen täällä puhuu, ja totuus on se, että tässä asiassa ponnit eivät mitään auta, vaan olisi pitänyt pykälää muuttaa tältä osin.

Mitä tulee kysymykseen siitä, että jos direktiiveissä sanotaan jotakin, kuinka tahdottomasti meidän täytyy niitä noudattaa, täytyy sanoa, että minun käsitykseni mukaan tämän tyyppisissä asioissa Suomi voisi varsin hyvin noudattaa omaa kansallista linjaansa ja jättää EU:n direktiivit omaan arvoonsa asioissa, joissa meillä on erityiset sosiaalipoliittiset perusteet.

Mitä tulee tämän kohdan käsittelyyn, Sokeain Keskusliitto oli tässä asiassa aktiivinen ja sokean määrittelyä keskusteltiin ja puhuttiin. Tältä osin ne ehdotukset, mitä tehtiin siitä, kuka on sokea, eivät olleet sen parempia, vaan täytyy sanoa, että hallituksen käsitys tältä osin todettiin käyväksi ja hyväksi.

Arvoisa puhemies! Haluan todeta, että tämä hallituksen esitys on äärimmäisen monimutkainen. Totuus on se, että se tulee aiheuttamaan varsin paljon tulkintaongelmia, ja varsinkin siten, mitä tulee EU-kauppaan, säännökset aiheuttavat varmasti monelle verovelvolliselle varsin monta harmaata hiusta.

Mitä tulee itse pykäliin, täytyy sanoa, että jos pykäliä alkaa joku verovelvollinen lukea, hän ei kyllä niistä lainkaan varmasti viisastu, vaan kyllä tässä asiassa tarvitaan erittäin paljon koulutusta, ja aikaa on vähän. Täytyy toivoa, että verohallintoviranomaiset ovat tässä suhteessa hyvin aktiivisia ja pyrkivät auttamaan verovelvollisia kuten myös yksityisen alan yrittäjiä. Täytyy sanoa se, että joka tapauksessa varsin paljon koulutustyötä tältä osin tullaan tarvitsemaan.

Valiokunta on kuitenkin pyrkinyt hallinnollisia vaikeuksia aika paljon auttamaan, ja tältä osin on mm. lähdetty siitä, että laskunmerkintävaatimusta ei vaadittaisi enää laskuissa. Hallituksen esitys oli lähtökohtaisesti mielestäni varsin kohtuuton. Ellei olisi maksetun arvonlisäveron määrää merkitty laskuun, se olisi johtanut siihen, ettei arvonlisävero olisi lainkaan vähennyskelpoinen. Mielestäni tällainen formaalinen tulkinta, formaalinen vaatimus, olisi johtanut täysin kohtuuttomiin lopputuloksiin. Mielestäni on oikein se, että kuitenkin, jos maksetun summan määrä ilmenee laskusta, sen tulee olla tältä osin riittävä; mielestäni tämä on kohtuullista. Toki täytyy sanoa, että on hyvin tarkoituksenmukaista ja hyvä, jos laskussa on merkitty maksetun arvonlisäveron määrä, varsinkin kun on eri arvonlisäverokantoja. Se olisi tärkeätä, mutta merkinnän puute ei saa johtaa sellaiseen oikeusturvan menetykseen kuin vähennyskelpoisuuden menettämiseen.

Mikä on erittäin tärkeätä valiokunnan mietinnössä, on se, että veronmaksamisajankohtaa on muutettu. Hallitushan esitti, että veronmaksamisajankohtaa olisi aikaistettu 20 päivää, toisen kuun 25. päivästä 5. päivään. Mikä oli peruste tältä osin? Peruste oli se, että neljännesvuosi-ilmoitukset EU:lle saataisiin mahdollisimman täydellisen sisältöisinä. Jokainen tietää, että nämä ilmoitukset eivät ole täydellisen sisältöisiä.

Kaikki eivät ilmoita, sinne jää puutteita, ja mm. maatalous ilmoittaa vain kerran vuodessa, jolloin nämäkin tiedot jäävät neljännesvuosi-ilmoituksesta pois. Kyse oli vain oikeastaan siitä, ehditäänkö lähettää yksi kirje ja siihen saatavat vastaustiedot sitten koota näihin neljännesvuosi-ilmoituksiin.

Täytyy sanoa, että mielestäni tämä alkoi olla jo kohtuutonta nöyristelyä EU:n byrokratian edessä, kun otetaan huomioon varsinkin se, että kuukausi ja viisi päivää on varsin lyhyt aika verovelvolliselle koota tuo arvonlisäveroilmoitus. Esimerkiksi kirjanpitoilmoituksissa selvityksen perusteella se olisi johtanut siihen, että tosiasiasa arvonlisäveroilmoitus olisi tehty ensin ehkä jopa vähän huonoilla tiedoilla, sen jälkeen olisi tehty kirjanpito ja vasta sen jälkeen vasta täydellinen arvonlisäverolaskelma. Täytyy sanoa, että tämä olisi johtanut kohtuuttomiin tilanteisiin käytännön yrittäjien kannalta.

Nyt valiokunta lähtee siitä, että kolmen ensimmäisen kuukauden osalta eli tammi-, helmi- ja maaliskuun osalta maksupäivä on ei seuraavan vaan sitä seuraavan kuukauden 25. päivä. Se tarkoittaa sitä, että maaliskuun verot tultaisiin maksamaan toukokuun 25 päivänä. Tämän jälkeen aikaistuminen tapahtuisi kymmenellä päivällä eli kunkin kuukauden 15 päivään mennessä. Tältä osin täytyy sanoa, että pitkällisten keskustelujen jälkeen verohallituksen kanssa voitiin todeta, että verohallitus saa kuitenkin aivan riittävät tiedot EU-ilmoituksia varten, kun veronmaksupäivä on 15. päivä. Myös täytyy todeta, että kaikki yrittäjäjärjestöt — Yrittäjien Keskusliitto, TT ja muut — olivat sitä mieltä, että kuukauden 15. päivä on myös heille riittävä. Siinä on kuitenkin pari viikkoa aikaa tilitoimistoissa tehdä ilmoituksia ja myös päästä siihen, että arvonlisävero pohjautuu kirjanpidon tietoihin ja tältä osin vältetään kaksinkertaisen työn syntyminen.

On myös totta, että toisena perusteena on käytetty sitä, että yrittäjillä on maksuvaikeuksia. Tietysti laman johdosta monen yrityksen likviditeetti on varsin ongelmallinen. Tietysti siltä osin jo kymmenen päivän aikaistaminen aiheuttaa ehkä jonkin verran likviditeettivaikeuksia, mutta kun pyritään suhteuttamaan tämä aika myös laskutusajankohtaan, joka usein on 30 tai 45 päivää, tältä osin voidaan sanoa, että 15. päivä kutakin kuuta menee suhteellisen kohdalleen.

Myös pyrittiin hankkimaan selvitystä siitä, mikä on valtion maksujen merkittävä maksuajankohta. Tältä osin täytyy sanoa, että arvonlisäverotilityksillä ei ole valtion oman likviditee-

tin kannalta kovinkaan suurta merkitystä, mutta ehkä se voidaan noteerata, että valtion palikat pääsääntöisesti maksetaan 15. päivänä kutakin kuuta, ja siltäkin kannalta ehkä tuota 15:tä päivää voidaan pitää hyvin tarkoituksenmukaisena.

Täytyy sanoa, että ihan näistä historiallisista syistä ja selvityksen perusteella valiokuntaan mietintöön kirjattiin seuraavaa: "Valiokunta muutoinkin korostaa sitä, että lainsäädäntöä valmisteltaessa ensisijaisesti tulisi kiinnittää huomiota verovelvollisille aiheutuviin hallinnollisiin vaikeuksiin ja vasta toissijaisesti EU:n hallinnolle mahdollisesti aiheutuviin hallinnollisiin haittoihin." Olen myös sitä mieltä, että kyllä ensi sijassa pitää lähteä siitä, että verovelvollisen todellinen asema ja toimintamahdollisuudet katsotaan lävitse ja sen jälkeen vasta katsotaan, min-kälaisia ongelmia kenties hallinnolle syntyy.

Arvoisa puhemies! Toinen keskeinen kysymys valiokunnan mietinnössä on se, että kulttuuritilaisuuksien ja urheilutilaisuuksien pääsymaksujen verokohtelua on muutettu. On lähdetty siitä, että veroprosentti on 6 eikä 12. Hallituksessahan tästä asiasta käytiin pitkä keskustelu ja myös kädenvääntöä. Loppujen lopuksi siellä päädyttiin vielä 12 prosenttiin, vaikka 6 prosenttia tuossa vaiheessa oli vahvasti esillä. Kuitenkin poikeus on sellainen, että elokuvien osalta veroprosentti on edelleen 12. Tähän on syynä se, että kulttuuritilaisuudet ovat olleet aikaisemmin nol-laverokannassa tai kokonaan arvonlisäveron ulkopuolella aina, tarkoitus oli, että ovat ensi vuoden loppuun asti, mutta elokuvanäytännöt ovat olleet 12 prosentin verokannan piirissä jo tänä vuonna.

Tältä osin täytyy todeta, että ei ole ehkä tarkoituksenmukaista se, että näissä taloudellisissa vaikeuksissa, missä Suomi tällä hetkellä on, pyritään mitään verokantaa sinänsä alentamaan, mutta kun siirtymäsäännöksiä aikanaan hyväksyttiin, tietysti se oli tietty indikaatio siitä, että alemmaa verokantaa tulisi soveltaa. Muun muassa urheilutilan vuokrauksen osaltahan hallitus esittää 12:ta prosenttia, mitä pidetään tarkoituksenmukaisena.

Mistä syystä kulttuuritilaisuudet ja urheilutilaisuudet ovat 12 prosentin verokannan piirissä, täytyy todeta, että meillä tällä hetkellä suurin osa kulttuurista on toimintaa, jota yhteiskunta tukee varsin suurilla summilla: ooppera satoja miljoonia ja monet muut kulttuuritapahtumat varsin merkittävästi. Meillä on kuitenkin sellaisia taiteen harjoittajia, jotka pyrkivät siihen, että toi-

mina olisi sinänsä kannattavaa, ja pyrkivät itse hankkimaan elantonsa näistä tilaisuuksista. Jotta meillä tällainen aloitteleva kulttuuritoiminta ylipäänsä säilyisi, nuorison kulttuuritoiminta eläisi, on tarkoituksenmukaista, että ei pyritä asettamaan tällaisen kulttuuritoiminnan harjoittamista täysin kohtuuttomaan asemaan verrattuna vanhaan, institutionaalisen, tuettuun toimintaan. Tältä kannalta voidaan 6:ta prosenttia sinänsä mielestäni varsin perustellusti tukea. Voi sanoa, että sillä nimenomaan nuorisokulttuurin kannalta on erittäin suuri merkitys. Uskon, että lopputulos on sinänsä varsin hyvä.

Jos ajatellaan tulevaisuudessa kulttuurin kehittämistä, varmasti me joudumme miettimään kulttuurin tukia varsin suuresti edelleen. Mielestäni on hyvä, jos on varsin houkuttelevaa se, että jokainen kulttuuritoimintaa harjoittava laitos miettisi, voitaisiinko myös kaupallisin perustein harjoittaa jotakin toimintaa. Uskon, että se sinänsä antaisi kuitenkin mahdollisuuksia kulttuuritoimen harjoittamiselle, koska kysyntää kulttuuripalveluille on, jopa itsekannattavaa kysyntää.

Lisäksi valiokunnan mietinnössä lähdetään siitä, että alkutuotteilla olisi mahdollisuus hakeutua kuukausimenettelyyn piiriin. Keskusteltiin siitä, voisiko hakeutuminen tapahtua jo tänä vuonna. Mutta kun varsin merkittävä määrä verovelvollisia tulee nyt arvonlisäveron piiriin, maataloudestakin lähes 200 000 verovelvollista, katsottiin, että ei ole tarkoituksenmukaista aiheuttaa verohallinnolle niin suurta työmäärää, että kuukausimenettelyyn voitaisiin mennä alkutuotannon osalta jo tänä vuonna.

Toinen keskeinen kysymys tältä osin on myös se, että jos kuukausimenettelyyn piiriin olisi men-ty, se olisi merkinnyt sitä, että takautuvat vähen-nykset, jotka ovat kertyneet heinäkuun alusta tältä vuodelta, olisivat olleet palautuskelpoisia jo alkuvuodesta, ja sillä olisi ollut tietty valtioneu-loudellinen merkitys. Mutta kaikki tahot ovat tällä hetkellä varsin tyytyväisiä siihen, että kun päästään kuukausi-ilmoitukseen vuoden 96 alus-ta, niin silloin, jos maatalouden harjoittajilla on suuria hankintoja, arvonlisäveron voi varsin nopeasti pyrkiä vähentämään.

Jossakin vaiheessa oli esillä myös sellainen malli, että tulisi olla vähintään tietty liikevaihto ennen kuin voidaan mennä kuukausimenette-lyyn. Loppujen lopuksi on päädytty siihen, että tällaisia rajoituksia ei aseteta. Mutta täytyy muistaa se, että kun hakeutuu kuukausimenette-lyyn, sen jälkeen on pysyvästi kuukausimenette-

lyssä, joten se merkitsee sitä, että kynnys on kuitenkin tältä osin kohtuullinen.

Myös liittymämaksujen osalta on tehty tiettyjä muutoksia sikäli, että mikäli liittymätoimintus on tehty jo pidemmän aikaa sitten ja maksut kertyvät vasta ensi vuodelta, ne maksut ovat vain ensi vuoden ajan verovapaita, koska siihen toimitukseen, mikä on tehty tämän vuoden aikana tai aikaisemmin, ei sisälly mitään vähennysoikeutta. Voidaan sanoa, että tällä tavalla verotuksen oikeudenmukainen kohtaanto tulee jollakin tavalla turvatuksi. Eli jos ei ole vähennysoikeuksia, näissä tapauksissa myöskään myynti ei olisi ainakaan alkuvaiheessa verotuksen piirissä.

Mitä tulee hallinnon yksinkertaistamistoimenpiteisiin, voidaan todeta, että kun hallitus lähti siitä, että kuukausi-ilmoitukset tulisi verovelvollisen allekirjoittaa, se olisi merkinnyt sitä, että arvonlisäveroilmoituksia ei olisi enää voitu toimittaa suorana siirtona atk:lla. Tämä olisi ollut täysin kaikkea hallinnon kehittämistä vastaan ja myös sitä, että voitaisiin arvonlisäverotus hoitaa niin yksinkertaisesti kuin mahdollista. Tältä osin valiokunta on tehnyt muutoksia ja toteaa, että itse allekirjoitusta ei enää tarvita, vaan riittää se, että verovelvollinen toimittaa ilmoituksen niin, että verottaja tietää, mistä ilmoitus on tullut ja että ilmoittaminen tältä osin on riittävän luotettavaa.

Arvoisa puhemies! Uskon, että näillä muutoksilla, mitä valiokunnan mietintöön on tehty, arvonlisäverojärjestelmästä tulee suhteellisen toimiva. Mutta totta on, jos ajatellaan tilannetta tänä päivänä, että kun esimerkiksi pyydetään ennakkoratkaisuja eri virastoista, voidaan todeta, että ratkaisut poikkeavat yllättävän paljon toisistaan. Tältä osin toivoisi, että keskusverolautakuntaa käytettäisiin enemmän ennakkotiedon antajana arvonlisäverotapauksissa. Tältä osin täytyy puolestaan toivoa sitä, että keskusverolautakuntaa kehitettäisiin niin, että se saisi entistä keisemmän roolin ennakkopäätöksen antajana myös arvonlisäverotapauksissa. Tästä syystä olisi syytä miettiä sitä, että keskusverolautakuntaan asetettaisiin erityinen arvonlisäverasioita käsittelevä jaosto.

Muutenkin täytyy todeta se, että on syytä pyrkiä siihen, minkä eduskunta on nyt kaksi kertaa jo vahvasti osoittanut viime vuosien aikana, että keskusverolautakunnan toimintaa on syytä jatkaa ja sitä on myös syytä vahvistaa, koska sillä on erityisen suuri merkitys verovelvollisten oikeusturvan kannalta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

19) Ehdotus laiksi arvonlisä- ja valmisteverotuksen toimittamisesta Ahvenanmaan maakunnan ja muun Suomen välisissä suhteissa

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 335

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 92

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. J a n s s o n : Arvoisa rouva puhemies! Kuten tämän asian toisessa käsittelyssä mainitsin, lakiesitys säätää arvonlisä- ja valmisteverotuksen toimittamisesta suhteissa Ahvenanmaan ja muun Suomen välillä. Laki on ymmärtääkseni hieman arveluttava, koska se saattaa olla ristiriidassa Suomen EU-liittymissopimuksen kanssa eli ns. Ahvenanmaan pöytäkirjan kanssa. Valittavasti ei ollut aikaa valiokunnassa ottaa kantaa tähän, vaan valiokunta keskittyi ihan ansaitusti vielä mahdollisesti tärkeämpään kysymyseen, nimittäin siihen, miten kauppa sujuu Ahvenanmaan ja muun EU:n välillä. Valiokunta lausuu mietinnössään, että hallituksen tulee huolehtia siitä, että kaupankäynti toimii sujuvasti ei ainoastaan Ahvenanmaan ja Suomen välillä vaan myös muuhun EU:hun päin. Tämä on äärimmäisen tärkeää, jottei liittymisestä EU:hun Ahvenanmaalle seuraisi ainoastaan huonoja seikkoja, vaan myös hyviä puolia, mikä on integraation tarkoitus, niin ainakin olen ymmärtänyt, mukaan lukien verovapaan myynnin liikenteessä Ahvenanmaalle ja sieltä pois, kuten liittymissopimuksessa sanotaan, ja tämä niin pian kuin mahdollista EU:n jäsenyyden astuttua voimaan.

Ed. S a s i : Ärade talman! Jag är enig med riksdagsman Jansson. Skattedelegationen hade mycket kort tid på sig att behandla detta ärende då regeringen avlät sin proposition senaste fredag och betänkandet godkändes senaste lördag. Men det oaktat så kan man konstatera att de ställningstaganden som utskottet kommer med är väldigt eniga och, som jag tror, väldigt positiva. Först och främst gäller det handeln mellan Åland och det EU-område, som ligger utanför Finland eller Finlands gränser. Man måste med

alla medel försöka garantera Ålands ställning och bistå handeln så att det inte uppstår administrativa problem mellan Åland och dessa andra länder.

Vad sedan gäller Ålands ekonomi så var ett av de syften som låg bakom detta förslag att försöka garantera Åland en självständig, skattemässig ställning och på det viset garantera positiva möjligheter för Ålands ekonomi. En av dessa positiva åtgärder skulle ha varit en skattefri handel mellan Finland och Åland som nu inte förverkligas på grund av regeringens proposition. Men det viktigaste för Åland är dock att garantera att tax-free-handeln mellan Åland och Sverige kan fortsätta efter 1999, eftersom detta kommer att garantera att färjorna fortsättningsvis kan gå via Mariehamn och på det viset garantera att förbindelserna mellan fastlandet, Mariehamn och Stockholm kan upprätthållas.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Yhdyn siihen kritiikkiin, jota ed. Sasi kohdisti aikataulukysymykseen. Todelakin on niin, että edellisenä iltana tämä varsin tärkeä laki oli verojaoston käsiteltävissä ja mietintö piti tehdä suurin piirtein välittömästi. Verojaosto pyysi myös asiantuntija-apua ministereiltä. Ministeri Viinanen ja ministeri Norrback eivät milloinkaan ehtineet saapua paikalle aikataulusta paljolti johtuen. Pääministeri Aho toki oli kuultavana, ja ministeri Pekkarinenkin olisi ollut käytettävissä.

Tämähän on laajempi kuin yksin Ahvenanmaan asia. Tässä on koko Suomen liikenteen kannalta erittäin tärkeästä asiasta kyse. Tavaltaan Turku — Tukholma-väli liittyy Pohjolan tieyhteyteen, korridorin aina Pietariin saakka. Erityisesti Lounais-Suomen kannalta, Turun ja Naantalin kannalta, on iso asia, että liikenne voi toimia niin, että ihmisiä kiinnostaa tulla siihen mukaan. Sen takia todella, kuten ed. Jansson on maininnut, pitäisi jopa selvittää se, miten voitaisiin Ahvenanmaan ja Turun ja Naantalin välillä suorittaa verovapaata tax-free-myyntiä EU-oloissa. Valiokunta mielestäni otti yleensä tähän asiaan selkeän kannan ja edellyttää, että vuoden 99 jälkeen tehdään kaikki voitava, että voidaan tax-free-kauppaa harjoittaa ja tämä koko Suomen kannalta tärkeä liikenneyhteys voisi toimia.

Ed. J a n s s o n : Ärade talman! Som framkom i delegationsordförande Sasis förtjänstfulla anförande så kan man nog också säga att anslutningsavtalet mellan Finland och EU:

medlemsländer beträffande Åland, beträffande detta protokoll nr 2, kan tolkas på det sätt som kollegan, riksdagsman Ala-Nissilä nu sade. När det står i protokollet ”i trafik till och från Åland” att det kan möjliggöra trafik och skattefri försäljning i trafiken inte bara mellan Åland och EU-landet Sverige utan också mellan Åland och det övriga Finland. Det är riktigt och ganska viktigt att påpeka och en praktisk omständighet är ju faktiskt den, och det är jag säker på att minister Kanerva väl känner till, att t.ex. trafiken nu mellan Finland och Sverige förskjuts i riktning från Helsingfors mot sydvästra Finland, alltså där Åbo och Nådendal kommer att inta mycket viktiga positioner och därför kommer sydvästra Finlands betydelse alldeles klart att öka och just i det sammanhanget kunde de här goda exportekonomiska effekterna vinnas med en lösning på denna fråga om skattefri försäljning i trafiken, som sagt inte bara mellan Åland och Sverige utan också mellan fastlandet och Åland så att man skulle få de fördelar som här nämndes.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

20) Ehdotukset laeiksi arpajaislain 3 §:n ja arpajaisverolain 2 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 274

Lakialoite n:o 84

Hallintovaliokunnan mietintö n:o 15

Suuren valiokunnan mietintö n:o 4

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. S a a p u n k i : Arvoisa rouva puhemies! Nimelläni on jaettu pöydille arpajaislain perustelulausumaehdotus, jonka haluan tässä yhteydessä tehdä: ”Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin Oy Veikkaus Ab:n rahapelitoiminnan ylijäämän jakamiseksi pitäen

tavoitteena, että urheilu- ja liikuntakasvatuksen tukemiseen osoitetaan vuosittain 36,6 prosenttia.”

Tämä tarkoittaa sitä, että kulloinkin valtioneuvoston mahdollisten säästötoimien jälkeen jäävä Oy Veikkaus Ab:n ylijäämä jaettaisiin nyt asetuksessa olevien jakosuhteiden mukaisesti. Näin ollen urheiluväki ei ole vaatimassa muuta kuin pitkäaikaisen oman osuutensa palauttamista veikkausvoittovarojen jakoon.

Tässä yhteydessä haluan tuoda esille myös sen, että hallitus on luvannut ensimmäiseen lisäbudjettiin 25 miljoonaa markkaa. Uskon, että se myös sinne tulee liikunnan peruskorjaukseen ja liikuntapaikkarakentamiseen.

Työministeri **K a n e r v a**: Arvoisa puhemies! Sen jälkeen kun viime viikolla eduskunnassa todettiin, ettei ensi vuoden budjetti ole avattavissa tältä osin ilman poikkeuksellisen laajoja kielteisiä taloudellisia seurausvaikutuksia, jotka merkitsisivät kurinalaisen finanssipoliittisen linjan murtumista, on nyt erityisen tärkeää, että eduskunnalla on mahdollisuus linjata vuoden 96 budjetin valmistelua. Arpajaislain muutoshan ei ollut kuukauden tähtäimellä eduskunnan arvion mukaan korjattavissa. Näin ollen nyt on tärkeää, että tämä voidaan tehdä vuoden 96 budjettia koskien esitetyllä tavalla. Niinpä hallituspuolueet ovatkin sopineet paitsi että urheilumäärärahoja korotetaan jo ensi vuoden ensimmäisessä lisämenoarviossa 25 miljoonalla markalla, myös hyväksytään ed. Saapungin äsken esittämä velvoittava ponsi seuraavan vuoden budjettia valmisteltaessa.

Niinpä, arvoisa puhemies, haluan kannattaa ed. Saapungin tekemää ehdotusta.

Ed. **L a i n e**: Rouva puhemies! Olen samaa mieltä kuin ed. Saapunki perustelulausumassaan ehdottaa. Haluan sen tueksi kertoa seuraavaa.

Eduskunta päätti 1.10.1993 ”edellyttää, että veikkaus- ja raha-arpajaisten voittovarojen käyttämisessä palataan normaaliin käytäntöön mahdollisimman pian”. Kun hallitus antoi eduskunnalle viime vuoden toimintaa koskevan kertomuksensa, joka on nyt perustuslakivaliokunnassa, siinä ilmenee hallituksen ilmoitus näin: ”Tasavallan presidentti antoi 12.1.1993 valtioneuvostolle tehtäväksi ryhtyä eduskunnan lausumasta aiheutuviin toimenpiteisiin.”

Eduskunnan perustuslakivaliokunnassa ehdotin, että perustuslakivaliokunta kysyy, milloin hallitus aikoo ryhtyä eduskunnan lausuman

edellyttämiin toimenpiteisiin ja aikooko hallitus tehdä sen palauttamalla asetuksen aikaisempaan muotoonsa vai ehdottamalla asianomaisen lain säätämistä. Ministeri Tytti Isohookana-Asunmaa on nyt tähän perustuslakivaliokunnan kysymykseen vastannut. Lainaan vain lyhyesti tärkeimmän kohdan, jossa ministeri viittaa ensin 16 miljardin markan säästötavoitteisiin ja kertoo näin: ”Palaaminen eduskunnan lausumassa 1.10.1993 tarkoitettuun käytäntöön veikkausvoittovarojen jaossa merkitsisi tämän tavoitteen olennaista vaikeutumista.” — Siis tuon säästötavoitteen. — ”Tämän vuoksi hallitus ei pidä mahdollisena siirtyä lähiaikoina eduskunnan lausumassa tarkoitettuun käytäntöön.”

Näin siis ministeri Tytti Isohookana-Asunmaa, ja kun olen eri mieltä kuin ministeri, minä erityisellä lämmöllä kannatan ed. Saapungin perustelulausumaehdotusta.

Ed. **U k k o l a** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä kuuntelen ihmeissäni ed. Laineen puheenvuoroa ja kannanottoa. Oletteko te tosissaan sitä mieltä, että pitää huiskaista 200 miljoonaa markkaa urheilulle rahoja aikana, jolloin te olette ollut eduskunnassa vastustamassa kaikkia säästöjä ja arvostellut hallitusta siitä, että joka asiassa täytyy leikata? Minä ihmettelen teidän ristiriitaisia kannanottojanne tässä asiassa.

Kysymys on siitä, että urheilu saa ihan riittävästi rahaa. Sen absoluuttiset rahamäärät eivät ole mihinkään supistuneet, vaikka on lama. Kaikkialta muualta on leikattu. Urheilulla on ollut rahaa, ja se on tuhlannut omista möhläyksissään omien järjestöjohtajiensa toimesta rahaa niin paljon, että valtio on joutunut tukemaan sitä 50 miljoonalla markalla. Minä paheksun syvästi sitä, että eduskunta tällaisia lausumia hyväksyy.

Ed. **L a i n e** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun ed. Ukkola kysyi, olenko minä tosissani, en minä täällä koskaan ole mitään leikkiä puhunut. Ihan tosissani minä äsken puhuin ja kannatin ed. Saapungin ehdotusta. Toivon, että ed. Ukkolakin yleensä esiintyy tosissaan eikä vain huvittele täällä.

Ed. **Ukkola**, ette ehkä ole huomannut, että minä olen yrittänyt myös säästää valtion varoja vastustamalla mm. hävittäjähankintoja, suurten firmojen avustamista ja monia muita, mutta tähän historiaan ehkä nyt ei ole tarvis pidemmälti palata.

Ed. S a a p u n k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta tuntuu, että ed. Ukkola ei nyt tätä problematiikkaa kovin syvällisesti ole ajatellut. Se raha, jota nyt ollaan lisäämässä liikunnalle, on pelkästään tarkoitettu liikuntapaikkojen peruskunnostukseen. Siellä on miljardien omaisuus suomalaisella yhteiskunnalla esimerkiksi uimahalleissa. Jos niitä ei korjata, meillä rapistuu suomalainen kansallisomaisuus. Tämä on täysin työllisyyteen menevää rahaa, eikä se ole menossa leiritykseen eikä tämän tyyppiseen hommaan. Minusta kannattaisi pikkuisen ajatella ennen kuin näin voimakkaasti ottaa kantaa, kuin ed. Ukkola toi esille.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En myöskään minä malttanut olla ottamatta kantaa ed. Ukkolan puheenvuoroon siinä mielessä, että haluaisin kuulla, kun on käytytty muitakin tämän suuntaisia puheenvuoroja, sen yhden yhteiskunnallisen alan, jolla noin 400 miljoonan markan panostuksella saadaan tämän asian ympärille 4 miljardin markan vapaaehtoistyö ja -toiminta, joka pääsääntöisesti kohdistuu hyvin nuoriin poikiin ja tyttöihin. Ei kai kukaan voi väittää, ettei tämä työ olisi yhteiskunnan kannalta varsin merkittävää ja tärkeää. Vielä sanon, että vastaavaa ei ole millään muulla sektorilla kuin liikunnan.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En minä periaatteessa vastusta 25 miljoonan markan antamista urheilu- ja uimahallien korjauksiin, mutta sitä minä vastustan, että lyötäisiin se lukkoon, niin kuin ponnassa sanotaan, että jakosuhde palautettaisiin ennalleen tällaisena aikana, koska Veikkauksen tuotto, liikevaihto, on hurjasti kasvanut. Jos jakopuusteet palautetaan, se tietää yli 200:ta miljoonaa markkaa lisää rahaa urheiluun. Eihän se pysty edes käyttämään sitä.

Itse asiassa ei siitä ole kysymys. Sillä rahalla, jota tällä hetkellä urheilun tukemiseen menee, varmasti tuetaan liikunnan nuorisourheilua ja nuorten tyttöjen ja poikien liikunnallista toimintaa, mutta sitä menee paljon turhuuteen. Mitä varten meillä on näin monta urheilujärjestöä? Mitä varten pitää urheilujohtajia tukea? Mielestäni rahan pitäisi mennä suoraan seuroille eikä millekään keskusjärjestöille. Keskusjärjestöt pois niin kuin ammattiyhdistysliikkeessä!

Ed. R a u r a m o : Arvoisa puhemies! Ed. Saapungin lausuma on aivan hyvä ja oikean

suuntainen, mutta niin kuin ed. Laine totesi, näitä lausumiahan on annettu aikaisemminkin. Tietysti itse olisin jäänyt kaipaamaan sitä, että ministeri Kanerva, joka on kiitettävästi paikalla, kun asiasta on keskusteltu, olisi voinut vaikuttaa asiaan aikaisemminkin eikä vain sillä tavalla, että on tukemassa tätä lausumaa. Se toki tuo tälle lausumalle lisää arvokkuutta. Toivottavasti tämä lausuma vaikuttaa sillä tavalla, että ministerit eivät nuku tai itke tai jotakin muuta vastaavaa seuraavan kerran budjettiriihessä, kun asiaa käsitellään.

Kaiken kaikkiaan ministeri Kanervalla olisi varmasti ollut mahdollisuus vaikuttaa asian käännteisiin sillä tavalla, että asia olisi saanut myönteisen lopputuloksen myös uudessa toisessa käsittelyssä, mutta ymmärrän, että ministerin oli mahdotonta — en sano edes ”jotakuinkin mahdotonta” vaan ”mahdotonta” — äänestää vastoin hallituksen kantaa. Ymmärrän myös sen, että seuraukset olisivat saattaneet olla koko hallituksen kannalta aika kohtalokkaita.

Mutta sitä en malta olla mainitsematta, että sen jälkeen, kun ministeri itse oli ryhmässä sitoutunut ryhmän päätökseen, hän vaati kaikilta muiltakin sitoutumista ehdottomasti ryhmäkuriin. Tätä kautta näkisin, että ministeri Kanerva on ollut paljon päällä ja on edelleenkin. Näen, että hänellä on erittäin suuri mahdollisuus toimia asian eteen nyt hallituksen jäljellä olevina kuukausina, ja uskon myös, että hän tulee niin tekemään.

Työministeri K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Jotkut käytetyt puheenvuorot saavat tietysti oikeutetusti myös osakseen nyt kommentointia.

Ensinnäkin ed. Ukkolalle haluaisin erinomaisen ystävälliseen henkeen sanoa, että itse asiassa kai kunnallishallinnon keskusjärjestöjä lukuun ottamatta missään muualla kuin urheilussa ei ole yhtä radikaaliin järjestölliseen uudistustyöhön kyetty. Liikunnassahan on juuri vuosi takaperin, viime vuoden marraskuussa, kyetty aikaansaamaan entisten keskusjärjestöjen tilalle uusi yhteinen urheilun yhteistyöforum, Suomen Liikunta ja Urheilu, joka nimenomaan poistaa liikunnan ja urheilun saralla ollutta, oikeutetusti kritisoitua päällekkäisyyttä ja byrokratiaa, joka ei mitenkään vastaa urheilun todellista henkeä ja luonnetta.

Eivät ne nuoret tytöt ja pojat urheile TUL:n ja SVUL:n värien puolesta, vaan urheilevat ja liikkuvat liikunnan riemusta ja niiden myönteisten

tuntemusten johdosta, joita liikunta ja urheilu nuorelle ihmiselle aikaansaa. Samoin on erittäin pitkälle laita myös aikuisväestön harrasteliikunnan osalta. Huippu-urheilun osalta tiedän sataprosenttisella varmuudella sanoa, että huippu-urheilussa urheillaan huippu-urheilun tulosten, saavutusten ja Suomen lipun puolesta.

Sen vuoksi on oikeutettua sanoa, että Suomen urheilussa on tehty tunnustusta ansaitseva järjestöllinen remontti, jonka pitäisi myös näkyä niin, että itse toimintaan saataisiin lisää määrärahoja aikaisempien byrokraattisten rakenteitten sijasta. Sen vuoksi vanhoja järjestörakenteita ei pidäkään enää rahoittaa ja tukea, vaan päinvastoin pitää saada rahaa itse urheilutoimintaan, käytännön toiminnan pyörittämiseen, jossa urheiluseurojen nimenomainen rooli kasvattajana ja kouluttajana nuorten osalta on äärimmäisen keskeinen suomalaisessa yhteiskunnassa.

Samoin toivoisin tiedostettavan, että sen työn, jota kansalaiset vapaaehtoistyön merkeissä tekevät, on arvioitu varovaistenkin laskelmien mukaan olevan kansantaloudessa arvoltaan yli 4 miljardia markkaa, kuten edustajista joku täällä totesi. Se on erittäin tärkeä ja merkittävä ominaisuus yhteiskunnassamme. Toivon, että eduskunta osaa sille työlle antaa sille kuuluvan arvon.

Mitä tulee tähän keskusteluun, jota käydään juuri nyt urheilumäärärahojen osuudesta valtion tulo- ja menoarviossa, haluan tasavallan arvostuimmalta puhujakorokkeelta sanoa, arvoisa puhemies, että olen useitten vuosien aikana halunnut toimia niin ponnekaasti kuin suinkin mahdollista urheilumäärärahojen oikeudenmukaisen jaon puolesta ja niin haluan tehdä vastakin. Uskallan hyvin omintunnoni sanoa, että ilman työtäni, joka tapahtui yhteistyössä erittäin urheilua tukevien muiden ministereitten kanssa, urheilumäärärahat eivät esimerkiksi ensi vuoden budjetissa olisi sillä tasolla, millä ne ovat. Tämä on totuus, joka ei pala tulesakaan. Sen vuoksi sanon, että osassa pyrkimyksiäni en ole onnistunut. En ole päässyt siihen, mitä olen kaikkineen tavoitellut tässä yhteydessä.

Mutta aivan yhtä hyvin omintunnoni ja rehellisesti haluan sanoa, että työskentely on tuottanut myös tulosta, myös ensi vuoden budjettia koskien. Sen vuoksi on valitettavaa, että täysiin tavoitteisiin ei nytkään ole päästävässä, ei edes tämän lain kolmannen käsittelyn yhteydessä, josta kuitenkin on todettavissa, että hallitusosapuolten kesken on voitu päästä yhteisymmärrykseen siitä, että urheilun määrärahoja lisätään, ei, ed. Ukkola, byrokraatiaan eikä hallintoon vaan

itse käytännön elävän elämän toimintojen järjestämiseen, kuten ponnessa todetaan, käytännössä urheilupaikkojen saneeramiseen ja rakentamiseen pääasiallisesti ja sitten myös mahdollisesti seuratoiminnan ja muiden toimintojen edesauttamiseen. Se katsottakoon myöhemmin, mutta ei rahaa käytetä byrokraattisten rakenteiden tukemiseen.

Hallituspuolueiden sopima 25 miljoonan markan lisäys Veikkauksen säästövaroista on tärkeä ja myönteinen ele siihen suuntaan, jota liikuntaväki oikeutetusti Suomessa on odottanut. Tämä toiveikkuus heräsi ed. Rauramon toisessa käsittelyssä esittämän ja eduskunnan enemmistön hyväksymän esityksen kautta. Pettymys urheilu- ja liikuntaväen keskuudessa oli varsin syvä sittemmin hallitusosapuolten todettua, ettei budjetin raameja ole mahdollista rikkoa eikä ed. Rauramon esittämään ja perustelevaan tavoitteeseen päästy. Mutta nyt kuitenkin voidaan ottaa lyhyt — ei riittävän pitkä, mutta kuitenkin eteenpäinvievä — askel siihen suuntaan, että urheilun ja liikunnan määrärahoja voidaan toiveikkaasti lähteä vuoden 1996 budjetissa ed. Saapungin esittämän ponnen mukaiselta pohjalta valmistelemaan. Se on myönteinen edistysaskel, ja on toivottavaa, että se myös tuottaa sitä hedelmää, joka tällä työskentelyllä eduskunnassa ed. Rauramon virittämänä on voitu saada aikaiseksi.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minulla ei ole erityistä velvollisuutta lähteä, sanoisinko urheilutermein, tuomariksi saman joukkueen jäsentenvälisiin, mutta haluan kuitenkin ed. Rauramon puheenvuoron johdosta todeta, että mielestäni ed. Rauramo siinä kohdisti aiheetonta ja kohtuutonta kritiikkiä ministeri Kanervan toimintaan asiassa. Mielestäni sekä ed. Rauramo että ministeri Kanerva ovat molemmat tässä veikkausmääräraha-asiassa ja urheilu- ja liikuntaväen asiassa toimineet myönteisellä ja tuloksekkaalla tavalla.

Ed. Rauramo omalta osaltaan liikuntaneuvoston puheenjohtajana nosti tänä syksynä asian eduskunnassa uudelleen esiin ja teki voimakkaasti työtä saadakseen jo ensi vuoden budjetissa urheilumäärärahojen osuutta nostetuksi. Toisaalta kun olin itse neuvotteluosapuolena muutama ilta sitten Smolnassa, voin sanoa, että ministeri Kanervalla oli ratkaiseva panos siinä, että ed. Rauramon aloitteesta nousut ja alkanut prosessi päättyi minun näkökulmastani katsottuna urheilun ja liikunnan kannalta myönteisellä tavalla, tavalla, joka merkitsi ensinnäkin sitä, että

hallitusryhmien puheenjohtajat yhdessä toisen opetusministerin kanssa sopivat 25 miljoonan markan rahasta, joka tulee ensi vuoden lisätalousarvioon. Toisekseen he sopivat myös nyt esillä olevasta ponnesta, jolla pyritään jatkossa varmistamaan se, että urheilumäärärahojen osuus palautuisi sille tasolle, millä se alkuperäisesti on ollut.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täältä opposition puolelta on kovin vaikeaa, suorastaan mahdotonta, puuttua oikeastaan millään tähän tavoin jäsentenväliseen, ed. Zyskoviczin käyttämään puheenvuoroon ja toisaalta täältä helposti havaittavaan keskinäiseen kehuun.

Mutta, arvoisa puhemies, pyysin tämän puheenvuoroni ministerin puheenvuoron johdosta, kun hän puhui liikunnan riemusta, ja siitä on oltava todellakin samaa mieltä. Mutta sitä seikkaa, että täällä vähän vähätellään urheilun järjestöpuolta, myös sen yhteiskunnallista piirrettä, en mitenkään voi hyväksyä. Itse tulen sen kaltaiselta seudulta, missä urheilut olisivat monelta pojalta ja tytöltä jääneet urheilematta, ellei olisi ollut sellaista yhteiskunnallisiviritteistä keskusjärjestöä kuin esimerkiksi Työväen Urheiluliitto TUL. Minusta on kohtuutonta jollakin lailla aliarvioida urheilun keskusjärjestöjä ja niiden työtä, sillä ne ovat olleet väylä, jotta siihen liikunnan riemuun ovat mahdollisimman monet päässeet.

Siitä puolestaan, mitä ministeri Kanerva sanoi byrokraatiasta, on helppo olla samaa mieltä. Mutta minun mielestäni urheilun keskusjärjestöjen määrä ei toki voi olla suorassa suhteessa byrokraatian määrään. Minusta on rikkautta, että Suomessa urheillaan monessa keskusjärjestössä ja kutakuinkin suurella suvaitsevaisuudella suhtaudutaan siihen työhön, mitä niissä tehdään, oli sitten näkökulma mistä päin tahansa.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskovicz kehuskeli hieman ministeri Kanervan saavutuksia urheilupolitiikan saralla, ja sen verran täytyy yhtyä näihin tunnustuksiin, että ministeri Kanerva on juuri urheilupoliittisissa kysymyksissä pärjännyt paljon paremmin kuin varsinaisessa leipätyössään: työllisyyden hoidossa.

Jos otetaan tämä 200 miljoonaa esille, niin ed. Rauramo on viitannut siihen 200 miljoonan markan alijäämään, joka tämän vaalikauden aikana on syntynyt urheilurahoituksessa aikaisempaan kehitykseen verrattuna. Työllisyyden

hoidon osalta muutamassa viikossa ovat ministeri Kanervan ponnistelut johtamassa siihen, että aiemmin suunnitellun 700 miljoonan sijasta saadaan 500 miljoonaa Euroopan sosiaalirahastosta työllisyyspolitiikan lisäpanostukseksi. Huomattavasti nopeammin tämä 200 miljoonaa jäädytään jälkeen näissä työllisyyden hoidon rahoissa.

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ottamatta enempiä kantaa ryhmäpuheenjohtaja Zyskoviczin lausuntoihin, kun hän pitää kritiikkiä ministeri Kanervaa kohtaan kohtuuttomana, kerroin vain sen, mitä ryhmässä tapahtui. Ehkä sekin on täällä kiellettyä.

Mitä tulee tähän 200 miljoonaan, johon täällä on viitattu useampaan otteeseen, on totta, että se 200 miljoonaa on syntynyt neljän vuoden aikana. Jos olisi pysytty 36,6 prosentissa, tämmöistä vajeetta ei olisi syntynyt, jos prosentti olisi ollut vähänkin lähempänä sitä, mikä on oikein.

Kyllä kai on totuuden nimissä sanottava pöytäkirjoihin vietäväksi se, että tämä 25 miljoonaa, joka liikunnalle tulee ja joka on sinällään iloinen ja hyvä asia — olen itse siitä erittäin tyytyväinen — kuitenkin jaetaan Veikkauksen ylijäämästä. Se on sidottua rahaa. Siihen vaaditaan kyllä hallituksen päätös, mutta tästä rahasta 36,6 prosentin mukaan noin 15 miljoonaa kuuluisi liikunnalle muutenkin, joten se on tietysti hyvää pitää mielessä.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Huomioon ottaen tämän ajankohdan en ole tavattoman innostunut mitenkään syvämielitteiseen urheilupoliittiseen keskusteluun. Edellä käytetyt puheenvuorot osoittivat, että ed. Saapungin lausuman takana on hallituspuolueitten kompromissi ja sopimus. Tämä ei ole ollenkaan huonommasta päästä, mitä on sovittu. Se myös heijastaa sitä huonoa omaatuntoa, joka hallituspuolueitten urheiluihmisilläkin on. Se pistää tässä kovin silmään, että tämä lausumahan ulottuu koskevaksi vuotta 1996, jolloin luultavasti nykyinen hallitus ei ole enää vallankahvassa, ja tämä ponsikin pitää sisällään ilmaisen ”pitäen tavoitteen”. Minusta tämä on hyvä tavoite, ja uskon, että sosialidemokraatit ottavat tosissaan tämän tavoitteen toteuttamisen, jos eduskuntavaaleissa valtakirja saadaan. Tässä mielessä mielelläni kannatan ed. Saapungin lausumaa ja iloitsen siitä, että ed. Rauramo kuitenkin on tosissaan toiminut tässä asiassa. Sitä, että tämä tulos on verrattain laiha, en ainakaan ed. Rauramoa syytä.

Politiikka nyt oli tällaista, ettei siitä jäänyt kovin paljon käteen.

Haluun myös todeta urheilu- ja uimahallien rakennusmäärärahoista, että oppositio on eri yhteyksissä kiinnittänyt huomiota näihin asioihin ja vaatinut huomattavasti isompaa panostusta korjaus- ja remonttimäärärahoihin kuin tämä 25 miljoonaa markkaa. Siinä olisi yhdistynyt luonnikkaalla tavalla, herra työvoimaministeri, niin työllisyyden hoito kuin urheilukin, nimenomaan toimintaolosuhteitten, kehittäminen. Mutta hyvä, että edes tämä pieni summa tulee.

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Urheilu on tietenkin rahansa ansainnut, mutta näinä aikoina, jolloin joka asiasta on, höylätty ja leikattu ja viety suurin piirtein ihmiset nälkäjonoon, jokin kohtuus täytyy olla urheiluväenkin vaatimuksilla.

Pyysin tämän puheenvuoron sen takia, että paheksun syvästi sitä tapaa, jolla urheilujärjestöt on yhden kansanedustajan vaaliponnen taakse valjastettu. Se painostus ja se järjestöorganisaatio, joka siellä takana oli tätä aloitetta viemässä eteenpäin, oli aivan käsittämätön. Tämä on se periaatteellinen kanta, johon minä halusin puheenvuorossani puuttua. Ihan samalla tavalla kuin ydinvoimalobbarit ja vastustajat olivat liikkeellä ja painostivat, niin oltiin tässäkin, ja tätä minä paheksun. Kansanedustajalla on oikeus ajatella omalla järjellään. Minä aion ajatella omalla järjelläni.

Ed. Kekkoselle olisin sanonut, kun hän puolusti urheilun keskusjärjestöjä, että oli ainakin yksi keskusjärjestö, se ei ollut TUL, joka tuhlsi nuorten ja lasten rahat kasinokeinottelussa. Valtio maksoi 50 miljoonaa markkaa tästä menosta. Nämä urheilujärjestön pomot olivat seitsemänkymppisiä nuorisoliittolaisia.

Työministeri Kanerva: Arvoisa puhemies! En tiedä miten mahdollisimman kohteliaasti vielä ed. Ukkolalle toteaisin sen seikan, että Veikkauksen tuottoa koskevassa asetuksessa todetaan vuodelta 82 muistaakseni, että siitä on käytettävä 36,6 prosenttia urheiluun, 8 prosenttia muistini mukaan Oopperaan ja 3 prosenttia Kansallisteatteriin ja muiden kesken on jäljelle jäävä osuus jaettava. Tämä asetus on kääntynyt pääläelleen. On niin, että kaikki muut, tie ja taide, ovat saaneet jatkuvasti Veikkauksen tuotosta kasvavia, lisääntyviä osuuksia, kun samanaikaisesti urheilun ja nuorisotyön osuuksia on leikattu. Siis Veikkauksen tuotto on kasvanut

ja samanaikaisesti urheilun ja nuorisotyön osuutta on vähennetty, vähennetty ja vähennetty ja ne varat siirretty taiteen ja kulttuurin hyväksi. Näin on absoluuttisesti tapahtunut käytännöllisesti katsoen vuodesta 70 lähtien, josta saakka ainakin minulla on pitävät tilastot käytettävissäni. Valitettavasti työllisyysmäärärahoja, niin kuin SDP:n edustajat varsin hyvin tietävät, ei ole käytettävissä tämän tyyppisiin investointeihin hyvistä yrityksistämme huolimatta. Siihen ei tuotannon oltaen ole ollut mahdollisuuksia, vaikka monia monia yrityksiä tässä suhteessa on ollut.

Ed. Koskinen, itsekin hyvin tiedätte, että EU-määrärahoja, 500—700 miljoonaa työllisyyden tukemiseksi, ei ole millään muotoa tämän eikä edellisen viikon aikana laskettu, puhumattakaan että minun toimestani.

Ed. Rauramo: Arvoisa puhemies! Ed. Ukkolalle aivan lyhyesti, kun hän puhui vaalikoineistostani. Haluaisin vielä kerran korostaa sitä, jos ed. Ukkola ei ole ollut täällä aikaisemmissa käsittelyissä paikalla, että tämä on valtion liikuntaneuvoston 12.9. tekemä yksimielinen päätös. Kun satun olemaan valtion liikuntaneuvoston puheenjohtaja, tämä aloite on ollut minun nimissäni. Sen allekirjoittajina ovat myös edustajat Pauli Saapunki, Maija-Liisa Lindqvist, Anna-Liisa Kasurinen ja Håkan Nordman eli kaikki eduskunnasta olevat valtion liikuntaneuvoston jäsenet. Halukkaita olisi ollut allekirjoittajiksi muitakin, kuten esimerkiksi ed. Ensio Laine on moneen otteeseen sanonut. Se on valtion liikuntaneuvoston aloite. Olen sitä mielihyvin vienyt eteenpäin, siitä ei ole epäilystäkään. Pitäisi pikuisen paremmin tuntee asia, ennen kuin tällaisesta asiasta syyttää jotakin. Toisaalta ed. Ukkolan puheesta kävi myös riittävän selvästi ilmi juuri se, mitä ministeri Kanerva sanoi siitä, kuinka hyvin tämä on perillä näistä rahoista: ei lainkaan.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Nämä 25 miljoonaa ja tämä ponsi ovat käsitykseni mukaan jonkinlaisia kipurahoja ed. Saapungille. Niistä 25 miljoonaa on varmasti todellista rahaa, näin olen asian nähnyt. Sen sijaan ponsi on tavanomainen huuhaaponsi, jolla ei ole mitään merkitystä. Se on sitä tavanomaista, mitä eduskunnassa harrastetaan. Näin on hyvä olla, sikäli, että urheilujärjestöjen, erityisesti yhden, menneisyys on hyvin musta. Siellä on johtajia niin, että päät kolisevat yhteen, ja kasinopelisi-

sä on tuhlatu rahat. Tutkittu ei ole koskaan mitään, minkälaisia todellisia tapahtumia siellä on tapahtunut. Ne on peitelty pikkuhiljaa menneisyyden varjoon, ja nyt ollaan pyytämässä 36,6 prosenttia veikkausvaroista rahoja, että saataisiin aloittaa uusi samanlainen peli kuin oli taannoisina vuosina.

Jos nämä rahat menevät urheilun hyväksi järjestelmällisesti ja systemaattisesti, mitä tässä ponnessa tarkoitetaan, se on hyvä asia. Jos ne menevät myös huippu-urheilun edistämiseen, sellaisten huippu-urheilijoiden pinnalle saamiseen ja pinnalla pitämiseen, joilla on yhteiskunnallista merkitystä ja Suomen kuvan kirkastamista maailmalla, niin minä hyväksyn sen kyllä.

Mutta jonkinlaisen toipilasajan urheilujärjestöt tarvitsevat. Selvitettäisiin ensin ne vanhat systeemit, mitä siellä on. Tämä on kylmää, kovaa puhetta, mutta tiedetään varmasti, että niitä asioita ei ole selvitetty riittäväällä tavalla, jotta voitaisiin uusia satoja miljoonia ryhtyä jakamaan samanlaiseen tarkoitukseen.

Ed. R a u r a m o : Arvoisa puhemies! Kuvitelin jo päässeeni ed. Aittoniemen kanssa yhteisymmärrykseen huipuille ja huippu-urheiluun menevistä rahoista. Kun keskustelimme asiasta, kyllä ed. Aittoniemikin myönsi sen, että pitää olla ensiksi isot massat, mistä huippuyksilöt ja tulevat huippu-urheilijat poimitaan. Niitä massoja varten meillä täytyy olla edellytykset toimia. Niin kuin sanoin, liikunnan vapaaehtoiskentän työ, niin kuin ministeri Kanervakin totesi, on 4 miljardia markkaa. Haluaisin vain ed. Aittoniemenkin sanovan jonkin toisen sektorin yhteiskunnan alalta, jossa tehdään näin mittavaa vapaaehtoistyötä. Tämä meillä on ylivoimaisesti laajin nuorisotyö. Lähes puolet 14—15-vuotiaista tytöistä ja pojista kuuluu urheiluseuraan ja liikkuu.

Näistä massoista, ed. Aittoniemi, huippu-urheilijat valitaan ja heille pyritään sen jälkeen luomaan yhteiskunnan puitteissa hyvät mahdollisuudet niin opiskella kuin harrastaa. Meillä on ihan riittävästi esimerkkejä siitä, mitä tapahtuu, jos ei tehdä mitään muuta kuin huippu-urheillaan. Kyllä tähän on pyritty kiinnittämään huomiota. Vielä kerran korostan, että massoista löytyvät nämä todelliset huippuyksilöt, Teemu Selänteet, Jari Kurrit ja kumppanit, ja ilman niitä massoja meillä ei ole myöskään huippuja.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

21) Ehdotus laiksi Valtion pukutehtaan yhtiöittämisestä

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 183

Puolustusvaliokunnan mietintö n:o 3

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. A. O j a l a : Arvoisa puhemies! Eduskunta keskusteli viime viikolla hyvin pitkään ja perusteellisesti Valtion kiinteistölaitoksen yhtiöittämisestä, ja siinä yhteydessä tuli esille, kuinka hallitus on tietoisesti hajauttanut yhtiöittämisratkaisut eri valiokuntiin. Puolustusvaliokunnassa on ollut käsittelyssä Valtion pukutehtaan yhtiöittäminen.

Arvoisa puhemies! Nyt aion puhua hieman laajemmin tästä kysymyksestä, koska tänään on ilmennyt sellaisia asioita, jotka vaikuttavat siihen, että aion esittää tämän lain hylkäämistä.

Valtion pukutehtaan kohdalla henkilöstö on hyväksynyt yhtiöittämisen ehdolla, että henkilöstön työsuhdeturva ja eläke-edut turvataan. Perusteluna edellisissäkin keskusteluissa on mainittu perustuslakivaliokunnan vuonna 92 esittämä lausuma: ”Perustuslakivaliokunnan mielestä on tämälapsaisissa valtion laitosten yhtiöittämissä perusteltua järjestää työntekijöiden eläke- ja muut työsuhderysymykset sopimusteitse jo ennen yhtiöittämistä.” Taitaa tuntua kaikille täällä oleville edustajille ja siellä huoneissakin oleville aika tutulta. Tästä puhuttiin hyvin paljon viime viikolla.

Kaikissa näissä yhtiöittämisratkaisuissa, mitä eduskunnassa on ollut käsittelyssä, on ihmetyttännyt se, miksi eläke- ja muita työsuhderysymyksiä ei ole hoidettu ennen kuin asia on tuotu eduskunnan ratkaistavaksi. Perustuslakivaliokunnan lausuma on edellyttänyt, että työntekijöiden edut hoidetaan, ennen kuin asia tulee päätettäväksi. Onko kyse siitä, että eduskunnan tahtoa ei kunnioteta eikä katsota olevan tarpeen ottaa sitä vakavasti?

Lauantain Ilta-Sanomissa asia ilmeni Raimo Sailaksen haastattelusta täysin selkeästi. Suora lainaus Ilta-Sanomista: ”Ponsi on ristiriidassa eduskunnan jo vuosi sitten hyväksymien periaatteiden kanssa. Jos ponsi otetaan täydestä, Enge-

lillä ei ole kannattavan toiminnan edellytyksiä. Valtio joutuisi subventoimaan sitä jo ensi vuonna 100 miljoonalla. Jos eduskunnan ja yöntekijöiden toiveet siirtymäjärjestelystä toteutettaisiin, Engel-yhtymä tuottaisi tappiota alkumetreistä lähtien.”

Eikö tätä ole ajateltu jo silloin, kun yhtiöittämisestä on keskusteltu ja asiaa valmisteltu? Ilmeisesti valtiovarainministeriössä ei pidetä yöntekijöitä ihmisinä laisinkaan. Näyttää siltä, että he ovat ministeriön mielestä vain jonkinlainen välttämätön paha, jota se voi liikutella omien mielihalujensa ja tarpeidensa mukaisesti. Tuntuu järkyttävältä lukea tämän tyyppistä tekstiä virkamiehen suusta. Tässä käy selkeästi ilmi, että Suomen korkein päättävä elin, eduskunta, voi lausua mitä hyvänsä, eikä se millään tavalla liukuta valtiovarainministeriön eikä ilmeisesti muitakaan virkamiehiä.

Arvoisa puhemies! Sain tänään faksina Engel-yhtymän tiedotteen siivoojilleen; se oli annettu eilen eli 19.12. Huolimatta siitä, että olemme näin myöhäisessä ajankohdassa illalla, haluaisin lukea siitä suoran lainauksen, koska se osoittaa selkeästi, mistä nyt on kyse: ”Eduskunta hyväksyi 13.12.94 pöytäkirjan, minkä mukaan rakennushallinnon lakkauttamista on pidettävä liikkeen luovutustilanteena. Pöytäkirja, mikä on tarkoitettu valtioneuvostolle eli Suomen hallitukselle. Se ei ole sitova, vaan sen pohjalta on valtioneuvoston tarvittaessa tehtävä päätöksensä. Talouspoliittinen ministerivaliokunta otti kokouksessaan 16.12.94 kantaa kyseessä olevaan kysymykseen ja totesi, että mitään ylimääräistä rahoitusta ei ole käytettävissä Engel-yhtymän henkilöstön palkkaukseen. Engel-yhtymän tulee tehdä positiivinen tulos omilla myyntituotoillaan. Talouspoliittinen ministerivaliokunta päätti tästä syystä tehdä vuoden 95 valtion talousarvioon rakennushallintoa koskevaan kohtaan lisäyksen, minkä mukaan henkilöstö palkataan Engel-yhtymään uusina yöntekijöinä. Hallituspuolueiden eduskuntaryhmät ovat hyväksyneet kyseessä olevan lisäyksen omissa kokouksissaan samana päivänä. Lopullinen päätös tehdään eduskunnan talousvaliokunnan kokouksessa 20.12.1994.” Tämä on täysin virheellinen tieto. Talousvaliokunta ei toki päättää tällaisista asioista, eikä meillä ole ollut kokousta. — ”Aikataulu henkilöstön rekrytoimiseksi on erittäin kireä. Engel-yhtymän johto on antanut sitoumuksensa siitä, että niille siivoojille, jotka ovat työskennelleet rakennushallinnossa, annetaan etusija. Tästä syystä torstaihin 22.12.94 asti ei siivoojia palkata

rakennushallinnon ulkopuolelta. Tämä on kuitenkin ehdoton takaraja, minkä jälkeen rekrytointi on toteutettava vapaasti työmarkkinoilta.”

Jäi mietityttämään, oliko tuo talousvaliokunnan kohta tahallinen väärinymmärrys vai harhautus. Minusta joka tapauksessa kysymyksessä on törkeä kiristys valtion ja Engelin johdon taholta. Valtio ei saa syyllistyä näin törkeään yöntekijöiden harhauttamiseen, emmekä me eduskunnassa vastuullisina kansanedustajina voi olla sellaista edesauttamassa.

Nyt pelkään, että vastaavanlainen menettely on siirtymässä Valtion pukutehtaan johdon ja yöntekijöiden neuvotteluihin, jotka ovat käynnissä. Neuvottelujen käynnistymisessä oli alun pitäenkin vaikeuksia. Puolustusvaliokunnan kuulemisessa valtiovarainministeriön edustajan lausunnosta huomasi selvästi valtiovarainministeriön asenteen pukutehtaan yöntekijöitä kohtaan. Asiantuntija totesi, että ministeriöllä ei ole intressiä Valtion pukutehtaan osalta, koska kyse on niin pienestä rahamäärästä. Eli Valtionrautateiden ja Telen kohdalla puhutaan suurista summista, joten valtiovarainministeriön intressi on näitä kohtaan huomattavasti aktiivisempi. Rautateillä ja Telessä eläkejärjestelyt on saatu toteutettua yhteistyössä kaikkia osapuolia tyydyttävällä tavalla, aivan kuten eduskunta on edellyttänyt.

Valtion pukutehtaasta puhuttaessa on kysymys miljoonan markan lisäkustannuksesta yhtiölle vuonna 95, jos eläke-edut säilytetään nykytasolla. Valtiovarainministeriön mielestä ei ole tarpeellista järjestää eläketurvaa silloin, kun on kysymys naisvaltaisista pienistä yksiköistä. Tuntuu käsittämättömältä, että puolustusministeri, joka myös on tasa-arvoministeri, eli Elisabeth Rehn, on päästänyt tällaisen naisten työoloja huonontavan lain käsiensä läpi. Pienten yhtiöittävien liikelaitosten osalta ei ole pyrittykään vakavasti selvittämään, miten eläketurva pitäisi järjestää vanhan henkilöstön osalta, jotta kohtuuttomilta eläkeleikkauksilta välttyttäisiin. On nähtävissä, että työpaikan suuruus ja mies- tai naisvaltaisuus vaikuttavat siihen, miten yöntekijöitä kohdellaan.

Kuten aikaisemmin totesin, neuvottelut Valtion pukutehtaan osalta eivät tahtoneet edetä, ennen kuin valiokuntakäsittelyn yhteydessä molemmat neuvotteluosapuolet olivat valiokunnan kuultavana. Tällöin työnantajapuoli huomasi, että lakiesitys ei etene, jos neuvottelut eivät aktiivisesti jatku. Tämä vauhditti hyvin oleellisesti

neuvotteluja. Lopputulos neuvotteluista ei ole vielä selvillä. Siitä syystä oppositio esitti voimaantulosäännöstä muutettavaksi siten, että annettaisiin neuvotteluille vuosi enemmän aikaa. Täten osapuolet voisivat neuvotella kaikessa rauhassa ja neuvottelutulos saataisiin kaikkia osapuolia tyydyttäväksi. Silloin ei päästäisi kiristämään aikataulukysymyksillä. Mutta tämä voimaantulon lykkäys vuodelle ei mennyt läpi toisen käsittelyn äänestyksessä.

Puolustusvaliokunta on yksimielisesti hyväksynyt seuraavan ponnen: ”Puolustusvaliokunta edellyttää, että muutettaessa Valtion pukutehdas valtionyhtiöksi työntekijöiden eläke- ja muut työsuhtekysymykset järjestetään sopimusteitse jo ennen yhtiöittämistä.” Täten haluaisin nimenomaan hallituspuolueiden kansanedustajille, joita täällä nyt ei ainoatakaan näy, todeta, että olemme asiantuntijoita kuultuamme voineet todeta jopa yksimielisesti, että työntekijöitä tulee kohdella samalla tavalla riippumatta yhtiön suuruudesta tai työntekijöiden sukupuolijakaumasta. Toivon budjettikäsittelyssä teidän ottavan tämän huomioon, sillä tiedän, että valtiovarainvaliokunnan pöydällä on Engeliä koskeva korjausesitys, jossa todetaan, että ”valtiovarainministeriö toteaa, että muutosehdotus aiheutuu talouspoliittisen ministerivaliokunnan kannasta 16.12.94”.

Arvoisa puhemies! Edellä kerrotun perusteella on parempi, että hylkäämme tämän lain, jotta neuvottelut Valtion pukutehtaan osalta saadaan rauhallisesti päätetyksi eri osapuolia tyydyttävällä tavalla eikä pukutehtaan työntekijöitä kohtaa kiinteistölaitoksen työntekijöiden kohtalo, joten ehdotan lakiehdotuksen hylkäämistä.

Ed. K o s k i n e n : Rouva puhemies! Kannatan ed. A. Ojalan hylkäysehdotusta.

Itse asiasta, Valtion pukutehtaan yhtiöittämisestä, olisi sinänsä hyvinkin laaja poliittinen yhteisymmärrys. Osakeyhtiömuoto saattaa olla järkevin tapa toimia niillä kilpailuilla aloilla, joilla Valtion pukutehdaskin yhä enemmän toimii. Valtion omat tilaukset liikevaihdosta ovat vähentyneet. Mutta ongelma on juuri tuo, että valtio nyt omien laitosten yhtiöittämisessä on rikkomassa vahvasti sellaisia periaatteita, joita työsuopimuslaissa edellytetään yksityisten työnantajien noudattavan, kun he luovuttavat kokonaisia yrityksiä tai liiketoimintoja uusille omistajille. Tämä on todella vakava pulma. Ennen tätä vaalikautta kaikissa vastaavissa uudelleenorganisoitutilanteissa sovittiin jo ennen hallituksen esi-

tyksen antamista henkilöstön työsuhte- ja eläke-etuuksista. Ne saattoivat heikentyä tai henkilöstöä saatettiin vähentää, mutta joka tapauksessa tehtiin sopimukset ennen kuin lähdettiin organisaatiomuutosesityksiä tekemään.

Tämän hallituksen toimikaudella ensimmäisessä ryppäessä, kun neljä valtion liikelaitosta yhtiöitettiin, hallitus lähti liikkeelle, ennen kuin mitään tällaisia henkilöstön ja yrityksen tai liikelaitoksen välisiä sopimuksia oli syntynyt. Näissä Valtion painatuskeskuksen, Ravitsemiskeskuksen ja kahden muun tilanteissa pystyttiin sopimaan eduskunnan annettua ponnen jokinlaisista kohtuullisista sopimusjärjestelyistä.

Valtion pukutehtaan osalta jo vuosi sitten esitin hallitukselle kirjallisen kysymyksen henkilöstön aseman turvaamisesta Valtion pukutehdasta yhtiöitettäessä. Siitä lainaus: ”Suurimmalla osalla Valtion pukutehtaan henkilöstöstä on takanaan pitkä palvelussuhde. Henkilöstöryhmien perustellun näkemyksen mukaan henkilöstön tulisi siirtyä uuden yrityksen palvelukseen ns. vanhoina työntekijöinä. Henkilöstö on osaltaan huolehtinut pukutehtaan kilpailukyvyistä ja osallistunut tuotannon tehostamiseen. Yhtiöittämisratkaisu ei saa merkitä pukutehtaan keskeisimmän voimavaran” — siis henkilöstön — ”laiminlyöntiä.

Puolustusministeriön hallinnonalalla on aiemmin Vammass Oy:n ja Lapua Oy:n tehtaiden yhtiöittämisratkaisuisissa huolehdittu myös henkilöstön eläke- ja muiden työsuhte-etuuksien kohtuullisesta turvaamisesta. Vastaavat siirtymäjärjestelyt tulee toteuttaa myös silloin, kun kysymyksessä on naisvaltaisen tuotantolaitoksen yhtiöittäminen.”

Kysyin silloin, mihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta nämä henkilöstön oikeudet eläke- ja työsuhte-etuudet jatkuisivat.

Silloin puolustusministeri ja tasa-arvoministeri, kuten ed. Arja Ojala korosti, Elisabeth Rehn vastasi: ”Tehtaan johto on selvittänyt yhdessä henkilöstön kanssa, kuinka uudesta osakeyhtiöstä voidaan luoda yritys, joka toimii kannattavasti, kun otetaan myös huomioon, että integroituminen tulee avaamaan julkiset hankinnat entistä laajemmin kansainväliselle kilpailulle.

Perustettavan osakeyhtiön kannattavuuslaskelmat osoittavat, että tuleva osakeyhtiö ei voi vastata eläketurvasta ja muista työsuhte-etuuksista siinä laajuudessa kuin ne ovat nykyisessä Valtion pukutehtaassa. Kuitenkin puolustusministeriö selvittää, onko mahdollista yksittäistapauksissa pitkään palvelleille ja lähellä eläkeikää

oleville työntekijöille järjestää näiden työsuhte-
 etuuksien vähenemistä kompensoiva järjestely.”

Vuosi on kulunut eikä sopimusneuvotteluissa
 työntekijäpuolen toistuvista vaatimuksista huoli-
 matta ole edetty. Asialliset neuvottelutkin ovat
 käynnistyneet vasta tämän hallituksen esityksen
 tultua eduskuntaan ja puolustusvaliokunnan
 edellytettyä sen kaltaista sopimusjärjestelyä,
 mikä näissä aiemmissa tapauksissa on tehty. Tä-
 sä on kyllä merkittävä laiminlyönti sekä puolus-
 tusministeriön että valtiovarainministeriön ja
 valtion työmarkkinalaitoksen puolelta, kun ni-
 menomaan on annettu useissa tapauksissa edus-
 kunnan selvät toimintaohjeet, miten näissä pitäi-
 si menetellä, kun työsuopimuslaissa on selvät
 määräykset, miten liikkeen luovutustilanteissa
 pitäisi menetellä. Tästä huolimatta määrätietoi-
 sesti ohjeita laiminlyödään ja toteutetaan paljon
 huonompaa työnantajapolitiikkaa kuin tällä
 hetkellä yksityisellä sektorilla, eli tämä kyllä on aivan
 kohtuuton tilanne. Kun näissä neuvotteluissa ei
 nyt ole riittävää intoa ilmennyt, turvallisempaa
 olisi lykätä Valtion pukutehtaan yhtiöittämistä.
 Tässä vaiheessa, kun toisessa käsittelyssä tätä
 tarkoittava muutosehdotus ei saanut enemmistöä
 taakseen, jäljelle jää lakiehdotuksen hylkää-
 misehdotus.

Korostan vielä sitä periaatetta, jonka perus-
 tuslakivaliokunnassa kirjjasimme vuonna 92. Sen
 mukaisesti henkilöstön eläkeoikeudellinen ase-
 ma yhtiöittämisen yhteydessä on tulkinnanvarai-
 nen. Perustuslakivaliokunta totesi yhtäältä mah-
 dolliseksi tulkinnan, että valtio työnantajana on
 valtionyhtiön palvelukseen siirtyvän henkilöstön
 osalta sitoutunut jo aiemman työsuhteen aikana
 valtion eläkelain mukaiseen eläketasoon. Kysy-
 myksessä olisi silloin työsuhteen ehtojen yksi-
 puolinen loukkaaminen, ja tällaisessa tilanteessa
 yksittäisillä työntekijöillä on mahdollisuus ha-
 kea oikeusteitse saataviaan. Painatuskeskuksen
 tapauksessa tällainen oikeusjuttu on jo vireillä.
 Valtion rakennushallinnon yhtiöittämisessä oi-
 keusjuttuja saattaa olla edessä satamäärin ja
 työntekijöille voitollisia jopa saattaa olla edessä
 satamäärin. Mitä mieltä on siinä, että valtio eh-
 doin tahdoin rikkoo lainsäädäntöä, loukkaa toi-
 mivia työmarkkinaperiaatteita?

Toinen perustuslakivaliokunnan kommentti
 oli se, että vastaavasti valtion eläkelakiin perus-
 tuvat olennaiset eläke-edut olisivat tulleet osaksi
 näiden työsuhteiden ehtoja eikä niitä voitaisi
 muuttaa kuin lähinnä sopimuksella. Tämä on siis
 viittaus juuri vakiintuneen työsuhteen ehdon
 loukaamattomuusperiaatteen.

Toinen mahdollisuus on sitten, että valtion
 eläkelain 1 §:n nojalla, joka määrittelee lain so-
 veltamisalan, henkilöstön eläkeoikeudellinen
 asema määräytyy yhtiöittämisestä alkaen toisen
 perusteen eli työntekijän eläkelain mukaisesti,
 jos muusta ei nimenomaisesti ole sovittu. Tällöin
 ratkaisevaksi jää, mitä katsotaan henkilön työ-
 suhteen ehtoihin sisältyvän, onko siellä nimen-
 omaista viittausta valtion eläkejärjestelmän so-
 veltamiseen tai sen tason noudattamiseen vai
 onko tilanne kokonaan avoin siinä tilanteessa,
 että tällainen organisaatiomuutos tapahtuu ja
 valtion liikelaitos muuttuu periaatteessa yksityi-
 seksi osakeyhtiöksi.

Valtion pukutehtaan tapauksessa ei ole niin
 rajusta tilanteesta kysymys kuin rakennushallin-
 non yhtiöittämisessä Engel Oy:ksi, mutta aivan
 riittävän ikävä työnantajalinja tässäkin näyttää
 toteutuvan. Sille on aika sanoa eduskunnan toi-
 mesta selvästi: Seis!

Ed. P y k ä l ä i n e n : Arvoisa rouva puhe-
 mies! Taas kerran voimme todeta, etteivät tär-
 keät ihmisten perustarpeita koskettavat asiat
 tätä salia, erityisesti ainakaan hallituspuolueiden
 edustajia, kiinnosta, oli sitten kyse lasten päivä-
 hoidosta tai naisten työpaikoista tai eläke-eduis-
 ta. Mutta sali kyllä täyttyy nopeasti, kun keskus-
 telua käydään esimerkiksi palloilulajeista tai
 muista urheiluharrastuksista. Myöhäisestä kes-
 kusteluajankohdasta huolimatta kyse on kuiten-
 kin erittäin tärkeästä asiasta, ihmisten tulevai-
 suudesta ja heidän työpaikoistaan.

Kannatan ed. Arja Ojalan hylkäysesitystä,
 mutta mikäli lakia ei hylätä, ehdotan perustelu-
 sa lausuttavaksi seuraavaa: ”Eduskunta edellyt-
 tää, että Valtion pukutehtaan yhtiöittämisessä
 noudatetaan liikkeen luovutustilannetta koske-
 vaa säännöstöä ja että henkilöstön eläke-edut
 turvataan organisaatiouudistuksen yhteydessä.”

Ed. R i m m i : Rouva puhemies! Asian aikai-
 sempien käsittelyjen yhteydessä olen käyttänyt
 puheenvuoroja ja totean nyt lyhyesti, että suurel-
 la mielihyvällä allekirjoitan sen, mitä ed. A. Ojala
 täällä aikaisemmin toi esiin Pukutehtaan yhtiöit-
 tämisen ja myös Engel-yhtymän osalta.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä käsitteli
 iltapäivällä kokouksessaan molempia asioita ja
 päätyi myös siihen, että jotta Pukutehtaan henki-
 löstöä ei uhkasi aivan sama kauhistuttava tilan-
 ne, mikä on Engel-yhtymän siivoojilla, esitämme
 lain hylkäämistä. Todella mielelläni kannatan
 myös ed. A. Ojalan tekemää hylkäysesitystä.

Lisäksi kannatan myös ed. Pykäläisen tekemää lausumaehdotusta.

On todella murheellista, että valtio työnantajana näyttää häpeällistä esimerkkiä, todella häpeällistä esimerkkiä, nyt muuhun yrityselämään verraten siitä, kuinka henkilöstöä kohdellaan. Tämä on ala-arvoista. Tämä on, sanoisin melkein, sikamaista käytöstä työntekijöitä kohtaan ajassa, jolloin puhutaan siitä, että työelämää pitää kehittää, työntekijöiden motivaatiota pitää saada nostettua. Puhutaan siitä, kuinka työntekijät ovat yrityksen kaikkein tärkein voimavara, mitä kiistatta ovatkin. Ja sitten valtio työnantajana kohtelee näin, ja vielä mitätöidään päätöksillä eduskunnan tahto. Eduskunnan ponnet eivät ole minkään arvoisia, vaan kuten täällä ed. A. Ojala kertoi, miten valtiovarainministeriössä niitä on suunniteltu käsiteltävän.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Olin mukana rakennushallituksen eräiden osien yhtiöittämisestä koskevassa asiassa äänestämässä ponsiehdotuksen hyväksymiseksi tarkoituksena, että työntekijöiden edut turvataan. Sehän hyväksyttiin täällä eduskunnassa, mutta vaikuttaa siltä, että valtiovarainministeriön taholta, joka hoitelee rakennushallituksen puolta, ei paljonkaan välitetä eduskunnan päätöksestä, vaan tilanne näytti käyneen huonommaksi, kuin se oli ennen.

Tässä valiokunnan mietinnössä on jonkinlainen ponsi, joka koskee Valtion pukutehtaan yhtiöittämistä, mutta kun myöhemmässä vaiheessa tulee käsittelyyn Valtion hankintakeskuksen muuttaminen osakeyhtiöksi, niin talousvaliokunta on saanut mietinnön sisään samanlaiset ponnet, jotka hyväksyttiin täällä rakennushallituksen osien yhtiöittämisessä. On aika erikoista, että tässä talossa annetaan erilaisia ponsia kahdessa yhtiöittämisetapauksessa, Valtion pukutehtaan yhtiöittämisen yhteydessä ja myöhemmin käsittelyyn tulevassa Valtion hankintakeskuksen yhtiöittämisessä. Se on aika sekava systeemi, kun katsoo 24) asiaa, joka on täällä myöhemmin esillä.

Minäkin olen pahoillani siitä, että tällaisia ongelmia tulee. Postissa ja VR:ssä onnistuttiin suhteellisen hyvin, mutta näissä pikkuasioissa erityisesti valtiovarainministeriön taholta on Engel-yhtymän suhteen todella niuhotettu. Vaikka eduskunta on lausunut näkemyksensä, niin vaikuttaa siltä, ettei mitään kehitystä vieläkään siinä tapahdu.

Minä en lähde tukemaan näiden esitysten hylkäämistä. Olen oman osani aikana tehnyt

edellisessä käsittelyssä, mutta olen kyllä sitä mieltä, että kyllä yhteiskunnan ...

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia! Kehotan puhujaa siirtymään puhujakorokkeelle.

P u h u j a (korokkeelta): Arvoisa puhemies! Niin kuin totesin, kovin eri tavalla täällä eduskunnassa suhtaudutaan tähän asiaan. Me hyväksyimme täällä ponnien koskien Engel-yhtymän työntekijöiden kohtelua. Näin muistan sen olleen. Tässähän tulee hulluksi niin päivissä kuin asioissakin, mutta tätä asiaa täällä käsiteltiin ja hyväksyttiin tällainen ponsi. Valtiovarainministeriö, Iiro Viinasen putiikki, hoitelee rakennushallituksen yhtiöittämistä. Viinasen kanta on se, ettei mitään periksi, menkööt oikeuteen entiset rakennushallituksen työntekijät ja katsokoot, kuinka siellä käy. Minun mielestäni tällainen on äärettömän kovaa. Vaikka eduskunta lausuu mietinnössä hyväksytyssä ponnessaan, että asiat on hoidettava, niitä ei hoideta. Minä uskon, että rakennushallituksen ihmisten asia kääntyi vain huonommaksi, kun eduskunta täällä tätä asiaa käsittelee myönteisessä mielessä.

Tässä Valtion pukutehtaan asiassa nyt hortoillaan näiden ponsien kanssa myöskin. Täällä on valiokunnan mietinnössä ponsi: "Puolustusvaliokunta edellyttää, että muutettaessa Valtion pukutehdas valtionyhtiöksi työntekijöiden eläke- ja muut työsuhteiden myönteiset järjestetään sopimusteitse jo ennen yhtiöittämistä." Tästä ei tarvitse tapella täällä nyt käsittelyn yhteydessä, että esitettäisiin ponsi, koska se on jo täällä valmiina. Eli tässä on rakennushallitusta koskevaan asiaan nähden tapahtunut kehitystä. Täällä se murjottiin kansanedustajan tekemän ehdotuksen mukaisesti opposition ja eräiden hallitusryhmän edustajien toimesta, mutta tässä se on valmiiksi täällä. Mutta ei tälläkään ole varmasti mitään merkitystä, vaikka eduskunta hyväksyy sen, ja siinä on suuri ongelma. Tällä talolla ei ole mitään arvovaltaa. Niin kuin sanoin, myöskin 24) kohdassa, kun tulee käsittelyyn Valtion hankintakeskusta koskeva asia, siellä suoraan valiokunnan mietinnössä on vielä tehokkaampi ponsi, joka tulee eduskunnan päätökseksi.

Mutta vaikka tällaisia ponsia hyväksytään täällä salissa äänestyksen jälkeen tai ne ovat valiokunnan mietinnössä, näyttää olevan, että niillä ei ole mitään merkitystä. Ne ovat sellaisia ponsia kuin ovat. Niin Hankintakeskuksen, Pu-

kutehtaan kuin rakennushallituksenkin yhtiöittämisen osalta työntekijät tulevat olemaan varsin huonossa asemassa. Kaikkein eniten harmittaa se, että eduskunnan sana ei kuulu millään tavalla. Ponnet kyllä ovat, mutta työntekijät joutuvat tappelemaan eduistaan itse yksinäisesti siellä, missä ovat. Eduskunta vain hyväksyy ponnen — ja sen jälkeen mitäs mahdollisuuksia meillä on vaikuttaa enää? Ei mitään. Tämä on suuri ongelma.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pelttari.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemi kiinnitti tähän vakaavan asiaan huomiota, koska ponnet ja päätökset yhtiöittämisasioiden kohdalla ovat todella hyvin erilaisia riippuen jonkin verran myöskin siitä, missä valiokunnassa ne ovat olleet, koska näitä asioita käsitellään varsin hajautetusti.

Mutta olisin vielä todennut siitä, kuten puhujakin sanoi, että saatetaan hakea raastuvan kautta oikeuksia esimerkiksi Engel-yhtiön kohdalla. Näin varmasti tulee tapahtumaan, mikäli ne ihmiset jotenkin jaksavat vielä etujaan hoitaa. Näinhän on nyt käynyt mm. Painatuskeskuksen kohdalla. Onko todella valtiolle ja eduskunnan arvovallalle hyväksi, että joudutaan tällaisiin menettelyihin? Minä olen kyllä syvästi huolestunut siitä, mikä on eduskunnan arvovalta, mikä on eduskunnan tekemien päätösten painoarvo. Onko eduskunnan lakiin kirjaama ponsi jotenkin paljon huonompi kuin se laki sinällään? Minä olen niin uusi ja vihreä kansanedustaja, että en osaa tätä painoarvoa sillä tavalla ajatella, mutta ainakin tällä eduskuntakaudella, niin olen ymmärtänyt, eduskunnan lausumien arvo on todella monessa suhteessa mitätöity. Tämä on asia, joka kannattaisi laittaa vaikka vähän syvällisempäänkin tutkimukseen, miksi me sitten teemme täällä mitään tällaista työtä, jos se valtiovarainministerin tai ministeriön herrojen päähänpiston vuoksi mitätöidään.

Ed. P y k ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Valtionyhtiöiden liikelaitostamisessa tai valtion laitosten yhtiöittämisessä on aika pitkälle ollut kyse hajota ja hallitse-taktiikasta, mitä ed. Aittoniemi tässä ihmetteli, että tämä on outoa. Mutta ehkä on nimenomaan tarkoitushakuisesti niin, että kukaan ei saa koko-

naisvaltaisesti käsitystä, mitä tässä on itse asiassa menossa ja kuinka kaikki tapahtuu.

Kaikkein suurin epäkohta on laitosten erilaisessa kohtelussa. Siinä vaiheessa, kun VR:n ja Posti-Telen järjestelyjä tehtiin, kaikki neuvottelut saatettiin päätökseen ennen kuin siirryttiin uudelleenjärjestelmään. Nyt esimerkiksi Valtion pukutehtaan tai Engelin osalta neuvottelut ovat vielä auki, jolloin työntekijät ovat todella eriarvoisessa asemassa. Ehkä siinä on myös syvällisempi merkitys, niin että on kysymys siitä, millä tavalla meidän arvomaailmamme ja asenteemme ovat koventuneet ja miten tässä yhteiskunnassa naisten työtä arvostetaan tällä hetkellä.

Senpä vuoksi suosittelenkin ed. Aittoniemelle, kun hän ihmetteli, mitä voisi tehdä, että jos hän on todella aidosti huolissaan näistä ihmisistä, näistä naisista, jotka ovat siellä työssä, hän voi tulla äänestämään lain hylkäämisen puolesta opposition mukana. Niin tilanne säilyy toistaiseksi ennallaan ja voimme aloittaa uuden neuvottelukierroksen.

Ed. K a a r i l a h t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olen huolissani ed. Aittoniemen asenteesta suhteessa eduskunnan lausumiin ja ponsiin. Kyllä mielestäni se marssijärjestys, joka parlamentarismia korostaa, lähtee siitä, miten eduskunta omiin lausumiinsa suhtautuu. Jos valtiovarainministeri jyrähtää, niin kyllä katson, että eduskunta sanelee kaapinpaikan. Jos me olemme, kuten ed. Aittoniemi käsittääkseni, kädet pystyssä ja luovutamme vallan, katson, että arvovalta annetaan, mutta valta otetaan. Olen kuvitellut, että ed. Aittoniemi on vahvasti parlamentarisminkin kannalla, ja toivon, että hän vastaisuudessaakin on.

Ed. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemi oli huolissaan siitä, että hallitus ei noudata eduskunnan tahtoa. Ongelma on henkilöstön aseman turvaamisen osalta ilmennyt juuri sinä aikana, kun ed. Aittoniemi on ehtinyt jo useasti antaa luottamuslausuunsa juuri tälle hallitukselle, joka tästä henkilöstön turvaamisesta on luopunut.

Siihen aikaan, kun ed. Aittoniemi oli vielä sitoutumattomana oppositior ryhmän puheenjohtajana, näin jyrkkää linjaa ei hallitus seurannut. Tämänkin vaalikauden aikana, viittasin varsinaisessa puheenvuorossani, Painatuskeskuksen ja näiden kolmen muun yhtiöittämisen kohdalla päästiin kohtuullisiin sopimuksiin eikä tällaista

runtaamismentaliteettia, hallituksen öykkärintiä, vielä tässä mitassa esiintynyt. Eli ed. Aittoniemi on nyt osaltaan, kun on siirtynyt hallitusta tukemaan, ehkä edellä henkistä ilmapiiiriä avittamassa siihen suuntaan, mikä nyt ollaan valitettavasti silmiemme edessä näkemässä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kaarilahden puheesta en valitettavasti ymmärtänyt kyllä yhtään mitään. Ilmeisesti hän on tullut saliin siinä vaiheessa, kun olen puheenvuoroani käyttänyt.

Minä huomautan ed. Koskiselle, että olen ollut valmis tässä salissa — enkä ylpeile sillä yhtään — pitkästi toistakymmentä kertaa nyt hallituspuolueen ryhmässä ollessani äänestämään hallituksen esitystä vastaan. Äänestin myös rakennushallituksen yhtiöittämisen yhteydessä sen ponnen puolesta, jossa edellytetään, että työntekijöiden asiat hoidetaan lain mukaisesti. Tästä on kysymys.

Mutta minä juuri korostin sitä, että olen huollissani siitä, että vaikka eduskunta on tällaisen ponnen hyväksynyt, niin eivät ainakaan Viinanen ja hänen putiikkinsa, valtiovarainministeriö, josta nyt on kysymys päällepäsmärinä rakennushallituksen yhtiöittämiskysymyksessä, saa muuta kuin intoa tästä. Jos Viinaseen varpaille hypätään, hän sanoo, että nyt, vaikka henki menisi, otetaan 40 prosenttia palkoista pois. Minulla on tällainen ajatus ja pelko. Kuitenkin eduskunta on se, joka sanoo, mitä tehdään tässä yhteiskunnassa. Tällaisilla ponsilla ei ole mitään merkitystä. Se on täällä nähty, ja siitä huolimatta vuosikymmenestä toiseen niihin luotetaan ja annetaan joihtakin lausumia.

On toinen asia — minä en rakennushallituksen neuvotteluja tunne sillä tavalla — että saattaa olla, että työntekijät pyytävät mahdottomia. Saattaa olla näinkin. En minä tiedä. Joka tapauksessa neuvottelut ovat kesken, ne eivät ole edenneet. Tässä on kaksi uutta yhtiöittämistä, joissa on nämä ponnet jo itse mietinnössä, ettei tarvitse niistä täällä äänestellä. Minä vain epäilen, että siellä käy samalla tavalla, että ponnet eivät merkitse yhtään mitään ja eduskunta on täysin aseeton, paitsi kaatamalla hallitus tietysti, mutta ei se yhtäkkiä käy Valtion Pukutehtaan takia.

Ed. Pykäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluan ed. Aittoniemelle todeta, että minusta ei ole mahdottomuuksia, jos työntekijät pyytävät, että heillä pysyvät ja

he saavat säilyttää ne etunsa, jotka heillä tällä hetkellä on koskien palkkaa, eläketuja ja muita tällaisia etuja. Minusta se ei ole kovin kohtuuton pyyntö nykyaikana, kun toiset pyytävät 4—15 prosentin palkankorotuksia.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Varasin puheenvuoron siinä yhteydessä, kun keskusteltiin — ja se keskustelu on nyt jatkunutkin — eduskunnan ponsien merkityksestä. Haluan myös hyvin vakavasti todeta, että tämä ongelma on nyt todella merkittävä.

Olen aivan samaa mieltä kuin ed. Koskinen siitä, että tämä ongelma on kärjistynyt viime kuukausina ja oikeastaan Ahon—Viinaseen hallituksen aikana. Minä en näe oikeastaan mitään muuta vaihtoehtoa ponsien vähättelylle kuin moraalisen ja poliittisen ryhdistäytymisen. Se tarkoittaa minusta sitä, että jos eduskunta hyväksyy ponnen, niin se velvoittaa asianomaista valtioneuvoston ministeriä toimimaan sen suuntaisesti kuin eduskunta on tahtonsa ilmaissut.

Olen sitä mieltä, että esimerkiksi Engelin tapauksessa, jossa erityisesti pienipalkkaisia nais-työntekijöitä kohdellaan hävyttömällä tavalla, tasa-arvoministeri Elisabeth Rehn tulee laittaa vielä tässä täysistuntosalissa kovalle sen asian suhteen, mitä hän on jättänyt tekemättä tässä yhteydessä. Saman logiikan mukaan tietysti tulee toimia niin ministeri Viinaseen kuin muittenkin kohdalla. Eihän tällaista tilannetta voi sietää ja hyväksyä kukaan kansanedustaja, joka suhtautuu työhönsä ja eduskunnan asemaan vakavasti.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Toetan ed. Gustafssonille olevani samaa mieltä periaatteessa, mutta aivan sama systeemi on ollut, kun sosialidemokraatit ovat olleet hallituksessa. (Ed. Gustafsson: Ei ole, henkilöstöä ei ole kohdeltu tällä tavalla!) — Aina, samalla tavalla. — Minä huomautan eräästä asiasta, ed. Gustafsson. Kun teillä aikoinaan ed. Rinne äänesteli pari kertaa hallituksen esityksen vastaisesti, jos oikein muistan, hänet erotettiin taikka ainakin uhattiin erottaa ryhmästä. Teillä on paljon kovempi kuri, turha teidän on isotella asialla. Tiedätte varsin hyvin sen, että kun olette hallituspuolueena, tilanne on silloin se, että tekivät teidän ministerinne mitä tahansa, niin te olette kuin lampaat. Porvariryhmässä sen sijaan uskalletaan asettaa joskus vastustamaankin vääryyttä jonkun kansanedustajan toimesta. Äänestetään opposition

mukana. Te ette tule sitä koskaan uskaltamaan, koska teidät heitetään ryhmästä pihalle, niin kuin ed. Rinteelle kävi aikanaan, joten turha siellä on, ed. Gustafsson, isotella niin kovasti ja näytellä pyhää tässä asiassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

22) Ehdotukset laeiksi oppisopimuskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja oppisopimuskoulutuksesta annetun lain 16 §:n soveltamisesta vuosina 1995 ja 1996

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 216

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 25

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Kaarilahti: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Hallitus on antanut esityksen oppisopimuskoulutuksesta, enkä sen sisältöä tässä käy läpi. Valiokunta on perehtynyt asiantuntevasti kyseiseen hallituksen esitykseen ja antanut siitä erinomaisen mietinnön. Haluan kuitenkin kiinnittää vakavaa huomiota valiokunnan lievään muotoiluun koskien oppisopimuskoulutuksen käyttöä terveydenhuoltoalan opistotason koulutuksessa.

Oppisopimuskoulutus on noussut voimakkaasti esille eräänä keinona alentaa nuorisotyöttömyyttä. Tällä oppisopimuskoulutuksella on perinteitä monilla aloilla, etenkin sellaisilla, joilla ei ole varsinaista ammatillista koulutusta. Erityisesti tällaisilla aloilla oppisopimuskoulutuksen lisääminen onkin järkevää.

Terveydenhuollossa oppisopimuskoulutusta on käytetty erittäin vähän. Kouluasteen tutkintoja on jossakin määrin ollut näin mahdollista suorittaa. Tämän syksyn kuluessa on yhä useammin esitetty oppisopimuskoulutuksen aloittamista myös terveydenhuollon opistoasteella. Näin on tapahtunut mm. kolmessa oppilaitoksessa.

Terveydenhuollon koulutuksen kehittämisen tavoitteena on, että opistoaste siirtyy osaksi

ammattikorkeakouluja. Koulutus tulee siis osaksi korkeakoulujärjestelmää. Tämän kehityksen kanssa ristiriitaista on samanaikaisesti aloittaa ja laajentaa oppisopimukseen perustuvaa koulutusta terveydenhuoltoalan opistotasolla.

Koulutuksen laadullisen tason varmistaminen ei ole riittävästi mahdollista, koska oppisopimus on opiskelijan ja työnantajan välinen työsuopimus. Koulutus sisältää työn opetusta työpaikoilla ja teoriaa oppilaitoksissa. Vaikka tutkinnonanto-oikeus on asianomaisella oppilaitoksella, työnantajat määrittelevät työsuopimukseen liittyvän työn sisällön käytännön harjoittelukentällä.

Terveydenhuollon koulutuksessa teoria ja käytäntö ovat kokonaisuus. Oppimisen ohjaaminen ja ammatillisen kasvun tukeminen sekä teoriassa että käytännössä kuuluu koulutukseen ehdottomasti. Ammattikorkeakoulutus korostaa teorian ja käytännön jatkuvaa suhdetta. Oppisopimuksessa tämä ei ole mahdollista, koska teoria ja työ erottuvat liian paljon toisistaan erityisesti terveydenhuoltoalan opetuksessa.

Eta-sopimukseen liittyy tutkintojen tunnustaminen. Terveydenhuollon tutkinnot ovat erityisesti säädeltyjä EU-maissa. Sairaanhoidtajia ja kättilöitä koskevat erityisdirektiivit, jotka säätelivät koulutuksen pituutta ja sisältöä. Oppisopimuksena ei voida toteuttaa koulutusta, joka ei täytä näitä direktiivejä. Muut terveydenhuollon opistoasteiset koulutukset kuuluvat vähintään kolmevuotisten korkeamman asteen tutkintotodistusten tunnustamista koskevan yleisen järjestelmän piiriin. Tämä direktiivi edellyttää koulutukselta selkeää laatutasoa. Oppisopimuskoulutus ei täytä tätä vaatimusta, ja tämän kyllä valiokuntakin mietinnössään tuo esille.

Terveydenhuollon opistoasteen ammatit laillistettiin uudessa terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevassa lainsäädännössä. Lain mukaan vain laillistettu ammattihenkilö on oikeutettu toimimaan asianomaisessa ammatissa ja käyttämään asianomaista ammattinimikettä. Laki ei mahdollista epäpätevänä ammatissa toimimista. Näin taataan myös potilasturvallisuus. Ainoastaan asianomaiseen ammattiin opiskeleva voi tietyin edellytyksin toimia laillistetun ammattihenkilön tehtävässä. Oppisopimuksena ei voida opiskella laillistettuun ammattiin, koska oppisopimus on työsuhde. Haluan tässä yhteydessä korostaa, että terveydenhuollon kouluasteen tutkinnothan eivät tähtää laillistamiseen vaan ovat nimikesuojattuja. Korostan myös, että tervey-

denhuoltoalalla ei ole näyttökoetta otettu käyttöön.

Kuten jo aiemmin totesin, valiokunnan mietintö kiinnittää näihin asioihin huomiota, mutta, kuten jo mainitsin, kolmessa oppilaitoksessa on oppisopimuskoulutusta alettu soveltaa myös terveydenhuoltoalan opistotasolle. Syynä on luonnollisesti, että oppisopimuskoulutus on 20 000 markkaa kalliimpaa per opiskelija kuin käytettävissä oleva järjestelmä eli ammatillinen aikuis-koulutus.

Arvoisa puhemies! Tämän enempää tässä yhteydessä perustelematta, koska asia on jo kolmannessa käsittelyssä ja kun uskon tai ainakin toivon, että edustajat toisessa käsittelyssä ovat asiaan perehtyneet, ehdotan perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa:

”Oppisopimuskoulutus on työvaltainen koulutusmuoto, joka on sidottu työsuhteeseen yhteen työnantajaan. Oppisopimuskoulutus ei täytä laillistamisen edellytyksenä olevaa valtakunnallista koulutuksen yhtenäisyyden vaatimusta. Hallituksen tulee huolehtia siitä, että oppisopimuskoulutusta ei laajenneta terveydenhuollon opistoasteen koulutuksessa.”

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Ed. Kaarilahti lähti puheenvuorossaan liikkeelle siitä, että asianomaisesta kohdasta valiokunnan mietinnössä on, niin kuin hän käytti sanaa, lievä muotoilu. Totean kuitenkin eduskunnan pöytäkirjoihin, että sivistysvaliokunta on ponnien muodossa todennut, että ”valiokunta edellyttää, että oppisopimuskoulutuksen laatuun, ammattiloittaiseen kohdentumiseen ja koulutusaikaisen laadun arviointiin kiinnitetään erityistä huomiota”. Eli tämä asia on kyllä valiokunnankin mietinnössä huomioitu.

Mutta olen kyllä sitä mieltä, että tämä asia, johon ed. Kaarilahti lausumassaan kiinnittää huomiota, on esityksen väärä. Kannatan tätä ehdotusta. Myös valiokunnassa tästäkin näkökulmasta keskusteltiin. Täytyy sanoa, että siinä kyllä vähintäänkin rima heiluu, jos me ajattelemme, että kovin paljon lähdetään laajentamaan esimerkiksi sairaanhoitajien oppisopimuskoulutusta. Näen asian sillä tavalla, että pääsääntöisesti esimerkiksi terveydenhuoltoalan ammattihenkilöstön kouluttamisen tulee tapahtua ikään kuin institutionaalisempina koulutusmuotona ja selvästi toissijaisesti oppisopimuskoulutuksena. Sen vuoksi ed. Kaarilahden muotoilu ja ponnien sisältö, että ”hallituksen tulee huolehtia siitä, että oppisopimuskoulutusta ei laajenneta tervey-

denhuollon opistoasteen koulutuksessa”, on minusta aivan oikea ja kannatettava.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

23) Ehdotukset laeiksi eräiden opetustointa koskevien lakien muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 186

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 27

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Pykäläinen: Arvoisa herra puhemies! Tänä iltana me olemme jo pitkään, paljon ja hartaasti puhuneet rahasta ja erityisesti sen säästämistä. Tässä laissa meillä on nyt todellinen säästämismahdollisuus ennaltaehkäisevästi. Hallitus on esittänyt, että valmistava opetus rajataan vain pakolaisille ja turvapaikan hakijoille tässä vaiheessa ja aikaa lyhennetään puoleen vuoteen, mikä on erittäin valitettavaa. Hallitus on ilmeisesti täysin unohtanut sen, että syrjäytyvien ja kouluttamattomien maahanmuuttajien kustannukset ovat moninkertaiset yhteiskunnalle verrattuna esimerkiksi kaikille oppivelvollisuusikäisille maahanmuuttajille järjestettävään tehokkaaseen valmentavaan opetukseen.

Arvoisa herra puhemies! Ehdotan perustelu-lausumaksi seuraavan: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa maahanmuuttajien koulutuksellisen tasa-arvon huolehtimalla siitä, että kaikki maahanmuuttajina kouluihin tulevat lapset pääsevät riittävän pitkäaikaisen valmistavan opetuksen piiriin ilman lisäkustannuksia kunnille.”

Ed. Hacklin: Arvoisa puhemies! Ensiksi haluan kannattaa ed. Pykäläisen tekemää lausumaehdotusta.

Totean, että tässä laissa on kaksi pääkohtaa, jotka ovat hyviä puolia. Ensimmäinen on se, että maahanmuuttajien, peruskouluikäisten tai peruskouluikäen tulevien lasten, valmistava koulutus tulee lakiin, peruskoululain 4 §:ään. Toinen

hyvä puoli on se, että lakiteksti puhuu maahanmuuttajista eikä pelkästään pakolaisista ja turvapaikan hakijoista ja heidän lapsistaan. Tähän saakka valmistava opetus on järjestetty valtioneuvoston vuosittain tekemillä päätöksillä. Nyt siis päästään siihen, että opetus on laissa turvattu.

Esityksen heikot kohdat ilmenevät ed. Pykäläisen lausumaehdotuksesta. Lakiehdotuksen perusteluissa todetaan, että ensi vaiheessa kuitenkin valmistava opetus koskee vain pakolaisia tai turvapaikan hakijoita, siis heidän peruskouluikäisiä lapsiaan, eikä kaikkia maahanmuuttajien lapsia. Tämä tietysti on epäkohta, koska kaikki maahanmuuttajat tarvitsevat valmistavaa kielikoulutusta ja kulttuurikoulutusta, että voisivat suomalaisessa peruskoulussa menestyä. Toinen epäkohta on valmistavan opetuksen liian lyhyt kesto. Puoli vuotta on useimmissa tapauksissa liian lyhyt aika valmistautua muusta kulttuurista ja kieliryhmästä tulleet menestymään suomalaisessa peruskoulussa. Näiden epäkohtien poistamiseen tämä lausumaehdotus pyrkii.

Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni lopuksi haluan vielä todeta sen, että valiokuntakäsittelyssä tämän lakiehdotuksen yhteydessä päästiin kuntien kannalta erittäin hyvään ratkaisuun, kun 84 c §:ää muutettiin sillä tavalla, että oppilaskohtainen maksuosuus maksetaan valtion varoista, siis sekä valtionosuus että kotikunnan osuus, riippumatta siitä, onko tällaisella maahanmuuttajalapsella jo kotikunta vai ei. Muussa tapauksessahan kunnat olisivat joutuneet eriarvoiseen asemaan, jos ne kunnat, joiden maahanmuuttajilla on jo kotikunta, olisivat joutuneet maksamaan kotikuntakorvauksen, ja niissä kunnissa, joiden maahanmuuttajilla ei vielä ole kotikuntaa, tämä osuus olisi maksettu valtion varoista. Nyt siis sekä valtionosuus että kotikuntakorvaus maksetaan valtion varoista riippumatta kotikuntaongelmista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

24) Ehdotus laiksi Valtion hankintakeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 203
Talousvaliokunnan mietintö n:o 46

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Ehdotan, että lakiehdotus hylätään. Perusteet ovat tulleet esille valtion kiinteistöyhtiön muodostamisen rakennushallinnosta ja Valtion pukutehtaan yhtiöittämisen yhteydessä. Valtio työnantajana toimii sillä linjalla, että kauniit ja nöyrät saavat jatkaa ja köyhät ja rohkeat menettävät työpaikkansa.

Ed. Laine: Herra puhemies! Kannatan ed. Seppäsen tekemää ehdotusta.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Kyseinen laki on yksi siinä sarjassa, jossa työntekijöitä on kohdeltu ja kohdellaan kovasti kaltoin. Ed. Seppänen omaan retoriseen tapaansa jo viittasi vähän siihen, mistä Hankintakeskus-asiassa on kysymys. Ilmeisesti Hankintakeskuksen muuttamisessa osakeyhtiöksi on kyseessä tapaus, joka on yksi karkeimpia siinä, miten on toimittu sen suhteen, mikä on työntekijöiden osa ja kohtalo. Tapaus Engelkin oli karkea, mutta Hankintakeskuksen osalta on ollut tietoja, jotka ovat todella hälyttäviä sen suhteen, kuinka kylmästi ja kyynisesti voidaan suhtautua työntekijäkuntaan, joka kuitenkin on tehnyt varsin hyvää työtä.

Valtion hankintakeskus on toiminut hyvin. Se on ollut hyvä työnantaja, ja sen yleinen työilmapiiri ymmärtääkseni on ollut varsin erinomainen. Tässä tapauksessa on nyt loukattu aika lailla tätä ilmapiiriä. On loukattu työntekijöiden asemaa ja on loukattu työntekijöitä. Tässä mielessä mielestäni on toimittu erittäin karkealla tavalla, eikä tässä niin kuin monessa muussakaan tämän tyyppisessä asiassa tämä hallitus ansaitse kovin korkeata arvosanaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

25) Ehdotus laiksi eräiden ulkomaankauppaan liittyvien lakien kumoamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 309
Talousvaliokunnan mietintö n:o 47

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

26) Ehdotus laiksi eräiden valtion tukea koskevien Euroopan yhteisöjen säännösten soveltamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 314
Talousvaliokunnan mietintö n:o 48

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

27) Ehdotus laiksi teknisten määräysten ilmoitusmenettelyä koskevien Euroopan yhteisön säännösten soveltamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 315
Talousvaliokunnan mietintö n:o 49

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

28) Ehdotus laiksi säätiölain muuttamisesta annetun lain 12 §:n 2 momentin kumoamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 333
Talousvaliokunnan mietintö n:o 50

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

29) Ehdotus laiksi sähkömarkkinakeskuksesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 202
Talousvaliokunnan mietintö n:o 51

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

Poisto päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 30) asia.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon:

31) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11 (PNE 4)

32) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 12 (PNE 2)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan keskiviikkona 21 päivänä joulukuuta kello 0.37.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
